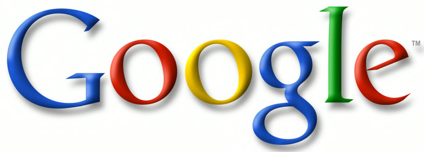

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

M

The Right Honorable
George Rose

S 11 — 28

DA
220
.H48

Hemingford, Walter de, fl. 1300.

Walteri Hemingford,

CANONICI de GISSEBURNE,

HISTORIA

DE

REBUS GESTIS

Edvardi I. Edvardi II. & Edvardi III.

Accedunt, inter alia, Edvardi III. Hiſtoria per anonymum; Narratio de Proceſſu contra Reginaldum Peacockium, auctore Johanne Whethamſtedio; Excerpta hiſtorica è Thomæ Gaſcoignii Dictionario Theologico; Libellus de CAROLI I. ab urbe OXONIENSI fuga ſive diſceſſu, Notitiaque Domorum Religioſarum in Dioeceſi Batho-Wellenſi.

E Codicibus MSS. nunc primus publicavit
THO. HEARNIUS.

DUOBUS VOLUMINIBUS.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO, MDCCXXXI.

Eorum, quæ hoc prodeunt Opere,

CONSPECTUS.

195289

Ab-

Abbreviaturæ.

Al. aliter.
E. S. Edvardus Stillingfletus.
F. Forte.
L. Lege.
MS. Coll. Arm. & *MS. C. Arm.* Manuſcriptum Collegii Armorum. quod nonnunquam etiam hiſce litteris *MS.* ſignamus. Neque alius eſt Codex iſte atque Codex Arundellianus, ſive *Ar.* quem tantopere paſſim in Appendice laudamus. Quin & *MS.* vulgo denotat Codicem cujuſcunque generis manuſcriptum; quam proinde notam & alibi etiam hoc in opere uſurpamus.
MSS. Codices manuſcripti.
O. Codex Hemingfordii manuſcriptus in Bibliotheca Comitis Oxonienſis Edvardi Harleii.
Stillingfl. Stillingfletus.
T. Tanneri apographum cujuſdam manuſcripti vitæ Edvardi I^mi^.
Trin. Tr. & *Cod. Trin.* Codex manuſcriptus Hemingfordii in Bibliotheca Collegii Trinitatis Cantebrigiæ.

Alias abbreviaturas prætermittimus, quippe quæ ſe ipſæ explicant è notis ad imum paginæ noſtris.

PRÆ-

PRÆFATIO.

MIRUM est, apud Bradium nullam mentionem fieri Hemingfordii, inter optimæ notæ hiſtoricos noſtros veteres diſertim recenſiti. §. I. Hemingfordio ſua fere omnia accepta retulit chronici Abbingtonienſis auctor, ſecus atque voluit Jacobus Tyrrellus, qui, chronici Abbingtonienſis exſcriptorem fuiſſe Hemingfordium, docuit. §. II. Quam noſtram ſententiam firmant etiam Matthæus Parkerus & Joannes Caius, pariter atque Gerardus Joannes Voſſius. In eo tamen lapſus eſt Voſſius, quod de cœnobio Abentonenſi perinde ac ſi in agro eſſet Glouceſtrienſi verba fecerit. Monaſterii Abbingtonienſis nomen unde? §. III. Jacobi Tyrrelli error alius, qui monuit, Knyghtonum optimam hiſtoriæ ſuæ partem è chronico deſumpſiſſe Abbingtonienſi, quod tamen nunquam vidiſſe videtur Knyghtonus. quemadmodum neque Knyghtonum vidiſſe veriſimile eſt Hemingfordii partem poſteriorem. §. IV. Chronici Abbingtonienſis auctor monachus ſine dubio Abbingtonienſis. Minutiæ, ad cœnobium Abbingtonienſe per-

tinentes, jure optimo à nobis prætermissæ. Inter quas minutias neutiquam censendum est fragmentum quoddam egregium in eodem Chronico de rebus gestis Oxoniensibus A. D. M.CC.LXIV. quod tamen nunquam, ni fallor, adspexerat Wodius, utpote ad cujus conspectum neque unquam, ut verisimile est, pervenerat ipsum Chronicon Abbingtoniense. §. V. Hemingfordii partem duntaxat edidit vir doctissimus Thomas Galeus, partem posteriorem interim pollicitus, quam tamen quo minus divulgaret alia consilia, tandemque mors ipsa obstiterunt. §.VI. Quid factum sit de exemplari MSto. Galeano nos plane latet; quod tamen apographum duntaxat recens fuisse mihi videtur. §.VII. Sicuti & recens est Codex, quem mutuo accepi è bibliotheca Harleiana. doctissimi nempe Stillingfleti impensis è Codice Arundelliano exscriptus atque cum eodem collatus, & subinde etiam ab ipso Stillingfleto proprio suo Marte emendatus. quem tamen Codicem ob recentem ætatem tantum abest, ut flocci æstimandum esse putem, ut ea, quæ nondum sint edita, ex eodem plane operæ pretium esse describere duxerim. §. VIII. In quo tamen Codice Stillingfletiano non pauca suspectæ sunt fidei, quæ proinde visum est examinare ad fidem ipsius Codicis Arundelliani, mendis utcunque hinc inde inquinati. Adeo ut juxta hunc ipsum Codicem Arundellianum, quousque pergit Codex ille, textum nostrum repræsentandum esse statuerim. ad quem Codicem & ea, quæ protulerat Galeus, ad examen revocanda esse censui; unde variantium lectionum messis satis ampla in Appendice nostra exsistit. §. IX. Quanam de caussa Annales isti abrupte terminantur, tam in Codice Arundelliano, quam & in aliis Codicibus Hemingfordii veteribus? Quanam

etiam

etiam de caussa iidem Codices haud ultra annum M.CC.XCVII. progrediuntur? §. X. A quo anno defectum usque ad annum M.CCC.XII. è Codice Hemingfordii Cantabrigiensi supplevimus. qui & illis, quas evulgaverat Galeus, lucem etiam affundit. Ea omnia, quæ post annum M.CCC.XII. de Edvardo II^do^. memoriæ prodiderat Hemingfordius, forte perierunt. §. XI. Nec est cur negetur, historiam integram atque absolutam de Edvardi II^di^. regno ab Hemingfordio litteris consignatam fuisse, utcunque nobis nunc mancam ac imperfectam. De Dodwelli Milliique notis aliquot MSS. in Hippolytum. §. XII. Sed quanquam historiam Edvardi II^di^. absolverit Hemingfordius, quid tamen de Edvardo illo post annum M.CCC. XII. ad mortem usque ejusdem Edvardi scripserit, ne Minerva quidem pinguiori enarrare ausim; licet conjectura assequar, de rebellione contra Edvardum, & de Edvardi etiam pietate egisse. §. XIII. Aliter dicendum de Hemingfordii Chronico Edvardi III^tii^. cujus plura nunc exstant exemplaria. §. XIV. Quorum vetustissimum nos secuti sumus, illud scilicet, quod in bibliotheca collegii Magdalenensis Oxoniæ adservatur. §. XV. Cui Edvardi itidem III historiam per anonymum quendam subnexuimus. uti etiam variantium lectionum Syllogen in vitam Ricardi II, à nobis nuper excusam. De conflictu magno Oxoniensi ex anonymo historico in bibliotheca collegii Magdalenensis Oxonii fragmentum. §. XVI. Chronologia in re historica valde necessaria. Quapropter bene cecidit, quod eam observaverit Hemingfordius, quamvis, hoc non obstante, multæ in ipso deprehendantur omissiones chronologicæ. Chronici Abbingtoniensis auctor annorum seriem accuratius quam Hemingfordius observasse perhibetur.

hibetur. §. XVII. Etſi majorem adhibuiſſe diligentiam videatur Hemingfordius, quam chronici auctor. Quomodocunque hoc ſit, neceſſe certe exiſtimavimus, opem noſtram & auxilium paſſim ferre, ne alioqui deeſſet hoc in opere annorum notatio. §. XVIII. Ab inſtituto noſtro abhorret curioſo-criticas Diſſertationes contexere. Quid ſibi velit *moneta falſata* apud Hemingfordium. Principis *nigri* (quem vocant) nummus aureus rariſſimus. Edvardi IV nummo aureo lux, inſcriptione ſatis ſingulari inſignito. §. XIX. In nummis corruptis haud raro contra orthographiam peccatur. Nec tamen corruptionem ſemper arguit litterarum *μετάθεσις*. Carauſii nummi bini egregii explicantur. §. XX. Inſcriptio Romana apud Seldenum corrupte, ſed nunc demum ex autographo Camdeniano emendate à nobis, edita. §. XXI. Qua occaſione & Inſcriptionem, Romanam itidem, nunc edimus, Dorceſtriæ prope Oxoniam repertam. Marmor Arundellianum de Fœdere inter Smyrnæos & Magneſios correctum. Formula vetus Anglicana ædit uos ad munera admittendi. Ætas lapidis Dorceſtriani. Beneficiarius Conſulis quid? Marcus Varius Severus Dorceſtriæ, aliiſque in partibus circumjacentibus, munus ſuum diligenter exercuiſſe videtur. Dorceſtriæque par eſt exiſtimare ipſum obiiſſe. De Dorceſtriæ nomine. De femina quadam, à cujus clunibus nomen ſuum récens ſumpſerint colles Sinnoduniani, præter ceteras forma honeſta & liberali. Dorceſtria ſedes olim epiſcopalis. At ſedes deinde Lincolniam à Remigio epiſcopo tranſlata. Dorceſtriæ templum fuiſſe veriſimile eſt, in eoque aram Dorceſtrienſem poſitam fuiſſe honori Diocletiani atque Maximiani Herculii. Nec quidem *ἀπροσδιόνυσον* eſt ſuſpicari, Dorceſtriam fuiſſe *νεωκόρον*. Locus è Novi

vi Fœderis verſionis Wicclefianæ Codice penes nos eximio, A.D. M.CCC.XLV. ſcripto. Joannes Wicclefus linguæ Græcæ imperitus. Antiquitates Bercherienſes, Eliæ Aſhmolio adſcriptæ, emendatæ. §. XXII. Præter Judæos, & omnigeni perduelles pro monetæ noſtræ corruptoribus habendi. Cujuſmodi hominum fautores & ipſi etiam erant Wiccleviſtæ. ne quidem ipſo Joanne excepto Wicclefo. Lollardorum doctrinis magna ex parte tribuenda ſunt bella nupera civilia. De ſuperbiæ periculis neutiquam illi ſolliciti, qui principibus ſuis legitimis ſint inimici. Kalendaria aliquot nupera correcta. §. XXIII. Falluntur illi, qui aliter atque nos de Wiccleviſtis ſentiunt. Reginaldus Peacockius, laude dignus, quod Lollardos oppugnaverit, in eo tamen reprehendendus, quod pravas opiniones divulgarit; utpote fidei orthodoxæ parum congruas. Quæ proinde opiniones in cauſſa erant, cur ab archiepiſcopo Cantuarienſi aliiſque etiam damnaretur. Hinc palinodiam egit Peacockius, pro hæretico cum ab aliis, tum ſpeciatim ab ipſo Thoma Gaſcoignio habitus. Cujus è Dictionario Theologico loca aliquammulta hiſtorica hoc in opere divulgare placuit. §. XXIV, XXV. Peacockii de regula Fidei tractatus imperfecte ab Henrico Whartono in lucem editus; nec quidem integrum dare potuit Whartonus, quum Codex ipſe MS. unicus, ut videtur, qui nunc exſtat, ad calcem ſit etiam *μείουρος*, idque, ut par eſt opinari, Peacockii ipſius opera. §. XXVI. Ignorantiæ non malevolentiæ tribuendum, quod Peacockium ob dogmata laude digniſſimum fuiſſe arbitratus ſit Whartonus. quippe qui neque Whethamſtedium neque Gaſcoignium, imo neque, ut videtur, Lelandum noſtrum conſpexerat, unde liquet, Hæreticum fuiſſe Peacockium,

eoque

eoque nomine ab archiepiscopo Cantuariensi cleroque damnatum. Neque tantum damnatum, sed & episcopatu privatum fuisse constat. Qualis fuerit hæc deprivatio ambigitur. Nos autem Synodicam fuisse censemus. Ita tamen, ut & archiepiscopi potestas, quatenus Pontificis Romani *legatus* esset *natus*, non sit deneganda. §. XXVII. Peacockio post deprivationem quid contigerit? §. XXVIII. De morte Peacockii næninias aliquas conditas fuisse, non est, cur censeamus. §. XXIX. Licet Wiccleviftas primo oppugnasset Peacockius, tandem tamen eorundem fautor exstitit. §. XXX. Multa, ad res gestas Wicclevistarum pertinentia, nos plane latent, sicut & non pauca, ad perduelles recentiores spectantia, nos itidem ignoramus. Quemadmodum item quamplura de Carolo I^mo^. historica adeo sunt perturbata, ut non aliter quam è scriniis hominum curiosorum sint elucidanda. §. XXXI. Domorum religiosarum clades à seditionibus regnante Ricardo II^do^. primum emanasse videtur. Unde & verisimile est, Henrico VIII. regnante domorum religiosarum destructores non alios quoque atque Wicclevistas fuisse. At domorum religiosarum historia accurata ac plena quum nobis desideretur, non aliter utique quam è Registris potissimum vetustis consignari debet. Lelandus noster ad fidem Joannis Whethamstedii emendatur. §. XXXII. Lectores mendaciis suis mire fefellit Baleus, scriptor contumeliosus. à cujusmodi contumeliis neque etiam alii aliquot scriptores, monachis inimici, abstinuerunt. §. XXXIII. Et tamen bonas horas optime collocasse monachos testantur opera. Assumenta in monachorum operibus subinde comparent, ab ipsorum sententiis moribusque aliena. Sicuti & in Julianæ etiam Barnesiæ opere insigni de aucupa-

cupatione &c. insunt quædam suspectæ sane fidei. §. XXXIV. Præter illos, qui religiosorum libris verba inserebant, fuit & aliud genus hominum, qui Codices, à monachis scriptos, integros destruere sint ausi. Hinc opera illorum perplura penitus perierunt, aliis interim ita mutilatis, ut fragmenta duntaxat nunc fere exstent. In qua strage & scriptorum etiam vetustissimorum clades facta est plane horrenda. Frustra obtendebant cladis auctores, se rei litterariæ religionisque primævæ patronos fuisse. In hac strage libri item impressi hostium feritatem sustinuerunt. §. XXXV. Quapropter in tanto infortunio laudandi proculdubio sunt illi, qui librorum veterum, vel MSS. vel etiam impressorum, fragmenta conservanda esse curant. In quibus nominatim sunt censendi Joannes Bagfordius, Thomas Rawlinsonus, Joannes Murraius, atque Petrus Le Neve. De fragmento Missalis cujusdam membranei, elegantissime excusi. S. Martinus magno semper in honore ab Oxoniensibus olim habitus. Fragmentum, è Codice Magdalenensi à nobis nuper editum, illustratur. Dispositio vocum metricarum in MSS. vett. Nota de S. Wandregesilo. §. XXXVI. Puritani Anglicani à Wiccleviftis sive Lollardis non dissociandi. Durandi Rationalis Divinorum Officiorum Codex membraneus in bibliotheca Collegii Omnium Animarum eximius, sed, Puritanorum, ut videtur, operâ, mutilatus. §. XXXVII. Cujus tamen operis exemplar perfectum, membraneum similiter, in Bibliotheca Baronetti cujusdam prænobilis exstat. Libros à Puritanis mancos reddi non mirum, quum furti reos esse satis superque constet. §. XXXVIII. Lollardi omnes fere enthusiastæ. Neque alii atque enthusiastæ perduellium principes. Certe talis erat & ipse dux nuperus

Mone-

Monemuthensis. Quibus tamen enthusiastis minime accensendus Gualterus Rawleius, Historiæ universalis auctor immortalis. §. XXXIX.

§. I. UAMVIS Robertus Bradius plerisque omnibus sequioris ævi historicis nostris Anglicanis sit anteferendus, mirum tamen est, in ipsius historia, summa fide consignata, nullam mentionem fieri Walteri (non, ut male in Codice MS. Arundelliano pariter atque Harleiano effertur, *Willi* sive *Willelmi*) Hemingfordii, vel rectius forsitan Hemeingoburgi [1], Canonici de Gisseburne. Quæ profecto observatio & de Bradii itidem Collectaneis MSS. intelligi debet.

---

1 I can't tell, whether I ever told you what I had to confirm Leland's calling this Author Hemengoburgus, and thereupon that his true sirname was de Hemingburgh (of which name is a town in Yorkshire, tho' indeed a pretty way from Gisburn) and not de Hemingford (there being no town in Yorkshire of this name) as Bale, and Pits, and others from them have called this Author. In the King's Library (formerly at St. James's) is an old Book entitled Distinctiones quædam Theologicæ — in the beginning of which is this Note, in an old hand, Claustro de Gysborn, ex dono fratris Walteri de Hemyngburgh, quondam Canonici istius domus, Anno sc. Domini 1307 — which agreeing with the time Hemingford is generally said to live in, makes my conjecture more probable. *E Litteris v. cl. Thomæ Tanneri, Norvici ad nos datis Sept.* 20. 1731.

Nam

Nam nihil in iisdem de Hemingfordio. id quod me docuit Thomas Bakerus Cantabrigiensis, amicus eruditissimus, mihi summe colendus; is nempe, qui è scriniis suis MSS. tam multa meam in gratiam deprompsit. Bakeri auctoritatem hac in re negligere nolui, eo quod ipse Bradii adversaria diligenter pervolverit. Nec dicere ausim, idcirco à Bradio non fuisse commemoratum, quod ipsius judicio è minorum gentium esset historicis. Contra, absque dubio de Hemingfordio perquam honorifice sensit Bradius. utpote cum à Lelando [1], tum & à Baleo [2] atque Pitseo [3] inter optimæ notæ historicos nostros veteres disertim recensito. Adstipulantur Joannes Josselinus [4], Fragmenti Murraiani [5] apud Hemingum auctor egregius anonymus (quem Stoveum, sicuti conjeceram, re vera fuisse tandem didici) Gerardus Joannes Vossius [6], Henricus Whartonus [7], reliquique etiam scriptorum recentiorum primarii. De Guilielmo Nicholsono nihil dico, quia quæ huc spectantia in Bibliotheca sua Anglo-Historica prodidit, non sunt alicujus momenti.

§. II. Imo & illud mihi argumento satis valido est, magni olim æstimatum fuisse Hemingfordium, quod non tantum ejus maxime vesti-

1 *Vide Append.* N.I. 2 *Vide Append.* N.II. 3 *Vide Append.* N.III. 4 *Vide Append.* N.IV. 5 *Vide Append.* N.V. 6 *Vide Append.* N.VI. 7 *Vide Append.* N.VII.

giis institerit, sed & eundem fere exscripserit Chronici Abbingtoniensis auctor. Liquet ex ipso illo Chronico, nunc Cantabrigiæ adservato. uti etiam è vita Edvardi I[mi]. in Bibliotheca Bodleiana MS[ta]. ex Chronico sane Abbingtoniensi conflata. Est autem eadem hæc vita atque illa, qua usi sunt Guilielmus Dugdalius & Jacobus Tyrrellus. In eo tamen valde decipi Tyrrellum opinor, quod signaverit, Hemingfordii opera historica è Chronico Abbingtoniensi contexta et coagmentata fuisse. Reclamat enim ipsa dictio Hemingfordii, qui presse & succincte omnia est persecutus, quæ fusius subinde Chronici Abbingtoniensis auctor, interpolatoris re vera munere functus, dum alibi tamen non pauca resecat, recte utcunque ab Hemingfordio litteris mandata.

§. III. Quo minus etiam Tyrrelli opinionem amplectar, obstat Matthæi Parkeri & Joannis Caii judicium. Quemadmodum & nuper quoque innui [1]. Atque eorum gravem esse auctoritatem prompte agnosces. Neque abit Gerardus Joannes Vossius. Sic enim ille in libro III. de Historicis Latinis: "Agmen ducat [Anonymorum] antiquus auctor Chronici de monasterio *Abentonensi*, seu Aventonensi, quod & "Abonense, seu Avonense, nominatur. Est au-

1 *Not. in Thomæ Caii Vindicias Antiquitatis Academiæ Oxoniensis, p.*799.

"tem

"tem Albone seu Avone, prout Ptolomæus vo-
"cat, (*Avington* vulgo dicitur) vicus exiguus
"Glocestriæ juxta flumen Sabrinam. Anony-
"mus ille imprimis sequitur Gualterum Heming-
"forde, Chronicum Gisbornensem: ut obser-
"vat is, qui præfatur in Matthæum Westmona-
"steriensem. Aliqua ex eo adfert quoque Bria-
"nus Twynus lib. II. [Pag. 142.] de antiquitate
"Academiæ Oxoniensis." Quibus adde quæ in Appendice [1] è libro IIdo. dicti operis de Historicis Latinis adduximus. Cæcutiit autem Vossius, verba faciens de cœnobio *Abentonensi* perinde quasi in agro esset Gloucestriensi. Quid de hoc dicam, nisi Vossium, alienigena quum esset, in rebus nostris monasticis minus fuisse versatum? Quid quod & nondum prodierat *Monasticon Anglicanum*, in quo tam multa de cœnobiis nostris è veteribus eruuntur monumentis? Ceterum quomodocunque hoc sit, illud certissimum est, non aliud cœnobium atque monasterium Abbingtoniense, in agro Bercheriensi situm, intelligendum esse. quod equidem monasterium tantæ erat famæ, ut, omnium fere cœnobiorum per Angliam nostram longe celeberrimum fuisse, facile dixeris. Nec tamen est, cur putes, vel à fluvio, vel etiam ab homine aliquo, nomen tulisse hoc cœnobium. Siquidem nominis origo arcessenda est ab ipsa abbatia ibi

1 N. VI.

condita. perinde ac si dicas, *Abbatiæ* (sive *Abbatis*) *oppidum*; lingua vernacula **Abbey** (sive **Abbat's**) **Town**. Antea vocabatur **Seukesham**[1] sive Sheoveȝham[2], temporibus scilicet antiquissimis Anglo-Saxonicis. quando & ibi concilia nonnunquam celebrata sunt. At Sheoveȝham corruptelam esse pro Bedæ **Clofeshoch** sive **Clofeshoo** vel **Cleofesho**, suspicari proclive est, judicante Somnero[3], cui assentitur venerabilis Bedæ operum historicorum editor nuperus doctissimus, Joannes Smithus.

§.IV. Est & alius Jacobi Tyrrelli error, quem hîc etiam notare ac corrigere visum est. Absit tamen, ut spissum appellem. At vero eo præcipue monere operæ duxi, quia hac parte possunt etiam falli alii. Speciatim illi, qui, dormitantium instar, levioribus plumâ argumentis aliâs niti solent. Jam vero quid Tyrrellus? Docuit profecto, Henricum Knyghtonum optimam historiæ suæ partem è Chronico desumpsisse Abbingtoniensi. At non probo clarissimi viri sententiam. Eum falli puto. Mihi verisimile potius videtur, Knyghtonum nunquam vidisse vel chronicon Abbingtoniense, vel etiam Hemingfordii partem posteriorem. Si vidisset, vel saltem inspexisset, pactum nuptiarum Edvardi de Carnarvon cum filia Regis Francorum mancum

1 *Lelandi Coll. Voll.* IV. *p.* 57. 2 *Camd. Brit. in Attrebatiis.* 3 *Dict. Sax. voc.* Abban-ᴅune.

non

non dediſſet. Neque dubitò, quin nobis ſis aſſenſurus, ſi rem ad judicii examen perpendas. Integrum enim exſtat hoc pactum (ſive ſponſio) tam apud Chronicon Abbingtonienſe, quam & apud Codicem (quo uſus ſum) manuexaratum Hemingfordii Cantabrigienſem. Ex quo etiam illud aſſequor, Knyghtonum exemplar duntaxat imperfectum ob oculos habuiſſe. illis, ni fallor, geminum, de quibus in notis noſtris [1]; ubi hac de re ſatis verborum fecimus.

§. V. Atque hæc potiſſima ſunt, quæ de Tyrrelli erroribus in præſentia conſignanda duxi. Minutias neutiquam ſectamur, ne faſtidium gignamus. Nunc de nomine auctoris chronici Abbingtonienſis diſpiciendum eſſet, niſi quod illud me prorſus lateat.. Monachum tamen Abbingtonienſem fuiſſe fidenter dixerim: indeque factum, ut tot, ad cœnobium Abbingtonienſe pertinentia, inſerſerit. Hujuſmodi prætermittimus additamenta, tanquam ab Hiſtoria Angliæ generali aliena. idque ex omnium, harum rerum peritorum, conſenſu; Bakeri ſpeciatim. Aliter dicendum de additamentis illis, ad Univerſitates noſtras pertinentibus, quæ in id genus Codicibus ſubinde occurrunt. Nemo enim inficiabitur, ea omnia maximi momenti, quæ de Univerſitatibus referuntur, ab Hiſtoria noſtra generali minime recedere. utpote ad

1 *Ad imum pag.* 151, 152.

quæ

quæ omnium aures patere debent. Nec dubium, quin ea de caussa tam multa de Academiis apud historicos nostros legantur. Quamobrem non abs re fore judico, fragmentum quoddam egregium è Chronico Abbingtoniensi in Appendice [1] divulgare. In eo de rebus, ab Academicis Oxoniensibus A.D. M.CC.LXIV. gestis, disertim agitur. Et quidem in eodem ipsa illa omnia perinde tractantur, ut acta fuerunt. Exscripsit manus perita Thomæ, quem diximus, Bakeri, v. amicissimi. Nihil de hoc fragmento in *Historia & Antiquitatibus Universitatis Oxoniensis*. Cave autem verum putes (quod nonnulli forsitan suspicabuntur) de industria fuisse ab Antonio Wodio, auctore illius operis, omissum. Ni fallor, auctor nunquam adspexerat vel Chronicon, vel etiam fragmentum, etsi conspexisse videatur Milesius Windesorius, quo plurimum usus est Wodius (qui tamen non agnovit) uti intelligo ex illis, quæ è Windesorio propria sua manu descripsit ipse Wodius, mecum à viro perquam humano Thoma Rawlins, de Pophills in agro Warwicensi, armigero, communicatis. Si alterutrum vidisset Wodius, minime dubitandum, quin advocasset. Fidem faciet ipsius diligentia. quippe quem antiquitatis lacinias atque verba sedulo adeo collegisse ac sublegisse, nemo ignorat. unde docuit, se non extrinsecùs

1 N. VIII.

ali-

alicunde, ſed ex ipſis viſceribus vetuſtatis omnia, quæ de priſcorum factis moribuſque memoriæ prodidit, ſumpſiſſe. Fateor tamen, & nonnulla habere auctorem antiquitatum Oxonienſium, huic fragmento fere gemina, utcunque ex aliis adducta ſcriptoribus. id quod antiquariorum vulgo, adeoque iis etiam, qui necdum ære lavantur, notiſſimum eſſe arbitror. Certe neminem hoc fugere poteſt, qui antiquitates illas legerit.

§. VI. Poſtquam intellexiſſet vir doctiſſimus Thomas Galeus (propter eximiam litterarum Græcarum, rerumque etiam noſtrarum antiquarum ſcientiam, magni æſtimatus) tantæ auctoritatis eſſe Hemingfordium, de illo edendo cogitavit. Partem igitur ejuſdem, ad mortem uſque Henrici III, in ſecundo volumine Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptorum veterum (quorum primum volumen in lucem emiſerat auſpiciis magni Felli, epiſcopi Oxonienſis, præſtantis judicii vir, Guilielmus Fulmannus) juris fecit publici anno Domini M. DC. LXXXVII. Quo tempore & poſteriorem partem ſe typis aliquando mandaturum eſſe pollicitus eſt. Sed quo minus pergeret alia conſilia, tandemque mors ipſa obſtiterunt. Nec quidem pars hæcce poſterior comparet in tertio illo volumine Hiſtoricorum, quod equidem Oxoniæ protulit Galeus A.D. M. DC. XCI. Quod ſi miraberis, Galeum partem dunta-

taxat Hemingfordii in secundo illo volumine divulgasse, ipsum eo nomine reprehendendum esse facile concesserim, nisi quod apertum sit, caute id fecisse. Ut scilicet aliud, quod typis excudendum statuit, volumen ab Edvardo I^mo^. exordium duceret, resque historicæ ordine temporum conservato, non interrupte narrarentur.

§. VII. Plura Hemingfordii exstare exemplaria, nos certiores fecit Galeus. inter quæ & unum penes se fuisse tradidit. nec mirum. quando Codicum manuexaratorum vim magnam corrogaverat. Inde colligo, Galeum proprium exemplar excudendum curasse. Cujusnam vero sit ille Codex ætatis, non docuit. Filius ipsius pereruditus Rogerus Galeus mihi retulit, se nunquam vidisse, neque exploratum habere, quid de illo factum fuerit. Ceterum fatetur Rogerus, se in ea esse opinione, ut existimet, antiquum fuisse. Aliter ego. quippe qui puto, apographum fuisse recens, Thomæ Galei sumptibus ac cura descriptum. Sed qualiscunque demum fuerit Codex, de eo certe perquam humane ad me nuper scripsit Rogerus. quemadmodum et comiter quoque de eodem me allocutus est hîc Oxoniæ in aula nostra Edmundiana. Quod & eo lubentius fecit, quia mutuo daturus erat, modo ad manus adfuisset. doluitque etiam, se ejusmodi subsidium non posse ferre.

§.VIII.

§. VIII. Simul ac compertum mihi fuit, Rogero Galeo patris sui deesse Codicem MS. Hemingfordianum, confestim ad alia exemplaria confugiendum esse judicavi. non alio nempe fine, quam ut historica illa Hemingfordii ederem, quæ prætermiserat Thomas Galeus. Scribo igitur ad Comitem nobilissimum Oxoniensem, Edvardum Harleium. Tuli responsum, in bibliotheca Comitis adservari Hemingfordii exemplar. Ea de re scilicet propria sua manu ad memet dedit litteras vir nobilissimus. qui & copiam ejusdem Codicis se nobis esse facturum, si ita visum fuerit, ultro promisit. Nihil cunctatus, rem nobis gratissimam fore ostendo, humiliterque rogo, ut mitteretur Codex. Mittitur; puta brevi. Et quidem hac in re more suo fecit Harleius, quem nobis amicissimum esse nunquam non sum expertus. Videamus de natura Codicis. Equidem fateor, admodum esse recentem. Etenim non aliud est atque apographum, quod è Codice longe vetustiori in usum proprium describi fecerat vir eruditissimus Edvardus Stillingfletus, episcopus nuper Vigorniensis. Liquet ex ipsa Stillingfleti nota sub initium Codicis. è qua & discimus, Stillingfletum etiam cum MSº. contulisse. Nam hoc pacto nota:

Ex antiquo Codice MSº. Bibliothecæ Arundellianæ. Exemplar collatum cum MSº.

per E. S.

Rectiſſime Stillingfletus: quem obſervo non tantum apographum contuliſſe, ſed & nonnunquam proprio Marte emendaſſe. Stillingfleti manus paſſim cernitur, quemadmodum & hinc inde conſpicitur etiam hominis cujuſdam manus, à Stillingfleti manu prorſus alia. is vero homo quis fuerit (quem tamen Stillingfleti amicitiam ſibi conciliaſſe opinor) minime manifeſtum. Certe è notulis clarum, Stillingfleto alios, præter Arundellianum, Hemingfordii Codices fuiſſe notos MSS. At Arundellianum aliis, quos viderat, præferendum eſſe Codicibus exiſtimaſſe, ex eodem ipſius apographo in proclivi eſt intelligere. Adeo ut de ea re fruſtra quis ambigeret. Apographum igitur quum ab ipſo Stillingfleto examinatum fuiſſe ſatis ſit evidens, non eſt quod jure oggerat aliquis, nos incaſſum eodem uſos fuiſſe. Contra, laude potius dignos eſſe ſtatuet. Sicuti et eo nomine nos etiam laudandos eſſe putabit, quod ea, quæ deſiderantur in Galeo, ad ejuſdem fidem deſcribenda eſſe duxerim. Quam noſtram opinionem illud firmavit, quod ſciverim, Stillingfletum, ob egregiam peritiam in hiſtoriis Britannicis, pariter atque in ſtudiis Theologicis ac juridicis, laudibus ſummis fuiſſe celebratum. Hac certe de cauſſa ea, quæ conſervat apographum Stillingfletianum nondum in lucem edita, adamuſſim exſcribo, ne quidem omiſſis notulis etiam illis, ſeu à Stillingfleto, ſeu

etiam

etiam ab alio nescio quo, hinc inde aspersis, de quibus paullo superius.

§.IX. Etsi autem nobis gratissimus fuerit labor Stillingfletianus, magnoque itidem usui, in ipsius tamen apographò non pauca suspectæ fidei comperi, utpote quæ partim luxata, partim corrupta esse videbantur. Desiderio igitur flagro ipsum Codicem Arundellianum conspiciendi. Peto, ut mutuo detur. Libentissime concedunt Collegii armorum sodales, antiquitatum nostrarum summi fautores. E quibus disertim nominandus Joannes Anstis, fecialium princeps. Is (qua est in studiis nostris historicis & antiquariis sedulitate) perquam amice, ut ad nos adveheretur Codex, impetravit. In qua re opera usus est Joannis Murraii, viri & ingeniosi, & nobis amicissimi. Codicem jam tandem nobis in manus traditum diligenter confero cum apographo nostro, quod ejusdem subsidio prelo paro, ita nimirum, ut textus repræsentetur ad fidem Codicis Arundelliani, variantes vero lectiones aliæque notæ ad imum paginæ suis quæque locis collocentur. Quæ notæ tum illustrabunt, tum & corrigent textum. Nam Codicem Arundellianum (Henrico V^to^, ut verisimile fit, regnante scriptum) mendis scatere manifestissimum est. Harum plerasq; scribæ oscitanti jure merito tribuerem. Porro, id adjiciendum, memet & eam partem Hemingfordii, quam publico dedit Thomas

Galeus, cum Codice itidem Arundelliano contulisse, plurimisque in locis emendasse. id quod ingenue fateberis, si Notas nostras in dictam partem perpenderis, in Appendice[1] hîc infra subnexas. Dignas enim judicavimus, quæ tecum communicentur.

§. X. Sed quî fit, inquies, ut abrupte annales isti terminentur, tam in Codice Arundelliano, quam & in aliis Codicibus Hemingfordii veteribus, ne quidem illo ipso excepto, quo usus est Lelandus[2]? Quî fit etiam, ut ejusmodi Codices ad annum duntaxat M. CC. XCVII. annales perduxerint, quum tamen in proœmio fidem obstrinxerit autor, se ad annum usque M.CCC. historiam esse prosecuturum? Jam ut, quid mihi videtur, aperte proferam, Hemingfordio proculdubio primum in animo fuit, ad annum usque M. CCC, & non ulterius progredi. Tandem vero sententiam mutavit, placuitque etiam scribere de annis ultimis Edvardi I. pariter atque de rebus gestis Edvardi II. Edvardique III. At vero mihi incidit suspicio, inprimis Historiam Edvardi I. atque II. in capitula non fuisse dispertitam sive divisam, quanquam haud dubie Chronicam Edvardi III. in capitula, quo tempore scripserit, distribuerit, singulisque capitulis sua lemmata adsignaverit. Ceterum, ut & aliæ lucubrationes historicæ Chronico huic re-

1 N. IX. 2 *Coll. Vol.* III. *p.* 315.

spon-

ſponderent, & illas ſimiliter in capitula diſpeſcendas eſſe judicavit, quodlibetque capitulum lemmate quoque inſigniendum. Aſt, quod dolendum, dum ſerio ac diligenter in hocce ſtudium incumbit, diem obit, eopſe ſcilicet tempore, quo lemma affixerat capitulo illi, in quo agitur de ſponſione matrimonii Edvardi de Carnarvon cum Francorum Regis filia Iſabella; quo itidem tempore de bello de Creſſy tractare cœperat. Nos ſane membra (lemmatibus diſtincta) haud ſecus à nobis atque ab illo partita ac diſtributa, ubique retinuimus, neque Codicibus MSS. invitis lemmata ulla membris, quomodocunque eadem deſiderantibus, affigere placuit. Habes de Codice Arundelliano aliiſque Hemingfordii Codicibus vetuſtis A.D. M.CC.XCVII. terminatis, aliter atque in prooemio propoſuerat auctor, quid ſentiam. Adjungam etiam de partibus illum annum excipientibus à nobis emiſſis, ut te labore levem, neque fruſtra à nobis quicquam exſpectes, quod Codices MSS. non conſervarunt. Pergo igitur.

§.XI. Quodnam remedium Codicibus, quos dixi, hiſtoriam imperfecte tradentibus invenirem, diu apud me cogitavi. Tandem ſenſi, amicum optimum Cantabrigienſem Thomam Bakerum conſulendum eſſe. id quod reapſe factitavi. Intellexi ſcilicet, in Codice quodam MS^{to}. bibliothecæ collegii Trinitatis Cantabrigiæ Heming-

mingfordii historiam ad A.D. M.CCC.XII. deduci. idque etiam ab ipso Hemingfordio. Ejusdem mentionem facit Catalogus Codicum MSS. impressus. Certiorem me fecit per litteras Bakerus, hoc verissimum esse. Paulloque post Codicem ipsum ad me transmisit manuscriptum. Cum Bakero hunc in finem communicaverat Thomas Parnius, vir pereruditus, collegii jam dicti Trinitatis socius. Quo nomine Parnio gratias summas cum habeo, tum & ago. Quemadmodum & Bakero similes grates referendas esse mecum agnosces. Imo utinam utrique pro tam officiosa erga me sedulitate parem beneficio gratiam tribuere possem. Prospere ac feliciter hucusque omnia processerant. Quapropter juxta Codicem hunc Cantabrigiensem prelo paro, quæ omiserat Thomas Galeus ad annum usque sextum Edvardi II[di]. Nempe ea, qualiacunque sint, propria describo manu. Nullus tamen dubito, quin præclara esse sis existimaturus, Hemingfordioque prorsus dignissima. At nec hoc duntaxat præstiti. Complura itidem in ea parte, quam protulerat Galeus, ejusdem Codicis Cantabrigiensis subsidio tum emendavi tum & illustravi, ut è Notis in Appendice [1] colliges. Fortasse autem post annum M. CCC. XII. cuncta, quæ de regno Edvardi II. memoriæ prodiderat Hemingfordius, perierunt. Fortasse

1 N. IX.

tasse aio, quia nuspiam, quod sciam, in bibliothecis nostris exstent, operamque dederint nebulones, ut alia itidem ad reges, *de jure* imperantes, pertinentia penitus perdantur. Inde ingens penuria monumentorum, quæ perduellium evincant scelera atque flagitia. Et tamen permulta conservavit DEUS OPT. MAX. quæ malevolentiam simul ac malitiam hominum improborum ostendant. quod & quantivis pretii argumentum esse adversus id genus scelestos puto. Utinam animadvertissent quotquot optimis principibus nostris neutiquam veriti sunt facere injurias. Maxime omnium utinam meminerint illi, qui vulgum, alioqui satis innocuum, aperte fallere dolis conantur, quibus tamen quivis telo, quod innui, pugnans non difficulter obviam iverit.

§.XII. At ne censeas, verba tibi dari, neque ultra annum quintum Edvardi II. perrexisse Hemingfordium, vel id evincat, ipsum Historiam integram atque absolutam regni illius principis litteris consignasse, quod Chronicon Edvardi III. cum particula illativa *igitur* incipiat. Ejusmodi particulæ certe respiciunt verba mox præcedentia, quæ in Hemingfordio non alia fuisse arbitror quam quæ ad regni Edvardi II. partem posteriorem spectaverint; adeo ut nemo dubitaverit, plene contexuisse Edvardi II. historiam Hemingfordium, quam aliquando illam ipsam fuisse pu-

putaveram, quam è Codice MS. amicissimi Westi magno, ut spero, reipublicæ litterariæ (pariter atque historiarum nostrarum studiosorum) commodo nuper eruimus. Sed quo minus in ea permanerem sententia, obstiterunt multa. Itaque tribui potius monacho, nescio cui, anonymo Malmesburiensi. Nec proinde mirari debet aliquis, ea nobis, quæ de ejusmodi monacho scripsimus in Præfatione ad Trocloum, excidisse. Nam nemo ex alio quovis occurrit cœnobio, cui adscribam. quod identidem etiam Westo nostro significavimus. Et ne putes, sententiam nostram de particula illativa *igitur* nihili esse, placet hîc observare, Hippolyti, episcopi & martyris, λόγον περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου, καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, typis Regiis Lutetiæ Parisiorum excusum A.D. M.D.LVI. hoc pacto incipere: Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μακάριοι προφῆται ὀφθαλμοὶ ἡμῶν γεγόνασι, τῶν ἀποκρύφων τὴν δήλωσιν ἡμῖν ἐμφανιζόμενοι, διά τε βίου, διά τε ἐμφανείας, καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τὰ μήπω γεγονότα διαλεγόμενοι· &c. Ad quem locum in nota marginali clarissimus Dodwellus monuit, *Fragmentum* esse *fortasse Comment. Hippolyti in Daniel. nisi potiùs legendum* γε pro γάρ. idque sagacissime. Sed vir cl. Joannes Millius postea docuit, particulam γὰρ deesse plane in Codice antiquo MS. Barocciano. Patet ex exemplari illo editionis Parisiensis, in quo notam, quam dixi,

pari-

pariter atque alias notas suas, breves equidem sed admodum utiles, inseruerat Dodwellus. in quo & passim etiam occurrunt lectiones variantes, à Millio, cum è Codice, cujus mentionem feci, Barocciano, tum et ex aliis Codicibus collectæ. Librum olim vidi in muséo Dodwelliano, eo nempe tempore, quo, mox post Dodwelli mortem, bibliothecæ Dodwellianæ Catalogum confeci. Signavi numero 496, qui numerus & nunc ad initium libri comparet. Sed nuper hunc librum eximium è muséo Dodwelliano redemit amicus noster eruditus Ricardus Rawlinsonus. Millius autem, ut obiter moneam, Hippolyti opera edere statuerat, quibus & Dodwelli Dissertatio præmittenda erat. Hunc in finem schidas perplures congesserat Millius, in theologi cujusdam scriniis etiamnum adservatas; in quibus scriniis & idem theologus exemplar penes se habet Cypriani Felliani, à memetipso cum Codice MS. accuratissime collatum, ne quid dicam de aliis itidem lucubrationibus, ibi forte latentibus, quas à nobis exegerat Millius. Redeamus ad Historicum nostrum.

§. XIII. Tantum vero abest, ut, quid ab anno M.CCC. XII. ad M.CCC. XXVI. scripserit Hemingfordius, indicare queam, ut Minerva etiam pinguiori enarrare ne quidem ausim. Sed quum absque dubio vir esset virtute ac probitate illustris, inde jure conjicere est, de rebellione

contra Edvardum, rebellibusque itidem subditis (qui præstigiis fallaciisque uti solebant) pariter atque de eorundem flagitiis, fuse egisse. Forsitan et in annalibus iisdem, nunc, ut verisimile sit, deperditis, de pietate quoque Edvardi scriptum exstitit. Nam pium fuisse satis constat. qua de caussa utinam in omni opere suo contra homines perditos se feliciter gessisset, consiliariique ipsius pravi pœnas dedissent. Ceterum quum nobis desit pars longe major Hemingfordii vitæ Edvardi II[di], de illa in præsentia amplius non anquiramus, sed ad ejusdem Chronicon Edvardi III[tii] nosmetipsos citra ullam cunctationem nunc conferamus.

§.XIV. Jam si quis suspicetur, ἁμάρτημα esse, quod Chronicon illud Hemingfordio adscribamus, ipsum falli vel illud monstrat, quod Hemingfordii esse disertim testentur Baleus, Pitseus, Vossius, Whartonus, aliique. Nec est cur dubites de illorum auctoritate, vel innuas, temet haud scire, an, quæ hac de re dixerint, sint vera omnia. Ausculta paucis, & scies, omnia profecto veritati esse congrua. Quamvis enim Baleus in multis sit mendax, in hoc tamen decipi ne quidem potuit. utpote qui Codicem ejusdem manuscriptum viderat. unde & meritò eadem in re ipsum secutus est Pitseus, qui alioqui, Baleum maximi faciendum esse, neutiquam censuit. Viderat etiam, ni fallor, ipse Vossius.

ſius. Certe viderat Whartonus. Sicuti & nos quoque vidimus manibuſque verſavimus, teſteſque ſumus, exſtare ad calcem Codicis MS. Cantabrigienſis, de quo ſuperius. Qui Codex licet ſit recentior, non alius tamen eſt ab eo, quem uſurparat Whartonus. Adeo ut mirum ſit, Whartonum non indicaſſe, Chronicon Edvardi III in eodem item Codice adſervari, ſed referendum duntaxat duxiſſe ad Bibliothecam Cottonianam. in qua equidem Bibliotheca exemplar exſtare & ipſe docuit etiam eruditiſſimus nuperus amicus noſter Thomas Smithus. At vero adeo eſſe mendis inquinatum, è litteris medici amiciſſimi doctiſſimique Ricardi Meadi collegi, ut deſcribere operæ pretium eſſe minime putem. Aliter dicendum de exemplari Cantabrigienſi, quod noto, ne ſuſpiceris, nihil eſſe diſcriminis inter utrumque. Nam ſane Cottoniano longe emendatius eſt Cantabrigienſe. Undenam vero deſcriptum fuerit, ſi quæratur, ex nota hacce, ut videtur, ad initium patet, *Dnam Cheke*; ſupra quas voces una atque altera etiam olim comparuerant, hæ ſcilicet aut ejuſmodi, *E Cod. MS. penes*, quomodocunque à bibliopego, ut fieri ſolet, exciſæ. Unde intelligas, Codicem ipſum, quem ſequebatur ſcriba, ad *Dominam Cheke* aliquando pertinuiſſe. Nec tamen id genus Codicem commemoravit Joannes Joſſelinus. At quo minus ambigas, obſtat D[ni] Joannis Cheke cu-

riosa diligentia, qui multos Codices vetustos coacervaverat.

§.XV. Non deerunt fortasse qui putent, nos non tantum descripsisse dictum exemplar Cantabrigiense hujus Chronici de rebus gestis Edvardi III. utpote Cottoniano multo sincerius, sed & ejusdem ubique vestigiis institisse. Sed non ita est. Sequi placuit aliud longe vetustius. Nimirum illud, quod in bibliotheca adservatur collegii Magdalenensis Oxoniæ. Et mihi ignosces profecto, si dicam, me hac in parte recte fecisse. Exemplar etenim auctoris ipsius ætatem prope attingere existimo. Quamobrem nec frustra doctissimus Tannerus opinatus est, aliis anteferendum esse. Unde & suum in usum etiam exscribi curavit. quippe qui volumen quoddam historicorum nostrorum veterum, nondum typis expressorum, evulgare in animo olim habuerat. at quo minus ederet, impedierunt alia negotia. Sæpe ego hac de re Tannerum disserentem audivi. quid dico sæpe? immo nonnunquam: sæpe enim quî potui, qui per maximam vitæ partem magna à Tannero distantia degerim? sed ne incassum laborem suscepisse Tannerus videretur, nobiscum apographum communicari voluit. in quo tamen multa παροράματα esse illico compertum habui. uti etiam haud paucas omissiones. Quæ omnia ut sanarentur pariter atque supplerentur operam dedit Joannes Lovedaius, juvenis dili-

gens

gens harum litterarum, mihique amicissimus, è collegio Magdalenensi. Is sedulo contulit, subinde tamen consilio nostro atque ope usus. Interim diffitendum non est, aliquibus in locis è Codice Cantabrigiensi nos variantes adhibuisse lectiones, sicuti & in vita Edvardi I. Hemingfordiana è Tanneri itidem schedis quamplurima extraximus, quæ loca perplura non tantum saniora, sed & nonnunquam ampliora reddent. At in illis schedis Tannerianis vim ingentem esse sphalmatum lubens agnosco, quarum plerasque proinde à nobis prætermissas atque intactas esse scias velim. uti et hoc quoque notandum, schedas illas è Codice quodam MS. in Bibliotheca Bodleiana fuisse conflatas.

§.XVI. Ceterum et alia sunt, quæ de Tanneri diligentia decet ut hîc dicamus. Dum vir clarissimus admodum sollicitus erat de Historicis nostris antiquis, Codicem quendam Polychronici mutuo accepit ab amico quodam suo, in quo chronicam de rebus gestis Edvardi III invenit. Hanc Hemingfordio subnectendam esse meritò judicavit. Quam ob caussam & ipse quoque Hemingfordio subjunxi. Nec tamen diffiterer, acta annorum quorundam deesse. Quæ sane omissio quum ipsi auctori dubio procul sit tribuenda, nihil prohibet, quo minus, opusculum auctoris foetum esse genuinum, suspicemur. Quæcunque desiderantur ex aliis scriptoribus facile suppleri

pleri possunt. Quis vero auctor fuerit nescio. Opinor, non alium fuisse atque monachum quendam Eveshamiensem. nec alium fortean atque illum, qui Ricardi II vitam scripsit, à nobis editam. Rem ita se habere argumento est, quod hæc etiam vita in eodem apographo Tanneriano excipiat anonymi vitam Edvardi III. Quapropter & ejusdem vitæ Ricardi exemplar suum Tannerus nobis quoque impertiit, qui tamen eandem (utpote, sicuti diximus, jam antea à nobis divulgatam) prorsus omisimus, lectionibus tantummodo variantibus contenti, quas operæ nos facturos existimavimus, si adponeremus, maxime quum, si conferas, inde sis comperturus, editionem nostram ejusdem vitæ (quomodocunque sæpius apographo Tanneriano longe emendatiorem) posse earum auxilio non raro emaculari. Atqui hac de re ad initium notarum, sive variantium lectionum, monuimus. quæ sane mox subsequuntur anonymi, quam dixi, vitam Edvardi III. Alii etiam sunt de Edvardo III. Ricardoque secundo scriptores anonymi, quos alii forsitan, à re sua non esse alienos, arbitrabuntur. uti neque ipse conspectu considerationeque etiam indignos existimaverim, si modo ad nos pervenerint. Unum equidem vidimus & pervolvimus. Neque pœnitet vidisse. utpote in collegio nostro Magdalenensi adservatum. Hoc titulo insignivit Catalogi excusi auctor

ctor eruditissimus: *Historia Edvardi* III. *& continuatio Ranulphi Higden*[1]. Neque aliter se habet titulus in ejusdem viri clarissimi Catalogo penes nos MS^to^. At vero Historia Edvardi III ac Ricardi II hoc in Codice, sicuti curtior & imperfectior, ita & corruptior est historiâ eorundem regum binorum, quam nos in lucem ex aliis edidimus Codicibus. Quod vero in eodem Codice memoriæ proditum est de Henrico IV^to^ & V^to^ (nam pugna de Hareflu Codicem claudit) è Thoma Walsinghamo decerptum esse constat, ita tamen, ut omnia plenius pariter atq; emendatius apud Walsinghamum exstent. Imo & tam Historiam Edvardi III, quam & Historiam Ricardi II, ex Thoma Walsinghamo fere descriptam fuisse colligo, quum contra anonymo illo, quem nos divulgavimus, usum fuisse Walsinghamum satis liqueat. Sed ne putes, nos rudes incondite ac temere hæc fudisse, specimen Codicis Magdalenensis accipe, eò lubentius à nobis exscriptum, quod ad conflictum magnum pertinet Oxoniensem. —— *Eo anno* [CIƆ. CCC. LIV.] *gravis sedicio inter laicos et scolares Oxoniæ est exorta. Laici nempe, collecta multitudine virorum de patria, in scolares atrocissime irruerunt, & vulnerantes quosdam, plurimos peremerunt. Postremo* [2] *bonna eorum diripientes, eos de villa fugere com-*

1 *Vide Catalog. Librorum Manuscriptorum Angliæ & Hiberniæ Tom.*I. *Part.*II. *p.*74. *n.*69. 2 *L.* bona.

pu-

pulerunt. Ob quam causam dicta villa supposita fuit diu ecclesiastico interdicto. Depost, mediantibus Regni magnatibus, & aliis amicis parcium, pax inter eos eo pacto firmata est, ut cives Oxon̄, qui causam discordiæ [1] *minstrarunt, obligarent se firmiter nunquam de cetero scolaribus nocituros, et Regimen tocius villæ penes cancellarium universitatis de cetero remaneret, ita quod* [2] *illum in posterum nullus laicus possideret. — Item hoc anno* [CIↃ.CCC.LVII.] *Kal. Aprilis relaxatur interdictum latum Oxon̄ per ipsum Lincolniensem* [Johannem Gynewell sive Gyndwelle] *in laicos, qui clericos nequiter invaserant studentes ibidem* [3].

§. XVII. Absque chronologia historiam valde esse obscuram omnibus notum est. id quod & alibi sane ostendimus. Quamobrem rectissime faciunt, qui artem chronologicam cum arte conjungunt historica. Perperam igitur, qui ματαιοτεχνίαν appellant. non alii utique atque illi, qui & antiquitatis etiam studium inutile & inane esse clamant. Adeo ut, illos historicos omnium præstantissimos esse, semper existimarim, qui in rebus gestis accurate observandis, temporum itidem notationem examussim signant. Eo nomine fere laudandus est Hemingfordius. In quo tamen omissiones deprehendi chronologicas aliquammultas facile concesseris. Inde in Codi-

1 *Sic, pro* ministrarunt. 2 *L.* illud. 3 *Coll. nostr. MSS. Vol.* 130. *p.* 93.

ce

ce Cantabrigiensi, mox post has voces *vel dignitatem ei adscribo*, ad calcem libri II[di] Hemingfordii, docuit vir quidam eruditus, in chronico Abbingtoniensi seriem annorum diligentius, quam apud Hemingfordium, observatam esse. Sic nempe ille vir doctus nescio quis.

Finis 2[i]. *Libri.*

Hîc finit liber secundus hujus historiæ Gisburnensis. Tertius liber, qui incipit à Rege Henrico tertio, habetur in Chronica Abendonensi, usque ad ultimum annum Edwardi [1] *secundi, hoc est, ab anno Christi* 1066. *usque ad annum ejus* 1308. *Quæ Chronica plurimum sequitur hunc Walterum, pluribus mutatis, et additis: Serie tamen annorum diligentiùs observata. Tandem in foliis sequentibus* [Codicis hujus MS.] *continetur historia Edwardi tertii, conscripta per prædictum Walterum Hemyngforde, canonicum Gisburnensis cœnobii: regularis ordinis Divi Augustini, quod cœnobium est prope Cliviam Eboracensis patriæ provinciolam, Thesi flumini adjacentem. Claruit sub Edwardo tertio: obiit, anno* 1347. *Gisbornæ.* A quibus non abludunt, quæ sub initium chronici Abbingtoniensis (in bibliotheca publica Cantabrigiensi, cui utique dono dedit Matthæus Parkerus) sicuti me docuit v. amicissimus Thomas Bakerus, scripta sunt. Nam sic Bakerus in Litteris ad me datis Cantabrigiæ Jan. 10. 173°/₁.

---

1 *L.* primi.

— I have the Chronicon Abindon: now before me, beginning with the Reign of Hen. the 3^{d}. An. M. CC. XVI, & concluding with the Reign of Edward the first an. M. CCC. VII°. It wants that Title, but before the Book, is prefixt a Catalogue of the Books MSS: given by ArchBp Parker to our public Library.

Matthæus Cantuar: Archieps: dedit Academiæ Cantebrigiensi, in Bibliotheca sua communi servandos, hos Libros script: sequentes A°. D^{i}. 1574.

The second Book has this Title, *Chron: Abendon: per R.* [forte *G.* vel *W.*] *Gisburnum. Contitinet Paginas* 256. It should be, *Folia* 256, for so many Leaves the Book contains, only two leaves are blancks. In the Margin of the first leaf is this note in a modern hand; *Ex Cenobio Abindoniæ confectum est hoc Chronicon, et sequitur multum G. Gisburnensem, sed fusius et per annos distinctius.* And at the Conclusion this Note, in a hand rather more antient;

Prosequitur Historiam Edwardi Secundi, ab anno 1307. *ad annum* 1313. *inclusive hic Author Gualterus Hemyngforde, Canonicus Gisburnensis, quem hic scriptor Abendonensis in hac Historia Henr. tertii et Edwardi primi sequitur maxime, pluribus tamen ab eo adjectis, et ad annos aliquanto accuratius dispositis. Scribit etiam prædictus G. Historiam Edwardi* III^{i}. *ad annum ejusdem Regis* 21. *hoc est A°. D.* 1346. *quo anno obiit Gualterus.*

Up-

Upon the Cover of the Book, the following Note is entred in Minium in Archbp. Parker's own hand, as far as I can judge.

Hoc Chronicum habet Historiam Wal. Gisborne, sed multo plura et ordine et materia.

§. XVIII. Non excutio, an vere hæc de temporum ſerie retulerit vel anonymus ille ſcriptor, vel etiam Matthæus Parkerus? uti neque, quantum erraverit uterque, Chronici Abbingtonienſis concinnatorem Hemingfordio diligentiorem fuiſſe, docendo? Mihi certe videtur, longe majorem in Hemingfordio, quam in concinnatore comparere induſtriam. Alioqui Hemingfordium neutiquam defloraſſet concinnator, nedum ipſius ſcrinia compilaſſet. Sed neque puto, temporum ſeriem adeo notaſſe vel Hemingfordium, vel etiam concinnatorem, ut auxilio noſtro nil opus ſit. Contra, nobis neceſſe viſum eſt, in lectorum levamen, pariter atque adjumentum ſive ſubſidium, chronologiam utique margini adſcribere. Quod quoque intelligendum eſt de opera noſtra, in ejuſmodi ſimiliter chronologia deſignanda ad oram anonymi vitæ Edvardi III[tii]. Quod idcirco tibi gratiſſimum fore auguror, quia alibi id genus noſter labor maxime placuerit lectoribus, quemadmodum mihi teſtati ſunt amici. Abſit autem, ut noſmetipſos laudemus. Non poſſum tamen non monere, hujuſmodi chronologiam margi-

nalem aliis annos notandi rationibus, utcunque verbis pauciſſimis conceptis, longe præſtantiorem eſſe, utpote quæ rationes memoriæ plus negotii faceſſere, quam prodeſſe ſolent. Atque ita judicarunt tum doctiſſimus Fellus, tum & alii, qui bonas litteras Oxoniæ poſt Theatrum Sheldonianum exſtructum coluerunt. Exteroſque etiam hanc rationem probare argumento ſatis valido eſt, quod eruditos Oxonienſes in eadem aliquando imitari non dubitârint. idque jure merito. Etſi enim multos homines doctiſſimos, qui è regionibus tranſmarinis litterarum bonarum gratia Oxoniam acceſſerint, olim audiverim de rebus chronologicis diſputantes: neminem tamen Anglis noſtris vel clariorem vel etiam ſubtiliorem vidi, fatente etiam doctiſſimo Grabio, qui ingenia noſtrorum (immortalitate ſane digna) ſummis laudibus ſubinde celebrabat, confirmavitque, in rebus chronologicis omnibus aliis anteferendos eſſe noſtros. Neque eſt cur arbitreris, Grabium tam inertem, tamque nullius conſilii fuiſſe, ut illos laudare conſueverit, laudibus minime dignos. Contra, ſerio ac conſiderate feciſſe vel hoc probat, quod, ad tabulas in duodecim Patriarcharum teſtamentorum auctorem Helleniſticum chronologicas conficiendas, virum emunctæ naris è noſtratibus ſibi adſciſcendum eſſe duxerit. cl. nimirum Dodwellum. abſque quibus tabulis manca fuiſſet

ſet Teſtamentorum editio, quemadmodum & manca quoque fuiſſet ſine Diſſertatione de Tabulis cœli, ab eodem itidem viro conſignata.

§. XIX. Vidimus hactenus de Hemingfordii operibus (anonymique etiam opere de Edvardo III^tio.) quæ nunc primum publico damus. Nunc de locis aliquot apud Hemingfordium anonymumque illum diſpiciendum eſſet, ſi modo in animo eſſet diſſertationes curioſo-criticas contexere. Sed hoc agere ab inſtituto noſtro abhorret. Siquidem editoris tantummodo munere fungimur, non item de locis ſelectis diſſertatoris. Quid mirum igitur ſi dixero, nos ejuſmodi loca operâ deditâ intacta relinquere? Interim tamen non poſſum non obſervare, in gratiam rei nummariæ ſtudioſorum, *monetam falſatam* apud Hemingfordium tantundem valere atque *monetam corruptam*, ipſo etiam Hemingfordio interprete. Quod proinde de materia ejuſdem intelligendum eſt. Adeo ut id genus *moneta corrupta* diverſa fuerit à *moneta retonſa*, de qua alibi loquitur. Talis moneta digniſſima eſt, quæ in curioſorum conſervetur ſcriniis. Certe nummus apud me eſt Henrici III^tii. ſubæratus, quem è nummis adulterinis eſſe nemo negaverit, utpote perinde corruptum ac ſi eſſet vel æreus, vel etiam ferreus. Mihi dono dedit Georgius Ballardus (de Campoduno in agro Glouceſtrienſi) antiquitatis ſtudioſus admirator. Et

for-

forsitan penes se habet hujusmodi nummos Thomas etiam Grangerus, amicus noster Londinensis, harum rerum collector tum diligens, tum & earundem arbiter peritus. qui et, ut hoc obiter moneam, in scriniis habet nummum aureum principis illius invictissimi, quem *Principem nigrum* vulgo appellant, Edvardi III[tii]. filii primogeniti. Quem nummum jure optimo rarissimum voces, quia id genus alium nondum vidi. Imo neque in præsentia indigitare queo, ubinam alius, eidem geminus, adservetur. Nummum autem hunc Edvardi Principis re vera esse, liquet ex ipsa à parte obversa epigraphe. nempe, ED POGNS [i.e. *primogenitus*] REGIS ANGLIE DNS AQITANIE. Neque dubito, quin Edvardi principis auctoritate percussus fuerit, utpote cui potestas monetam cudendi data esset ab ipsius patre Edvardo. Quid quod & mihi videtur, percussum fuisse in Aquitania, non in Anglia? Nam epigraphe à parte aversa non alia est à symbolo, tunc temporis in Aquitaniæ ducatu usurpato. Quod facile agnosces, si fortean unquam videris nummos antiquos Regum Franciæ filiorum primogenitorum. Sed en tibi ipsam inscriptionem: DEVS IVDEX IVSTUS FORTIS & PACIENS. B. Quam inscriptionem claram esse (nam *B.* nummum Burdigalæ percussum fuisse indicat) nullus est qui neget, licet in quibusdam nummis principum nostrorum inscriptio-

ptiones longe ſint difficiliores intellectu, quam ut primo intuitu expediri queant. Unde et, Oedipo opus eſſe, forſitan aias. E quo nummorum genere et Edvardi noſtri IV[ti] nummum aureum eſſe merito judices, angelum præ ſe ferentem. cujuſmodi nummos **Angels** proinde vulgo vocant noſtrates. ejuſmodiq; etiam nummos cudebant itidem reges Gallici. At ab una parte nummi Edvardi IV legitur VPEVIG quinquies; ab altera TVIPE quinquies ſimiliter. Nempe hunc in modum:

VPEVIG.VPEVIG.VPEVIG.VPEVIG.VPEVIG.
TVIPE. TVIPE. TVIPE. TVIPE. TVIPE.

Simul ac videram, de incantamentis veterum cogitavi. Ab id genus enim formulis non abludunt verba. Non aliud valent, mea ſententia, atque, *Uriel vigila tuere.* Neque novum, ut *i* uſurpetur pro *e*, litteræve etiam Græcæ cum Latinis miſceantur. Sæpius itidem in Codicibus magicis id genus voces compendiarias videas. Conjeceram, è nummis aureis (niſi amuleta appellare malis) fuiſſe, quos dederat Edvardus morbo regio laborantibus. Qua occaſione ſatis apta eſſe verba, non eſt cur inficieris. maxime, ſi ævi illius rationem habeas. Rerumque magicarum ſtudioſi pro ingenio ſuo verba cudebant; quæ propterea ficta eſſe opinentur quidam. at minus recte. Nam ſi penitius ſpectentur, vocum

cum in uſu quotidiano ac familiari in iiſdem, qua quidem per cuſores licuit, veſtigia ſatis manifeſta apparebunt.

§. XX. Dum in moneta corrumpenda ſive adulteranda ſedulo exercitati eſſent homines nefarii, haud raro in orthographia peccarunt. quippe qui ſubinde characteres ſive litteras ordine præpoſtero poſuerunt. id quod fecerunt plane ex ignorantia potius quam incuria. utpote qui linguæ Latinæ imperiti eſſent. quod nil mirum, quum è numero ejuſmodi hominum flagitioſorum eſſent Judæi, ſermonis Latini neutiquam ſtudioſi. Non tamen eſt, cur hinc colligas, litterarum μετάθεσιν ſemper monetæ corruptionem denotare. Sæpenumero certe id genus tranſpoſitio in nummis ſine dubio authenticis deprehenditur. Exempla petas tum è nummis Anglo-Saxonicis ab Andrea Fontanio (viro his in ſtudiis verſatiſſimo) tum & è nummis noſtris Anglo-Normannicis à Speedio, Thoresbeio aliiſque juris factis publici. Noſque item in operibus noſtris exempla paucula pro re nata porreximus. Ejuſmodique etiam μετάθεσις non raro occurrit in nummis Græcis atque Romanis. quemadmodum & in marmoribus vetuſtis, in quibus & ſyllabas nunc miſere diſtractas, nunc inepte ſociatas videas. At hac de re fuſius diſſerere extra inſtitutum eſſet. Itaque abſtineo. Ea tamen conditione, ut prius te certiorem faciam,

pe-

penes me esse nummum egregium Carausii, non dissimilem μεταθεσιν præbentem. Ex ære est. Rarissimumque esse nemo inficias ibit. Eo vero notatu digniorem esse existimo, quod Corinii sive Cirenceftriæ fuerit repertus. Mihi dono dedit Georgius Ballardus, supra laudatus. Hujus nummi pars obversa hacce signatur epigraphe: IMP CARAVSIUS P F AVG. aversa vero: P M o I I P T I I C S I I I I pro P M TR POT II COS IIII. At ne fucum faciam, nummi ectypum ad amussim adhibeo.

Qua occasione operæ pretium est notare metathesin etiam quandam aliam insignem in alio quodam nummo Carausii, ex illis scilicet, quos bibliothecæ Bodleianæ dono dedit Thomas Sykesius, collegii Trinitatis Oxoniæ non ita pridem Præses. in quo sane nummo C E A pro C A E legitur. qualem etiam in voce C A E S A R

 lit-

litterarum tranſpoſitionem in noſtro utique nummo Ballardiano (in quo admodum rudis eſt, imo &, vetuſtatis, omnia depaſcentis, forte injuriâ, valde imperfecta, characterum forma) deprehendere videor, ad imum nempe lupæ, lactantis Remum & Romulum, ad partem averſam conſpectæ (quod animadverſione digniſſimum judico) ubi C ſubter lupa plane occurrit, particulaque litterarum E atque A, ita nimirum ſitarum, ut tria elementa ſimul juncta C E A [id eſt, *Ceaſar*] conficiant. Ex nummo vero hoc Ballardiano illud (equidem ſingulare) diſcere eſt, Carauſium in Britannia noſtra (maxime, ni fallor, Corinii ſive Cirenceſtriæ) tanta fuiſſe poteſtate, ut, perinde ac ſi ipſe fuiſſet Octavius Cæſar Auguſtus, imperiique Romani fundator, ſummis honoribus cumulandum eſſe duxerint Britanni, incuriæ in inſcriptionibus Latinis formandis proculdubio accuſandi, quanquam, ſi conſilium eorum cogites, alioqui nihil fortean magnopere invenies in iiſdem Britannis (qui nova comminiſci ſtudebant) culpa dignum. Adeo ut exiſtimem interea eſſe, quo purgari Britanni poſſint, quod O poſt M ita collocaverint, ut tam ad P T, quam & ad C S, referatur. Nempe, ut id facerent, in cauſſa erat, partim linguæ Latinæ imperitia, partim metus, ne, niſi ænigmatice repræſentarentur litteræ, Carauſii inimicis pœnas darent, quod Carauſium Pontificem Maximum

ap-

appellaverint. Atque hinc etiam discas, II post eandem litteram O in TR convertendum esse; nisi malis II referre ad PM, ut indicet, anno IIdo Pontificatus Carausii hunc nummum cusum fuisse. Nec est cur dubitem, Corinii re vera fuisse percussum; præcipue quum & alios nummos ibi percussos viderim. Equidem nunc penes se habet Ballardus ille Campodunensis unum nummum Carausii, binos vero Allecti, proculdubio Corinii percussos, modo littera C in parte eorundem aversa *Corinium* denotet, id quod reapse signare mihi videtur. Adeo ut lubens Corinium inter illa oppida, sive civitates illas Romanas recenserem, quæ nummos cudendi privilegio gaudebant. Ceterum quod dixi de *Cea*, idem quoque observatum olim erat amico nostro cultissimo, raræque sanctitatis ac eruditionis viro, Henrico Dodwello, Historices prælectori Camdeniano. Sic enim ille in litteris ad me datis Shottesbrochiæ in agro Bercheriensi Jan. 5. 1703/4.

—— Sr, I have received your's. But would rather we might have enjoyed your good company, than have had your good excuses, why we could not have it. I do not love to take payns where there is so little History to assist. Yet I should think CEA for CAE the likelyest in your Coyn of Carausius. The Saxons after-

wards do as commonly write the Diphthong EA as AE, and might have learned it from the custome of the Britains, whilest the Romans were among them. Carausius Augustus might have had a Cæsar under him who got the victory for him, though our very imperfect Historyes do not mention him. You should review the front, whether it be AVG. or AVGG. if it be not immediately joyned with the name of Carausius. That would shew, whether it was before the Peace between him and Diocletian and Maximian Herculius, by which he was owned as a 3d. Augustus. Withall observe the device of your Reverse, whether it have a triremis or a prow of a ship. That may shew the victory to have been at Sea. Possibly it may relate to the Sea fight, which gained him that honourable Peace from the 2 Augusti. It must needs be acceptable to have those barren times of History of our Island cleared, if possible. I therefore congratulate the design of Sr. Andrew Fountain [who you inform me intends to write & illustrate the History of Carausius and Allectus from

from Coins,] **and return my hearty thanks for his kind remembrance of me, who never had the honour of being personally known to him.** Quo tempore hæc consignavit Dodwellus, nummum Sykesianum haud videram. Tandem autem videndo didici, τὸ AVG, in quo unica duntaxat G, conjunctum esse cum voce CARAVSIVS, trophæumque, non vel navem, vel etiam proram navis, in parte nummi aversa conspici. Nam in Catalogo nostro (de quo in Præfatione [1] ad Aluredum Beverlacensem) hunc in modum descripsimus nummum:

"IMP CARAVSIVS AVG. Carau-
" sii cap. radiatum.
"VICTORIA CEA *[pro CAE]
"Trophæum, cum duobus captivis. [De
"Carausio vid. Eutrop. l. IX. —*purpu-*
"*ram sumpsit, & Britannias occupavit.* Est
"nummus rariss. repertus autem erat U-
"roconii in agro Salopiensi.]

* "De Epigraphe "hacce vide Præfat. "nostram "ad Vol. "VIm. Itinerarii "Lelandi.

§. XXI. Notam illam nostram de simplici G non esse absurdam, vel tu ipse consenties, si cogites, numerum singularem in vocum compendiis per simplices, pluralem per plures litteras vulgo denotari. Nec secus etiam antiquitas. Non tamen diffiteor, optimi ævi monumenta simplices etiam litteras in numero plurativo adhibere. Certe eo modo usurpatur in saxo quo-

1 §. 2.

dam

dam antiquo, apud Thornburgh, in Brigantum noſtrorum Britannicorum agro, ad Swalæ Fl. ripam, 17. Julii 1620, reperto. Inſcriptionem conſervavit Camdenus in ſchedula quadam, ad Britanniæ ſuæ pag. 595. inſerta. Exemplar illud, ſchedulam continens, jam penes me eſt, ex dono amici nuperi eruditiſſimi Thomæ Smithi. Viderat Seldenus, qui & edidit, in Auctariolo nimirum ad Marmora Arundelliana, pag. 57. num. VI. Sed minus accurate. Nam hoc pacto ἀυτόγραφον Camdenianum:

DEO · QVI · VIAS
ET · SEMITAS · COM
MENTVS · EST · T · IR
DAS S · C · F · V · L · L · M
Q. VARIUS · VITA
LIS ET COS · ARAM
SACRAM RESTI
TVIT
APRONIANO · E · BRA
DVA COS

COS in verſiculo ultimo idem eſt quod COSS ſive CONSVLIBVS, vel [veteres [1] enim, li-

[1] *Joan. Meurſii Append. ad Crit. Arnob. M.2. p.120. Lugd. B.* CIↃ. IↃ. IC. 8vo. *Joſ. Scaliger. Ind. in Gruteri Inſcriptt. cap.* XIX.

cet

cet non ita recte[1], N aliquoties omittebant sequente S. ut in COSERVA, COSERVVS, COSTITIT, CRESCES, DAMNAS, DOLES, ISTITA, FABRICIESIS vel FABRICESIS, similibus] COSVLIBVS. Apronianus vero & Bradua consules erant anno ab V.C. DCCCCXLIII. sive (ut alii) DCCCCXLIV. id est, anno Christi CXCI. Litteras in Inscriptionibus veteribus sæpe coalescere, notissimum est. Itaque, ut ineptiarum crimen effugiam, hoc de argumento de industria tacebo. Nec est, cur quis à memet id genus opera quotidiana & pervagata exspectet. Potius adeant illos, qui de Orthographia veterum egerunt. Ex illa proculdubio consuetudine & in hac etiam Inscriptione litteræ quædam coalescunt. Quod tamen non animadvertit Seldenus. uti nec etiam Reinesius, qui & ipse hanc edidit Inscriptionem, in Syntagmate suo p.171. Sed non mirum est, minus emendate protulisse Reinesium. quippe quem fugerat αὐτόγραφον Camdenianum. Itaque Seldenum omnino secutus est Reinesius. Unde ambo in versiculo sexto ET E COS· pro E ET COS· male ediderunt. Hanc siglam E pro ET adhibuerunt etiam recentiores. Conspicitur certe in numismate aureo, in memoriam coronatio-

1 *Vide Differt. nostram in Inscriptionem Bathoniens. ad finem Æluredi Magn. Vit.* §.6.

nis

nis Edvardi VI, Angliæ regis, anno ætatis decimo, penes jurisconsultum eruditissimum amicissimumque Samuelem Meadum. In eo autem recte Reinesius (qui hanc partem doctrinæ egregie ornavit & illustravit) quod B F. COS. (id est, BENEFICIARIVS CONSULIS) reponendum esse duxerit. Quemadmodum & recte quoque monuit, in v. quarto S. C. F. idem esse quod *SaCro FaCto*, ut integra ῥῆσις sit, SACRO FACTO VOTVM (*solvit*) LAETVS LVBENS sive LAETVS LIBENS (non, ut alii, LIBENS LVBENS sive LIBENTISSIME) MERITO [1]. Porro, nec in eo forsitan aberravit, quod in v. 3. T. IRDAS idem esse monuit quod T. IRBASIVS, ERBASIVS, sive HERBASIVS, quum è lapidibus nota sit familia Herbasiorum: an eadem atque Urbasiorum, non temere dixerim.

§. XXII. Ceterum eam potissimum ob caussam dictam Inscriptionem (quam, sed & mendose itidem, in Antonino suo protulit etiam Galeus) evulgavi, quod satis probet, in lapide quodam quadrato veteri, hoc ipso anno M.DCC.XXXI. Dorcestriæ (Oxoniâ Euro-australes versus ad septimum lapidem sitæ) effosso A V G. (cum simplici G) non aliud valere atque AVGVSTORVM. Sed ut, quid velim, intelligas, parumper opperire, dum ἀπογραφὴν ad fidem exempla-

1 *Vide Lelandi Coll. Vol.* VI. *p.* 62.

rium,

rium, quæ à ſtudioſis aliquibus, qui equidem viderunt, accepimus, exſcribam; minutias aliquot, quas de eadem commemorarunt nonnulli, nihil moratus, utpote qui exploratiſſimum habeo, iiſdem inſiſtere, nihil aliud eſſe, quam oleum operamque perdere. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ ταῦτα (ut loquitur ſophiſta [1]) ἢ χρόνου παραναλωμα;

I· O· M·

ET NMINB· AVG

M· VAR· SEVERVS

B· [2] CoS·

ARAM· CVM

CANCELLIS

D· S· P·

In qua Inſcriptione etſi, quod ad ejuſdem attinet lectionem, nihil ſit tenebrarum, in gratiam tamen quorundam lectorum, his in ſtudiis fortean minus verſatorum, plene dare non verebor. *Jovi Optimo Maximo, et Numinibus Auguſtorum Marcus Varius* [ſic potius quam *Varus* legend. quemadmodum & *Encolpius* rectius quam *Encolpus* apud Petronium ſcribitur] *Severus, Beneficiarius Conſulis, Aram cum cancellis de ſuo poſuit.*

1 *Ælian. Var. Hiſt. l.*I. *c.*XVII. 2 *In aliquib. vett. lapp. habemus* CōS. *cum virgula ſuperne poſita.*

Inter duodecim Deos nobiles (ſic enim, ad diſtinctionem ſemideorum, ab Ovidio appellantur) Jovem primum obtinuiſſe locum, omnibus maniſeſtiſſimum eſt. Inde & in juramentis veterum primus ſane occurrit. Quamobrem neque aliter in Fœdere inter Smyrnæos ac Magneſios, quod nobis conſervavit marmor eximium Arundellianum. Nimirum hanc in ſententiam ibi: ΟΜΝΥΩΔΙΑΓΗΝΗΛΙΟΝΑΡΗΑΘΗΝΑΝ ΑΡΕΙΑΝΚΑΙΤΗΝΤΑΥΡΟΠΟΛΟΝΚΑΙΤΗ.. ΜΗΤΕΡΑΤΗΝΣΙΠΥΛΗΝΗΝΚΑΙΑΠΟΛΛΩ ΤΟΝΕΜΠΑΝΔΟΙΣΚΑΙΤΟΥΣΑΛΛΟΥΣ ΘΕΟΥΣΠΑΝΤΑΣΚΑΙΠΑΣΑΣ. Id eſt, litteris minuſculis, & cum accentibus, Ὀμνύω Δία (male Seldenus pariter atque Prideauxius, monente etiam Reineſio [1], διὰ) Γῆν, Ἥλιον, Ἄρη, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον, καὶ τὴ[Ν] Μητέρα τὴν Σιπυλήνην, καὶ Ἀπόλλω τὸν ἐμ Πάνδοις, καὶ τοὺς ἄλλους Θεοὺς πάντας καὶ πάσας. Latine, *Juro per Jovem, Terram, Solem, Martem, per Minervam Martiam, & Dianam, & Matrem Sipylenem, & Apollinem in Pandis, & per reliquos Deos Deaſque omnes.* Quam formulam jurandi idcirco notabis, quod ethnici etiam in juramentis magnam ineſſe vim cenſuerint, illorumque violatores contemptu ſummo eſſe digniſſimos. Adeo ut æditues etiam ſuos, quorum fidei fanorum ſacrorum cura eſt commiſſa, non diutius honorandos eſſe duxerint, quam religio-

1 P.8.

ſe

ſe muneribus fungerentur. Quod quum admodum in illis eſſet conſpicuum, mirandum forſitan eſt, in officiis perfungendis admodum eſſe negligentes æditùos aliquot Chriſtianos. Id quod non tantum de æditùis recentioribus, ſed & de antiquioribus ſimiliter dicendum eſt. Inde certe ad Diabolum id genus æditùos abire monuerunt, qui ad officia admiſerunt. Colligo è formula quadam, lingua vernacula concepta, meam in gratiam à v. Rev. Ricardo Peers exſcripta, eccleſiæ de Faringdon in agro Bercherienſi vicario erudito. Hunc enim in modum ſchedula v. Reverendi, in Collectaneis noſtris MSS[1]. à memet inſerta.

At Great Faringdon Berks, *in an old Church-Warden's Book of Accounts, bearing Date* 1518, *there is the Form* (*as we ſuppoſe*) *of then admitting Church-Wardens into their Office, in the following Words*; vizt.

Cherchye Wardenys, thys ſhall be your charge, to be true to god and to the cherche, for love nor favor off no man, wythe in thys parreche to whoold any Ryght to the cherche, but to Ressebe the Dettys to hyt belongythe, or ellys to goo to the debell.

Quonam ſeculo vixerit Varius ille, quem commemorat Inſcriptio Dorceſtrienſis (non eſt enim

1 *Vol.* 130. *p.* 101.

cur suspicer, vel M. Aurelium Severum Alexandrum, vel ipsius patrem Metellum Varium fuisse) facile expediri nequit. Arbitror, Imperatores tum fuisse Diocletianum atque Maximianum Herculium, de quibus accipiendæ voces, in Inscriptionibus veteribus, IMPERATORES AVGVSTI CONSVLES[1]. & de quibus proinde intelligenda est vox compendiaria AUG in Inscriptione nostra Dorcestriensi. Ni fallor, anno V.C. CIↃXXXIX, vel CIↃXL, Christi CCLXXXVII, jure assignari potest. Nec quidem illud fugerim dicere, eopse tempore vitam egisse Varium, quo in Britannia clarus esse cœperit Carausius. ita tamen, ut Varius tam Diocletiano quam et Maximiano esset fidelissimus. qua de caussa & merito ipsi concessum est, ut Consulis Beneficiarii titulo ac pensione frueretur. idque etiam ab ipsis Imperatoribus, qui plane ipsi nunc fuerint Consules pariter atque Augusti. Jam vero, quid fuerit *Beneficiarius Consulis*, nequeo clarius edocere, quam è Reinesii Epistola XII. utpote quam et eundem in finem ipse quoque adduxit Sertorius Ursatus, qui Reinesium (à cujus tamen conjecturis in aliquammultis consultò dissenserim) antiquitatum subtilem scrutatorem fuisse ingenue agnoscit, quo titulo & Ursatum ipsum etiam ornandum esse opinor, qui breviter ac luculenter quæ ipsi nota

1 *Coll. nostr. MSS. Vol.*130. *p.*66.

erant

erant exposuit. Prodidit igitur Reinesius, quod Beneficiarius Consulis erat is, quem Consul, quisquis fuerit, ad eum militiæ gradum, sive togata, sive armata ea fuerit, promoverat, ut liber esset à muniis faciundis, sive in procinctu ab erectione valli, paranda fossa excubiis, angariis, bastagiis, pabuli materia, lignorum aggestu, & similibus muneribus militaribus. De ejusmodi Beneficiariis intelligendum esse Polybium, l. VI. ubi nominat τινας τῶν ἐθελοντηδὸν στρατευομένων τῇ τῶν Ὑπάτων χάριτι, monuit Reinesius Syntagm. Inscr. p. 524. quo loco leviter etiam reprehendit Virum doctum, qui putarat, in gratiam Consulum militasse. Aliter se res habuit. Nimirum beneficio Consulum vel alterius Magistratus (nam non tantum de Consulum, sed & de Tribunorum, Prætorum ac Præfectorum in saxis legimus Beneficiariis) præmia, gradus, emolumenta, immunitatem adepti, à muneribus vacabant. Sicuti è contrario *munifices* vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicæ faciebant. Etsi igitur *milites* re vera essent, non alii tamen utique erant atque *milites emeriti*, quales scilicet *evocatos* aliter appellabant. **Pensioners** lingua dixeris vernacula. & quidem aptius quam **volunteers**, ne de *tyronibus* pariter atque *militibus emeritis* intelligas. Equidem fateor, tam juniores quam seniores ultro militasse. At senioribus potius quam junioribus conveniunt voces

Po-

Polybianæ. Abſit autem, ut ex hac immunitate colligam, otioſos penitus fuiſſe *milites* hoſce *emeritos*. Immunitas tantum fecit, ut à ſervilibus officiis eſſent liberi, non ut vitam agerent deſidioſam. Adeo ut, ſi ſpectemus diſciplinam Romanam, in hac ipſa immunitate eſſent diligentes ipſi etiam Conſulum Beneficiarii (ſinguli ſuum munus, ut ritus eorum ferebat, obeuntes) ne quidem ipſo excepto M. Vario Severo, qui, ut veriſimile eſt, viarum aliquot his in partibus, poſtquam Conſulis Beneficiarius evaſiſſet, vicinalium curator erat, ita ſcilicet, ut in iiſdem muniendis ac reficiendis dirigeret, præmia artificibus opificibuſque, pro ſui cuique muneris ratione, diſtribueret, caveretque etiam, ne vel aræ, vel etiam ulla opera in iiſdem viis erecta, deperirent. Unde non mirum, ſi & damni infecti quoque promiſerit, quum & tales promiſſiones à Romanorum conſuetudine minime eſſent alienæ, maxime ſi promiſſiones factæ ad ædes ullas pertinerent, quæ ut ſartæ tectæ redderentur par erat. At, ni fallor, maxima ipſius cura verſata erat circa viam illam vicinalem, quæ ab Alceſtria ſive Ealdceſtria in agro noſtro Oxonienſi Dorceſtriam uſque perducebat, cujus paucis abhinc annis veſtigia inter ambulandum vidimus in *bruera Baldeniana*, vulgò Balden-heath. Imo nobis videtur viæ illius vicinalis ramuſculus quidam aquam ſecuiſſe ex adverſo viculi de Radley, cu-

cujus veriffimum nomen effe exiftimo Rodley. Nam eo modo effertur in ipfis tabulis Saxtonianis. Hinc conftat, pontem ibi olim fuiffe, viamque publicam per eundem tranfiiffe in agrum Bercherienfem. In tanta otii abundantia, non mirandum erit, fi & Alceftriam, ab antiquitate fua, non ab Allecto, nomen trahente, nonnunquam viferet Varius, pariter atque Burnceftriam (fic dictam à fluviolo, five torrente, quem Bourn, ab Anglo-Saxonica Býꞃna, vulgo vocant, non, ut voluit auctor quidam nuperus, à S. Birino) aliaque in viciniâ oppida, non tamen Amerfdenum (Romanis apud nos degentibus minime celebre) à palude (non, ut perperam itidem auctor ille nuperus, ab Ambrofio) appellatum; eo pacto, quo & alia fimiliter ibi oppida nomen à palude tulerunt. paludes etenim Anglice fonant Meers. paludemque de Otmeer (male vulgo Otmore) juxta Amerfdenum, magnæ effe famæ neminem latet. Atque hæc de oppidis hifce adjacentibus celeriter exigueque dixiffe fufficiat. Redeamus ad Varium. Is vero, ut mea fert fententia, Dorceftriæ mortem obiit. Quinimo opinor, ibidem cineres reconditos fuiffe. ritu fcilicet illo, quem tetigit Homeri Scholiaftes hifce verbis, ad Ιλ. Δ'. v. 99. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὰ σώματα οὐκ ἔθαπτον ἐπὶ γῆν, εἰ μὴ πρότερον ἔκαυσαν. Εἶθ' οὕτως τὴν τέφραν σὺν τοῖς ὀστέοις ἐχώννυον, ἢ ἀγγείῳ τινὶ ἀποθέμενοι. Certe paucis abhinc annis

nis in campis Dorceſtrianis effoſſæ ſunt duæ urnæ, uti etiam duo lachrymatoria. Ullatenuſne ad Varium ſpectarint, non dixerim, niſi ſiglæ ullæ vel in urnis vel in lachrymatoriis id proderent. At haſce antiquitatis reliquias penitus confractas & in fruſtula comminutas fuiſſe audio. Poſſunt tamen alia id genus ibi forſitan reperiri. Nec dubito, & olim ollas ſepulchrales ibidem effoſſas fuiſſe. Sepulchretum etenim illic fuiſſe, multa ſunt indicia. Cujuſmodi ſepulchreta extra urbes fuiſſe, teſtantur omnes qui his de rebus ſcribunt. Nec tamen diffitendum eſt, magiſtratuum ſuperiorum cineres atque oſſa infra urbes ſepulturæ fuiſſe tradita. Inter quos magiſtratus ſuperiores non eſt quod quis numeret Varium, niſi forte poſtea ad dignitatem, *Conſulis Beneficiario* majorem illuſtrioremque, evectus fuerit. Quonam nomine jam olim hîc imperantibus Romanis gaviſa fuerit Dorceſtria (quæ, Mycenarum adinſtar, εὐρυάγυια fuiſſe videtur,) non eſt in proclivi enarrare. Ex illis enim ſtationibus eſt in Antonino prætermiſſis. Nam crebro monuerunt docti, hac in re valde imperfectum illud eſſe opus. Si fides Bedæ exemplaribus optimis, Dorcic antiquitus vocitabatur. At in aliis Codicibus *Dorcinia* ſcribitur, teſte Camdeno. Non aliter tamen atque Dorceceaſtre in ipſa Ælfredi Magni verſione Anglo-Saxonica. quod nomen adprime loco congruere fa-

fatentur omnes, tum si aquam spectes, tum si ipsum oppidum Dorcestriense, pariter atque castrum in agro Bercheriensi Sinnodunianum, (ubi Britonum fuerunt præsidia, à Romanis vero, qui cum omnibus fere suis copiis his in partibus jacentibus obsederant, tandem expugnata) quod (nam duobus constat collibus editissimis, quorum fastigium sæpe conscendi) clunium feminearum tumentium quum formam locum à distantia prospicientibus referat, non desunt juvenes lepidissimi (modo pudicitiæ leges commemorare non vetent) qui à femina quadam moribus forsitan castissimis, sed quæ gratia sua ac eximia pulchritudine & venustate (quippe quæ ætate esset integra) Dunchiis fere omnibus (nam è Dunchiorum erat familia) antecelluerit, ibi ante seculum unum atque alterum sericis aliisque lautioribus ac splendidioribus indumentis fulgente, (unde cum Philostrato Lemnio Sophista, qui sub Antonino Philosopho natus, ad Philippum usque vixit, dixerunt amasii, τὸ λινοῦ τοῦτο χιτώνιον, ἀντιλάμπει τῆς πορφυρᾶς) delicateque & molliter vivente ac recubante, (quem in finem neque hîc loci deerant Nymphæa) Lady Dunche's Buttocks (seu, ut alii, Dunch Hills vel Butt Hills) nomen indiderint. Quo nomine & locum superbire sæpe monet vulgus, qui & admodum esse amoenum gloriatur, umbraculisque atque hortulis aliisque deliciis ornatum & decoratum,

quibus utriusque sexus homines speciosissimi, famulis dextra lævaque stipati, jucundissime vel prandeant amicosque lautis epulis accipiant, vel etiam ad libitum quiescant ac perpotent. Neque ridicule sic loqui vulgus ipse possum testari, qui sæpius olim locum spectatum iverim, judicavique plane sapientes illos esse, qui, admiranda aulicæ pompæ fercula relinquentes, secesserint, scholasticoque otio abundantes amœnitates hic rusticas amplecterentur. Mihi certe vel ideo loci deliciæ maxime placent, quod Dorcestria, quæ proxime sita est, quomodocunque nunc viculus pauperculus, olim sedes esset episcopalis, eam ob caussam, mox post Normannorum ingressum, Lincolniam translata, quod antiqua gloria ac magnitudo urbis Dorcestriensis paullatim fuisset diminuta. Hujus rei satis locupletes sunt testes historici plerique nostri omnes, in lucem editi, è quibus proinde (nam in omnium manibus sunt) nihil hic nobis adducendum. Lubet igitur verba illa duntaxat proferre, quæ historicus quidam anonymus in collegio Magdalenensi [1], mihimet ab amicissimo juvene Joanne Lovedaio monstratus, memoriæ mandavit. Scilicet in hanc sententiam (nec sane prolixus est hic historicus, uti nec ipsa historia, quod plorandum, ultra mortem Henrici II^di^ pertingit, licet Ricardo II^do^ regnante floruisse

1 *Num.*72. 4to.

au-

auctorem existimem. Adeo ut in proclivi sit suspicari, operis exemplaria alicubi latere, nisi perdiderint Wiccleviſtæ, ad ipsum Ricardum, Regum formosissimum, historiam perducentia. Sed, quod diximus, anonymi verba accipito [1]:) *Hoc eciam tempore* [anno XIIII°. Willelmi Senioris] *celebratum est consilium London in ecclesia Sancti Pauli sub Lanfranco, ubi primo ordinatum est de sessione episcoporum in consiliis celebrandis.* 2°, *quod sedes episcoporum de viculis transirent ad urbes majores, unde factum est, ut sedes Selesiensis transiret ad Cicestriam, Cornubiensis ad Excestriam, Wellensis ad Bathoniam, Shireburnensis ad Salisburiam, Dorcestrensis Lincolniam, Lichefeldensis ad Cestriam tempore Petri episcopi, set Robertus, successor ejus, transivit de Cestria ad Coventre.* Et paullo post (sub eodem anno XIIII° Willelmi Senioris, hoc est, anno Domini MLXXX, in quo tamen ab Ingulfo aliisque etiam discrepat:) *Rex Willelmus Remigio, qui monachus fuerat apud Fiscamb, episcopatum Dorcestriæ dedit, quæ sita est super Thamasim. Cum autem episcopatus ille, major omnibus Angliæ, à Thamasi usque ad Humbram, duraret, molestum visum est episcopo, quod in ipso termino sedes esset episcopalis. Displicebat enim ei, quod urbs illa modica erat, cum in eodem episcopatu opulenta & florentissima civitas Lincoln dignior sede episcopali videretur. Mercatis igitur prædiis in ipso vertice ur-*

1 *Pag.* 163. *Exscripsimus etiam in Coll. nostr. vol.* 130. *p.* 129, *bis*,

bis, juxta castellum, in loco illo eminenti amœnoque & salubri, pulcherimam virgini virginum construxit ecclesiam, quæ & grata esset Deo servientibus, &, ut pro tempore oportebat, bostibus invincibilis, qui opus inceptum peregit, peractumque clericis, doctrina & moribus approbatissimis, decoravit. Hoc tempore, hoc amore, biis de causis incepta est ecclesia moderna Lincolniæ. Quibus & illa possunt addi, quæ idem auctor anonymus attulit[1] de Remigii morte, viri dubio procul magnanimi, etsi staturæ admodum exilis. —— *Hoc anno* [quarto W. junioris] *obiit Remigius præsul, qui nuper sedem Dorcestrensem ad Lincolniam transtulerat, qui, præ corporis exiguitate, pene portentum videretur, naturam vicit, animum gloriosum foras extulit.* Sis autem cognoscere Dorcestriæ veteris magnitudinem, habes apud Roperum nostrum, p. 258. Ac de hoc lapide Dorcestriensi (nondum à me viso, utpote Dorcestriæ nunc temporis haud adservato) satis vel plusquam satis; in pauculorum præcipue gratiam, qui antiquitatis studio ardentes, à me ejusdem sententiam curiosius forte quam necesse est, sed satis tamen verecunde requisiverunt. Neque refert de cancellis sive septis quid animadvertere, nisi eorundem fragmina comparerent. Cancellorum in lapidibus antiquissimis mentionem rarissime reperias. Et tamen vocem esse

1 P. 170. *Inserta autem habemus in coll. nostr. MSS. vol. 130. p. 130.*

vetustissimam, non est cur inficieris. Suspicorque etiam, cancellos ad templum aliquod spectasse, ab alio, nescio quo, hic itidem condito, aramque honori Diocletiani atque Maximiani Herculii (quorum principum statuæ, ut credibile est, utpote qui ejusmodi honorum, secus atque Trajanus[1], neutiquam parcissimi erant, in templo, inter alias statuas, conspiciebantur) positam fuisse, ad consuetudinem profecto illarum provinciarum, quæ in aliqua suarum urbium præcipuâ templa ac aras eum in finem imperatoribus ponere ac consecrare solebant, ut communi nomine populi totius provinciæ, imperatorum honoris ergô, ibi sacra facerent, ludosque in ejusmodi civitatibus ederent. Quæ urbes et ipsæ etiam νεωκόροι dicebantur, eo quod curam habuerint id genus ludorum atque templorum, licet alioqui vox νεωκόρος de hominibus intelligenda sit particularibus. Hinc sane fere conjicio, Dorcestriam nostram Dobunorum urbem fuisse præcipuam, νεωκόρον etiam, sacraque adeo totius Dobunorum provinciæ (in duas partes, Glocestershire nempe & Oxfordshire, divisæ) hac in ara & in hoc templo (modo hîc loci re vera exstiterit templum) peracta fuisse. idque etiam ab ipsis agricultoribus, quibus solenne erat feriatis diebus sacra diversis numinibus per lucos, vicosque celebrare. Equidem fatendum est, post Gallie-

1 *Plin. Epp.* X. 25.

ni tempora desiisse civitates se Νεωκόρυς appellare. At hoc nihil prohibet, quo minus etiam post Gallienum privilegiis, quibus et Νεωκόροι gavisæ fuissent, frui possent provinciarum civitates maxime celebres; præsertim quum, *metropoles* fuisse nominatas, nemo est, qui dubitet. Ad formam templi quod attinet Dorcestriensis, ex illis fuisse judico, quæ quatuor columnarum esse perhibentur. In nummis Bodleianis id genus templa occurrunt, in quibus & ΝΕΟΚΟΡΟΙ, vel (nam utroque modo in nummis illis) ΝΕΩΚΟΡΟΙ nuncupantur. Indigitavi in Appendice ad Catalogum nummorum Bodleianorum Ashmolianum. Atqui id notatu perquam dignum esse opinor, quod nummi Bodleiani tria templa cum quatuor columnis in una eademque urbe exhibeant. quod argumento est, non unicum duntaxat in civitatibus Νεωκόροις templum exstitisse, uti nec etiam in metropolibus. Vox Νεωκόρος legitur in Actis Apostolorum. Þe dedis of apostlis vocatur liber hic sacer in versione Novi Fœderis Anglicana veteri, Wicclefo vulgo tributa. Cujus versionis exemplar penes me habeo eximium, anno Christi M.CCC.XLV. sive anno XIX Edvardi III. scriptum. Verba Græca, in quibus νεωκόρυ mentio, sic se habent in Codice[1], characteribus uncialibus à nobis edito. in quo & versio *Italica* primam occupat columnam, è qua pro-

1 *P*, 238. *Ed. nostr.*

in-

inde & verba similiter Latina proferenda esse judico, ut inde liqueat, verbum *νεοκόρον* (nam sic ibi item scribitur, secus atque vulgo, licet non desint cum lapides tum &, quemadmodum supra innuimus, nummi antiqui, qui & ipsi quoque per *ω* adhibeant) in versione hac *cultricem* sonare.

[1] SEDASSETAUTEM	ΚΑΤΑΣΙΣΑΣΔΕ
SCRIBA	ΟΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
TURBAS	ΤΟΝΟΧΛΟΝ
DIXIT	ΕΦΗ
UIRI	ΑΝΔΡΕΣ
EPHESII	ΕΦΕΣΙΟΙ
QUISENIM	ΤΙΣΓΑΡ
EST	ΕΣΤΙΝ
HOMINUM	ΑΝΩΝ
QUI	ΟΣ
NESCIAT	ΟΥΓΙΝΩΣΚΕΙ
CIUITATEM	ΤΗΝΠΟΛΙΝ
EPHESIORUM	ΕΦΕΣΙΩΝ
CULTRICEMESSE	ΝΕΟΚΟΡΟΝΟΥΣΑΝ
MAGNAE	ΤΗΣΜΕΓΑΛΗΣ
DIANAE	ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
ET [2] IOUISEPROLIS	ΚΑΙΤΟΥΔΙΟΠΕΤΟΥΣ

Worchipere interpretatus est auctor versionis Wicclesianæ. quod mirari non subit, quum ipse

1 *Sic.* 2 *Sic in MS. Sed littera* E *delenda est, ni fallor.*

se-

ſecutus ſit verſionem vulgatam Hieronymianam, in qua & *cultricem* itidem habemus. At vero ea de cauſſa verſionem Latinam vulgatam preſſe ſequebatur verſionis Wicclefianæ auctor, quod linguam Græcam haud calluerit; quemadmodum & alii, qui ſeculo Wicclefiano verſioni illi manus adhibuerint, linguæ Græcæ æque etiam expertes eſſent. ſecus atque verſionis vernaculæ auctores recentiores, qui licet **worſhipper** in textu retinuerint, exadverſo tamen in margine monuerunt [1], Græce non aliud vocem ſignare atque **the temple-keeper**. Ceterum, ne fraudi tibi eſſe, quæ diximus, exiſtimes, accipe totum verſiculum è verſione Wicclefiana. **¶ whanne þe ſcribe hadde ceeſſid þe puple. he ſeide/ men of effeſie. what man is he þat knowiþ not þat þe cite of effeſians is þe worſchipere of greet Diana & of þe child of iubiter/** Atque ex his, quæ diximus, colligas, apud Ethnicos etiam cancellos templorum ſuorum partes ſummas fuiſſe, Chriſtianoſque ipſis in eodem ſenſu vocis uſum acceptum retuliſſe. In hoc autem ab Ethnicis differebant, quod numero ſingulari non raro itidem efferrent, quum pluratiνum duntaxat adhibuiſſe videantur Ethnici. Numero ſane ſingulari legimus in Inſcriptione, litteris majuſculis concepta, veteri, in presbyterio eccleſiæ de **Weſt-hampton**, prope Newbury in agro Bercherienſi.

[1] Act. XIX. 35.

hac

hac ſcilicet, *Hîc jacet Ricardus de Herclond, Rector hujus loci, conditor cancelli.* Pro *cancelli* male legitur *Capellan.* in libro inſcripto, The Antiquities of *Berkſhire* by *Elias Aſhmole*, Eſq;, Vol. I. p. 20. Intellexi è ſchedula quadam, mihi à clerico quodam oſtenſa Sept. 3. M.DCC.XXXI. in qua ſchedula & ipſam litterarum figuram expreſſerat ad fidem lapidis, ab ipſo conſpecti. At vero ego nec lapidem vidi, nec clerici (in vico publico mihi ambulanti forte fortuna obviam facti) ſchedulam deſcripſi. Familia de Herclond Edvardo I^mo^. regnante, ni fallor, floruit. Fateor tamen, me paucula tantummodo de eadem legiſſe. Sed linquamus hæc (nam ſingula, ad quorundam morem, operoſe perſequi, eſſet cum infinitus, tum puerilis labor) & de nummorum corruptoribus ulterius videamus.

§. XXIII. Judæorum tanquam hominum flagitioſorum in ſuperioribus meminimus. Et quidem hiſtoriæ noſtræ Anglicanæ ſcriptores de moneta corrupta Judæos ſolent accuſare. Et, ut opinor, jure merito. quippe quos regibus noſtris, pariter ac religioni Chriſtianæ, inimiciſſimos fuiſſe ex iiſdem ſimiliter conſtat ſcriptoribus. Quamobrem non raro ob atrocia facinora ſuppliciis affectos fuiſſe legimus. Itaq; non eſt mirandum, & ipſos itidem monetam noſtram adulteraſſe. At præter Judæos, alios inſuper monetæ noſtræ corruptores fuiſſe ſatis liquidum eſt.

Quales vero illi fuerint si quæras, confestim responderi potest, omnigenos fuisse hac in terra commorantes otioseque agentes perduelles. Nec impedit aliquid, quo minus, hoc verissimum esse, censeas. Nam dubium non est, quin id genus homines nunquam non fuerint regibus optimis perquam molesti, ipsosque summis injuriis afficere studuerint. Unde lucri caussa nummos novos cudere nebulonibus hisce solenne erat, nummis authenticis longe deteriores, quomodocunque forsitan neutiquam minores; imo nonnunquam adeo primo intuitu à genuinis non alienos, ut fraudem prodere judicio satis acri opus sit. Ejusmodi nebulones ad incitas redacti, sæpe indicarunt methodos atque rationes, quibus usi sint in moneta adulteranda, domicilia itidem, ubi in artibus hisce malis sese exercuerint, efferre spe vitæ subinde persuasi. Quæ diximus pluribus firmarem exemplis, nisi abunde ex historicis constare scirem. Quemadmodum & perduellium monetæque corruptorum similiter fautores fuisse Wiccleviſtas, qui postea orti sunt, ex iisdem itidem patere potest historicis. quippe quos hypocritas fuisse, nemo pernegabit, qui unquam, quæ de illis memoriæ prodita sunt, ea, qua decet, attentione perlegerit. Sicuti & ipse Wiccleviſtarum pater Joannes Wicclesius hypocrita fuit, prout & ipse agnovit sanctissimus antistes Oxoniensis Joannes Fellus, ne quid dicam de

de aliis, qui partibus neutiquam dediti de illo egerint. Nec tamen moror centones recentiores, è quibus Thomæ Jamesii libellum reliquis omnibus anteferendum esse mea fert sententia. Nam mihi quidem, hæc serio cogitanti, scriptorum illorum sententia vera ac sapiens esse videtur, qui tam Wicclefum, quam & ipsius asseclas eo nomine damnandos esse putant, quod lolia in ecclesia seminaverint, eaque de caussa jure optimo ipsi appellentur *Lollardi*; quorum doctrinis magna ex parte tribuenda sunt bella nupera civilia, quibus periit principum omnium optimus maximus CAROLUS PRIMUS, periitque fere funditus ecclesia nostra Anglicana. Præclare itaque faciunt illi, qui, quanta superbiæ insint pericula, ostendunt; de quibus tamen periculis neutiquam sunt illi solliciti, qui principibus suis legitimis sint inimici, Wicclevistarum veterum ad instar, quibus hæc verba incassum enunciarunt illorum temporum viri aliquot principibus suis fideles, quemadmodum conservata esse video in fragmento quodam penes me, ex dono v. egregii Roberti New, è Medio Templo Londini, qui è Collectaneis redemit v. doctissimi Petri Le Neve nuper defuncti, nobisque, una cum aliis permultis fragmentis, ex iisdem itidem collectaneis satis feliciter à semet recuperatis, perquam amice dono dedit. Greuous is þe vois of bostyng and of pride, and ful pe-

 rilous

rilous it is. for it castiþ down sowlis fro þe hiengis of perfeccioū. and þer fore ẏ wole, þat ȝe wante first þat bys of alle oþir. Fragmentum attingit ætatem Ricardi II[di]. qui à perduellibus, perfidiſſimis pariter atque ſuperbiſſimis, abdicatus eſt die 29 Septembris, admodum tamen invitis ſapientiſſimo integerrimoque viro Thoma Merkeſio, aliiſque etiam hominibus, virtute ac probitate illuſtribus, A. D. M. CCC. XCIX. Kalendaria ſane aliquot nupera lubentiſſime corrigerem, in quibus 20 *Septembris* pro 29 *Septembris* legitur.

§. XXIV. Quod ſi quis erit, qui, ductus opinione vulgi, aut Wicclefum, aut ipſius fautores, innocentiores integrioreſque fuiſſe putet, quam quomodo à nobis inducti ſunt: is erit ex iis, qui aut illos plene non noverint, aut judicare non poſſint: vel ſaltem ex iis, qui perverſe, ne dicam impudenter, ſentire velint. A nobis certe ſtabunt viri ſapientes, qui plorant, ejuſmodi hoſtes unquam ortos fuiſſe, qui tum in optimos principes, tum & in alios homines optimos vehementer invehi auſi ſint, ſuoſque etiam errores, ethologorum ad inſtar, diffundere. At quum certiſſimum ſit, plus quam fere credibile eſt eorum copias creviſſe, mirum non eſt, ſi à viris magnis non ſolum fuerint docte graviterque etiam refutati, ſed & acerbe reprehenſi. Inter illos vero, qui Lollardorum errores oppugnabant,

bant, erat Reginaldus Peacockius, episcopus Cicestriensis, qui eo nomine magnam laudem consecutus est. Vir erat utcunque acerrimo, præfervido tamen ingenio, voceque rauca ac terribili, dignusque proinde, qui cum Lollardis altercaretur; in qua re recte fecisse, neutiquam pernegarunt ipsius inimici etiam acerbissimi. At vero in hoc eum infamiæ nota signandum esse docuerunt, quod opiniones pravas pro virili apud populum divulgarit, novum Fidei Symbolum condiderit, articulumque de Christi ad inferos descensu, aliosque etiam varios articulos, seposuerit. Testis est Joannes Whethamstedius, abbas S. Albani, solidæ eruditionis amator, quem semper maximi æstimavit Humphredus, dux Gloucestriensis, omnium bonarum litterarum Mæcenas munificentissimus. Quod moneo, ne quis aiat, memet hæc fingere, auctoresve non coævos, Dolmannum nimirum, (qui de Peacockii erroribus & recantatione pariter atque abjuratione contra Foxium egit) Indicum expurgatoriorum consarcinatores[1], anonymumque quendam, qui itidem de Peacockii opinionibus scripsit[1],

---

1 *Index Librorum prohibitorum et expurgand: Madriti* MDCLXVII. *pag.* 805. Reginaldus Perok, seu Reg. Pecock, Latine, Pavo. Anglus ex Cambria, Asaphensis primum, deinde Cicestriensis Pseudo-Episcopus, Professor Oxoniensis Lutheranus. *E quibus verbis, quid de Antiquariorum Hispanicorum in re critica peritia sit judicandum, facillime elici potest.*

psit[1], penes v. amicissimum Thomam Wardum, armigerum, è Foxio, qui studuit placere Puritanis, maximam partem, ut inde qualis scriptor siet sentias, excerptum, secutum fuisse. Ipsam autem Whethamstedii hac de re narrationem è Chronico sive Registro ejus in Bibliotheca collegii armorum in lucem edidi[2], cujus Registri copiam mihi fecerunt collegii socii pereruditi, meam in gratiam obtinente Joanne Anstisio, feciali doctissimo. Inde discas, ipsius dogmata, fidei orthodoxæ parum congrua, adeo displicuisse Ecclesiæ patribus, *forcioribusque fidei pugilibus, militibusque aulæ ecclesiasticæ audacioribus*, ut pergentes ad archiepiscopum Cantuariensem, Thomam Boucher, de Peacockio non tantum sint conquesti, sed persuaserint etiam, ut citari faceret Peacockium, *ad comparendum coram ipso, respondendumque in hiis, quæ in causa fidei objicienda erant contra eum*. Id quod re vera factum est, tantumque lapsum esse Peacockium archiepiscopus aliique compertum habuerunt, ut, ipsum hæreticum fuisse, judicârint: quam sententiam justam esse ipse agnovit Peacockius; qui proinde ut dolorem palam testaretur, non tantum privatim publiceque confessus est errores, sed & eosdem abrenunciavit sive abjuravit, palinodiamque egit apud crucem Sancti Pauli Londini. Possem permultos adducere auctores, qui Peacoc-

1 *Vide Append.* N.X. 2 *Vide pag.* 490.

kium

kium hæreticum nuncuparunt, ipſiuſque opiniones recenſuerunt. Sufficit autem unicum duntaxat proferre, Thomam nimirum Gaſcoignium, Cancellarium Oxonienſem, virum & virtute & pro ſeculo doctrina celeberrimum. At vero opus Gaſcoignii, in quo de Peacockio ſcripſit, nunquam in lucem prodiit. Nec quidem dignum eſſe puto, quod integrum prodeat. Opus hoc inſcribitur *Dictionarium Theologicum*. Nonnullis dicitur *liber de veritatibus collectis in forma tabulæ*. Quo titulo & ipſe citat Brianus Twynus, p.291. qui ſedulo pervolutaverat. At licet de rebus Theologicis in hoc opere diſertim agatur, obiter tamen in eodem aliquammulta eſſe hiſtorica jam olim animadverterunt cum Twynus tum & alii. in quibus numerandus Gerardus Langbainius, vir ſane maximus, in epiſtola ad cl. Seldenum. Videas apud Lelandum, Coll. Vol.V. p.287. Nos ſane multum tempus in acerrima atque attentiſſima cogitatione hac de re poſuimus; in qua cogitatione quum nos defixos eſſe ſenſiſſent amici aliquot, ut ipſi tandem ederemus hortati ſunt, idque ad fidem apographi viri antiqua virtute ac fide Georgii Harbinii, amici noſtri egregii. Lubens morem gerendum eſſe duxi [1]. quippe qui Codicem ipſum MSStum. ob oculos non habuerim. quo tamen ipſo uſus eſt Harbinius, cui accommodaverat

1 *Vide infra pag.* 509.

lin-

linguarum veterum Septentrionalium instaurator summus Georgius Hickesius, qui mutuo sumpserat à collegio Lincolniensi.

§.XXV. Dixerint aliqui, quædam prætermisisse Harbinium, digna quæ excudantur. Quod etsi verissimum, non tamen dubitandum, quin judicium adhibuerit Harbinius, recteque propterea omiserit. quippe qui exploratum habuerat, jam antea vel à Twyno, vel à Wodio, vel etiam forsitan ab aliis edita fuisse. Sed nihil attinet hæc fusius persequi. Nam de iisdem notulam collectaneis suis subjunxit ipse Harbinius. quam qui absurdam dixerit, næ eum plane fugiat ratio. Interim tamen unum atque alterum locum collectaneis Harbinianis inserere visum est è litteris ad me scriptis à cl. Tannero; quæ quidem ipsa licet alii etiam observarint, placuit tamen lectorum ob oculos ponere, ut simul cum Harbinianis legantur, remque gratissimam iis faciamus, quibus in deliciis non est plures de eodem argumento libros adire. Tanneriana autem ab Harbinianis distinximus uncis.

§.XXVI. Anno Domini M.DC.LXXXVIII. in lucem edidit Londini Henricus Whartonus *Peacockii* de *regula fidei libellum*, sermone nostro vernaculo conscriptum. Præfatione prolixa illustrare conatus est editor; in qua, inter alia, auctorem laudibus summis extulit. Codicem secutus est MS. in bibliotheca collegii Trinitatis

Can-

Cantabrigiæ. Duabus partibus constat libellus. E parte priori excerpta duntaxat protulit Whartonus. Reliqua susque deque habuit, tanquam ad rem suam parum pertinentia. Nec quidem integram dedit partem II^dam^. Quod non mirum. Nam partis hujus posterioris editio perfecta à Whartono nequiit exspectari. Codex enim MS. (quem unicum esse censemus) μείυρος est ad calcem; ubi, ut opinor, multa de Christi ad Inferos descensu litteris consignaverat Peacockius. Αὐτόγραφον esse Codicem MS. censet Whartonus; propriaque etiam ipsius auctoris manu exaratum. Mancum esse dolet Whartonus. id quod & egomet quoque ipse. aliam tamen ob caussam atque Whartonus. Is idcirco ægre tulit, quod putarit, ibi multa comparuisse, veritati apprime consona. Atqui id verisimile non est, nedum, ut arbitror, verum. Contra, permulta ad calcem inserta fuisse dogmata, à veritate prorsus aliena, judico. Quidni igitur censeamus, folia, dogmata illa continentia, ab ipso fuisse excisa atque destructa Peacockio? idque eo circiter tempore, quo de ipsius opinionibus conquesti sunt viri cum eruditi, tum & pii atque orthodoxi?

§.XXVII. Etsi autem laude dignissimum fuisse Peacockium ob dogmata arbitratus sit Whartonus, tamen nolim id tribuere malevolentiæ, sed ignorantiæ; utpote qui nec Whethamstedium

nec Gascoignium conspexerat, qui abunde docent, doctrinas Peacockii pravas, perversas hæreticasque etiam fuisse, eumque ea de caussa poenas luisse. Quinimmo, neque, ut existimo, viderat Lelandi Collectanea, ubi hæc de Peacockio memoriæ prodidit Lelandus [1] ex Chronico incerti auctoris, quod reperit Oxoniæ in bibliotheca collegii Lindensis.

Anno D.1457. Reginaldus Pecok, natione Wallicus, doctor Theologiæ, & episcopus Cicestren: qui ingenio & literatura pollens veteres hæreses renovavit.

Male sensit de Eucharistia, & de sanctionibus ecclesiæ.

Damnatus fuit apud Lambbith à Thoma Cantuar: episcopo & clero.

Recantavit errores suos apud D. Paulum.

Ejus libri partim Londini partim Oxon. combusti sunt.

Itaque non existimandum, Peacockium oppressum fuisse opinionibus, non modo vulgi, verum etiam hominum leviter eruditorum, ab unoque atque altero duntaxat condemnatum. Quod moneo, quia in hac etiam parte deceptus fuisse videtur Whartonus. Aspice potius, lector, atque intuere, quid intersit inter conventionem clandestinam synodumque publicam. Nihil ad hoc negotium pertinens clam agitatum est, sed

1 *Coll. Voll.*III. *p.*409.

pa-

palam in luce aperta, ſynodo ſatis frequenti coacta virorum et limatorum et proborum, qui Peacockii etiam amicis aliquo in numero eſſe videbantur. Quod attentiſſime iis conſiderandum eſſe arbitror, qui, abſque ſynodo omnia peracta fuiſſe, produnt; (nullam forſitan aliam ob cauſſam, niſi quod diverſi etiam Angliæ epiſcopi, ut accepimus, primùm Peacockii aliquot faviſſent erroribus, etſi poſtea correxerint depulerintque.) Quemadmodum & id demum eiſdem diligentiſſime videndum eſſe puto, qui hiſtoricos noſtros ac Regiſtra pervolvunt, quo ſua quemque natura maxime tuliſſe videretur. Etenim ſæpe videmus, ſcriptores, pro ſuo quemque ingenio atque arbitrio, multa ſubinde de induſtria prætermiſiſſe, quæ alioqui, ſi aperte ac plene narrarentur, mirifice ævi priſci res geſtas illuſtrarent. id quod plane & hîc de ſeculo, quo vixerit Peacockius, eſt intelligendum. Is enim quamvis epiſcopatu, poſt dogmata damnata, eſſet privatus, archiepiſcopali tamen ſola auctoritate factumne id fuerit, an potius aliorum etiam conſentientium ac ſuffragia ſua ferentium auctoritate, res equidem obſcurior difficiliorque eſt, quam ut eam prompte poſſim explicare. At mihi videtur, id factum fuiſſe aliorum etiam ſuffragantium conſilio ac auctoritate. opinionemque firmare judico Thomam Gaſcoignium. Neque diſſenſiſſe videtur Lelandus, qui, Pea-

cockium inter hæreticos censendum fuisse, & ipse judicavit. Itaque *privationem* vel *deprivationem synodicam* appellarim. Nec tamen diffiteor, mihi satis esse apertum, archiepiscopum etiam ipsum potuisse privare sola sua ipsius auctoritate, modo ea uti voluerit. Cujus opinionis inde argumentum capio, quod pontifices summi Romani talem archiepiscopis Cantuariensibus dedissent potestatem, utpote *legatis* suis, quod dicunt, *natis*. id quod nemo sanus inficias ibit, modo consideraverit quantam potestatem pontifices illi summi vendicassent, quomodocunque primævorum seculorum praxi atque doctrinis minus consentaneam. Sed si de hac potestate fusius in me susciperem dissertare, vastum sane ingrediendum esset mare. Paucissimis ergo, quæ innui, contentus, malim ut cl. Dodwellum, in antiquitate ecclesiastica longe versatissimum, potius audias, quam memet ipsum, cujus proinde eò spectantem epistolam, nondum editam, ad Thomam Smithum, doctrina pariter ac probitate summum virum, in Appendice[1] proferam. Dodwellus magnæ profecto eruditionis magnique judicii vir erat, sed quem interdum humanitus aliquid passum fuisse, non est denegandum; unde & nunc temporis etiam non invitus confiteor, memet ab ipso discedere in hoc, quod de jure ex *præscriptione* colligendo tum hîc tum alibi litteris

1 *Num.* XI.

man-

mandaverit. Neque in ejusmodi lapsibus temere liceat vel sequi, vel etiam imitari, seu Dodwellum, seu ullum alium virum, alioquin sane maximum.

§.XXVIII. Atque hæc de Peacockii opinionibus, condemnatione atque deprivatione. *Quid illi exinde contigerit, parùm constat. Tradunt nonnulli, eum in carcere nece clandestina sublatum esse, alii in ædibus Episcopalibus ad mortem usque incarceratum, plures vero in Cœnobium quoddam secessisse, dato illi ex redditibus Episcopalibus exiguo admodum stipendio*[1]. Quam posteriorem sententiam verissimam esse fidenter dixerim. Nam pro certo habeo, Peacockium, Episcopatu privatum, secessisse, archiepiscopo Cantuariensi ita dirigente ac decernente, ad cœnobium Thorneyense, ibique vitam egisse usque ad mortem. Colligo ex nota quadam, mecum ab amicissimo Bakero communicata. Is accepit à doctissimo Anstisio, Anstisius autem è Collectaneis Whartonianis. Unde liquebit, neque illud nescivisse Whartonum, etsi forsitan ad manus ipsius devenerit nota, postquam tum Peacockii libellum edidisset, tum & Appendicem ad Caveum litteris consignasset. Hoc nihil apertius esse vel ipse fateberis, si notam expendas, quam hîc integram dabo. è qua nota et illud quoque liquebit, archiepiscopum

1 *H. Whartonus apud Caveum*, *p.*102,

usum

usum fuisse consilio fratrum suorum, tam scilicet episcoporum, quam etiam aliorum è clero.

Instruction geven by us, Thomas Arch-Bp: of Can. withe th' advis of oure Brethren of this Land, to th' Abbot of Thorney, howe Reginalde Peacock, whome we have sent unto hym, shall be treatyd in ye Monastery aforesd.

First, hit is thought convenable, that the sd. Reynolde shall have a secrete closed Chambre having a Chymeney, & an House of Easement, within the Abbey aforesd: where he may have sight to some Aulter to here Masse, & that he passe not the saide Chambre. Item, the sd. Reynolde to have but oon personne, that is sad & well disposed, to make his bedde, & to make hym fyr, as hit shal nede. Item, that the sd. Reynold have no bookes to looke on, but oonly a Portnol, a Masse booke, a Saulter, a Legend, & a Bible. Item, that he have nothing to write wyth, noe stuffe to write upon. Item, that the sd. Reynolde have competent small according to his age, & his necessitye shall requere. Item, that

that the s^d. Reynold be served dayly of meat & drink as a Brother of the saide Abbey is served, when he is excused from the Freytour, & somewhat better, after as his disposition & raisonable appetit shal desire conveniently, after the good discretion of th' abbot above saide.

Forty pounds assigned to the s^d. abbey, for his fynding &c. Collect. H. Wharton Vol. notat. Y. P. 32. è Libro Formularum tempore H.6. penes El. Ashmole. Copied by Jo. Anstis, Esq; Garter &c. from whom (addit Bakerus) I had it.

§. XXIX. Quamdiu post deprivationem vixerit Peacockius, nondum exploratum habui. Et tamen *parvo illum tempore dignitati suæ superfuisse, inter omnes convenit*, observante Whartono. Nec est cur refragemur. Ni fallor, sepultus est Thorneyæ. De morte nænias aliquas conditas fuisse, non est quod censeas. intolerandi etenim supercilii virum fuisse quum existimarent plerique omnes, id quod de omnibus hæreticis fere est dicendum, inde pauci, si etiam ulli, de obitu dolorem prodebant. potius lugebant, ejusmodi hominem unquam exstitisse, qui sententias perniciosas tum amplecteretur, tum & disseminaret. Quod si vitio vertas, quod adversarii, postquam palinodiam cecinisset, in cubiculo incarceraverint, neque libere circumire permiserint,

rint, mihi equidem rectissime fecisse videntur, ne forsitan populum suavissimis suis dictis (nam ipsi neutiquam defuit elocutio) iterum subduceret.

§.XXX. Supra innui, Peacockium impugnavisse Wiccleviſtarum errores. Quamobrem hac in parte laudem meruit. At vero hoc loco non est prætermittendum, ipsum tandem (nam in ancipitibus disputationibus versatissimus, in utramque partem copiose differendi & vim & artem habuit) Wiccleviſtis favisse. Id quod illi ipsi etiam fatentur, qui alioqui Peacockium vehementer commendarunt. Itaque non miraberis, si & dogmata etiam ediderit, quæ perduellibus longe essent acceptissima. Nam & ejusmodi dogmata Wiccleviſtis tribuenda esse, multi docuerunt, qui de secta illa egerunt. Quid quod & dogmata eorum satis sint manifesta ex ipsis seditionibus, quarum Wiccleviſtæ essent auctores? Tales erant seditiones à Gualtero Tylero & Joanne Strawo regnante Ricardo II^do concitatæ; quas & mirifice promoverunt Joannis Balei sacerdotis, aliorumque etiam, conciones. Talis & ipsa itidem erat D. Joannis Oldcastelli regnante Henrico V^to seditio atrox, qui eo nomine poenas luebat, igne absumptus; quem tamen inter martyres numerant Wiccleviſtæ, quos fortean hanc ob caussam venia aliquatenus dignos esse censebunt nonnulli, quod Henricus V^tus non esset *de jure*, quod dicunt, *Rex*. At hujusmo-

modi perturbationum perniciosarum auctores nemo unquam bonus probaverit.

§. XXXI. Etsi vero tantopere debacchati sint Wiccleviſtæ, hominesque probos male habuerint, multa tamen, ad illorum res gestas pertinentia, nos plane latent; sicuti & alia etiam, ad Wicclefianos perduellesque item recentiores spectantia, æque ignoramus, quæ si nota essent, mirifice illustrarent temporum historias. Quod equidem ea præcipue de caussa animadvertendum puto, quod quamplura quoque, quæ ad CAROLI PRIMI, principum optimi, regnum pertinent, adeo sint obscura et perturbata, ut ipsum etiam præstantissimum ac nobilissimum fugerint historicum. Qui proinde neque plene ac aperte describere potuit ab Urbe Oxoniensi principis sanctissimi fugam. Hanc partem Historiæ, aliaque id genus, qui velit ornare, (id quod optime potest, si lubet, antistes ille doctissimus, qui nuper apud nos, præfiscine dixerim, floruit tum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi) necesse est, ut schedis aliquot lectissimis utatur, in curiosorum scriniis hominum adhuc delitescentibus. Ejusmodi schedas jure merito censueris illas, quas à doctissimo amico Thoma Bakero (mihi dono dante) nuper accepi, dignas quæ hoc in opere lucem adspiciant [1]. Nam quum aliquot

[1] *Vide infra pag.* 551.

earundem à Michaële Hudſono ſint ſignatæ, inde colligas, ſummam fidem iiſdem eſſe adhibendam. Et quidem, ut verum fatear, admodum curioſas ſchedas appellaverim. Utpote è quibus permulta diſcamus, ad Regis optimi, jam vultu veſtibuſque regiis mutatis larvati, ac perſonam obſcuriorem induti, fugam ſive diſceſſum pertinentia, quæ fruſtra alibi quæras. Authenticas autem eſſe nemo dubitaverit, cui nota eſt Bakeri probitas ac incorrupta fides. Neque eſt, cur te legiſſe pœniteat, ſi forte Michaëlis Hudſoni unquam ad te fama pervenerit, in quo tanta inerat virtus pariter atque fortitudo ac prudentia, ut ipſius plane auſpiciis non tantum fortunas ſuas, ſed & ſeipſum concrediderit Regum optimus.

§. XXXII. Jam, ut opinor, nemo, cui Wicclevistarum ingenium fuerit perſpectum, unquam dubitabit, eoſdem, homines fuiſſe, qui ſtudioſe pacem perturbarint, dogmataque illa paſſim ediderint, quæ populum ad male ſentiendum de ſuperioribus commoverint. Quemadmodum neque inficiabitur, eoſdem itidem hoſtes fuiſſe cœnobiis, aliiſque domibus religioſis, infenſiſſimos. Hoc enim adeo mihi videtur eſſe verum, ut, domorum ſacrarum cladem à ſeditionibus regnante Ricardo II^do^ primum emanaſſe, fere judicarim. Certe, res geſtas in illis diebus à Wicclevianis aliiſque rebellibus ob oculos habuiſſe re-

cen-

centiores noſtros Wiccleviſtas, manifeſtiſſimum eſſe exiſtimo. Quidni itaque & Henrico VIII^vo regnante domorum religioſarum deſtructores non alios atque Wiccleviſtas fuiſſe declararim? Quo minus faciamus, nihil prohibet, modo hiſtoriis authenticis credamus; quanquam non pauca, ad cladem domorum ejuſmodi ſpectantia, nos latent, è ſchedis MSS. elucidanda, in bibliothecarum angulis aliiſque locis fortean adſervatis. Quod ſimul atque à me audiverint Wiccleviſtæ hodierni, vehementer forte ſuccenſebunt, ſeſeque propter iram macerabunt. Itaque quum ſatis inſaniant ſua ſponte, ne operâ noſtrâ inſtigemus, ſed potius miſereamur, hortemurque etiam, ut ipſi reſipiſcant, opemque ferant viris eruditis atque aliis, cœnobiorum hiſtoriam perquam accuratam emittere in animo habentibus. Saltem laborent, ne per ſe ſtetiſſe quis credat, quo minus id genus opus prodeat accuratum, omnibuſq; numeris abſolutum. Proinde gratias re vera agant doctiſſimo Archero, archidiacono Wellenſi, qui Narrationem hiſtoricam de domibus religioſis in Diœceſi Batho-Wellenſi contexuit, nobiſque tranſmiſit, alia, ad antiquitates pertinentia, ſi ita res feret, poſthac tranſmiſſurus. Qui ſane eo magis laudandus, quod in hac conſignanda uſus ſit Regiſtris veteribus, quibus fidem ſummam eſſe adhibendam cuncti, partium ſtudio neutiquam dediti,

agnoſcent. Si alias id genus à nobis exſpectes narrationes, abſit ut ipſi, quibus ad manus non ſint Regiſtra, polliceamur. Nec tamen Catalogum domorum religioſarum in agro Somerſetenſi hoc in opere prætermittere viſum eſt, à Joanne Stracheio, armigero (olim aulæ Edmundianæ commenſali ſuperioris ordinis) conſcriptum (nondum autem editum) utpote ex ipſius auctoris obſervationibus conflatum, quam ob rationem fidem forſitan mereantur parem fidei Regiſtrorum veterum. Quod ſi, ut diximus, de proprio noſtro Marte quid, huc pertinens, à nobis exſpectandum eſſe cenſeas, abſit ut promittamus, quum nobis prorſus ob oculos non ſint Regiſtra. Fecimus nihilominus quod in proclivi eſt, quomodocunque invidentibus aliquot, hoc in ſtudio diligenter, licet minus, quam optaverim, feliciter, verſatis. Et tamen hi etiam eatenus laudem merentur, quatenus Regiſtrorum auctoritatem ſint ſecuti. Quod idcirco noto, ut, hac oblata occaſione, moneam, Joannem Stoke, abbatem monaſterii S. Albani, mortem obiiſſe A. D. M.CCCC.LI. quartodecimo die menſis Decembris, corpuſque in boreali parte presbyterii eccleſiæ conventualis S[ti]. Albani honorifice fuiſſe tumulatum. Colligo ex Joannis Whethamſtedii Regiſtri Parte II[da], ubi teſtatur [1], ſe ipſum vice ſecunda in abbatem electum fuiſſe

1 *Vide Append. Num.* XII.

die

die Januarii 16. Stokii obitum mox sequenti, coenobiumque multos per annos rexisse, Registrum vero suum ultra annum decimum secundæ Præfecturæ (quo quidem anno desinit) perducere ob senium nequivisse. Hinc corrigas Lelandum nostrum, ubi Coll. Voll. VI. p.136. admonetur, Joannem Stokium animam exhalasse A. D. M. CCCC. LXII. eoque ipso anno iterum suffectum fuisse Joannem Whethamstedium. Neque rectius illi, qui innuant, Joannem Stokium jam viventem Whethamstedio abbatis munus resignasse. Et tamen testem advocant Henricum Whartonum, virum & Græcis litteris & Latinis doctum, & in rebus monasticis versatissimum, quique & presse & fideliter auctorum suorum verba proferre solebat. Sed Whartonus non inspexerat Whethamstedium. ideo veniam meretur. nisi forsitan dicas, Whartonum non falli, sed illos plane, qui ipsius Collectanea MSS. citaverint. Absit autem, ut ipse quid temere judicem, immisceamve disputatiunculas de scriptoribus illis, qui Whartoni usi sunt Adversariis.

§. XXXIII. Atque hæc ipsa emendatio è Whethamstedio satis comprobat, in rebus nostris monasticis enarrandis admodum esse necessaria Registra. Utinam eorum fidem secutus esset Baleus. Si fecisset, tot utique mendacia de monachis non protulisset. Ejusmodi mendaciis mirum

rum est quantopere lectores fefellerit. Quamobrem verissime dicas, innumerabiles apud eum esse fabulas. Verum enimvero & eo nomine reprehensione dignissimus est Baleus, quod de viris sanctissimis aliquammultis contumeliosissime scripserit. perinde ac si hominum bipedumve essent nequissimi, quia ab aliis auctoribus ob vitæ integritatem sempiternæ gloriæ commendantur. Imo eo processit audaciæ atque insolentiæ, ut viros etiam optimos simias appellaverit, ne quid dicam de aliis nominibus, quibus usus est in operibus suis, quotiescunque de hominibus, vitam asceticam monasticamque agentibus, locutus fuerit. Qua de caussa & alii itidem scriptores aliquot sunt culpandi, quomodocunque virtutum, quibus monachi abundabant, expertes. perinde ac si homines, quietem atque otium secuti, totos se ad pietatem ac religionem bonarumque etiam litterarum cognitionem transferentes, ignavum plane sint pecus, & à terra nostra Anglicana procul abigendi: secus atque judicarunt perplures è veteribus, qui in ea equidem fuerunt sententia, ut existimarint, ejusmodi vitam, quæ propter tranquillitatem, & propter ipsius scientiæ (nam scientiam expedite acquiri censebant è vita privata) suavitatem, qua nihil est hominibus jucundius, maximi faciendam esse, aliisque etiam multas ob caussas vivendi rationibus anteferendam, utpote quæ viris

ris religiosis & eruditis opportunitatem longe commodissimam præbuerit tum scribendi tum & precandi, adeoque optime merendi de principibus aliisque civitates gentesque etiam regentibus.

§. XXXIV. Et quidem bonas horas optime collocasse monachos, testantur opera. Diligentiam ac constantiam in orationibus, sive precationibus, tum ipsa officia, quæ habemus, sacra, tum & historiæ docent. Sed necesse est, ut homines, labore assiduo & quotidiano assueti, ad ludos aliquot se conferant. *Quippe non vigorem suum animus tueri potest, nisi se remittat etiam; plane ut arcus, qui, si tensum semper teneas, tandem rumpitur*, ut Meursii de Ludis Græcorum verbis utar. At vero hi ludi monachorum nihil continebant nocumenti. Contra, in ipsis hisce ludis aliquid excogitabant, quod moribus bonis apprime esset congruum. Adeo ut pene dixerim, homines hosce religiosos omne tempus atque ætates suas non aliter consumpsisse, quam ut mentes cum suæ, tum & aliorum, ad humanitatem pietatemque fingerentur, atque virtutem. Ad religiosorum opera ipsa quod attinet erudita, nemo ingenuus est, quin agnoscat, laude pleraque digna esse, eosdemque etiam sæpe nos ipsos, qui arte typographica jam inventa multo majoribus, quam ipsi, beneficiis gaudemus, longe superasse. Id quod & ipsorum quum viderint

derint inimici, subinde religiosorum operibus assumenta infarserunt, ab ipsorum sententiis moribusque alienissima. eo scilicet consilio, ut, si fieri posset, lectoribus metum incuterent, odiumque magnum in religiosos concitarent. Inde profecto suspicor, pauca etiam in Julianæ Barnesiæ, vel potius Berners [1], feminæ clarissi-

---

1 In Bp. Moore's Study [now, I suppose, at Cambridge public Library] I formerly saw the books of Hawking, Hunting and Armory, usually ascribed to Julian Barnes, [the book of Fishing was not there, or else it had been torn out] printed at St Alban's 1486. in small Folio, and had a remarkable note writ in the beginning under the hand of Will. Burton, of Leicestershire, to this effect: *Julian Barnes* said to be Author. her name should rather be *Berners*; daughter she was of Sr *James Berners*, of *Berners Roding* in *Essex*, sister to *Richd* Ld *Berners* -- Prioress of *Sopewell* [which, you know, was a Nunnery, Cell to a very near St Alban's.] this the substance of my extracts, which are in Latin, but whether Burton's note was so, or in English, or what the words were verbatim, I can't tell. *Ita cl. Tannerus in litteris ad me scripts Nordovici Sept.* 20.1731. *Atque in Bibliotheca Mooriana re vera exstitisse Julianæ Barnesiæ (quâ priorissa alia nulla vel pulcrior, vel etiam doctior erat) librum, monuit item Joannes Bagfordius, vir ille inclytus, artis typographicæ incunabulorum longe peritissimus, in adversariis quibusdam, satis egregiis, penes nos, ex dono amicissimi Bakeri. In hoc autem à Tannero discrepat Bagfordius, quod librum typis excusum fuisse innuit A. D.* M. CCCC. LXXXI. *Imo & Bagfordius mihi videtur fere prodere, bis equidem prodiisse in villa S. Albani. Quid quod & ipse etiam, ni fallor, viderim duas in folio editiones? uti etiam adspexi non ita pridem Guilielmi Caxtoni editionem, rarissimam sane, & auro contra non caram; quemadmodum & maximi similiter æstimandos esse duco non tantum Julianæ Barnesiæ librum, in villa Albanensi impressum, sed & omnes alios libros ibidem excusos, ne quidem excepto aditu illo ad linguam Latinam,*

cu-

mæ, priorissæque abbatiæ monialium de Sopewell, cœnobii S. Albani cellæ, opere insigni *de aucupatione* &c. inesse, quæ non sint re vera ipsius Barnesiæ. atque eo speciatim in loco, ubi de locutionibus aliquot, ab hominibus, accurate dicentibus, usurpandis, agitur. Nam his in artibus, de quibus egit Juliana, Anglice & perspicue dicendi magna laus non est: decore vero & apte dicendi etiam admiratio. In iisdem enim considerare, quid rebus, quid personis, quid locis, quid temporibus conveniat, non est artis litterariæ, sed ingenii plane et experientiæ. Loco illo, quem innuimus, Julianæ legas de exsecrabili monachorum copia; quod plane facit, ut locus omnino sit nobis suspectus. quippe qui putamus, ab ipso Julianæ judicio penitus abhorrere. Neque reclamabit (ut videtur) si nunc uspiam exstet ipsum Barnesiæ *αὐτόγραφον*. quod tamen omnino periisse, arguit Codicum MSS. Julianæ mira raritas. At ab initio mul-

---

cujus ἀποσπασμάτιον nos habemus in Fragmentis Newianis. Sed Bagfordii mens manifestior erit, si verba ejus ipsissima adferam. quod eo lubentius facio, quia non sint aliis animadversa. Julian Barnes her Gentleman's Academie of Hawking, Hunting, Fishing and Heraldry, the Armes in proper Colours, printed at and called the Booke of St. *Alban*'s, because there first printed. A pot folio. The first that I ever saw had been the book of John Leland, after it came into the hands of Burton of Leycestershire, and is now in the Collection of the Bishop of Ely [Dr. Moore.] Julian Barnes was Abbess of the Nunnery of Sopewell near St. Alban's. There have been two Impressions of it in folio. M. CCCC. LXXXI.

tos fuisse codices chirographos, nullus dubito. Tam enim nobilibus, quam aliis, perplacuit feminæ, tum corporis tum animi dotibus conspicuæ, opus. unde & in linguam Latinam versum fuisse legimus [1]. Sed en tibi verba ipsa Julianæ, sicuti concepta exstant in fragmento Codicis impressi, ex editione, ni fallor, Pynsoniana. Reperi autem inter Fragmenta Newiana.

a multiplyenge of husbandes
a pontyfycalyte of prelates
a dygnyte of chanons
a charge of curates
dyscrecyon of preestes
a scoll of freres
abominable syght of monkes

Pro monkes, sive *monachorum*, reposuerim monkeys, vel *simiarum*, nisi quod de viris in mox præcedentibus loquatur. Quod quum ita sit, additamentum esse hunc ultimum versiculum potius suspicor. Nam plane per mihi mirum visum est, Julianam perperam de monachis potuisse sentire, feminam excultissimam, & quæ neque ad dicendum, neque ad intelligendum esset invalida. Eo modo etiam de ipsa scribunt biographi, perinde ac si bona sapiensque simul esset pariter atque erudita. Imo viraginem vocant, innuentes nimirum, neque voluptariis dis-

1 *Pitseus, p.*649.

pu-

putationibus, neque voluptariis vocibus, fuisse delectatam, verecundiusque proinde egisse, quam ut inter homines illos, qui voluptate omnia metiuntur, numeretur. Hæc faciunt, ut & hæc verba, **a scoll of freres**, mihi etiam sint fidei suspectæ. **a scoll** idem est atque Anglo-Sax. ꞅceole, sive *cœtus magnus*, vulgo **a shole**. Hîc autem eo fine usurpatur, ut in contemptionem adducantur fratres, aliter, ut opinor, atque voluerat Juliana, quæ de his etiam pariter atque monachis optime, ut videtur, sentiebat. Itaque & hæc itidem verba ab hominibus male feriatis inserta fuisse fere dixerim. Wiccleviſtis nempe, vel certe Wiccleviſtarum fautoribus. Neque tamen inficias iverim, **freres** exſtare in Codice, Henrico VI[to] regnante ſcripto, penes Thomam Rawlins, v. egregium. qui ſane Codex ſententiam noſtram ſtabilit, opus Barneſiæ, quod nunc vulgo circumfertur, in aliquibus minus eſſe authenticum. In eo **sculk** pro **scoll**, & **mockes** pro **monkes**, legitur. hoc modo ſcilicet:

a sculk of foxus. of frer⁹. of thebes. an hompnable shyt of mockes. a superfluite of nonnes [1].

§. XXXV. At præter illos, qui verba ad arbitrium inſerere religioſorum libris ſolebant,

1 *Coll. noſtr. MSS. Vol.* 132. *p.* 87.

fuit & aliud genus hominum, qui, ſe omnes fere religioſis adeo fuiſſe inimicos, dicebant, ut Codices ab ipſis ſcriptos integros etiam temere deſtruere auſi ſint. Cujuſmodi item homines & nunc itidem dierum exſtare permultos, apertiſſimum eſſe arbitror; quorum equidem patrocinium non deſunt viri magni nominis qui ſuſcipiant. Verum ego non quæro nunc, quænam ſint nomina id genus patronorum, ſed moneo duntaxat doleoque etiam, tantam ſtragem (quam incredibilem veriſſime vocarim) factam fuiſſe operum, à monachis conſignatorum, quorum perplura penitus deleta ac perdita fuiſſe conſtat, aliaque etiam ita mutilata, ut fragmenta duntaxat eorundem nunc fere exſtent. In qua ſtrage & S. Patrum Eccleſiæ & auctorum claſſicorum Codicum clades facta eſt plane horrenda. Id quod & ipſe faſſus eſt Joannes Baleus, partimque etiam deploravit, alioqui ſane *Puritanus*, & in illorum numero cenſendus, qui religioſorum adverſariis non ſolum faverint, ſed & ſuppetias tulerint. Qui tamen adverſarii publice prodiderunt, ſe re vera rei litterariæ, religioniſque etiam primævæ, patronos fuiſſe ſtrenuos, hypocritas quomodocunque deteſtabiles, populique deceptores improbos; quorum poſteros paſſim notatos videas in Hiſtoriis belli nuperi civilis, digniſſimos profecto, qui morte plecterentur, etſi plerique principis clementiſſimi miſericordiam

diam adeo ſint experti, ut veniam ipſis plane dederit, lege amneſtiæ hac de re lata: gementibus interim non paucis, qui declarabant, id genus homines, qui principes legitimos oppugnant, ferociores plerumque fieri, ſi intelligant, ſua cujuſque crimina non eſſe pœnis mulctanda. Quamobrem & ipſum hiſtoricum nobiliſſimum culparunt non pauci, quod principem clementiſſimum hortatus ſit inimicos ad honores evehere, ſuſque deque vero habere amicos. Verum hæc politica miſſa faciamus, tanquam abhorrentia ab auribus plerorumque lectorum: attamen ejuſmodi, quæ veriſſima eſſe perſuaſum habeo. Sed vere an ſecus, nihil ad hoc tempus. Ad inſtitutum propius ſpectant fragmenta librorum impreſſorum, qui & ipſi etiam hominum, religioſis inimicorum, feritatem ſuſtinuerunt. Nec propterea illis veniam dandam eſſe cenſemus, qui tot Miſſalia, non tantum manu exarata, ſed & typis excuſa, manca reddiderunt, ſicuti & alia prorſus perdiderunt. Quod fecerunt nullam aliam ob rationem, niſi propter odium in religioſos, obtendentes, id genus omnes libros fugiendos, abjiciendos, vel ſaltem expurgandos eſſe, eo quod eorundem auctores fuerint papiſtæ, papiſtarumque amici: imo & in aliquibus vocem ipſam *papam* crebro occurrere objiciunt. quam proinde vocem homines quidam male curioſi nobis furcillare ſtudent, dum alii penitus expungunt: pla-

ne

ne non intelligentes, quid re vera vox ipſa denotet, quemadmodum neque conſiderant, loca permulta Miſſalium, aliorumque etiam Officiorum ſacrorum, deſtruendo ſe agere contra Eccleſiæ ritus vetuſtiſſimos, auctoreſque proinde multos antiquiſſimos, qui & ipſi eopſe modo ſint locuti. Quod ſi vel vocis, quam diximus, vim atque ſignificationem intelligunt, vel etiam cogitant ab antiquitate primæva perquam plura in id genus officiis non abludere, malunt nihilominus (ut mihi videtur) perverſe & agere & loqui, quam ut homines decet & modeſtos & Chriſtianos: quemadmodum & principes illi perverſe egiſſe videntur, qui omnem Angliam noſtram compilarunt, ſublatis Divorum ſimulacris ſanctiſſimis, ornamentiſque eccleſiarum ac fanorum; quorum fanorum ſane aliquot tanta fuit religio, ut eorundem adire ſecreta penetralia hominibus permultis nefas eſſet, tantaque etiam antiquitas, ut omnes hiſtoriæ loquantur, ipſi Joſepho de Arimathæa originem primam debuiſſe.

§. XXXVI. Quæ quum ita ſint, proculdubio laudandi ſunt illi, quotquot librorum veterum, vel MSS. vel etiam impreſſorum, ἀποσπασμάτια [ſive fragmenta] conſervanda eſſe curant. haud aliter atque veteres etiam illos laudare ſolebant, qui Homeri operum lacinias hinc inde collegerant, et veluti tabulas pretioſas de naufragio quaſi arripuerant. In quibus & ipſe fuit Piſiſtratus.

tus. Quid vero ille? Is certe (nam iisdem illis temporibus nemo aut doctior exstitit, aut cujus eloquentia litteris instructior fuisse traditur) primus Homeri libros confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus. Quare & eo nomine nos etiam ipsos forte laudabis, quod omnium maturrime serio cum cl. Dodwello dissertarim de librorum aliisque vetustatis reliquiis, quippe qui jam adolescens ab academia nostra Oxoniensi ad Shottesbrochiam pedibus, pro more nostro, iter fecerim, tum ut v. cl. Henrici Spelmanni, doctrina, consilio judicioque excellentis, Historiam Sacrilegii exscriberem, tum ut his de rebus cum Dodwello colloquium haberem. Sed missa isthæc faciamus. nam perridiculum est de nobismet ipsis scribere. Quare non quid ego, sed quid alii fecerint, disputandum. At vero in hoc genere fragmenta colligendi omnes quidem alios (quantum ego existimare possum) facile superavit Joannes Bagfordius, de quo apud Hemingum[1]. Incredibile est, quanta usus sit diligentia in laciniis veteribus coacervandis. Imo in hoc labore quidem tantum versari exoptabat quantum potuit, tantum autem re vera versabatur, quantum ingenio (nam divino sane fruebatur) quantum mediocri doctrina, (nam neque ingenue, neque liberaliter unquam fuit educatus) quantum usu valuit. Atque hæc habui, quæ

1 *Pag.* 656.

de

de Bagfordii in hac parte doctrinæ (si modo doctrina sit appellanda) industria in præsentia dicerem. Quam certe tantam rem esse nonnulli censuerunt, ut ipsum sint imitati. In his fuit amicus noster nuperus Thomas Rawlinsonus, cujus peritiam in supellectile libraria, animique magnitudinem nemo fere hominum eruditorum unquam attigit, quod tamen vix agnoscet seculum ingratum. Quanquam non desunt, qui putent, ipsius memoriæ statuam deberi. idque etiam ad sumptus Bibliopolarum, quorum facultates mire auxerat. quorum tamen aliqui (utcunque de illis optime meritus fuisset) quum librorum Rawlinsoni auctio fieret, pro virili (clandestinò tamen) laborabant, ut minus auspicatò venderentur. Quod videntes probi aliquot, qui rem omnem noverant, clamitabant, *ô homines sceleftos* ! *hos jam oportet in cruciatum hinc abripi* ! Quod hæc notem, non est cur vitio vertas. Nam nil pol falsi dixi, mi lector. Quo tempore vixit Rawlinsonus (& quidem perquam jucundum est commemorare) magna & laudabilis erat æmulatio inter viros eruditos, aliosque etiam, in libris perquirendis ac comparandis. imo in fragmentis quoque. Adeo ut domicilia, ubi venales id genus res pretiosæ prostabant, hominum cœtu frequenti semper complerentur, in magnum profecto commodum eorum, ad quos libri aliæque res illæ pertinebant. quippe quod emptores

par-

parvo ære nunquam, aut rarissime compararent. E quibus hominibus et ipse etiam est amicus noster egregius Joannes Murraius, qui fragmenta, pariter ac libros raros integros, jam per multos annos colligere consuevit. Specimen fragmentorum Murraianorum cum alibi, tum & apud Hemingum nostrum habes. Atque ex ejusmodi fragmentis non exigua pars ipsius collectionis conflatur. Rejectis aliis permultis, quos, si otium esset, celebrare liceret, Petri le Neve duntaxat nunc temporis faciam mentionem, qui nullis fere terminis institutum suum de Antiquitatibus agri Norfolciani conscribendis circumscripsit aut definiit, quo minus ad arbitrium vagaretur. Itaque nullis quasi septus terminis, nihil sibi prætermittendum esse judicavit, quod ad antiquitates nostras omnigenas spectat. Unde &, Bagfordii ad exemplum, fragmenta itidem collegit; putans scilicet, in iisdem forte fortuna reperiri potuisse non pauca ad rem suam. Neque dubium, quin operæ pretium fuisse expertus sit. Id genus vestigia manent in fragmentis illis, quæ ex ipsius collectione mihi donavit Robertus Newus, de quo superius. Ejusdemque monetæ perplura præterea habuit Le Neve, è quibus & typorum (quorundam prelorum veterum) elegantia aliquatenus elici queat. Non aliud equidem est illud fragmentum Missalis cujusdam membranei, elegantissime excusi, quod in reli-

quiis illis Newianis, quas dixi, inveni. At vehementiſſime dolendum eſt, fragmentum tantummodo eſſe exiguum, librumque ipſum adeo fuiſſe laceratum ac diſtractum, ut reliquæ fortean partes omnes interciderint. Cujus infortunii vel Wiccleviſtas, vel eorum ſimiles, auctores fuiſſe, rectiſſime, ut videtur, dixeris. Quemadmodum & ego ſimiliter cenſuerim, haud alios atque Lollardos ſive Wiccleviſtas fuiſſe, qui tractatum de laudibus S. Martini perdiderint, cujus mentionem habemus itidem in fragmentis Newianis. Quem tractatum eo potiſſimum dolendum eſſe arbitror nobis deſiderari, quod inde fortean eruere poſſem nonnulla, ad parochiæ antiquitates D. Martini apud Oxonienſes pertinentia. Quæ ſi lectori ſiſterentur, mirifice, ni fallor, placerent, Oxonienſibus præcipue noſtris, qui ſciunt, S. Martinum (*parem apoſtolis* & Ἰσαπόστολον à quibuſdam vocitatum) magno ſemper in honore ab Oxonienſibus olim habitum fuiſſe, donec à Lollardis monerentur, viris ſanctis honores non eſſe tribuendos; qui proinde Lollardi voluerunt, *parochiam de* Cairfax potius eſſe appellandam, quam *parochiam D. Martini*. Quo nomine hodie etiam fere venit, ſicuti & ita quoque, ſive *parochia de Quadrivio*, in veteribus itidem ſcriptis ſubinde vocatur. Unde & *Quadrivium* legas in collegii Magdalenenſis Codice MS. de quo nuper Diſſertationem brevem contexui atque edi-

di.

di. In qua nostra Dissertatione de Roberto Dobbys, à *Quadrivio*, quum jam plane esset vinolentus, redeunte, mentio habetur. Puto autem, Dobbys hunc vini plenum fuisse factum in taberna de Swyndlestocke, paucis abhinc annis solo tenus diruta ac complanata. Certe collegii Mertonensis socius erat. Liquet è Wodio, apud quem memoriæ proditum est, ejusdem item collegii socios fuisse Thomam Eland & Robertum Glocestre. Equidem nostra non vehementer interest, hæc notare. Tacere tamen nolui, eo quod, quum Caium ediderim, me fugisset, aliquid hac de re consignasse Wodium. At plane sterilior in hac parte est Wodius, quam oportebat. quippe qui nihil de fragmento illo orationis, sive concionis, quod dedimus retulit, quomodocunque perquam jucundo, lectoribusque etiam acceptissimo; utpote in quo manifesta vestigia terræ-filiorum Oxoniensium. Ceterum quod de metrica quæstionum dispositione animadvertit Wodius, id omne, ut existimo, vel è Twyni, vel è Langbainii Coll. MSS. excerpsit; quam tamen dispositionem in MS. Magdalenensi non servari testor. Neque id genus dispositio in aliis apparet Codicibus MSS. veteribus, licet non possit negari, verba, si ad examen revocentur, metrice esse concepta. Quod de orationibus sive precibus quibusdam similiter etiam dici queat, voces metrice enunciatas exhibentibus, tametsi alio

ordine atque in carminibus positas. Sed hæc relinquenda virorum eruditorum, in Codd. MSS. versatorum, diligentiæ. Monuisse sat est. Neque vel jejunum, vel etiam inane, hæc me tetigisse, lector candide, arbitraberis; potissimum si tibi grata sit vel mentio Sanctorum, vel etiam Confessorum, è quibus Confessoribus erat S. Wandregesilus abbas, de quo & in fragmentis nostris lacinia occurrit quædam membranea, admodum licet manca, notitiamque paullo curtiorem tradens. De quo Sancto, si lubet, apud Belgicos quæras scriptores. uti etiam apud Surium, è quo constat, migrasse ex hac vita A.D.DCLXV. Sunt & alii scriptores, qui de Sanctis, idque etiam Surio fusius, egerunt, utpote qui quum perquam multos Codices MSS. evolverent, commentarios valde prolixos confecerunt. Sed Surium aliis hac in re potiorem puto.

§. XXXVII. A Wiccleviſtis, sive Lollardis, ejusmodique hominibus dissociandos esse Puritanos Anglicanos, non est, cur quis contendat. Neque ullum video argumentum extenuationis culparum criminumve utriusvis hominum generis. Omnes æque sacrilegii rei sunt, ipsisque tribuendus tot præstantissimorum librórum veterum interitus. Quidni igitur & Puritanis Fanaticisve ascriberem damnum, quod fecit Codex eximius, typis excusus, in bibliotheca collegii Omnium Animarum Oxonii? Quem, quum ejusdem

dem ſpectandi admodum cupidus eſſem, perquam benevole mihi oſtenderunt unus atque alter è ſociis collegii eruditis. Codex, quem dico, eſt *Durandi Rationale Divinorum Officiorum.* Eſt in membranis, ſed (quod doleo) valde mutilus. Mutilatio hæc obſtat, quo minus pro certo ſtatuere poſſim, quonam anno, vel quonam etiam loco, fuerit excuſus. Uti neque exploratum habeo, quonam pretio væniit. nam & hoc etiam ſcire intereſt, modo id nobis conſtare poſſit. Exemplar ejuſdem operis ὁλόκληρον ſive integrum, idque etiam in membranis, in bibliotheca quadam eſſe privata me certiorem fecit amicus non ita pridem defunctus. quæ profecto bibliotheca pertinet ad Baronettum prænobilem D. Thomam Sebright, de nobis præclare meritum. Et A.D. milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono (ſine ſignaturis, quas vocant, ad imum paginarum typographicis) impreſſum fuiſſe, me certiorem fecit vir doctus Benjaminus Howellus, S.T.B. non ita pridem collegii Jeſu Oxoniæ ſocius. Codicem quod attinet mutilum in bibliotheca collegii Omnium Animarum, olim in capellæ choro adſervatum fuiſſe, è nota quadam colligo ad Codicis initium. Unde etiam liquet, collegio donatum fuiſſe A.D.M.CCCC.XCVIII. Id quod ſatis tibi erit manifeſtum ex ipſa, quam è Collectaneis noſtris MSS. vol. 103. p.156. hîc divulgabo, nota, una cum illis, quæ de eodem

Co-

Codice breviter ipse dixi. (Scripsi vero diu antequam annotationem suam de Codice Sebrightiano ad me miserit amicissimus Howellus.) Nempe,

They have in All-Souls College Library, a noble folio Book, printed on Vellum, of Durantus's Rationale Divinorum, but then it hath been horridly abused, several leaves being cut out. Nor does the date when printed appear, tho' it was very early, as may appear from the following MS. Note at the Beginning of the Book: *Liber Collegii omnium animarum Oxon̄, quem Reverendus pater Jacobus Goldwell, Episcopus Norwicensis, emit in civitate Hamburgensi, dum erat missus in ambassiatam à Cristianissimo principe Edwardo Rege Angliæ &c. ad illustrissimum principem Regem Daniæ, voluitque dictus Reverendus pater, ut cathanetur in choro dicti Collegii, ad utilitatem studencium. Et si quis eum alienaverit, vel contra hanc disposicionem fecerit, anathema sit. Et hæc disposicio erat per præfatum Reverendum patrem anno Domini millimo* CCCCLXXXXVIII°.

This Book is even imperfect at the end, where, in all likelyhood, was the date.

Beughem in his Incunabula typographiæ notes, that Durandus or Durantus's Rationale divinorum officiorum was printed several times before 1500. viz. Moguntiæ 1459. Reutlingæ 1473. Venet. 1485. Argent. 1486. Basileæ 1488. Norib. 1493. in f.

Gold-

Goldwell was made Bishop of Norwich 1472. 12 Edw.4. Godwin p. 497.

He was before Dean of Salisbury, & Secretary to K. Edw.IV.

It is, as it is, a Book of great value, but were it perfect, it would be look'd upon as worth about an hundred pounds among some curious men.

§. XXXVIII. Licet fortaſſe non deſint, qui ex hac nota conjicient, nos eſſe ſtultos pretii librorum exiſtimatores, haudquaquam tamen hercle nos inepte ſenſiſſe judicabunt alii, ſimul atque cognoverint, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, virumque quendam, his in rebus longe verſatiſſimum, Baronetti prænobilis (quem ſupra innuimus) Codicem centum plus minus valere libras nobis indicaſſe. Quemadmodum neque putabunt, nos injuria Wiccleviſtis Puritaniſque aliis librorum deſtructionem attribuiſſe, poſtquam accurate intellexerint, hujuſmodi homines furta eſſe peccata neutiquam putare. Neque eſt cur exiſtimes, hæc temere eſſe dicta. Sententiam ſane confirmare haut leviter videntur bella noſtra civilia, in quibus tanta librorum ſtrages facta fuerit ab ipſis Wiccleviſtis reliquiſque Puritanis, regiæ proſapiæ infeſtiſſimis. Proque eapſe hac ſententia adduci poſſint exempla recentiora. Id quod nemini latere poteſt, qui meminerit, Puritanos ſolere libros alienos ſibi

ven-

vendicare, & tanquam proprios edere. Me autem, mi lector, fateor neque probare hosce homines, neque rebus gestis eorundem favere. Itaque si quæris de Wicclevistis aliquot hodiernis quid ego sentiam, in artibus hisce malis diligenter versatis, non tantum furti damnandos, sed & pro auctoribus dupondiis ac dyscolis (vereor ne gravius hæc ferant Lollardi) habendos esse arbitror. Quid sibi velit hæc oratio (nam tua æque ac nostra refert scire) facilius assequêris, si id tibi forsitan in mentem veniat, nos alicubi de homine quodam conquestos fuisse à quo (ó audaciam singularem!) expilati sumus: quod non miraberis, si, ut percrebuit fama (cui vix, ac ne vix quidem crediderim) omnem fere triverit in alienis operibus expilandis ætatem, deque rebus antiquis loqui ausus fuerit, ab ipsa natura adeo non adjutus, ut harum rerum funditus naturâ perhibeatur esse expers. Quod si verum sit, inter scriptores illos jure optimo numeraveris, qui antiquitatem obtinent lacinia, sive leviter, neque tam accurate de ea disputant, quam etiam vulgus in agro. Sed manum de tabula.

§.XXXIX. Quemadmodum & quorsum Lollardorum fraudes spectent aperte videbis, si cogites, omnes fere enthusiastas esse. Unde nil mirum, Oliverum itidem Cromwellium, hypocritarum ac perduellium recentiorum antesignanum, enthusiastam fuisse & ipsum. Quod

cogno-

cognoscitur ex omnibus ejus actionibus. Enthusiastæ sanctitatem ac religionem præ se ferunt, dum tamen in eo maxime ponunt studium, ut omnia perturbentur, religioque etiam ipsa summa adeat pericula. Idcirco observare est, et perduellium principes, cuicuimodi essent, nunquam non fuisse enthusiastas. quanquam non hæc ita statuo ac decerno, ut putem, omnes sententias suas enthusiasticas palam docuisse. Nonnulli enim tanta præditi erant communis prudentiæ (quæ usu magis, quam præceptis paratur) facultate, ut caute callideque celarint, donec satis opportunum esse viderent, aperte enunciare ac prodere, quid apud se concepissent. Quam tamen prudentiam in Duce nupero Monemuthensi (qui, quid quandoque deceat facere, nescivisse videtur) longe desiderabant amici ejus, quem plane enthusiastam fuisse fatebatur etiam Guilielmus Lloydius, episcopus tunc temporis Asaphensis. Sed ne nobis animum inducas non credere, epistolam, huc pertinentem, Lloydii in Appendice [1] emittam, ad doctissimum sanctissimumque Fellum, episcopum Oxoniensem, scriptam. Quæ quidem epistola tibi revocabit proculdubio in memoriam orationem illam cl. Spenseri, quam nuper edidi ad Thomæ Caii nostri initium, mecum communicatam ab amicissimo viro Beaupréo Bello Cantabrigiensi, qui adeo favet cona-

1 N. XIII.

tibus noſtris eruditis, ut, dum opus hoc exercet prelum Sheldonianum, breviter in litteris, ad nos datis, de aginatore Swaffhamiano diſſeruerit [1]. Ceterum ex epiſtola Lloydiana illud profecto manifeſtiſſimum erit, Ducem Monemuthenſem, quantumvis ab re uxoria non abhorrentem, amoribus tamen meretriciis vehementiſſime fuiſſe delectatum, uxorique proinde minus fuiſſe fidelem. At vero neutiquam mirandum, adoleſcentulas aliquot, alioqui forma & vultu adeo modeſto, adeo venuſto, ut nihil ſupra, ipſum incredibiliter deperiiſſe (quippe, ſi faciem vidiſſes, principem fuiſſe quantivis pretii juraſſes) deque ipſius pulchritudine eximia paſſim locutas eſſe, quum ſimul atque ex ephebis exceſſiſſet Dux ſpecioſiſſimus, pro deliciis gentis Britannicæ haberetur, ab omnibuſque artium popularium ſtudioſis coleretur, quod plane in ipſius cecidit perniciem, quippe qui omnes rumorum & concionum ventos exinde colligere conſueſſet, illorumque amplecti amicitiam, qui Regiæ Majeſtati inſidias ſtruxiſſent, ipſique tributa, vectigalia, portoriaque etiam ſolvenda eſſe pernegarent: cujuſmodi redditus non ad ipſam Regiam Majeſtatem, ſed ad Ducem formoſiſſimum re vera pertinere, perinde ac ſi Rex ipſe (à quo deſciverat, & in quem conſpiraverat Dux) nihil ad coronam juris haberet, prodebant.

1 *Vide Append.* N.XIV.

Ne-

Neque mirari subit, id genus sermones vulgo valde placuisse, cincinnis ac fuco maxime fere delectato. Contra tamen audivi mehercule, & sæpe admiratus sum, hominum aliquot litteratorum cum levitatem & pravitatem, tum etiam pusillanimitatem ac timiditatem, qui dogmata illa ecclesiæ Anglicanæ, quæ jam contra Ducem Monemuthensem defenderant, postea deserenda esse docuerunt ac plane abjuranda. *Quid?* Ut verum fatear, non tantum admiror illos homines, sed & doleo quidem, vel unquam natos fuisse, vel etiam jam natos in eam fraudem in Republica esse delapsos, ut doctrinas illas tenendas esse perhibuerint, quæ antiquitati primævæ minime congruunt. Absit vero, ut quis putet, ea, quæ consignaverim, ab hujus nostri sermonis officio abhorrere. Quocirca mi, te obsecro, lector, abi, & hominum illorum, de quibus diximus, facinora apud te expende, quorum ego nondum plane rationes, seu potius fallacias intelligo. Edidi autem (nam, ut hoc scias, decet maxime) non tantum quæ ad Caii calcem pollicitus sum, sed & plura; non quidem ut volui, sed ut facultates permiserunt. Sed nec hîc sistendum. Nam priusquam abeas, id etiam monere visum est, etsi nimirum Dux Monemuthensis enthusiasta plane fuerit, nos tamen minime opinari, enthusiastam etiam fuisse Gualterum Rawleium, equitem auratum, Historiæ Uni-

niverſalis auctorem immortalem. Equidem ipſe etiam ob proditionem detruncatus fuit, inimicis ita volentibus, at quem ego puto probum, bene moratum, ac bonum virum profecto fuiſſe, & forſitan innocentem. Certe intrepidus[1] adeo mortem adivit, ut Romanam conſtantiam animique ſtabilitatem revocaſſe, vel potius ſuperaſſe, videatur[2]. Vale. Oxonii, ad diem 25 Novembris cIↃIↃCCXXXI.

---

1 *Hiſt. & Antiq. Univ. Oxon. l.* II. *p*, 110. 2 *Vide Append. N.* XV.

A P-

APPENDIX.

Num. I. Vide Præf. §. I.

De Gualterio Hemengoburgo, *è* Lelando *de Scriptorib. Brit. p.* 305.

GUALTERIUS *Hemengoburgus*, canonicus *Gisiburnensis* cœnobii, quod est prope *Cliviam*, *Eboracensium* provinciolam, *Thesi* flumini celeberrimo adjacentem, impendio studiosus erat literarum: quo tandem factum est, ut in eruditum evaserit, & non levem apud suos gratiam sibi pepererit. Ejusmodi enim res literaria virtus est, ut autori gratiam, honorem, gloriam etiam facile conciliet. Quare virtutis præmio lætior factus, quanquam ipsa virtus per se satis illustris aliunde emicantibus splendoribus non eget, qua cœpit via perrexit, magnis plane passibus ad extremam sacræ theologiæ metam contendens. In quo cum jam non infeliciter cursum longum continuasset, ecce cupido quædam ejus occupavit animum, ut hi-

hiſtoriam rerum *Anglicarum* poſteritati dedicaret. Bonis igitur avibus ab ipſo *Gulielmo Nortomanno* exordium ſumens, ad tempora *Edovardi* ejus appellationis primi, *Anglorum* res geſtas ſumma cura perſcripſit. Hanc ego nuper hiſtoriam *Giſoburnæ Cliviensium* ſedulo quæſivi; non tamen inveni: aliâs ſemel vidi in *Fontana*, ſive *Uuellenſi* bibliotheca. Cætera, quæ ſcripſit, nuſquam comparent. Vixit regnante *Henrico* tertio, & *Edovardo* ejus filio. Obiit *Giſiburnæ*, ubi & ſepultus eſt.

Num. II. Vide Præf. §. I.

De GUALTERO HEMMYNGFORDE, *è Baleo, Cent.* V. *Script.* LXXI. *p.* 426.

GVALTERUS Hemmyngforde, Canonicus Gisburnenſis cœnobii regularis, ordinis D. Auguſtini, quod cœnobium eſt prope Cliviam Eboracenſis patriæ provinciolam, Theſi flumini celeberrimo adjacentem: impendio ſtudioſus literarum erat, ut Lelandus ipſe colligit. Quo tandem factum eſt, ut in eruditum evaſerit virum, & non levem apud ſuos gratiam ſibi pepererit. In quo ſtudio quum jam non infœliciter curſum longum continuaſſet, ecce cupido quædam ejus occupavit animum, ut hiſtoriam rerum Anglicarum poſteritati dedicaret. Bonis igitur avibus ab ipſo Guilhelmo Normanno exordium ſumens, ad tempora Edvuardi ejus appellationis ſecundi, hoc eſt, ab anno Chriſti 1066, uſque ad annum ejus 1308, Anglorum res geſtas ſumma cura, ac plena oratione perſcripſit: ut & Guilhelmus Hormannus in ſuis collectaneis refert. vocabatque ſuum hoc opus,

Hiſtoriam Anglorum,	*Lib.* 1.
Chronicon Eduuardi tertii,	*Lib.* 1. *Eduuardus poſt conqueſtum tertius.*
Sermones aliquot,	*Lib.* 1.

Atque alia quædam edidit, ut produnt authores, ſed ea non comparent. Claruit ſub eodem Edvuardo tertio varia componens: & obiiſſe fertur anno patefactæ gratiæ per Chriſtum 1347, Gisburnæ in ſuo cœnobio, ubi & ſepultus eſt.

Num.

Num. III. Vide Præf. §. I.

De Gualtero Hemmingfordo, *è Pitſeo Ætat.* XIV. *an.* 1347. *pag.* 456.

Gualterus Hemmingfordus natione Anglus, ordinis S. Auguſtini Canonicus regularis in cœnobio Gisburnenſi, quod ædificavit R. Brius ad Theſim fluvium in Eboracenſi Clivia. Vir, ut auctor eſt Lelandus, bono ingenio, & ſcientiarum avido. Unde accedente ad indolem naturalem labore, & induſtriâ, ad ſummam eruditionem pervenit. Cum autem, tranſacto ſtudiorum ſuorum curriculo, ſui juris eſſet, ut cui vellet ſcientiæ ſe applicare poſſet; amor patriæ eum impulit, ut hiſtorias Angliæ legeret, & ex iis notatu digniora ſeligeret, atque accurata methodo poſteritati traderet. Hiſtoriam igitur à Normannorum ingreſſu aggreſſus, à Guilhelmo primo uſque ad Edwardum ſecundum, hoc eſt ab anno Domini 1066, ad annum 1308, deduxit. Ubi, ut in ſuis collectaneis auctor eſt Guilhelmus Hormannus, res geſtas Anglorum ſtylo non inelegante, cura magna, & fide pari deſcribit. Quod opus prænotavit

Hiſtoriam Anglorum, ſeu chronica de geſtis Regum Angliæ, Librum unum.

Ne faſtidioſus. M. S. Cantabr.. in Collegio S. Benedicti.

Chronicon Edwardi tertii, Librum unum. Edwardus poſt conqueſtum tertius.

Sermonum, Librum unum.

Obiit & ſepulturam accepit Gisbornæ in cœnobio ſuo, anno poſt incarnatum Filium Dei 1347, dum in Anglia feliciter regnaret, in Gallia potenter triumpharet Edwardus tertius.

Num. IV. Vide Præf. §. I.

De Gualtero Hemmingford, *è Joannis Joſſelini Cata-*

*talogo Historicorum nostrorum, ad calcem Roberti Avesburiensis à nobis edito, p.*291.

GUALTERUS Hemmingford plana oratione perscripsit historiam, à Willelmo primo ejus nominis Anglorum Rege, usque ad Edwardum secundum, hoc est, usque ad annum.1308. Chronicon item Edwardi tertii, sub quo claruit. Quod incipit: *Edwardus post Conquestum tertius.* Obiisse fertur anno graciæ.1347. Gisburno in suo Cœnobio sepultus.

Num. V. Vide Præf. §. I.

De GUALTERO HEMINGFORD, *è scriptore anonymo, à nobis ad calcem Hemingi Chartularii Ecclesiæ Wigorniensis edito,* pag.650.

GUALTERUS Hemingford. **This man was an [1]Austen frier in Yorkeshire, who, burninge wyth the love of hys countrey, writ an History from the time of William Conqueror, to the time of Edward the second. He also wrate an Historye of his owne time, contynuing the same til the XX. yeare of the reygne of Ed. the third, which was the yeare of Christ.** 1346. **He deceased in the yeare** 1347.

Num. VI. Vide Præf. §. I.

De GUALTERO HEMMYNGFORDE, *è Gerardo Joanne Vossio de Historicis Latinis, lib.*II.

GVALTERVS HEMMYNGFORDE, Anglus, regularis Canonicus cœnobii Gisburnensis, floruit sub Eduardo III. Ingenii atque industriæ suæ monumentum nobis dedit, Chronicon Eduardi III, itemque histo-

1 **This is an unwary expression. He was indeed Canon at** Gisburn, **which was of the Order of St** Austin, **but the difference was very great between an** Austin **Canon and an** Austin **Fryer.** *Ita cl.* Tannerus *in litteris ad nos scriptis* Norvici Sept.20.1731.

riam

riam Anglorum, ab Guilielmo Normanno, hoc eſt anno CIↃLXVI, uſque ad tempora Eduardi II, hoc eſt an. CIↃCCCVIII. Quod opus MSum Cantabrigiæ adſervatur in Collegio S. Benedicti. Liber eſt chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne faſtidioſus*. Gisburnæ in cœnobio ſuo defunctus eſt anno CIↃCCCXLVII. Hunc auctorem exſcribere ſolet hiſtoricus monaſterii de Abbington: ut obſervat is, qui præfatur in Matthæum Florilegum.

Num. VII. Vide Præf. §. I.

De GUALTERO HEMINGFORDO, *ex Henrici Whartoni Appendice ad Guilielmi Cavei Hiſt. Litterariam, ſub anno* 1330.

GUALTERUS HEMINGFORDUS, gente Anglus, Giſburnenſis Cœnobii prope Cliviam in agro Eboracenſi Canonicus Regularis Ordinis Auguſtiniani. Claruit anno 1330. Obiit Gisburnæ anno 1347. in Cœnobio ſuo ſepultus. Scripſit *Hiſtoriam de Geſtis Regum Angliæ à Gulielmo Baſtardo ad Edwardi* II. *Regis tempora*, viz. ab anno 1066. ad annum 1308. ſi Balæo* ac Voſſio† fides. Curtiore exemplari uſus eſt Cl. Galeus, qui in annotatiuncula, Hiſtoriæ iſti, ab ipſo nuper evulgatæ, præfixa, nonniſi ad annum 1300. Hiſtoriam à Gualtero productam eſſe meminit. Aliud autem ejuſdem exemplar MS. vidi Cantabrigiæ in Collegio Corporis Chriſti, quod ad annum uſque 1313 progreditur, & in his verbis deſinit, *Terra ſiluit & quievit*. Ibidem MS. extat ejuſdem *Hiſtoriæ Edwardi* II. quæ tamen, ni male memini, haud aliud eſt quam poſtrema Hiſtoriæ prædictæ pars; quæ ad annum 1313. progreſſa res primo Edwardi II. ſexennio geſtas enarrat. Cæterum Hiſtoriæ illius partem priorem, viz. ab anno 1066. ad 1273. inter Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores Quinque *Oxoniæ* 1687. fol. evulgandam curavit Cl. Galeus, reliquam ſe propediem editurum pollicitus. Præter Annales iſtos habentur MSS. in Bibliotheca Cottoniana ‡ *Geſta Edwardi* III. à Gualtero noſtro conſcripta; Verum, ut priores dun-

* Cent. 5. cap. 71.
† De Hiſt. Lat. l. 2. c. 65.
‡ Sub effigie Neronis D. 2. num. 19.

duntaxat Edwardi III. annos attingant, necesse est, cum triginta circiter ante Regem annis Gualterus obierit.

Num. VIII. Vide Præf. §. V.

De magna discordia Oxoniensi A. D. MCCLXIIII°. *inter Academicos & oppidanos, è Chronico Abbingtoniensi MS. in bibliotheca publica Cantabrigiensi.*

EODEM anno [MCCLXIIII°:] orta est discordia quam maxima inter Universitatem Oxon: et Burgenses, ita quod ad invicem se percuciendo vulnerando interficerent. Quo facto Clerici ex toto recesserunt per quindenam, et multi eorum, ex consilio Baronum, Norhamtonam venientes legerunt. Quod cum Burgenses vidissent, inito consilio, partes hinc inde Regem adierunt, veritatem eidem nunciantes. Dominus autem Rex mandavit Scolaribus, ut redirent, et more solito starent ibidem. Cumque quidam eorum reversi fuissent, et legerent, sicut prius, mandavit iterum Rex, tam Clericis quam Burgensibus, ut omnes Clerici exirent, donec ipse ibidem tenuerit Parliamentum suum, et tunc reverterentur, quod et factum est. Eodem anno, tempore Quadragesimali, Rex Henricus, in die Sancti Benedicti Abbatis, intravit primitus in Castrum Oxoniæ, et ibidem [1] quod bibit nullus Regum fecit ante eum post mortem Sanctæ Fredewydæ Virginis. Eodem tempore, V. Kal. April. idem Rex primo intravit in Civitatem Oxon: et cum nobili processione apud Sanctam Fredeswidam susceptus, Missamque ibidem audiens, postea ad Fratres reversus est. Cumque ad mediam Quadragesimam idem Rex mandasset, omnes, qui ei servicium debuerant, ut ibidem essent prompti cum servicio suo, nullus tamen Baronum, contra ipsum existentium, ibidem voluit accedere, quia de pace non poterant expedire, sed alibi tractabant et parlamentabant, quidam London et quidam Norhamton. Cum autem Rex hæc audiret

1 F. bibit, quod.

ret --- per mediam civitatem Oxon: pertransiit armatus vexillo displicato, ducens exercitum non modicum versus Norhamton, ubi Barones erant congregati ——Clerici vero Universitatis Oxon: quæ quidem Universitas, jussu Baronum, ibi translata fuerat, ipsis ingredientibus et insultantibus, majora inferebant mala quam ceteri Barones cum fundis, arcubus et Balistis —— unde motus Rex, juravit in ingressu, quod suspenderentur omnes —— Pacificata tandem urbe, jussit Rex in Clericos exerceri, quod juraverat. Et dixerunt Consiliarii sui: *Absit à te hoc, O Rex, nam filii Magnatorum tuorum et ceterorum hominum de Regno tuo huc cum Universitate convenerunt, quos si suspendi feceris, seu detruncari, insurgent in te etiam tui, qui modo tecum sunt, non permittentes pro posse sanguinem filiorum suorum seu proximorum suorum effundi.* Placatusque est Rex, et contra Clericos quievit ira ejus &c. ——

Num. IX. Vide Præf. §. IX, XI.

Notæ in eam partem Hemingfordii, *quam edidit V. doctissimus* THOMAS GALEUS.

PAG. 455. l. 10. *Erat*] Deest in Codice Arundelliano. l. 13. *Dominantesque postea*] *Dominantes, sed postea* Ar. l. 18. *Danos,*] *Dacos* Ar. Ib. *& postea*] *sed postea* Ar. l. 22. M.LXVI. *ad*] M.LXVI. *usque ad* Ar. l. 24. *Incipit Liber Primus.* CAP. I. *Incipit Liber primus.*] *Explicit Prohemium. Incipit Liber primus* Ar. absque numero Capitis. Nec quidem ullibi hoc in Codice Capitum exprimitur numerus. l. 29. *Repetuntur.*] *Repetantur* Ar. l. 39. comma mox post *suo* pone. l. 40. *Joannes*] Lege *Swanus*, cum Ar.

P. 456. l. 7. *Magnatum,*] *Magnatorum*, Ar. l. 10. *Londonias,*] *London*, Ar. ut potius *Londoniis* legatur. l. 15. Commate post *Comes* distingue. l. 25. *Thamesin*] *Themisiam* Ar. l. 34. *Vulnotum*] *Wlnotum* Ar. l. 35. *Suum Otharinum,*] Potius, cum Ar. *suum f. Hacum.* l. ult. *Quod*] *q*[d]. Ar. Itaque *quid* reponerem.

P. 457. l. 4. *Adjutorem*] *Adjuvaturum* Ar. l. 5. *Meum*; *te*

facturum q. e. c. promiseris; sororemque] *Meum te facturum promiseris, sororemque* Ar. At cl. Stillingfletus in Codice O. hunc in modum emendavit: *meum te servaturum promiseris, sororemque.* l. 7. *Dem, te*] *Te cito* in O. emendavit cl. Stillingfletus. male proculdubio. l.10. *Extitero,*] *Extiterim* Ar. l.15. *Itaque*] *Ita* Ar. l.17. commate distinguend. post *Wilhelmum.* l.19. *Praecenseo*] *Praesentio* reposuit cl. St. in O. Ib. *Supera*] *Superna*, Ar. & commate distingue. l.20. *In brevi, post hoc*] *In brevi post haec* Ar. l.22. *Quod*] *Quo* Ar. l.29. *& victor*] *& Willelmus victor* Ar. l.49. *Atoldus*] L. *Alredus* cum Ar. l.ult. deest *privilegia* in Ar.

P.458. l.12. *Angliam*] *Anglia* Ar. Sed *Anglia* (sublata virgula) reponend. Ib. *Stigandum, sceleribus potestatis inf. arborem, securis*] Lege, cum Ar. *Stigandi sceleribus patefactis, infructuosam arborem securis.* l. 24. *Ita quod non*] *Ita ut non* Ar. l.25. Deest *Mariae* in Ar. l.30. *Adjumentum*] *Adjuvamentum* Ar. l.33. *Succrescens*] *Succrescente* Ar. l.46. Clybeland;] L. Cland, cum Ar. l.ult. *In Suthumbriam*] *In* omittit Ar.

P.459. l.2. Clybelande] Lege, Clande, cum Ar. l.22. *Ipse*] *Iste* Ar. l.37. *Abernithii,*] Potius *Abernithy*, cum Ar. l.39. *Usque*] *Vidz.* Ar. l.42. *Illius*] Omittitur in Ar.

P.460. l.2. lege, *nimiumque.* l.16. *Girnum,*] Lege, *Girvum*, cum Ar. l.19. *Dei*] Deest in Ar. l.21. *Dunelmo,*] *Dunelm̄* Ar. ut *Dunelmum* malim. l. penult. *Insaniens*] *Insanivit* Ar. l.ult. Thyne] Tyne Ar. & sic etiam p.461. l.4.

P.461. l.8. Cathelhtwerd.] Yathelheued Ar. l.14. *Carrucas,*] *Carrucatas*, Ar. l.22. *sequenti* Ar. l.23. *Majori & meliori* Ar. Ib. *Londonii*] *London̄* Ar. ut *Londoniarum* malim. l.41. *Idus Septembres*] *Iduum Septembris* Ar. l.43. *Suis. Homo*] Potius, *suis, homo* (cum commate.)

P.462. l.2. *Idem dum*] *Idem rex dum* Ar. l.23. *Londoniae,*] *London̄* Ar. Malim igitur *Londoniis.* l.26. *Scilicet*] *Enim* Ar. l.35. *Minima pars altero*] *Minima; pars vero altera* Ar. recte. l.40. *Amitteret;*] L. *omitteret*, cum Ar. l.42. *Hornense*] *Horsense* Ar. in quo tamen l.48. *Hornecastrum.*

P.463. l.2. *Penenesta:*] L. *Peuenesay*, cum Ar. l.13. *Multis & suis*] L. *multis exsuis*, cum Ar. l.22. *Decederent.*] L. *de-*

decederet, cum Ar. l.32. *Ceperunt.*] Adde, *tercio*, ex Ar. l.41. *Confinium,*] *Confinia*, Ar. rectius.

P.464.l.2. *Diruta,*] *Dirupta*, Ar. l.8. CVI. *Domos,*] VI^c. *Domos*, Ar. forte melius. l.12. *Terra,*] *Terram*, Ar. l.17. *Rebellarunt, &*] L. *rebellarunt quarto, &* Ar. l.20. *Violaret,*] *Venderet*, Ar. l.21. *Unde*] *Bene* O. quod in *verum* mutavit cl.St. Sed *unde* recte se habet. l.25. *Turgeto*] L. *Turgoto*, cum Ar. l.27. *Regionis*] Malim, *regni*, cum Ar. l.37. *Roberti*] Abest Ar. l.38. *Bertinii*] L. *Briccii*, cum Ar. l.40. *Multoties*] *Multociens* Ar. l.41. *Vice quo*] *Vice cum quo* Ar. l.ult. *Decidit,*] *Cecidit*, Ar.

P.465. l.11. *Promiserunt sub hac*] *Permiserunt hac* (omisso *sub*) Ar. Recte absque dubio *permiserunt*. l.14. *Duffenaldi*] *Dufenaldi*, & mox *Dufenaldum*, Ar. l.16. *Edgarum*] *Edwardum* Ar. minus recte, ut videtur, nisi forte, quem *Edgarum* appellarunt, nonnunquam etiam *Edwardum* vocarint veteres. Ibid. *Malcolmi*] *Mascolini* Ar. Hic *s* pro *l*. Nam *Malcolinus*, pariter atque *Malcolmus*, in Codd. vett. passim. l.22. *Tenere perseveraret :*] *Persolveret et teneret* Ar. l.24. *Veniens, scilicet*] *Ven̄ sed* Ar. ut legendum sit, *venit, sed*. l.29. *Imparati :*] L. *impacati*, cum Ar. l.31. *Favente*] Repone *fovente*, cum Ar. l.34. *Angliam*] L. *Anglia*, cum Ar. l.41. *Servitute ejecta,*] L. *cervice erecta*, cum Ar. l.41. *Salopiensi,*] *Strobiriensi*, Ar. l.46. *Anglicis*] *Anglis* Ar. rectius.

P.466. l.1. *Festinanter*] *Festinato* Ar. l.2. *Walloniam*] *Waloniam* Ar. l.10. *Comes North*] Desunt in Ar. l.17. *Pedibus truncatis, & manibus quosdam abscisis, testiculos exsecaverunt ;*] L. cum Ar. *pedibus truncatis & manibus, quosdam abscisis testiculis excæcaverunt*. l.22. *Salopiensis*] *De Schroverbers* Ar. l.28. *Concurrentes,*] Potius, *conjurantes*, cum Ar. l.32. *Thinæ*] *Tynæ* Ar. l.38. *Præciperet*] *Præciperent* Ar. Sed minus recte. Itaque *n* delevit cl. Stillingfletus in O. l.40. *Annoque sequenti aggressus est eos.*] Desunt in Ar. l.47. *Exposuit. Hortans*] Potius, *exposuit, hortans* — cum commate. l.ult. *Effecti ad Terram*] *Effecti ut Terram* Ar. perperam. Error idem alibi itidem in Codd. vett. uti etiam *et* pro *ad*. Error, ut verisimile est, originem debuit dictantium pronunciationi.

P.467.

P.467. l.2. *Magnatum*] *Magnatorum* Ar. l.8. *Pignoris*] *Pigneris* Ar. atque ita emendavit cl. St. in O. Ib. *petioni*] Lege, *peticioni*. l.11. *Fregerunt, in*] *Fregerunt, & in* Ar. minus recte. l.14. *Septembris*] *Septembr* Ar. adeo ut *Septembri* etiam legi possit. idque, ut videtur, rectius. l.16. *Pignoris*] *Pigneris* Ar. Vide paullo superius. l.29. *Diverterunt,*] *Diverterent*, Ar. l.48. *Multocies addita*] *Multociens additæ* Ar.

P.468. l.12. *Corradens, immanissima superbia*] *Corrodens, immanissimæ superbiæ* Ar. l. 19. *Eum in interitum*] *Eum ad interitum* Ar. l.21. *Forresta, quæ A.* Ythens,] *Foresta, q. A.* Ythene, Ar. *Foresta* etiam infra in Ar. l.24. *Nonarum*] *Nonæ* Ar. l.25. *Priscis*] *Pristinis* reposuit cl. St. in O. sine caussa. l.37. Carrukeschire] Lege, Barrukeschire, cum Ar. Miror, hoc non vidisse cl. Stillingfletum, qui Warwikeschire in O. reposuit.

P.469. l.6. *Susceperat, hic à M. Londinensi*] *Susceperat. Hic à Mauricio Londoñ* Ar. ut vel *Londoniarum*, vel (quod magis placet) *Londoniensi*, legatur. l.10. *Cantuariæ*] *Cantuar̃* Ar. ut legamus vel *Cantuariæ* vel (quod arridet) *Cantuariensem*. l.15. *Forrestas*,] *Forestas*, Ar. l.17. *Londini*] *Londoñ* Ar. *Londoniis* igitur legerem. Ib. *Matildam*] *Matildem* Ar. l.24. *Magnatum*] *Magnatorum* Ar. l.27. *Promittens*] L. *promittentes*, cum Ar. l.28. *Naves*] L. *& naves*, cum Ar. l.39. *Vocaverunt*,] *Vocaverant*, Ar. l.41. *Eos*] *Se* Ar.

P.470. l.17. *Donationem*] *Dacionem* Ar. l.20. *Consecrationis susceptæ*] *Consecracione suscepti* Ar. l.27. *Sed aliqua*] *Si aliqua* Ar. l.45. Barkeschire] Baruoschire Ar. l. ult. Hampsted —— *affluere*] Hamstede —— *effluere* Ar.

P.471. l.7. *Adventum*] *Adventu* Ar. l.9. *Excæcatique*] *Excitatique* Ar. l.20. *Isto*] *Iste* Ar. l. ult. Plena distinctio ponenda post *Cælo*.

P.472. l.8. Schorbereshez] Schroberesbire Ar. l.14. *Custodiam*] *Custodia* Ar. l.21. *& in cinerem redacta* XIII. *Kalend. Julii.*] Verba hæcce ad proximum capitulum spectant, si sequamur Ar. in quo hoc pacto concipiuntur : *& in cinerem redacta*. ¶ XIII°. *Kal. Julii anno Domini* M°. C.XIIII°. Sed (ut ingenue fatear) Galei Codicem sive Editionem sequi malim. l.26. *Maxima, ubi & eodem*] *Maxima, quæ eciam*

eo-

eodem Ar. l. 31. *Alneo*] L. *alveo*. Ib. *minimæ*] *Parvissimæ* Ar. l. 37. *Subsequentis.*] *Sequentis* Ar. l. 38. *Relatum, contigisse*] L. cum Ar. *relatu contigisse*.

P. 473. l. 3. *Cant.*] *Cantuar.* Ar. l. 25. *Cernitur*] *Cernit* Ar. *Sicut* reposuit cl. Stillingfletus in O. male. Nam *cernitur* recte edidit, ad Codicis sui fidem, Galeus. l. 30. *Suavi*] *Sua* reposuit cl. St. in O. l. 39. CVIII.] Lege, CXVIII. cum Ar. quo modo etiam recte in erratis & variis Lectionibus corrigend. esse monuit quoque cl. Galeus. l. ult. *Ad*] *Idus* Ar. sed *versus* in O. reposuit cl. St.

P. 474. l. 17. *Mennemsem*] *Mennēsem* Ar. ut *Mennensem* legatur. l. 43. *Desciverant,*] *Deciderant,* Ar.

P. 475. l. 14. *In perpetuum.*] *In ævum* Ar. l. 29. *Eum muneribus*] *Eum in muneribus* Ar. l. 33. Northam;] Norham Ar. l. 40. *Contra*] *Circa* reposuit cl. St. in O. minus recte. Vide Dufresnii Glossar. voc. CONTRA. l. 43. *Invenerat*] *Annenerat* Ar. Sed *agnoverat* reposuit cl. St. in O.

P. 476. l. 5. *Genitricis Beatæ Mariæ, coram*] *Genitricis magr̄* Ar. male, ut videtur, pro *genitricis Mariæ, coram*. l. 17. *Jurari*] *jurare* Ar. l. 24. *sequenti* Ar. l. 42. *Meroveus*] *Moroveus* Ar. Ib. *Merovei*] *Meromūgi* Ar. forte, pro *Merovingi*.

P. 477. l. 2. *Serie*] *Die* Ar. perperam, ut existimo. l. 4. *imperatorem, q. L. R. qui Car. s. q. L. q. L. qui Lodovicum* desunt in Ar. scribæ errore. l. 9. *de uxoribus s. & imp. h. s. q. R. ac. p. p. infinitam* absunt Ar. lapsu itidem scribæ, ob repetitionem voculæ *de*. l. 24. *lug°iis*, Ar. Sed *luxuriis* reposuit cl. St. in O. l. penult. *Autem*] Omittitur in Ar. l. ult. *Cœlestinus.*] Deest etiam in Ar. sicut & omittebat quoque Codex cl. Galei.

P. 478. l. 4. *Eliensem*] Deest in Ar. perperam. l. 20. *Velut*] *Vel* O. minus recte. Ib. *& postea*] "F. *vel potius*" inquit cl. St. in O. absque caussa. l. 24. *Quoddam dictum,*] *Quod dictum,* Ar. rectius. l. 26. *Humoris senile*] *Humoris illatrix, senile* Ar. recte. l. 27. *Rex pacificus magnificusque, cum*] *Rex magnificus, cum* Ar. l. 41. *Si quidem*] L. conjunctim, *siquidem*.

P. 479. l. 4. *Henricum, ne*] *Henricum s. ne* Ar. l. 5. *Tonseravit.*] L. cum Ar. *tonsoravit*. l. 12. *Etiam*] Deest in Ar. l. 16. *Cantuariæ*] *Cant'* Ar. ut vel *Cantuariæ*, vel (quod malim)

lim) *Cantuariensis* legatur. l. 18. *In ictu*] Tò *in* omittit Ar. l.22. *Natalem*] *Natale* Ar. l.33. *Novus*] *Nobis* Ar. non ita recte. l.36. *Deo.*] *Domino* Ar. l.46. *Karliolum*] *Cardoil* Ar. l.48. plenam distinctionem post *recipiam* pone.

P.480. l.3. *De Laicis*] Absunt Ar. l.5. *David,*] Deest in Ar. l.26. *Apud* **Alverton.**] *Apud* **Allerton,** *s.* **Standard** Ar. l.33. *Finderent,*] *Funderent*, Ar. l.43. *Magnatum*] *Magnatorum* Ar. l.49. **l'Estandart.**] Lege, **le Standard**, cum Ar. uti etiam infra p.481. l.40. l.ult. **Alverton.**] Sic etiam in Ar. hîc loci (pariter atque p.481. l.54.) legitur, licet **Allerton** supra (ut monuimus) in eodem efferatur.

P.481. l.3. *& inimicis*] *&* in *quod* mutavit cl. St. in O. l. 6. *Apulia*] *Appules* Ar. sed *Appulia* reposuit St. in O. l.7. *Inermem*] "F. *magnam*" inquit cl. St. in O. l.9. *Expetere*] Sic etiam Ar. *Militaris scientia,*] *Militaris & sciencia,* Ar. l.27. *Praeterea,*] Malim *propterea*, cum Ar. l.29. *Salutaris,*] *Salutaria*, Ar. Sed in *salutaris* mutavit cl. St. in O. l.30. *Quod*] Deest in O. l.40. **l' Estandart**] Vide supra ad pag.480. l. 41. *Scotorum sparsim*] *Scottos spersim* Ar. l. 46. *Sigillatim*] *Singillatim* Ar. l.52. *Ideo*] Deest in Ar.

P.482. l.3. *Abstractus fere captus est,*] *Abstractus fere abstractus est*, Ar. Sed de posteriori *abstractus* dubitavit cl. St. ideo sub ea lineolam posuit in O. uti etiam aliam lineolam in marg. ejusd. Codicis. l.10. *Sibi*] Deest in Ar. in quo etiam eadem vox desideratur paullo inferius, l. 13. l. 36. *Scilicet Castrum*] *Scilicet sibi Castrum* Ar.

P.483. l.9. *Exhaereditatorum*] *Exheredatorum* Ar. l. 14. *quam Regem. Rex*] *Quam mori. Rex* Ar. l.31. *Angore*] *Languore* Ar. l.34. *Episcopus*] *Epos* Ar. Hinc cl. St. legit in O. (at male) *episcopos misit per regnum Angl & pro.* l. 38. *Numerose*] *Uteriose* Ar. corrupte. Hinc cl. St. in O. (sed perperam) "f. *ulterius*".

P.484. l.3. *Tum*] *Tamen* Ar. l.11. *Violenter*] Sic MS. At cl. St. in *violentas* mutavit in O. l. 20. *Ramesia*] *Rameseia* Ar. l.24. *Acies à quodam*] *Acies suorum à quodam* Ar. l.26. **Mariman,**] **Morimoun,** Ar. l. 30. *Igitur illi*] *Igitur improbi illi* Ar. l.38. *Decidit*] *Devenit* Ar.

P.485. l.9. *Cepit*] *Ceperunt* Ar. l.38. *Eborum,*] Deest in Ar. l.39. *Agerentur,*] *Gererentur*, Ar. l. 42. *Honore & excu-*

cu-

cusans se ab onere,] *Honore excusans ab onore,* Ar.

P.486. l.1. *Observarent:*] *Observarint* Ar. l. 2. *melius fortiusque agerent,*] Sic etiam plane Ar. Male igitur in O. *foremsque agerent,* unde cl. St. "f. *formarent*". l.8. *Ordinis*] Deest in Ar. l.16. *Fortiora*] *Ferocia* Ar. l.28. *Fundatur.*] *Fundatus* Ar. l.35. *Superbi.*] *Superbe* Ar. l.36. *Duodecimo,*] *Undecimo,* Ar. rectius, mea sententia.

P.487. l.7. *Post*] Sic etiam Ar. Neque aliter O. donec in *prius* mutaverit cl. St. l.12. *Antiochiam, & postea*] Deest *&* in Ar. l.34. *Agerentur,*] *Gererentur,* Ar. Ib. *Multis malis saucia*] Sic etiam Ar. At in O. *multis mal dancia* [*s* nempe in Codice MS. Ar. simile *d* est] unde cl. St. "f. *multorum malorum abundantia*". l.30. *A se*] Omittuntur in Ar. l.43. *Æmulator. Post*] *Æmulator existens. Post* Ar.

P.488. l.10. *Numeris,*] *Numerus* Ar. l.11. *Qui à Rege*] *Qui Regi* Ar. male, ut puto. l.24. *Superstite non*] Lege, cum Ar. *superstite partes uniri non.* l.41. *Homagium*] *Hominium* Ar.

P.489. l.5. *Aquitaniæ,*] *Aquitanii,* Ar. in quo tamen infra l.9. *Acquietaniæ.* l. 19. *Celebratur.*] Malim, *colebatur,* cum Ar. l. 28. *Tum etiam pro negotiis vacantis*] *Tum pro negocio vocantis* Ar. *Vocantis* autem absque dubio male, nisi quod & sæpissime etiam in vett. monumentis *o* pro *a* ponatur. l.34. *Impetrassent,*] *Perpetrassent,* Ar. minus recte. Ib. *Cantuariæ*] *Cantuar'* Ar. ut tam *Cantuariensis* (quod malim) quam & *Cantuariæ* efferatur. l.35. Pone punctum post *consecraret.* l. 36. *Difficiliter*] *Defficiliter* Ar. l. 37. Plenam distinctionem pone post *Westmonasterium.* Ib. *Propriam*] Deest in Ar. l.39. *Pallii*] *Pallei* Ar. Et quidem alibi etiam cum *e.* Constat è Dufresnio, quem videas velim. Inde enim vox lucem fœnerabit.

P.490. *Detentum*] Sic etiam in Ar.

P.491. l.15. *Pavefacti*] *Pavestim* Ar. "F. *extranei hii*" inquit cl. St. in O. minus recte. Vera enim lectio *pavefacti,* ut edidit è Cod. suo Galeus. l. 18. *Ad*] Non *in* cum O. Ib. *Munimentum*] *Munimen* Ar. l.20. *Viris*] L. *juris,* cum Ar. l.22. *Quoties*] *Quociens* Ar. l.32. Puncto distingue post *revocari.* l.43. *Comes, qui tunc in*] *Comes, eum in* Ar. Forte, *Comes cum in.*

P.492. l.13. *Reposcunt*] *Repetunt* Ar. l.21. *Prisco*] Sic

etiam Ar. non *priſtino*, ut in O. repoſuit cl. St. l.36. Punctum pone poſt *diem*. l.47. *& ab eodem devictus*,] Deſunt in Ar.

P.493. l.4. *Ad*] Deeſt in Ar. l.5. *Faciendum.*] *Faciendos* Ar. Ib. *Sereno*] *Serene* Ar. l.11. marg. 1159.] At 1155 Ar. manu utcunque recentiori. l.18. *Schynove*,] *Schynoe*, Ar. l.26. *Cumque autem*] *Cum autem* Ar. l.32. *Sibi & Caſtris*] *Sibi pro Caſtris* Ar. quod placet. l.33. *Præclaræ urbis Namnethenſis cives c. in q. ſ. complacerent*,] *Præclara urbs Namnethenſis certum, in quo ſibi complaceret*, Ar. in quo tamen mox *habentes*. l.37. *Tranſmarinis*] *Tranſmarinæ* Ar. l.40. *Nomine*] *Jure* Ar. l.ult. *Albanenſis*] *Althanenſ͛* Ar. male.

P.494. l.3. *Occidentales*,] *Occidental eccã*, Ar. perinde ac ſi, *Occidentalis eccleſia* legatur, niſi *Occidentales eciam* malis. Ib. *Favebant*] Sic etiam Ar. l.16. *Impoliti*] Deeſt in Ar. l.17. *Poſuit*,] Abeſt Ar. l.18. *Nolens*,] *Volens*, Ar. male, ut videtur. l.22. *Reſpuerunt.*] *Reſpoſuerunt* Ar. Sed in *reſponderunt* in O. mutavit cl. St. l.26. *Abutentes*,] *Utentes*, Ar. l.39. *Gaſconiæ*] *Gaſcoigniæ* Ar. l.41. *Cum*] Deeſt in Ar. l.44. *Filiam*] *Filium* Ar. recte, ut exiſtimo. Nam & mox in eod. *qui*. l.47. *Tholoſam*] *Theleſam* Ar. l.48. *&*] *Ad* Ar. Forte, *tamen*. Ib. *Poſſeſſioni*] Sic etiam Ar. At *poſſeſſionē* (ſive *poſſeſſionem*) repoſuit cl. St. in O. nimirum ut τῷ *ad* reſponderet.

P.495. l.7. *Bartmonenſis*,] Sic etiam Ar. Sed *Barcinonenſis* in O. repoſuit cl. St. recte. l.10. *Frentenellenſis*] *Frentenell* Ar. rectè, ni fallor; ut idem ſit quod *Frentenelle*. Nam alibi indicavimus (apud Thomam ſcilicet Elmham) lineolam (eo pacto poſitam) *e* valere. Suntque id genus exempla, ἴσα κόνις. Ib. *Bederenſis*,] L. *Rederenſis*. Et tamen non diffiteor, veriorem forſitan lectionem eſſe, *Trenchenelle* (vel potius *Trenchevelle*.) In Cod. enim eod. Ar. infra l.20. **Trenchenayl**, (*n* & *u* concidunt in Codd. MSS.) ubi in ed. Galei **Trenthenayl**, legitur. l.26. *Concepta*,] *Contempta*, Ar. l.27. *Aperta*] *Parta* Ar. l.28. *Caſtris è Regione*] Deeſt *e* in Ar. l.30. *Retrogradi* Ar. l.40. *Cantuariæ*] *Cant'* Ar. ut *Cantuarienſis* potius legerim. l.45. *Jubenti* Ar.

P.496. l.11. *Cogerentur.*] *Conarentur* Ar. l.12. *&* mox poſt *Alienora* additur in Ar. l.14. *Angliæ, & D. Normanniæ*] *Anglici, & Ducatus Normannici* Ar. l.15. *Aquietania* Ar,

Ar. l.16. Comma post *minimum* adde, & mox *terra* pro *terræ* lege. l.36. *Eodem etiam* &c. *frater ejus.*] Desunt in Ar. in quo tamen postea occurrunt. Vide infra p.497. l.5. l. 42. *Anno Domini*] *Eodem eciam tempore, anno s. Domini* Ar.

P.497. l.5. *Habitura.*] Mox post hanc vocem in Ar. ponuntur sequentia, quæ jam paullo superius ad fidem Codicis sui ediderat Galeus. *Anno regni Regis H.* XI°. *obiit Malcolinus, Rex Scociæ, cui successit Willelmus frater ejus.* l. 16. *Suum*] Deest in Ar. l.20. *Contrahere*] *Consummare* reposuit cl. St. in O. male. l. 26. *Inferri non*] *Inferri ferre non* Ar. Sed *ferre* in *fere* convertit cl. St. in O. l.41. *Turbidi*] *Trebidi* Ar. Sed in *trepidi* mutavit cl. St. in O. l. ult. *Hora*] *&* *hora* Ar.

P.498. l.7. *Sedem*] Sic etiam Ar. Sed in *cedem* (sive *cædem*) mutavit cl. St. in O. & quidem recte. l.9. *Inito*] *Finito* Ar. l.15. *Anglicam Hiberniæ imm.*] *Anglicani Hiberniæ inmisissent* Ar. l.30. *Gratiam & aff.*] *Graciam per affinitatem* Ar. l.32. *Fausti*] *Faustus* Ar. Ib. *Innotuissent*] Sic etiam Ar. Sed *innotuisset* reposuit cl. St. in O. l.34. *Vix*] Deest in Ar. recte, ut videtur. l.35. *Quod*] *Qd* Ar. Malim igitur, *quid.* l.37. *Fortiora*] "F. *pejora*" inquit cl. St. in O. l.42. *Pavefactos,*] *Pavestos,* Ar. "f. *pacificos*", inquit cl. St. in O. Sed recte edidit Galeus. l.43. *Anno in Angliam*] *Anno Angliam* Ar. l.ult. *Ab æmulis*] *Abeunti* reposuit cl. St. in O.

P.499. l.1. *&*] Abest Ar. l. 2. *Indignans*] *Indignas* Ar. Sed *n* addidit cl. St. in O. l.6. *Poscit*;] *Reposcit* Ar. l. 12. *Scelestissimi Absalonis,*] *Celestissimæ absolucionis,* Ar. male. l.13. *Aquitaniæ clandestine*] *Aquietaniæ clam destine* Ar. l.19. *Brabancionum*] *Bribancionum* Ar. in quo tamen infra (l.55.) *Brabanciones*; pariter atque p.501. l.10.--- l.22. *Vermillyun* Ar. l.38. *Instructo*] *Constructo* Ar. l.55. *Congressi,*] *Egressi,* Ar.

P.500. l.3. *Oppugnandæ*] *Oppugnando* Ar. l.10. *Anglia fiebant,*] *Anglia interim fiebant,* Ar. l.11. *Partibus circa Regem*] Deest *circa* in Ar. quod videns cl. St. *Regni* pro *Regem* reposuit in O. l.13. *Petulanti*] *Peculatim* Ar. l.18. *Carduliensem*] Sic etiam Ar. l.29. *Præparabant,*] *Properabant,* Ar. l.31. *Millia*] Abest Ar.

P.501. l.10. *Quos tamen caute credidit*] *Quos incaute credidit* Ar.

Ar. l.12. *Barbariæ*,] Sic etiam Ar. at in O. ſub hac voce lineolam duxit cl. St. ſicuti et lineolam quoque poſuit in margine, de voce ſubdubitans. Sed nil opus ut hæſitemus. *Barbariæ* non aliud valet atque *alienigenarum*, *extraneorum*, vel potius *hoſtium*. l.15. *Indeque degrediens*] *indeque die digrediens* Ar. i.e. forſitan, *indeque deinde digrediens*. l.19. *Audiens in Eborum provincia*] *Audiens Eborum provinciæ* Ar. l.33. *Suæ ergo mediocritati*] *Suæ h̄ mediocritati* Ar. id eſt, uti ego interpretor, *ſuæ hoc mediocritati*. l.41. *Principes*] *Principui* Ar. corrupte, ni fallor. Alibi enim hanc vocem me reperiſſe non memini. l.42. Weſſy,] Weſcy, Ar. l.45. *Tranſmeaſſe*.] *Tranſmearent* Ar. l.47. *Imminere*] Sic etiam Ar. Proinde in *incurrere* male convertit cl. St. in O. l.48. *Converſi:*] *Converſa* Ar. Sed *a* in *i* mutavit cl. St. in O.

P.502. l.14. *Equo fere cum turma*] *Equo cum tota fere turma* Ar. l. 15. *Rapidiſſimo*] Deeſt hæc vox tam in Ar. quam & in O. Sed in utroque Codice vacuum relinquitur ſpatium, ejuſdem capax. l.43. *Cantuariam*] *Cantuariens*. Ar. ut vel *Cantuarienſibus*, vel (ſubintellecta *eccleſia*) *Cantuarienſi* legatur. l.45. *Eccleſia Cantuarienſi*] *Ecc͞a Cantuar'* Ar. Itaque legend. *Eccleſiam Cantuarienſem*. Ib. *Vero*] *Ut* Ar. rectius. l.50. *Cantuariæ*] *Cantuar'* Ar. ut *Cantuarienſis* etiam legatur.

P.503. l.8. *Nuntius*, *ſanus*] Plena utere diſtinctione, cum magno *S*. l.12. *Strato*] *Stractu* Ar. l.14. *Brabium*] *Bravium* Ar. l.23. *Experturus*,] *Excepturus*, Ar. l.27. *Liber*] *Liberi* Ar. Et tamen paullo ante *eratque*. l.29. *Partitó*] *Partite* Ar. Sed *o* repoſuit cl. St. in O. Ib. *Triſariam*] *Triphariè* Ar. (non, ut in O. *triphariâ*) tam hîc, quam infra l.32. — l.30. *Recreati*] *Procreati* Ar. l.33. *Eiſdem*] *Eaſdem* Ar. l.40. *Irritandos*] *Irmendos* Ar. "f. *terrendos*" inquit cl. St. in O. Recte autem ſe habet *irritandos*. l.49. commate poſt *aderant* diſtingue. l.50. *Quid refert utrum exerceri*] *Quid nunc exerceri* Ar.

P.504. l.4. *Eadem*]. L. *eandem*. l.5. *Inſolitum*] *Inſoleritum* Ar. ſed *er* delevit cl. St. in O. non conſiderans, *ſolero* & *ſoleror* legi apud Priſcianum, pro *ſoleo* & *ſoleor*, ſicuti obſervatum Voſſio, l.V. Gram. c.VII. l.7. *Ruello*,] Ita etiam Ar. Male igitur in *Mello* mutavit cl. St. in O. l.9. plenam diſtin-

diſtinctionem pone poſt *eſt*. Ib. *e*] *a* Ar. l.14. *Collidentibus*,] *Collidentes*, Ar. l.17. *Confuſi*] *Confuſ⁹* Ar. id eſt, *confuſus*, forte pro *Confuſius*. l.21. *Rothomagum* mox poſt *liberavit* additur in Ar. l.23. *Sed*] *&* Ar. rectius, ut videtur. l.24. *Sui eadem caſtella* &c. *Domini ſui relaxationem*] *Sui relaxacionem* Ar. omiſſis intermediis, ſcriba titubante (ut ſolet) ob ὁμοιοτέλευτον· *Sui relaxatione* O. ſed *ſui & relaxatione* repoſuit cl. St. qui, quædam prætermiſſa fuiſſe, non intellexerat. l.32. *Fugit*.] *Affugit* Ar. pro *aufugit*, ut puto. l.33. *Ferarienſis* Ar. Ib. *Cautionibus*] *Occaſionibus* Ar. l.40. *Stupeſcunt*.] *Stupeſti* Ar. pro *ſtupefacti*, ſicuti plane recte repoſuit cl. St. in O. l.49. *Nonnihil*] *nl̄* Ar. id eſt, *nil* vel *nichil*, ſed Galeum ſequi malim. l.50. *Reportantes*,] *Repartantes*, Ar. ſed *reportantes* repoſuit cl. St. in O. l.51. *Hoſtes*] Deeſt in Ar.

P.505. l.19. *Jure*] *Juri* Ar. l.20. *De quibus modica fuit quæſtio, ut qui cum*] *De quibus utique non modica fuit quæſtio, cum* Ar. l.44. *Per quem concilio*] *Qui concilio* Ar. male, niſi forſitan *quando* malis. l.46. *Eborum*] Sic etiam Ar. Sed in *Eborac̄* convertit cl. St. in O. Ib. *Archiepiſcopus*] Deeſt in Ar.

P.506. l.3. *Deturbatus, cappam conſciſſam*] *Conturbatus cappam conciſſam* Ar. l.11. *Lateranenſe*] *à Lateran* Ar. Ib. *Papæ*.] Deeſt Ar. l.12. *Pontificatus*] *Pont'* Ar. ut tam *Pontificis* quam *Pontificatus* legatur. & ſic etiam infra l.15. l.38. *Ut*] Hæc vox, à cl. Galeo adjecta, deeſt etiam in Ar. l.40. *Amplitudinem*] L. *amplitudine*, cum Ar.

P.507. l.5. *Dirupit*,] *Diſrupit*, Ar. l.16. *Fuit. Pater enim*] *Fuit. Idem enim pater* Ar. l.18. *Filioque*] *Filio quoque* Ar. l.26. *Depoſcens*,] *Sepoſcens*, Ar. Sed *ſe* in *ex* convertit cl. St. in O. l.30. *Suſceptum*] *Conceptum* Ar. l.32. *Ex*] Deeſt Ar. l.33. *Idem vero* &c. *fabulis prophetatum*.] Deſunt Ar. uſque ad principium proximi capitis.

P.508. l.3. *Sancta* &c. *adventu*.] *Sancta, & de Patriarcha et Jeruſalem perdita* Ar. l.6. *Malleus: homo a. ſ. & mille*] *Malus homo & mille* Ar. l.19. *Antiochiam*] *Antiochenam* Ar. l.30. *Ibidem*] Deeſt Ar. l.33. *Etiam inſtructiores*] *Eciam multo inſtrucciores* Ar. l.34. *Se*] *Eo* Ar. l.37. *Hoc*:] *Hæc* Ar. l.38. *Deniquepoſtquam* &c. *recepit*.] Deſunt in Ar. ad uſque nem-

nempe, *Unde propter causas* &c. quibus hoc lemma præfigitur, (perinde ac si distinctum conficerent caput:) *Patriarcha venit in Angliam.*

P.509.l.3. *Impendendo*] *Impetendo* Ar. quod neutiquam probo. l.22. *Ab*] Deest Ar. l.25. *Hospitales,*] *Hospitalis,* Ar. l. 30. *Acon*] *Acro* Ar. Sed *Acon* reposuit cl. St. in O. l.48. *Nabugodonosor* Ar.

P.510.l.6. *Cæteras suas naves ne evaderent,*] *Ceteræ suæ naves ut evaderent,* Ar. l.13. *Probiberet.*] *Probiberent* Ar. l.16. *Discordantes concordantur.*] *Discordant & concordantur* Ar. l.38. *Plebis Sanctæ*] Malim, *plebis & Sanctæ* Ar. Ib. *Extremum*] *extermum,* Ar. Quapropter *exterminium* reponerem. idque eo lubentius, quod infra p.511. l.9. eo etiam modo scribitur in Codice hoc manuexarato Ar. neque aliter ibi ediderit ipse Galeus. l.39. *Tamen*] Deest Ar. l.44. *Debemus,*] *Deberemus,* Ar. l.47. *Dejicere*] *Dicere* Ar. pro *deicere,* ni fallor.

P.511. l.20. *Tali conditione*] *Tanta contricione* Ar. l. 18. *Notitia*] *Noticiam* Ar. l.21. *His*] *Eis* Ar. l.49. *Verum illo*] *Verum in illo* Ar.

P.512. l.2. *Christiani*] L. *Christum,* cum Ar. l.4. *Actingendi,*] *Attingendi* Ar. pro *accingendi* (quo pacto recte correxit cl.Galeus in Erratis) littera *c* in Codicibus MSS. similitudinem litteræ *t* sæpissime præ se ferente. l. 6. *Devoverunt. Richardus Comes P.* [*&*] *ex.* [*ejus*] *Dux*] *Devoverunt. Comes exemplum Dux* Ar. " F *devoverunt. Quorum exemplum Dux*" inquit cl.St. in O. l.49. *Potentum*] Deest in Ar.

P.513. l.6. *Cerneret,*] *Terreret,* Ar. Sed *timeret* reposuit cl. St. in O. l.8. *Johannis*] L. *Johannes.* l.14. *Chinonem*] *Tynonem* Ar. l.19. *Extiterit,*] *Extiterat,* Ar. l. 25. *Ebsandi*] Sic etiam Ar. Sed *s* in *r* convertit cl. St. in O. l. 28. *Prædictis ornatus erat: a. t. v. obnoxius*] *Præditus & ornatus, a. t. v. obnixius* Ar. l. 31. *Avo mitior fuit.*] Ita etiam Ar. Male proinde *ano mitiori fuit* reposuit cl. St. in O. l.33. *Sine*] Sic etiam Ar. Forsan, *sive.* l. 35. *Regni fastigio tuendæ*] *Regē fastigio tuendæ* Ar. Sed *Regio fastigio tuendo* reposuit cl. St. in O. Recte Galeus. l. 36. *& Ecclesiasticarum*] *&* delevit cl. St. in O. l.42. *Aliquibus*] *aliquo* Ar. Ib. *Molesti*] *Molestū* Ar. Sed *molesto* reposuit cl. St. in O. l.51. *Tale*] *Talia* Ar. male. P.

P.514. l.12. *Non.*] *Nonas* Ar. l.13. *Ex*] Deest in Ar. l.15. *Ex*] Omittit Ar. l.26. *Immixti*] *Mixti* Ar. l.35. *Interimi*] *Exterminari* Ar. Ib. *Celeritate.*] *Severitate* Ar. non ita recte. l.42. *Equitibus*] *Æque* Ar.

P.515. l.1. *In*] Deest Ar. sed adjecit cl. St. in O. l.24. *Regiis sust.* &c. *in peregrinos,*] Absunt Ar. male. l.30. *novus*] *nō* Ar. perperam. l.43. *CAP.* XLIII.] Deest integrum hoc capitulum in Ar. unde in O. monuit cl. St. pro *apud Lincolniam* reponendum esse *apud Eborac.* Neque absurde Stillingfletus. Nam infra p.516. l.5. *De eisdem Eboraci* (sive lemma CAP. XLIV.) penitus omisit Ar. Sed in hac parte recte se habet Codex Galei, cujus proinde nixus auctoritate, capitulum de Lincolnia lubentissime retinerem.

P.516. l.32. *Oppugnantes,*] *Oppugnatam,* Ar.

P.517. l.7. *Urgebat*] *Urgebatur* Ar. quam lectionem si probes, tum sane inter illa verba censendum est, quæ quantumvis sint passiva, active tamen nonnunquam sumuntur, deponentium induendo naturam. l. 10. *Quod*] Per compendium scribitur in Ar. ita tamen, ut *quia* potius quam *quod* valere existimem. l.25. *Quibusdam*] *Quibus* Ar. male. l.30. *Ab hoc sancto præscissi*] *Ad hoc sancto præscisi* Ar. l.39. *Uxoribus & lib.* &c. *& propriis*] Desunt Ar. scriba titubante ob *propriis* bis occurrens. l.51. *Miseris*] *Miseros* Ar.

P.518. l.9. *Sanxerat.*] *Sanxciverat* Ar. l.27. *Vero*] Rectius *ergo*, cum Ar. l.38. *Lancastrum*] *Loncastrum* Ar. l.43. *Infidus,*] *Infidelis,* Ar.

P.519. l.3. *Resignatio proc.* &c. *in Terram Sanctam*] Desunt Ar. l.19. *Astute allexit,*] *Hastute rellexit,* Ar. quam vocem *rellexit* haud legi (quod sciam) alibi. l.29. *Reddidisse*] Malim *respondisse*, cum Ar. l.30. *Astu*] *Hastu* Ar.

P.520. *Diutule*] *Diuscule* Ar. l.4. *Cujus, utique didici, sum simplex narrator,*] *Cujus utique didici simplex esse narrator,* Ar. l.9. *Sanctam, moritur*] *Sanctam, & moritur* Ar. l.10. *Sane, cum juxta* &c.] Desunt omnia in Ar. usque ad *Igitur illustribus* &c. p.521. l.41. Adeo ut quamvis lemma capitis L. exstet in Ar. recte tamen in O. notulam hanc adposuerit cl. Stillingfletus: *Hic desunt duo capitula satis ampla.*

P.521. l.ult. *Sobolem contrahere,*] *Sobole contrabere,* Ar. "F. *sobolem habere*" inquit cl.St. in O. P.

P.522. l.5. *Joanna,*] Deest Ar. l.6. *Jam vidua.*] Absunt Ar. l.7. *sine Cambria*] *sine cãbia* Ar. *Sive Calabria* legend. esse in variis Lectionibus ad finem monuit cl.Galeus. l.12. *Accam.*] *Acram* Ar. uti etiam infra, p.523.l.37. quam veram esse lectionem inde quoque comprobatur, quod postea itidem in Ar. p.525. l.3. *Acra*, l.4. *Acram*, & l.33. *Acra* scribatur. l. 17. *Ptolomaidem*] *Tholomaydam* Ar. Quid quod & *Tholomaydam* sive *Tholomaidam* exhibeat etiam Ar. in sequentibus? Sed hujusmodi Grammaticorum minutias, sive forsitan περίεργα, in medium adferre operæ pretium vix esse censebis. Et tamen iisdem suum etiam pondus inesse, fatentur homines, antiquitatis amantissimi. l.35. *Coactos, ipse*] *Coactos, sævior ipse* Ar.

P.523. l.3. *Tyranni*] *Tirannis* Ar. hinc *Tirannicis* in O. reposuit cl. St. l.12. *& decuit,*] *Ut decuit*, Ar. l.20. *Perforata per f. latenter ingressi sunt,*] *Perforata, aquæ per foramina ingressæ sunt*, Ar. l.21. *Subsidens*] *Subsedens* Ar. Sed *subsidens* reposuit cl. St. in O. l.25. *Periclitari*] *Periclitare* Ar. Ut ex iis verbis sit, quæ quum activa sint, passive tamen nonnunquam accipiuntur. l.45. *Dissidendi*] *Dissedendi* Ar. l.47. *Moneretur*] "F. *noverit*", inquit cl. St. in O.

P.524. l.3. *Vero*] Deest Ar. l.14. *Consuetudine*] *Consitudine* Ar. Sed *mestitudine* reposuit cl. St. in O. l.24. *Reposceret,*] *Poposceret*, Ar. l.27. *Hoc modo*] Desunt Ar. l.35. *Conatus*] *Motus* Ar. non *ausus*, ut reposuit cl. St. in O. l.40. *Prodidit.*] *Prodiit* Ar. male. l.41. *Hostibus prodidit*, &c. *& proditus ipse perditusque simul cum R. à suis*] *Hostibus perdiit, proditus simul ipse perditusque simul cum Regno & à suis* Ar. Neque aliter O. nisi quod *prodidit* pro *perdiit* reposuerit cl. St. l.45. *Igitur*] *Namque* Ar. l.46. *Per*] *Pro* Ar. l.47. *Sancire*] *Sanxire* Ar. Ib. *Siluit, porro*] Puncto distingue.

P.525. l.3. *Expugnata.*] *Expugnatur* Ar. l.11. *Oppugnabat*] *Propugnabat* Ar. l.11. *sibimet,*] *smmet*, Ar. non, ut O. *cmmet*. "F. *omnes*" inquit cl. St. me improbante, quum *smmet* proculdubio corruptela sit pro *sibimet*. l.21. *Sub*] *Ab* Ar. l.34. *Regibus* &c. *morantibus,*] *Reges* &c. *morantes*, Ar. l.46. *Eum : expugnato*] *Eum : et expugnato* Ar.

P.526. l.4. *Poterit.*] *Poterint* Ar. minus recte. l.13. *Hinc*] *Exhinc* Ar. l.14. pone plenam distinctionem post *reddatur*.

l.39.

l.39. *Fallibile,*] *Fallibili*, Ar. l.42. *Omnium salute*] *Omniumque salute* Ar. l.43. *Christo*] *Christiano* Ar.

P.527. l.7. *Concedendam*] *Concedendo* Ar. rectius. l. 12. *Libertas,*] Deest Ar. l.24. *Diffidens,*] *Dissidens*, Ar. l.27. *Ut*] *&* Ar. Ib. *Clanculum*] *Clanculo* Ar. l.39. *Propugnandum q. præm. R. sui reditum,*] *Purgandum Regis sui reditum*, Ar.

P.528. l.12. *Ecclesiasticus in eo*] *Secularis in eo* Ar. l.13. *Timeret, & secularis nulla*] *Timeret, Ecclesiasticus nulla* Ar. l.29. *Plures per propinquarum suarum*] *Plures propinquarum suarum* Ar. rectius, nisi mox *conjugia* pro *conjugiis* legas. l.30. *Sibi n. pl. c. v. vel confregisset*] Desunt in Ar. l.36. *Longi sibi temporis*] *Longi si temporis* Ar. Inde *longissimi temporis* reposuit cl. St. in O. l.40. *Godfrido*] *Geofrido* Ar. l.48. *Rothomagensem*] *Rothymagensem* Ar.

P.529. l.3. *Egit*] *Agit* Ar. l.4. *Canimilla,*] *Cammilla*, Ar. Lege, *Camvilla*. Vide Dugdalii Baronag. Tom. I. p.627. l.11. *propere collegit* &c. *tamen adventum*] Desunt Ar. l.27. *Resiluit*] *Resilivit* Ar. l. 34. *Gaufridus*] *Geofridus* Ar. l.49. *Clitellas*] *Obsellas* Ar. Neque aliter apud Bromtonum. quæ vox quid sibi velit non intellexit Somnerus, qui proinde *capsellas* (Anglice **Coffers**) reponendum esse conjecit. Corruptam & ipsam esse vocem censuit Dufresnius, qui *cistellas* maluit. Ego non mutarem. Existimo igitur, sellas re vera fuisse perpulchras. Ejusmodi sellæ alibi *cliothedra* appellantur. *Sellæ plicatiles* seu *plectiles* dicuntur aliis. Vulgo *valdestola* seu *faldestola*. quod vocabulum Sebastianus Cobarruvias ab Hispanico *Falda*, i.e. vestimentum femineum cum plicis, deducit, notante Dufresnio. Certe id genus sellas usurpabant antiquitus in sacris officiis, homines præcipue nobiles, tam mares quam feminæ. Videas in monumentis antiquitatis egregiis, tam à Dugdalio quam & ab aliis editis, uti etiam in antiquitatibus Bercheriensibus ab Eliâ Ashmolio consignatis, & in Muséo suo Oxoniæ adservatis. Atque eodem sensu & *clitellas* etiam (si modo verbum recte ediderit Galeus, ut recte sane protulisse puto) accipiendum esse judico. Nescio an vox respiciat *Clitones* in Historiis veteribus commemoratos, quo nomine non solum Regum nostrorum primogeniti, sed et alii etiam filii vocabantur. Adeo

ut quum ipsorum sellæ admodum essent ornatæ, mirum non sit, et ipsas à Dominis nomen sortitas fuisse *clitellarum* sive *sellarum insignium*. *Clito* enim idem est quod κλυτὸς vel *clarus*. Fuit & *clita* machina quædam bellica, lapidibus emittendis inserviens. quam tamen notionem à re nostra haud esse alienam, eo forsitan arbitraberis, quod hîc vehiculorum fiat mentio. Sed frustra forsan hac de re dissertavimus, quum *clitellæ* vox sit satis nota. Usus est Horatius. Monuitque Festus, non alias esse quam dossuarias jumentorum sellas, quibus sarcinæ colligatæ mulis portantur. Quid quod & infra etiam, p.541, l.27. usurpatur? ubi tamen Codex Ar. non variat. quod argumento est, *obsellas* idem esse atque *clitellas*.

P.530. l.1. *Jam*] Deest Ar. l.41. *Quid super hoc*] Sic etiam Ar. non *quid de hoc*, ut legit St. in O. l.45. *Potuerat*] *Poterat* Ar. l.47. *Londoniæ*] *London̄* Ar. ut & *Londoniis* legi possit. l.48. *Et primo q. ab o. Regi Richardo p. C. peregrinanti*] *Et prius quidem ab omnibus Regis Richardi propter Christum peregrinantis* Ar.

P.531. l.1. *Suam tanquam*] *Suamque tanquam* Ar. Ib. *Injuriam & dedecus,*] *Injuriam, dedecus,* Ar. l.13. *Motu*] *Metu* Ar. l.14. *Londoniam*] *London̄*, ut *Londonias* item legi queat. l.15. *Eborum Archiepiscopis,*] Desunt Ar. l.17. *Secus*] *Minus secius* Ar. l.19. *Reflexus*] *Flexus* Ar. l.24. *Fuerint superiore*] *Fuerunt superiori* Ar. l.36. *Pacto illo non parente sic sui*] *Pacto non parens sic suos* [f. *sui*] Ar. l.50. *Saladinus etiam cum*] *Saladinus & cum* Ar.

P.532. l.19. *Evacuaverant,*] *Vacuaverant,* Ar. l.22. *Aschalonem.*] *Aschalonam* Ar. l.23. *Reliquas, Castella*] *Reliquas, & Castella* Ar. l.32. *Intentis,*] *Nitentibus,* Ar. l.33. *Conradus*] *Corradus* Ar. l.36. *Disponentis*] *Disponenti* Ar. l.40. *& in sua*] *& sua* Ar. l.41. *Cultris clam ad hoc destinatis eum*] *Cultris clam destinis eum* Ar. l.43. *Alte nutritis,*] "F. *Assasinis*" inquit St. in O. l.44. *Beneficiarii.*] *Beneficari* Ar. l.50. *Novitatem*] *Vanitatem* Ar. l.51. *Parisiis*] *Parisius* Ar.

P.533. l.5. *Belle*] *Velle* Ar. l.14. *Daniæ*] *Daciæ* Ar. l.25. *Inquit*] Deest Ar. l.37. *Concinnatum*] *Contaminatum* Ar. l.40. *Se*] Deest Ar. l.41. *Concinnato*] *Contaminato* Ar. l.43. *Prævaleret*] *Prævalerent* Ar. Sed *prævaleret* reposuit St. in O.

O. l.47. *Joppeum.*] L. *Jappen*, cum Ar. in quo etiam in sequentibus eo pacto recte scribitur. l.51. *Conradum*] *Corradum* Ar.

P.534. l.2. *Christianus exercitus*] *Christianum exercitum* Ar. recte. l.16. *Turcas*] *Thurcos* Ar. l. 19. *Exterius*] *Exercitus* Ar. minus recte. l.41. *Saresbiriensem*] *Salesbiriensem* Ar.

P.535. l.22. *Tali, unus ex suis, dum escas*] *Tali, dum unus ex suis escas* Ar. l.30. *Incideres,*] *Incidens*, Ar. l.33. *Citra*] *Cura* Ar. Sed *contra* reposuit St. in O. Recte autem Galeus. l.36. *Rex captus*] Absunt in Ar.

P.536. l.1. *Quæ fuerat*] *Qui fuerat* Ar. Sed *quæ* reposuit St. in O. l.4. *Regis*] *Reges* Ar. Sed *Regis* reposuit St. in O. Ib. *Danorum,*] *Dacorum*, Ar. l.6. *Saxonici*] *Saxoni* Ar. Sed *Saxonis* reposuit St. in O. l. 7. *Disjungari.*] L. *disjungar*, cum Ar. l.23. *Danorum*] *Dacorum* Ar. l.25. *Petiisset,*] *Petisset*, Ar. l.27. *Partis prioris, in ejusdem manus se sponte*] *Parti* [nonnemo forsitan *parci* conjiceret] *prioris, ejus de* [l. *ejusdem*] *manibus sponte* Ar. l.36. *Quam citius*] *Quam tocius* Ar. l.46. *Accusatur*] *Accusatus* Ar.

P.537. l.7. *Promissoris*] *Promissioris* Ar. l.21. *Viris*] *Viribus* Ar. l.37. *Oppugnata, jactura*] *Oppugnata, & jactura* Ar. l.42. *Pignoris*] *Pigneris* Ar. l.45. *De electione Archiepiscopi Cantuariensis.*] *De electo Cantuariensi* Ar.

P.538. l.27. *Operiebat*] *Opilabat* Ar. l. 36. *Tertiamque*] Deest in O. & quidem in ipso MS. Ar. *tertiam* erasit quispiam, relicto *que*. l.46. *Pecuniam*] *Pecunias* Ar.

P.539. l.6. *Twina*] *Swyna* Ar. l. 7. *Apparatus reparandi gratia,*] *Apparatus providencia reparanda*, Ar. l. 9. *Custodiam*] Deest Ar. l.13. *Benevolum,*] *Benivelum*, Ar. l.23. L. *credidit*. l.25. *Mox*] *Modo* Ar. l.33. *Ostendat,*] *Ostentat*, Ar. l.35. *Præsensisset*] *Præscivisset* Ar. idcirco non est, cur ratio habeatur conjecturæ cl. St. in O. qui inquit, " f. *sensisset*", eo quod in O. ipso scriba *præstixisset* exarasset. l.40. *Divisit*] Deest in Ar.

P.540. l.6. *Adjudicavit*] L. *Abjudicavit* cum Ar. Neque aliter cl. Galeus ad finem. l.11. *Hamptoniæ*] *Hamptona* Ar. l.20. *Quod, cum iter*] *Cum quoddam iter* Ar. l. 22. *Leviter*] Deest Ar. l.32. *Redit*] *Rediit* Ar. l.35. *Carrucatis*] *Carucatis* Ar. l.38. *Liberalitatem*] *Libertatem* Ar. l.47. *Illos*] Deest Ar.

P.541. l.10. *Vernullium*] *Vernuclium* Ar. l.14. *Protinus*] Deest Ar. Ib. *Cum Anglis*] Cum rege Anglorum Ar. l.19. *Proditis*,] L. *Perditis*, cum Ar. l.27. *Plaustra*] *Plaustū* Ar, perinde ac si *plaustrum* esset legendum. Sed *plaustra* (sicut edidit Galeus) malim. l. 31. *Gerengeriæ*] Sic etiam Ar, Sed *Berengeriæ* reposuit cl.St. in O. l.34. *Rantonensis*] *Ranconensis* Ar. l.39. lege, *factæ*. l. 44. *Cogitarent*] *Cogitaverunt* Ar. l,47. *In suis auspiciis*] Sub his vocibus in O. lineolam posuit cl. St. quemadmodum & aliam lineolam posuit etiam in margine. Nil variat Ar. nisi quod *esse* mox post *auspiciis* adjiciat. Atque ea de caussa (ni fallor) de loco hæsitavit Stillingfletus, quum absque *esse* verba satis clara esse constet.

P.542. l.5. *Londoniam*] *Londoñ* Ar. ut *Londonias* potius legatur. l.12. *Succedit*] *Successit* Ar. l.13. *Exercitiis*] *Exerciensum* Ar. l.14. *Illi*] *Illa* Ar. l.21. *Quia*] *Quoniam* Ar.

P.543.l.3. *Purgante*,] *Perurgante*, Ar, unde *perurgente* reposuit cl. St. in O. l.7. *Luderet*,] *Videret*, Ar. "F. *exerceret*" inquit cl. St. in O. Recte autem *luderet*. l.16. *Domum tuam*,] *Domui tuæ*, Ar. l.19. *Ei*] Deest Ar. l.20. *super*] *Dr̄* Ar. quod *desuper* interpretari licet. Nec tamen diffiteor, non raro in Codd. MSS. vett. litteram *ſ* similem esse *d*, quod forsitan scriba ut hîc loci cæcutiret effecit. l.21. *Optimatibusque quoque*] *Optimatibus quoque* Ar. l.32. *Gratias*] *Gr͞a* Ar. quod *gratiam* valet. Sed *gratias* in O. reposuit cl. St. l.38. *Copiis*] Deest Ar. l.39. *Rulli*] *Rullii* Ar. l.41. *Alemannica premeretur*.] *Allemanica teneretur* Ar.

P.544.l.1. *Ruthas*] *Ruchas* Ar. Rectius autem *Ruthas* sive *Rutas*. id quod manifestum è Spelmanno. Græcis ῥῦτα. Hinc magna sive ingens hominum copia lingua vernacula **a great rout** dicitur. Eodem sensu quo & Hemingfordius voce utitur Guil. Neubrigensis l.II. c.XXVII. Ibid. *Issoduno*] *Ysonduno* Ar. in quo & infra, p. 545. l.4. *Isondunum*, licet ibi l.41. *Ysondunum* habeat. l.2. *Alivernensem*,] *Alvernensem*, Ar. l.3. *Quidem*] *Pridem* Ar. l.12. *Hausesisios*] *Hansesisios* Ar. "F. *Assassinos*" inquit St. in O. l.14. *&*] Deest Ar. l.20. plenam distinctionem post *gratulari* pone. l.32. *Hujusmodi*] Deest Ar.

P.545.l.7. *Fuitque*] *Fitque* Ar. l.9. *Advolat*] *Adnebat* Ar. pro quo *advenerat* repoſuit cl. St. in O. l. 11. *Inducit in campo*,] Malim, cum Ar. *educit in campum*. l.15. *Ut vel in arcto poſitus*,] Potius, cum Ar. *ut illis in arcto poſitis*. l.22. *Diutule*] *Diuſcule* Ar. l.23. *Seſe*] *Se* Ar. l.25. *Nonis*] *Nonas* Ar. l.32. *Facta*,] *Formata* Ar. l.37. *Archas*,] Sic etiam Ar. Sed *Arces* repoſuit cl. St. in O.

P.546. l.2. *Decennis*] *c* ſimilis *t* in Ar. unde *detennis* in O. in quo Codice "f. *detenti*" inquit cl. St. male. l.3. *Tutelam*] *Tutulam* Ar. l.6. *Paſchatis*] *Paſch̄* Ar. ut *Paſchæ* potius legatur. l. 8. *Suſpenderent*,] *Suſpenderunt*, Ar. l. 17. *Diutule*] *Diuſcule* Ar. l.25. *Nonancurtium*] *Nonancurcys* Ar. l.40. *Sunt*] *Te* pro hac voce legitur in Ar. l.43. *E veſtigio*] Deeſt *è* in Ar.

P.547. l.24. *Orientalis Eccleſiæ reliquias*] *Oriental̄ reliquias*, omiſſo *Eccleſiæ*, Ar. ut *Orientales* legatur. l.36. *Fieret*, *&* *militia*] *De* pro *&* in Ar. recte.

P.548. l.18. *Pago*] Recte, non, ut in Ar. *pace*. Neque proinde neceſſe eſt, ut (cum cl. St. in O.) *Beluacenſe* pro *Beluacenſi* reponamus. *U* autem vocali potius quam conſonanti cum Cod. Ar. utimur. Proinde & mox *Beluacenſis* non *Belvacenſis* ſcribendum. l.28. *Ad*] L. *ab*. l.43. *Improbrans*] *Improperans* al. l.46. *Pro ſtola alba loricam & clypeum ſumpſiſſet*,] *Pro alba loricam & clipeum pro ſtola ſumpſiſſet*, Ar.

P.549. l.8. *Hæreditarii*] *Hereditari* Ar. pro quo *hereditatis* in O. repoſuit St. Vera autem lectio eſt *hereditarii*. l.12. *Reges prædicti tunc*,] *Reges noſtri tunc*, Ar. l. 14. **Dagoun**] *Dagon̄* (ſive **Dagone**) Ar. l.19. *Amnium*] *Ampnem* repoſuit St. in O. male. l.23. *Obtendens ſe*] *Obtendens tū* [i.e. *tum*, ni fallor, pro *tamen*] *ſe*. l. 26. *Expectato*] Deeſt Ar. l.33. *& cum frequentia*] *& omni frequencia* Ar. l.37. *Regiones perviæ*,] Potius cum Ar. *Regiones eſſent perviæ*. l.44. **Gayllard**] Sive **Gaylard**, nam utroque modo in Ar. l.45. *Andeliacus*] *Andelaycus* Ar.

P.550. l.2. **Andelle**,] Sive **Aundele**, **Aundel**, vel **Awendel** cum Ar. (nam tribus hiſce modis in illo Codice effertur.) l.13. *Deppa*] *Depa* Ar. l.17. *Quomodo ibi pluit ſanguinem*.] Cujus lemmatis loco in Ar. habemus (ſed perperam) *Tregam*

gam unius anni ceperunt Reges. l. 37. *Multoties*] *Multociens* Ar. l.48. *Chirurgi*,] *Chirurgici*, Ar.

P.551. l.5. *Parvipendens*,] Sic etiam Ar. Male proinde cl. St. reposuit *parum pendens* in O. l.6. *Infestatum*] Potius *infestratum*, cum Ar. Nec tamen me latet, & *infestatum* posse defendi, Italicos Scriptores si sequamur. Sermoni tamen Anglico Codex noster favet MS. l. 8. *Walterius*] Neque aliter scribitur in Ar. l.21. *Do*] Deest in Ar. l.23. *Fricta*] *Frixa* Ar. l.45. *Aliis*] Malim *hiis*, cum Ar. l.53. *Non quidem*] *Non michi quidem* Ar. l.54. *Strenuissimus*] *Strenuior* Ar. l.55. *Jure*] Abest Ar.

P.552. l.1. *Etiam*] *&* Ar. l.12. *& sepulturæ*] Deest *&* in Ar. l.27. *Cujus*] *Ejus* Ar. l.32. *Arduum*] Abest Ar. l.33. *Johanni*] Deest Ar. l.35. *Pactis*,] Lege, *peractis*, cum Ar.

P.553. l.5. *Cujus*] *Ejus* Ar. l.7. *Hac*] *Ac* Ar. extrito *h*, ex veteri ὀρθογραφίᾳ. l.15. *Norwicensis*] *Norwicis* Ar. l.16. *Quassatur*] *Cassatur* Ar. quod fere malim. l.29. *Reditum*] *Redditum* Ar. Et quidem *d* geminabant sæpius veteres. l.38. *Anglicanam*] *Anglicis* Ar. Sed *Anglicam* reposuit St. in O.

P.554. l.41. *Tusculani*] *Thusculanensis* Ar.

P.555. l.25. *Secreto*,] *Secrete*, Ar. l.25. *Posse meo* ; *sic me*] *Posse* ; *sicut me* Ar. l.29. *Consecutus est*, *&*] *Consecutus*, *&* Ar. l.38. *Seisita*] Sive, ut in Ar. *saysita*. l.41. *eam*. *Et totam Vasconiam cum*] *eam totam Vasconiam & cum* Ar. sine ulla distinctione. Placet tamen Codicis lectio Galeani, sicuti & mox etiam *suos* Galeanum malim, quam Codicis Ar. *suo*. licet forsitan alii *per* in *pro* conversuri sint, ut *suo* magis sit eo pacto congruum.

P.556. l.9. *Per pecuniariam*] *Per* deest Ar. quod in culpam scribæ lubens conferrem. Itaque *pecuniaria* pro *pecuniariam* in O. reposuit cl. St. l.11. *Londoniam*,] *London̄*, Ar. ut malim *Londonias*. l. 20. *Leolynum*] vel *Lewlinum* sive *Leulinum* cum Ar. in quo utroque exaratur modo. l. 40. *Occurrebat*, *humeris sup.* &c. *sustentans*.] *Accurrebat*, *humerisque suppositis*, &c. *sustentabant* Ar. l.45. *Patefecit*] *Pacefecit* Ar. Sed *patefecit* in O. reposuit St.

P.557. l.14. *Ad extremam*] *De extremam* Ar. corrupte. *Ad* proinde reposuit cl. St. in O. l.16. *Assisii*] *Asysii*, Ar. in quo infra (l.20.) *Assisiam*. l.41. M. CCXVII. l. 46, 50. &

& Pag. 558. l. 26. *Magnatum*] *Magnatorum* Ar. l. 47. *Cum specie*] *Cum in specie* Ar. l. 48. *Ipsa*] "F. *propria*" inquit cl. St. in O. absque caussa.

P. 558. l. 10. *Londoniam*,] *Londoñ*, Ar. ut utroque modo (ad arbitrium lectoris) vel nimirum *Londoniam* vel *Londonias* legatur. l. 13. *Iret*] *Nec* pro hac voce in Ar. Hinc in O. cl. St. posuit lineam sub *spaciatum*, uti etiam in margine. Recte autem edidit cl. Galeus. l. 35. *Attenuata*] Recte. At *accamata* in Ar. unde lineolam subter posuit in O. cl. St. quemadmodum & ejusmodi itidem lineolam posuit in marg. l. 36. *Regnorum florentissimum, infelicissimum videretur*,] Hîc etiam recte Galeus. At in Ar. *rex regno florentissimo, infelicissimum videretur*. Neque aliter O. nisi quod *videretur* in *videret* converterit.

P. 559. l. 9. Westchy.] Westi Ar. in quo & ita etiam scribitur supra p. 558. l. 2. — l. 15. *Londoniæ*] *Londoñ* Ar. ut vel *Londoniæ*, vel *Londoniarum*, vel (quod malim) *Londoniensem* legatur. l. 25. *Opprimere*,] *Opprimendo*, Ar. Neque aliter O. in quo tamen sub *& habere* lineolam calamo suo duxit cl. St. l. 27. *Nescientes qua*] *Nescientes tamen qua* Ar. l. 33. *Swyneshened*,] Sic etiam Ar. Sed quum in Codd. vett. vix inter *n* & *u* distingui queat, *Swyneshened* vel *Swynesheved* rescriberem. l. 43. *Abbas*] Deest Ar.

P. 560. l. 17. *Sanctam Monialem*] *Sanctimonialem* Ar. l. 19. *Wintoniæ*,] Sic etiam Ar. Neque mutavit cl. St. in O. Reponend. autem *Wigorniæ*. l. 34. *Innuerit*] *Meruerit* Ar. minus recte, nisi forsitan *monuerit* rescribas. Ib. *Expergescens à somno*] *Expergefactus à sompno* Ar. l. 41. *Gwydonem* Dysenay,] Ita etiam Ar. Sed *Guydonem Lysignay* ad calcem reposuit Galeus. l. 47. *Exprobando*] L. *exprobrando*, cum Ar. l. 49. *Post*] L. *patet*, cum Ar.

P. 561. l. 5. M. CCXVI.] M. CCXV°. Ar. l. 9. *Liber*] *Licet* Ar. recte. l. 11. *Gessit. Verum, quia*] *Gessit eam̄ quia* Ar. Lege, *gessit tamen*, (et quidem *tamen* etiam reposuit cl. St. in O.) *quia*. l. 12. *Vel dignitatem ei ascribo*.] *Nec ei dignitatem ascribo* Ar.

P. 562. l. 11. *Cumque*] *Verum quia* Ar. l. 25. *Londoniæ*] *Londoñ* Ar. adeo ut *Londoniis* malim. l. 27. *Est in Festo*] *Est & in Festo* Ar. l. 28. *Eodem anno, scilicet* M. CCXVI.] Extant

tant etiam hæc verba in Ar. ita tamen, ut mox post lemma collocata, proximi capituli sint initium, hoc nempe modo: *Eodem anno. s.* M°.CC°.XVI. *moxque Consiliarii.* Rectius autem Codex Galei. l.35. *Captivati,*] *Captivitati*, Ar. Sed *it* delevit cl. St. in O. l. 45. *mihi*] *met* Ar. An pro *mihimet?*

P.563. l.7. *Congruebat; & ita quasi Sanctus inter h. i. ut*] *Congruebat; quasi Sanctus & inter h. i. &* Ar. l.15. *Respondissentque ei,*] Deest *que* in Ar. l. 16. *Quidem est puerum* Ar. At pro *puerum* cl.St. male reposuit *ipsum* in Ar. l.17. *Potest,*] Abest Ar. l.25. *Veniet*] *Venit* Ar. l.27. *Ille inquit, tolle*] *Ille: Tolle, inquit,* Ar. l.34. *Puerum*] Ita etiam Ar. non (ut in O. reposuit St.) *ipsum.* l.44. *Sarracenorum* Ar.

P.564. l.21. *Gratia;*] *Gravia* Ar. l.27. *Peractis natale*] *Peractis, recessit ab eo Rex, & in Angliam reversus, natale* Ar. l.33. *Obiit Rex*] *Obiit Philippus Rex* Ar.

P.565. l.5. Tolle comma post *Presbyteri.* l.6. *Pembrochii*] *Penbrok* Ar. Sed *Pembrok* reposuit cl. St. in O. l. 16. *Decesserit, hæres*] *Decesserit, et heres* Ar. l.23. *Dominus suus*] *Domus suus* Ar. unde *domus sua* reposuit St. in O. Sed recte in Galeo. l.26. *Fuerit,*] *Fuerat*, Ar. l. 39. *Vivarium,*] *Vivare* Ar. Sed *vivaria* reposuit St. in O. l. 41. *Carrucis*] Vel, ut in Ar. *carucis.* l.46. *Disparagatione.*] *Disperagacione* Ar. l.52. *Competens,*] *Compotens*, Ar. l.55. *in de*] *inde* Ar. male.

P.566. l.8. *Noluerit*] *Velit* Ar. l.11. *Solverint,*] *Solverunt*, Ar. l.13. *Suas antiquas*] *Suas & antiquas* Ar. l.34. *Vicineto.*] *Visneto* Ar. l.40. *Qui fuerunt*] *Quæ fuerint* reposuit cl. St. in O.

P.567. l.3. *Et si non duxerimus*] *no* pro *non* in Ar. Sed ad calcem editionis suæ *nos* reposuit cl. Galeus. l.14. *Kidelli*] *Kedelli* Ar. l.15. *Penitus per*] Sic etiam Ar. Sed *penitus & per* aliâs legi monuit cl. Galeus ad calcem. Ib. *Medewigam*] *Medevayam* Ar. l.24. *Habemus*] *Habebimus* Ar. l.30. *Aliquem manifeste ad juramentum*] Ita etiam Ar. At cl. Galeus ad finem monet, *aliquem ad legem manifestam, nec ad juramentum* aliter legi. l. 32. *Aut*] *Ante* Ar. & sic emendavit cl. St. in O. Sed *aut* retinend. l.34. *Mittemus*] Deest Ar. l.41. *Sint*] *Sit* Ar. male. l. 48. *Faciat*] *Faciet* Ar.

P.568. l.8. *Illud*] L. *illum*, cum Ar. l.20. *Domino*] *Dominis* Ar. l.34. *Contentæ*] *Continentes* Ar. l. 34. *Si ab aliquo contra*]

tra] *Et si *aliquo aid"* [f. **aliquid"*] *contra* Ar. l.35. *nihil*] *nl* Ar. id est *nil* vel *nichil*. Male igitur *non* in O. reposuit cl. St. l.36. *Manum*] *Man̄* Ar. ut & pluraliter legi possit. Et tamen malim singularem. l.46. *S. tituli*] *G. tis̄* Ar. l.48. *Londoniensis*] *London̄* Ar.

P.569. l.24. *Abscindantur*] *Abscidantur* Ar. l.31. *Swanimotum*] *Swaynemotum* Ar. atque eo pacto infra. l.38. *venatione*] *fonmacoe* Ar. Sed lineola notavit cl. St. in O. in quo & lineolam etiam posuit in marg. l.39. *Forestarii & Viridarii*] Deest *&* in Ar. l.43. *Comitatu*] *Com̄* Ar. Itaque lege, *Comitatibus*. l.49. *aliquid*] *al̄t* Ar. id est, *aliquit*. quo modo *hexaun̄t* scribebant. l.51. *Gratuito*] *Graviter* Ar. l.54. *Invenire*] *Invenisse* Ar. l.ult. [*per Forestam* &c. *autem faciat*] Hæc etiam desunt in Ar.

P.570. l.7. *Aereas accipitrum, esperuarum,*] *Aeras ancipitrum, experuar',* Ar. ut *experuariorum* etiam legatur. Neque aliter atque *spervariorum* re vera legitur apud Matthæum Parisiensem, qui Chartas hasce etiam protulit A.D. 1215. quem proinde conferas. l.10. *Cheminagium*] *Chemynagium*, & mox *chiminagium*, Ar. l.12. *Per balliva*] Deest *per* in Ar. l.16. *Boscum, maremium,*] *Buscam, meremium,* Ar. l.18. *Vel equo portante summagium*] *Vel summagio, vel equo portante summam* Ar. l.20. *Boscum,*] *Buscam*, Ar. l.26. *Forisfacient*] *Forisfaciant* Ar. l.45. *Non valeat,*] *Nil valeat,* Ar. l.45. *Decimosexto*] *Sexto* tantummodo in Ar. l.48. *&c.*] Deest Ar. l.50. *Actis*] *Artis* Ar. pro *chartis* scilicet, quo modo plane legend. esse monuit cl. Galeus ad finem. l.53. *Successores hæredes*] *Successores & heredes* Ar.

P.571. l.4. XXXVIII.] Lege, XXVIII. (cum Ar.) l.9. *Idibus*] *Idus* Ar. l.12. *Exoniensis,*] L. *Oxoniensis*, cum Ar. Alibi tamen & *Exoniensis* & *Exonia* pro *Oxoniensis* & *Oxonia*, animadvertentibus illis, qui Academiæ Oxoniensis antiquitatem ac historiam defenderunt. l.17. *Cautela accensi*] L. *candelis accensis* cum Ar. quo modo rescribend. esse monuit etiam ad calcem cl. Galeus. l.25. *Luminibus*] L. *liminibus*, cum Ar. Atque ita etiam legend. esse docuit cl. Galeus ad finem. l.26. *à modo*] *amodo* Ar. l.30. *Rogero,*] *Rog̃* Ar. At *Rege* reponend. esse monuit ad calcem Galeus.

l. 32. *quæcunque*] *q̄cunque* Ar. Lege, *quacunque*. quemadmodum & ipſe etiam monuit cl. Galeus ad finem.

P.572.l.19. *Omnipotent.*] *Omnipotent'* Ar. pro *Omnipotentis*. l.20. *Contrariari*] *Contrarie* Ar. L. *contraire*. l.22. *Bonorum*] L. *beatorum*, cum Ar. Neque aliter ad finem correxit Galeus. Ib. *denoverit*] L. *ſe noverit*. quo modo & ipſe etiam emendavit Galeus ad calcem. l.23. *Anno* XI.] *Anno* XII. Ar. l.31. Breans] L. Breaus tàm hîc, quam & infra l.34. cum Ar. quo pacto correxit etiam ad finem Galeus. l.35. *Epiſtolarum*] L. *epularum*, cum Ar. Neque aliter repoſuit cl. St. in O. Imo & eo pacto itidem emendavit cl. Galeus ad calcem. l. ult. *Magnatum*] *Magnatorum* Ar.

P.573. l.1. *Non*] Delend. eſſe monuit cl. Galeus ad calcem. Exſtat tamen in Ar. l.7. M. CCCXXXIII. *Non. Aprilis*,] M° CC° XXXIII°.IIII^to^.*Non.A.*Ar. l.8. *Lincolniæ*] *Lincolñ* Ar. ut & legatur (quod præferrem) *Lincolnienſis*. l.9. Groſſeteſte] Vel, ut in Ar. Groſeteſte. l.13. *et* legend. cum minori, non cum majori, *e*. l.15. *Pro poſſe volens*] *Volens pro poſſe* Ar. l.16. *Paſchalis*] Culpâ forſitan typothetæ pro *Paſchatis*. At in Ar. *Paſch̄* quod *Paſchæ* potius valere puto. l.18. Merton] Mertoñ Ar. quod idem eſſe atque Mertone è Notis alibi noſtris liquere poſſit. Sed hoc leve admodum. l.28. *Navarræ*,] *Naverniæ*, Ar. l.32. Commate poſt *Angliæ*, non poſt *filiam*, diſtingue. l.39. *Oxoniam*] *Oxoniæ* Ar. l.40. *ipſi*] *ubi* Ar. recte. male igitur in O. *niſi*, quod videns cl. St. *vero* repoſuit, uti etiam mox *cum* pro *tamen* reſcripſit. Ib. [*cum*] Vocem hanc (uncis incluſam) adjecit Galeus. male. Nam (ut ex iis, quæ notavimus, conſtat) legend. *At ubi poſtmodum tamen vellent*. l.41. *Negotium*] *Negotis* Ar. At *negotia* repoſuit cl. St. in O. l. ult. *Cloccario*] *Clocario* Ar.

P.574. l.4. *An.*] Deeſt Ar. l.11. mox poſt *in Vaſconiam* adde cum Ar. *& devincit Francos*. l.15. Saintes *&* Caillebourg, *& manſit*] Saynches *&* Saytheroñ, *& manſit* Ar. l.21. *inveniendo*] *inueiendo* Ar. Linea ſignavit tam in textu quam in marg. cl. St. in O. Vide infra ad pag. 582. l.26. l.41. *Lugdunenſi*] *Lugduñ* Ar. cum lineola, ut vel *Lugdunenſi* vel

vel *Lugduni* legi poſſit. Et quidem *Lugduni* repoſuit cl. St. in O.

P.575. *Fredericus vere coronatus fuit*] *Fredericus* II°. *coronatus fuit* Ar. quam lectionem ego longe præferrem, modo II^us^. pro II°. reponatur. l.20. *Sententiam*,] *Sentencias*, Ar. l.35. *Venerare d.* &c. *invicte ex*] *Venerari dignantur*, *quociens in Patres Apoſtolicos ordinantur. Quod autem in circumlocucionibus noſtris innuitur ex* Ar. l. 40. puncto, non interrogandi nota, diſtingue cum Ar. poſt *ſtabilire*. l. 50. *Noſtræ*] L. *veſtræ*, quo modo etiam correxit cl. Galeus ad calcem. l.52. *Accendere*,] Sic etiam Ar. Sed *attendere* reponend. id quod monuit quoque ad calcem cl. Galeus. Ib. *Quod*] *Quot* Ar. rectius, mea ſententia. Ib. *Execrari*] *Exetari* Ar. corrupte. quapropter lineola ſignavit cl. St. (tam in textu quam in marg.) in O.

P.576. l.3. *Paterni*] L. *Paterini* (Hæretici erant ſic dicti) cum Ar. Neque aliter emendavit cl. Galeus ad finem. l.3. *His*] *Hic* Ar. l.4. *Confirmetis* :] *Confirmatis* Ar. l.9. *Nobis*] Sic etiam Ar. l.10. *Reſervans*] *Reſervandas* Ar. Sed *reſervanda* repoſuit cl. St. in Ar. Alii forſitan malint, *reſervantes*. l.15. *Dictus Petrus*] Ita etiam Ar. Sed *Sanctus Petrus* reponend. eſſe monuit cl. Galeus ad calcem. l.25. *Inebriati*,] *Debriati*, Ar. l.29. *Mediocribus*] *Medicebus* Ar. Sed *modicis* repoſuit St. in O. l.52. **Groſſeteſte** *Lincolniæ*] **Groſeceſtes** *Lincoln̄* (ut & *Lincolnienſis*, quod malim, legi poſſit) Ar.

P.577. l.15. *Obviabant*.] *Obviabat* Ar. l.32. *Validus*] *Inauditus* Ar. l.37. *Dignitatem*] *Unitatem* Ar. l.44. **Groſſeteſte** *Lincolniæ*] **Grosteſt** *Linc'* Ar.

P.578. l.3. *Domini*] Deeſt Ar. l.6. *Lincolniæ*,] *Lincol̄* Ar. ac ſi *Lincolnienſem* etiam legi poſſit. l.9. *Sewallus Ebor. Archiepiſc. & A. P. ob.*] Deſunt Ar. l.13. *Ac*] Deeſt Ar. l.30. *Transfretavit*] *Transfretarunt* Ar. rectius. l.33. *Ductus conſilio*] *Ductuſque conſilio* Ar.

P.579. l.3. L. *diſſentione*. l.4. *Ex tunc*] Vel cum Ar. (tam hîc, quam alibi) *extunc*, quo modo uſitate ſcribitur in Codd. MSS. l. 9. *Hoc*] *h̄* Ar. quod & *hæc* (quo modo ſane legerem) valet. l.26. *Paſchatis*] Potius *Paſchæ*. Nam *Paſch̄* in

Ar. l.28. *Ipsis*] Malim, *episcopis*, cum Ar. l.30. *Contradictione*] 9*diccione* Ar. id est, *conditione*. l. 32. *Profectum & util. Regni sui cond.*] *Profectum sui, & utilitatem Regni cond.* Ar. l.36. *Accipitres*] *Ancipitres* Ar. l.37. *Instructi armis*] *Instruit cum armis*, Ar. perinde ac si legend. esset, *instructi cum armis*. l.38. *Regis, qui erant*] *Regis fuerant* Ar. rectius. l.40. *Catuli*] Sic etiam Ar. Male proinde in O. *catulos* reposuit cl. St. l. 42. *Statuerunt inprimis*] *Statuerunt statuta. In primis* Ar. l.45. *Quod ad*] *Quo ad* Ar. l.48. *hæc*,] *h*' Ar. quod vel *hoc* vel *hæc* valet. Sed pluraliter malim.

P.580. l.4. *Voluptuarias*] *Voluptarias* Ar. rectius. l. 32. *Promissis*] *Præmissis* Ar. l.39. *Ferrariensis*,] *Ferreriensis*, Ar. Ib. *Scil.*] Deest Ar. l.44. *Pro*] Deest Ar.

P.581. l.9. *Multi*] *Multa* Ar. l. 13. *Dominum de Valle Anand*,] *Dominum Vall* [vel *Vallis*] *Anand*, Ar. l. 14. *Johannem*] Deest Ar. Ib. *Layburum*,] *Layburne*, Ar. tam hîc quam infra p. 582. l.35. recte. l. 14. Mortemer,] Mortimer, Ar. cum hîc tum alibi. l.24. *quomodo*] *Quo modo* (rectius) Ar. l.45. *In urbem ut inimicam fugerunt multi*,] *In urbem* (*utinam sanctam*) *fugerunt multi*, Ar. l. ult. *Illi, qui*] *Cui, qui* Ar. Sed *cui* delevit cl. St. in O.

P.582. l.7. *Ferrariis*,] *Fereis*, Ar. f. *Ferers*. l. 10. *Qui*] Deest Ar. l.15. Hawreschani Ar. l.17. *Castellum de* Wyndeshores] *Castrum de* Wyndeshouer Ar. l. 26. *inveniendo*] Sic etiam Ar. Sed ad calcem *in veniendo* correxit cl. Galeus, nihil tamen notans de eodem verbo, quod jam supra (p. 574. l.21.) occurrerat. quemadmodum & occurrit item infra l.37. l.27,37,38,39,41. *Londoniam*] *Londoñ* Ar. ut (quod malim) *Londonias* etiam legatur. l.28. *æquitaret*,] L. *equitaret*. l.34. *Illinissent*] *Illuviassent* Ar. recte, ut mihi videtur, licet alibi memet hanc vocem legisse haud meminerim. *Illumassent* O. ita tamen ut nota signaverit cl. Stillingfletus, cujusmodi itidem notam posuit ad oram Codicis. *Infiliissent* legend. esse monuit cl. Galeus ad calcem. l.35. *Layburum*,] Vide supra ad p.581. l. 14. — l. 37. *Inveniendo*] Vide supra ad l.26. — l.39. *agulo*.] L. *angulo*. l.45. Tam Tunebruge quam Tunebrige scribitur in Ar.

P.583. l.7. *Leicestriæ*,] Ita etiam Ar. Sed *Leicestriæ & Clare*

Clare legend. esse monuit cl. Galeus ad finem. l. 10. *Liberaret*, &] *Liberaret infr'* (hoc est, *infra*) & Ar. l.13. *Cumque*] *Dumque* Ar. l.34. *Eoque plures*] *Eo quod plures* legend. esse monuit cl. Galeus ad finem.

P.584. l.15. *Proficientes*] L. *proficiscentes* cum Ar. haud secus atque ipse etiam ad calcem correxit Galeus. l.20. *Recognoscere*] *Cognoscere* Ar. l.48. *Præsidente*] L. *prædicente* cum Ar. l.49. *Fugerunt*,] *Fugerant*, Ar. rectius.

P.585. l.5.] *Rex & omnia sua à potestate*] *Rex in omnia sua in potestate* Ar. l.9. *Videretur à populo.*] *Videretur in populo* Ar. l.11. *& Henricus*,] Ita etiam Ar. Sed *& Almericus* emendavit Galeus ad finem. l.17. *Nominatur*] *Nominabatur* Ar. l.26. *Velle. Miserunt*] *Velle in liberacione ipsius pro posse. Miserunt* Ar. l.38. *Simone Comite*]. *Comite Simone* Ar. l.34. *Dextrarios*] *Destrarios* Ar. Sed *dextrarios* reposuit St. in O. l.36. *in honore*] *& honore* Ar. Sed *in honore* reposuit cl. St. in O. l.38. *Hanc tamen, præmisso*] *Hanc rem tamen, præmisso* correxit Galeus ad calcem. Conjeceram, *hanc causam, præmisso*. Nam in Ar. *hanc tam̄ præmisso*. At in Codd. vett. *c* à *t* vix distingui posse alibi monui. l. 44. *Poterunt*;] Sic etiam Ar. Malim, *poterant*, vel *potuerunt*.

P.586. l.11. *Baronettis*,] L. *Banerettis*, cum Ar. l. 14. *tum*] *cū* Ar. Sed *tamen* reposuit cl. St. in O. quod probo. l.19. *enim* pro *videlicet* legitur in Ar. l.27. *Muniti sanguine vinea*.] *Muniti sanguine vena* Ar. minus recte. Itaque lineola (subter posita) hasce voces signavit cl. St. in O. l.38. *Monte Elyno*] L. cum Ar. *montis clyvo* (vel *clivo*.) l.41. *Venerunt*] *Veniunt* Ar. Ib. *nec*] *& nec* Ar. l.45. *Cloccario*] *Clovario* Ar.

P.587. l.3. *In eventu dubio*,] *In eventum dubii*, Ar. l.10. *Dei*] Sic etiam Ar. Sed *Dei* legend. esse monuit ad calcem Galeus. l.24. *Raderus*] L. *Radulfus*, cum Ar. l. 26. comminate distingue post *Notule*. l.34. *De captione Cestrefeld*] *De capcione de Cestrefeld*, Ar. l.36. *Remanserunt*,] *Remanserant*, Ar. l.39. *Maiio*] *Mayo* Ar. *Sayville*,] Ita etiam Ar. nisi quod *Sayvyll* efferat. At *Dayville* Galeus in variis Lectionibus ad finem. l.48. *uxore*] *ux̄* Ar. ut *uxori* legerem.

P.588. l.1. *Reginæ, & decima*] *Reginæ, de decima* Ar. rectius.

ctius. l.2. *Sequentes*] *Subsequentes* Ar. l.7. *Propter*] Lege *Papa* cum Ar. l.15. *Castellis*] Potius *Catallis*, cum Ar. l.16. Haspailylum;] Hapailylū; Ar. l.20. *Comprehenderet. At*] *Comprehenderet eos. At* Ar. l.23. *Circuiverant*] *Circuiverunt* Ar. l.25. *Praeostenderunt*] *Praeostenderant* Ar. l.26. *& sic faciens*] *& fieri faciens* Ar. l.29. Lepeches] le Peches, Ar. l.31. *Tamen Rege cum filio* London, *qui*] *Tandem Rege cum filio* London (vel potius Londonias) *barones, qui* Ar. rectius. l.43. *Suorum, mel.*] *Suorum, ad melioracionem* Ar. recte.

P.589. l.16. Tunes,] Sive, cum Ar. Thunes. l.39. *Tenuit. Permanentes*] *Tenuit. & permanentes* Ar.

P.590. l.4. *Circiter* XX.] *Cerit'* XX*ti*. Ar. Reponerem, *centum* XX*ti*. l.14. *Attentaret.*] *Attemptarent* Ar. l.26. *Fecit*] *Fecerit* Ar. l.27. *Revocans navem ascendit*] *Renequens navem ostendit* Ar. l.28. *Paschate.*] *Pasch* Ar. ut *Pascha* potius legatur. l.48. *Circa festum beati P. ad vincula, usque*] *Circa advincula Beati Petri, usque* Ar.

P.591. *Admiralius Jaspes,*] *Admirande Jaspes*, Ar. Neque aliter in O. nisi quod cl. Stillingfletus lineola (tam in textu quam & in margine ducta) notaverit. l.25. *& percussit*] Deest *&* in Ar. Ib. *Effundit*] *Effudit* Ar. l.29. *Libere*] L. *bibere* cum Ar. l.33. *Mussitaverunt*] *Musitaverunt* Ar. in quo & mox *musitatis*. l.36. *Sum*] Deest Ar. recte. l.38. *Expete*] *Excerte* Ar. pro *excerce* sive *exerce*.

P.592. l.1. *Tractavit*] *Attractavit* Ar. l.4. *Hebdomadum,*] *Hebdomadarum*, Ar. l.9. *Turnavit*] *Torniavit* Ar. l.18. *Se*] Deest Ar. l.41. *Peremerant,*] *Peremerunt*, Ar. l.44. *Illorum,*] *Aliorum*, Ar.

P.593. l.3. *Securius crederent,*] *Securus crederet'*, Ar. perinde ac si *crederetur* legend. esset. Sed sensus suadet prius. l.10. *Parisios,*] L. *Parisius* cum Ar. l.30. M.CCLXXIII. *Kalend.*] Lege, cum Ar. M°.CC° LXXIII°. XVI *Kalend*. l.35. *Londoniae.*] *Londoñ* Ar. ut & pluraliter etiam legatur, sicuti jam superius annotavimus.

Num.

Num. X. Vide Præf. §. XXIV.

Concerning Reginald Peacock's *Opinions, not only from* Nich. Doleman's Three Conversions of England, *but from a MS. in the hands of* Thomas Ward, *of* Warwick, *Esq*;.

The Examen of *J. Fox* his Calendar-Saints. [THE MONETH OF FEBR.] Chap.6.265. *Vol. the 2d.*

21. After this Fox bringeth in for a Confessor of his Church Reynold Peacocke; first Bishopp of Saint Asaph, and after of Chichester. Who under K. Henry the 6. (anno Regni 36.) and in the yeare of Christ 1457. was convented before Thomas Bourcher Archbishopp of Canterbury, & convinced of divers foule heresies and errors. Which he recanted openly in these Words, registred by Fox him selfe: "In the Name of God, Amen.

Reynold Peacock an heretical recanting Confessor.

"Before yow the most Reverend Father in Christ the "Lord Thomas, by the grace of God Archbishopp of Canterbury, &c. I Reynold Peacocke, unworthy Bishopp of Chichester, do purely, willingly, simply and absolutely confesse "and acknowledge, that in tymes past, (that is to say, by "the space of 20. yeares) I have wrytten, published, and sett "forth many pernicious doctrines & heresies, contrary to the "Catholike & Apostolicall faith. Especially these errors "and heresies heere under wrytten.

"1. First, that we are not bound by the necessity of faith "[to believe], that our Lord Jesus Christ after his death de"scended into hell.

"2. Item, that it is not necessary to Salvation, to beleeve "in the holy Cath. Church.

"3. Item, that it is not necessary, to beleeve the Communion of Saints.

"4. Item, that the universall Church may erre in mat"ters, that appertaine to faith, &c.

"Wherefore I Reynold Peacocke, wretched Sinner, do re"nounce and forsake all the errors and heresies aforesaid, "&c. Thus farre recounteth Fox, his recantation: and then "addeth presently,

"Not-

Fox pag. 652. Se also Holinsh. ann. 36. Henr. 6.

"22. Notwithstanding (Godly Reader) it is not to be beleeved, that Peacocke did so give over these opinions, howsoever the Words of the recantation pretend. Neyther is yt to be doubted, but that this Bishopp repented him afterward of his recantation. Which may easily be judged heerby, because he was committed againe to prison, &c. And then againe he saith: At length, for these & such other Articles, he was condemned for an heretike, by the Archbishop of Canterbury, Bishopps of Rochester, Lincolne, and Winchester. And was caused at Paules Crosse to abjure, and all his books were burned, and himselfe was kept in his owne house prisoner during his naturall life.

Great impudency and folly in Fox.

23. Marke here (Gentle Reader) how Fox reprehendeth the Catholike Bishops of England in those dayes, for condemninge Peacocke, that denyed expressely three Articles of the Creed: to witt, the discent of Christ into hell, the Catholike Church, and communion of Saints. And that albeit Peacocke both recanted & abjured them, both publikely and privately: yet will he needs have, that he dissembled and meant otherwayes, and therby make him a fitt Confessor of his Church. Wherby it followeth, that Fox also beleeved not these Articles of the Creed, and that his Confessors are not made by confessing their faith (as among us) but by denying, recanting, dissembling, and perjurious abjuring against their owne Consciences. Fitt Confessors for such a Congregation. And so much of him,

MS.

Fox. 709. Tho. Burscher, Archbishop of Canterbury. He called Reynold Peacock, Bishop of Chichester, in question, condemned him for heresie enforcing him to recant these Articles, That Christ's descent into hel after death is no Article of faith; nor to beleve in the Catholick Church; nor that Christ's bodie is materialy in the Sacrament; the Church univer-

Fox. 710. sal may erre in matter of faith; neither is it necessarie to salvation to beleve what every general Councell decreeth. After which recantation, he was kept in prison, where some said he was privilie murdered. Others saie he preached at Paul's crosse, That a Prelat's chief office is to preach God's word, which is to be preferred before all reason of man;

Tho. Gascoign Dictionar. Theolog. part. 3.

That

That the Apostles made not the Creed, & that descention into hel was not in it at first; that the proper sense of Scripture is only to be followed: in some points he estemed not the ould Doctors, & condemned begging friers. He also dissented from the Church in the Eucharist. Leland.

Num. XI. Vide Præf. §. XXVII.

The learned Mr. Henry Dodwell'*s Letter, concerning the power of Metropolitans in depriving suffragan Bishops, occasioned by a Letter from the learned Dr.* Thomas Smith, *whose Letter & his Answer to Mr.* Dodwell *are here likewise published.*

To Mr. Dodwell.

E Codd. MSS. Smithianis penes Editorem, Vol.55.p.77.

DEARE Sir, Yesterday I received a letter from a Friend, in which were enclosed the following quæryes, with a request, that I would speedily transmit them to you: *viz.*

Whether by the antient Canons a Primat or Metropolitan hath, as such, any authority and power, without a Synod or Convocation, to cite, convene, and censure any of his Suffragans: and

What hath been the usuall method of proceeding in such [1] causes?

You need not, nor is it desired, that you should trouble yourselfe to write any large or elaborate discourse upon this argument, but onely give a compendious and briefe accompt of the constitution and practise of the Church in such like cases: which I suppose, out of the just knowledge I have of your skill in Ecclesiasticall History, and in the old canons, by which, as so many sacred Lawes, all Church-power before the encroachments of the Roman see, used to bee regulated, you can readily & easily set downe. Hereby you will very highly oblige a certaine person, (whose name I am at present to conceale) who has a very great va-

---

1 *Sic manu ipsius cl. Smithi. F.* cases.

lue for your Learning & judgment in affaires of this nature. I am,

Deare Sir,

Your truly affectionate & faithfull old Friend

Lond. 28 Oct. 99. T. S.

Ex autographo in Cod. MS. Smithiano penes editorem 63. p. 165.

For the Reverend and my worthy Friend Dr. Thomas Smith in Dean ſtreet near Soho ſquare.

Dear Sir,

My hands are ſo full with my Greek and Romane Cycles, which have ſwelled beyond my expectations, that I durſt not undertake the task propoſed by you, were it not for the condition you were pleaſed to allow of performing it, of not writing largely. I hope, therefore, you will excuſe and pardon, what I have not leiſure to perform with that accuracy, as had been requiſite to anſwere the expectations of ſo able a Judg, as well as ſo kind a Friend.

My opinion therefore is, that in the firſt times, I think for the moſt part of the Ante-Nicæne Centuryes, each Biſhop was accounted ſupreme within his own diſtrict, and that no Appeal lay from him, I do not ſay to Metropolitans or Archbiſhops acting ſolitarily, but not even in Synods. I know no Biſhop deprived in thoſe times barely for male-adminiſtration, but onely for incapacitating crimes, ſuch as Idolatry, Hæreſy and Schiſm, which needed no proper Authority to deprive him, but onely to withdraw that obedience from him, of which his own Acts had made him uncapable. St. Cyprian is full to this purpoſe, and denyes any Right even in himſelf, as a fixt Metropolitane, to deprive any Biſhop, no, not with the Carthaginian Synod, in which he then preſided. After the 4th. Century, I confeſs the Canons do allow Appeals to higher Sees. But never, that I remember, did any of the Biſhops of thoſe higher Sees attemt to judg, upon the Appeal, otherwiſe than Synodically, either by a Synod aſſembled on the occaſion, or the σύνοδος ἐνδημοῦσα of the Biſhops then in Town, if the Appeal was to CP. The Canons ſuppreſſed by Dr. Hody are very home in that particular. They allow no with-

withdrawing of obedience in the Subject, but on ſuppoſal of a Synodical deprivation. Which plainly ſhew that, as the Prince was not, ſo neither was the Metropolitane, allowed to deprive a ſuffragan Biſhop alone without the ſuffrages of a Synod. This ſhews what the Rule was, whatever the Practice might have been of ſome paſſionate Perſons, which are by no means to be allowed for Precedents for the ſatisfaction of Conſcience. And the Rule ſeems to have been the ſame in the earlyer times with the Weſtern as well as the Eaſtern Churches. Afterwards the Pope aſſumed a peculiar Power over his collegues, as inveſted with an Apoſtolical Power, which was conceived to raiſe him to a rank above other Biſhops, ſo as not to allow them for his collegues. From that time forwards even the Acts of Synods themſelves, who were thought to have no pretence to Apoſtolical Power otherwiſe than as they received it from him, were made precarious, and wholly dependent on him, not concluded by the majority of ſuffrages. Then he took upon him to ratify, or abrogate, the Acts of Councils, how numerous ſoever, as himſelf pleaſed. Thence what he did, even in Councils, was more aſcribed to him than to the Councils themſelves. Accordingly the language of the Canon Law is, not *Innocentius cum Concilio Generali*, even in the Canons made in Councils pretended to be General, but, *Innocentius in Concilio Generali*. As if the whole Legiſlative Power had been derived from the Pope, and the Council's part had been no other but publickly to atteſt and promulge, what he was pleaſed to Act before the Council, as the French Parliaments verify the Acts of the French King. This Prerogative, when challenged by the Pope, accordingly deſcended to thoſe, who Acted by his pretended Apoſtolical Authority. They alſo challenged the ſanction to themſelves alone, even in Caſes wherein others conſulted in common with them. So Otto and Ottobone, by their Legatine Authority made Canons for our whole Ch. of England. And Lindwood's Provincial conſiſts wholly of Reſcripts of Archbiſhops of Canterbury ſuppoſed as obliging to us, without any men-

tion of Provincial Synods. For this ſeems to have been the Caſe, ſince the time that the Archbiſhops of Canterbury were made *Legati nati*, on account of their place. Their Legatine Power was a branch of the Papal Omnipotency, beyond the reſtraint of Canons, and above the Power of their Adſeſſors. By this therefore the Archbiſhops of that See got the whole Eccleſiaſtical Legiſlative Power into their own hands, beyond the controll of the Majority of their Brethren. And when this was once gained, it could not then be thought ſtrange, if their Courts were allowed the Power of Judging their Fellow Biſhops, and executing Canonical cenſures on them. The ſame Papal Omnipotency was then thought ſufficient for both. And this Right of applying Laws to the Caſes of particular Perſons, was really leſs than the Legiſlative Power it ſelf, and therefore a very natural conſequent of the higher Right already gained. This ſeems to have been the Prerogative, of which the Archb. of Canterb. was poſſeſſed before the Reformation. This was, for a while, continued to him by K. Henry the VIIIth's. own Laws, whileſt ultimate Appeals were allowed to him. This was ſuppoſed in the Canon Law, ſo favourable to the Papal Omnipotency, and therefore to all the Power derived from it. And that Canon Law is ſtill owned as obliging by our Statute Law, as far as it is not contrary to, or repealed by, it. And the principal change our Statute Law has made, has been, to free our Archbiſhop from his dependence on the Pope, not to weaken the dependence of his Suffragans on him, ſo far as he is ſeconded by the Secular Power.

If therefore the Enquiry were, whether this Power were fit to be continued, I ſhould, for my part, rather wiſh, that the Libertyes of Suffragans were reſtored to their firſt Original, at leaſt as they were by the Canons from the 4th. Century and downwards. But I preſume your Enquirer is a Subject, who can do no more than wiſh well to the reſtoring Primitive Rights. If ſo, all that will be fit to be debated by him, will be, whether this Right, ſuch as it is, owing its Original to Papal encroachments on the antient Canons, may be lawfully oppoſed by them, who have no

Ca-

Canonical Right of reforming it, and restoring the particular Bishops to the Priviledges they formerly enjoyed? And whether such opposers may hope for any countenance from God in such their opposition, that He will not ratify in Heaven the censures inflicted by their Superiors on Earth for such their disobedience? This Question is very different from the former, though too many Popular Reasoners are too apt to infer the lawfullness of their own disobedience,from the disputableness of their Superiors Right in it's first Original. But the Interest of Mankind is concerned in preserving the Rights of Government, for determining Disputes, and in obliging the Subjects in Conscience to submit to such determinations, which therefore God is in general concerned for, as he is concerned for the good of his Rational Creatures, and as he is the Author of all lawfull Government, and therefore obliges all Subjects, to pay their due deferences to their several Governments respectively by his own sanction, and interpretes all disrespect to any whatsoever lawfull Government as offered to himself. It is therefore requisite, that so long as the Society lasts, so long the Subjects be obliged in Conscience to submit to the Government for the time being, as being that which is indeed essential to a Society as a Society, which therefore cannot possibly subsist without a Government. Changes therefore, that naturally fall out in process of time, cannot excuse the Consciences of the Subjects from duty to it, so long as the Essentials are preserved the same as they were Originally. And the Essentials are so long preserved the same as the Power derived from God has been conveyed to others by those, who were Originally intrusted with it, and so long as the Persons to whom it is conveyed are qualifyed for receiving it, by the Original Constitution. That is, so long as the conveyance is made from Clergymen to Clergymen. Mistakes concerning the fitness and the manner of the conveyance give just ground for a Reformation, when they, who have the Authority of Reformation, shall be convinced of them. But they cannot invalidate the changes in relation to the Subjects Consciences, and to their duty of submission to the present Con-

Conſtitution, whileſt the conveyances are made by the conſent of thoſe, who were originally poſſeſſed of the Power conveyed, and made to thoſe, who, by the original Conſtitution, were capable of receiving it. Preſcription and ſettlement are, by the Intereſts of all Societyes, ſufficient to make that Poſſeſſion of Power, in proceſs of time, Rightful, which was not ſo originally. Even tacite conſent of thoſe, whoſe Original Right it was, may legitimate and oblige the Conſciences of the Subjects to the Poſſeſſors, till the Original Poſſeſſors can agree to reſume and claim thoſe Rights, with which they were antiently inveſted. At leaſt after a Preſcription, and frequent opportunityes of reſuming and claiming them, if they had thought fit to do ſo. This Hypotheſis will allow all the reaſonable libertyes of Appeal, which are conſiſtent with the preſent Conſtitution. And what is not ſo conſiſtent, muſt neceſſarily diſſolve the preſent Church as a Body and a Communion, which is a liberty not likely to be countenanced by God in Heaven. There is rather reaſon to believe, that God will ſo far ratify the conveyance, whileſt the Eſſentials of the conveyance are not infringed, as I have ſhewn they are not here. At leaſt till the Power inveſted by himſelf with a Right of reſuming ſhall think fit to reſume, and ſhall agree in doing ſo. It will certainly become Subjects, wiſhing well to the Publick, to manage their own defence ſo, as that the Authority may ſuffer no inconvenience by it. And ſuch Subjects are the faireſt Candidates of the divine favours, and have the beſt pretenſions to the Divine Equity, when the Letter of the Divine eſtabliſhments makes againſt them. Accept, worthy Sir, of this account of the ſenſe of

Your old and very much obliged Friend

Shottisbrook Nov. 5. 1699. Henry Dodwell.

I do not intrude into your ſecrete. That may poſſibly make ſome things I have ſaid, not ſo pertinent to the Enquirer's Caſe, as it might have been, if I had been better acquainted with his circumſtances. I beg your Prayers. Mr. Cherry gives his ſervice to you.

To

To Mr. Dodwell.

Deare Sir,

E Codd. MSS. Smithianis penes Editorem, Vol. 55. p. 79.

This comes exprefs to bring you my hearty thanks, for your judicious & learned letter in reference to the Quæryes I was prevayled upon, to propofe to you for your refolution. The perfon concerned is Bp Watfon of St David's, into whofe hands I put your letter for his better fatisfaction, which hee has fince reftored to mee. Another quæry more particular, *viz.* about the power of the Archbifhop of Canterbury, and how farr it may be extended & exercifed *according to the lawes of England*, in depriving a Suffragan Bifhop for a Simoniacall contract, reall Simony, or any other crime, without a Synod or Convocation, has been fent to mee this day to tranfmit to you: which, upon a ferious debate with my felfe, I have abfolutely refufed, out of a juft regard, that neither you nor I bee involved in a caufe, which has made a great noife already, and will make a greater, when it comes to bee heard in Parliament. I have alleged, that you have not made either *the Civill or Common law of England* your ftudy: & that this is the proper bufinefs of Advocates and Counfellors in both Facultyes, who know the meafures of proceeding in thefe and fuch like caufes, and are practifed and converfant in the judgments and definitive fentences of their refpective Courts: and therefore I could not honeftly or fairly trouble you any further, now they have drawn out the generall cafe, in which the practife of the Church and the jurifdiction of Metropolitans in antient times according to the Canons, on which it is founded, are concerned, into a particular one, which I am fure does not belong to you or mee to arbitrate. So that if fuch a quæry comes to you by fome other hand, you will not bee furprized, having this notice from mee. But at the fame time I do and muft conjure you to keep this fecret, becaufe it becomes mee to bee juft to you, and yet civill to others. I am fully fatiffyed, that, whether the crimes charged upon the poor Bifhop, whom I heartily pity, bee juftly and legally proved

or

or otherwise, malice and prejudice against him for his voting in the House of Lords in severall remarkable instances, are the foundation of this fierce and severe prosecution. But this by the by.

I am, Deare Sir,

Your old faithfull & affectionate Friend

London 14 Nov. 99. T. S.

Since I wrote this, having been abroad to visit a Friend, I understand, that the new Quæry, which I refused to meddle with, will bee sent you this Post, but upon my demurre, it seemes, otherwise worded and qualifyed. I know not, whether you have studyed this point of Canon Law in force here, both before and since the Reformation. But the stresse will lye chiefely upon facts, and the authority of those facts, which must bee fetched from Historyes and Registers.

7 of clock at night just upon my returne home.

Num. XII. Vide Præf. §. XXXII.

*Fol. 1. a. [1]A. D. 1451. E Registro Johannis de Whethamstede, abbatis S. Albani, in bibliotheca Collegii Armorum Londini.

* *Processus [2] sub brevibus, super modo et forma, quibus Johannes Whethamstede fuit iterum post Resignacionem in patrem et pastorem istius ecclesiæ* [*S. Albani*] *reelectus.*

MORTUO Abbate Johanne septimo, [Johanne sc. Stoke sive Stock] corporeque ejus in boriali parte presbiterii honorifice tumulato, facta est adstatim posterius grandis contencio inter illius discipulos, quis in illa eleccione, quæ protunc erat propinquior, deberet aliis anteferri, fierique seu dici inter eos major? Quidam enim dixerunt, priorem, qui protunc vocabatur Willelmus Al-

*Fol. 1. b. bon̄, virum esse litteralem, liberalem * et dapsilem, in opinioneque omnium tam moribus quam eciam operibus plurimum generosum, & propterea habiliorem esse ceteris,

---

1 *Chronologiam nos adjecimus.* 2 Eleccio Abbatis Johannis Octavi, *ad summitatem paginæ; vulgo dicimus,* the running Title.

me-

meritoque debere anteferri, ac videri major inter illos. A. D.
Alii asseruerunt, [1] archidaconum protunc, nomine & cognomine Willelmum Walingford nuncupatum, virum esse circumspectum et politicum, officiumque nedum sive curam sui archidiaconatus, quin eciam officialia varia, utputa, officium cellerarii, officium bursarii, officium forestarii, officiumque subcellerarii, multum provide politiceque gubernantem, et propterea habiliorem utilioremque esse priore dicto, utiliusque fore ecclesiæ, ipsum majorem fieri, sive aliis anteferri in eleccionis negocio in proximo tunc futuro. Tercii vero, et præcipue illi qui seniores sanioresque inter ipsos fuerant, zelumque ardenciorem ad bonum religionis possidebant, dixerunt patrem eorum præteritum adhuc superstitem, & protunc in manerio suæ nativitatis æmulacione successoris commanentem, habiliorem, utiliorem, ydonioremque esse omnibus aliis, ac magis dignum propter causam variam videri rursus major inter nos. Tum primo, quia dum prius nos et nostra rexit, prodesse magis quam præesse studuit, pociusque minister dici quam magister appellari adoptavit. Tum secundo, quia pro tempore gubernacionis dictæ, nec claustrum convertit in forum, nec studium in negocium, ymo obloquium pocius in silencium, dissidium in disciplinam, ociumque et pigriciam in leccionem, diligenciam, & doctrinacionem. Tum vero tercio, quia pro tempore dicti regiminis, non dissipator prodigus, ymo verius dispensator fidelis et prudens fuerat bonorum ecclesiæ, multumque fideliter ac prudenter Mnam, sibi commissam, ad mensam legitur dominicam apposuisse. Propter has utique causas, et præcipue quia ingens erat zelator reipublicæ, signanterque præ ceteris eam in rebus, bonis & possessionibus legitur locupletasse, juste, ymo de jure meretur constitui rursum super Domini familiam, justissimeque rursus reaccipere illam, de qua diximus, majoritatem. Cumque aliquamdiu sic contenciose agerent fratres in se invicem, justificaretque pro posse unaquæque pars seorsum opinionem suam, accidit tandem, ut spiritus humilitatis in cor archidiaconi

1451.

[1] *Sic, pro* archidiaconum.

A. D. 1451.
* Fol. 2. a.
[1] Willelmus Wallingford archidiaconus.

dicti descenderet, taliterque inflammaret sua viscera * ac inspiraret eciam, ut, vocatis ad se suis benevolis, taliter eos ad partem allocutus esset: *Fratres, verbum est verum quia dominicum. Qui appetit inter vos major fieri, fiet sicut minor, et qui pracessor, sicut ministrator. Nolo ergo inter vos majoritatem appetere, ymo pocius respuere, inque virum probum, probatum et expertum, patrem videlicet nostrum præteritum, ut ipse illam rursus reaccipiat, et tota mente, ex tota anima, ex omnibusque meis viribus cordialiter assentire. Ut igitur in ipsum* [2] *assensiatis vos eciam do vobis sanum, ut æstimo, expressumque concilium meum. Ipse etenim in præterita sua prælacione nequaquam, ut solent varii, primo coram* [3] *nobis vinum bonum posuerat, & posterius cum fuissetis inebriati, tunc id quod deterius erat, ymo semper melius & melius, semperque laute magis ac magis, prout sentitis, indies refecit sitibiles appetitus vestros. In ipsum igitur consulo, suggero & requiro, ut, me seposito, vos omnes unanimiter* [4] *consensiatis.* Moti fratres isti hiis verbis non modice, adquieverunt protinus suis conciliis, consenseruntque adhærere patri præterito in negocio futuræ eleccionis.

Willelmus Albon Prior.

Quod Prior audiens, & pacem honoremque ecclesiæ multum desiderans, mox suos consentaneos omnes ad se venire jusserat, eosque præsentes taliter allocutus erat: *Fratres, confratres & consocii. Quia in bono pacis & concordiæ, solum est omne bonum quod poterit esse, in malo vero discordiæ sive litigii, solum omne malum quod poterit exoriri, ideo hortor vos omnes ac exhortor in autore pacis, quatinus cum ceteris vestris fratribus, qui vobis numero sunt plures, ac eciam ætate seniores, univoce, concorditer & pacifice, in jam de proximo futura eleccione conveniatis. Per malum enim divisionis, dissensionis sive discordiæ, possunt oriri mala plurima, videlicet scandala gravia, obprobria varia, dampnaque importabilia, quæ omnia altissimus prohibeat, inhibeat ac eciam avertat ab ecclesia ista. Quod enim pulex est in aure, ærugo in ære, in veste tinea, in grege pestilencia, eruca in germine, locustaque in gramine, hoc divisio seu discordia fertur esse inter fratres in eleccione. Unanimiter igitur & univoce cum ceteris, præsertim cum*

---

1 *Notas marginales adjecit manus recentior.* 2 *Sic.* 3 *Sic.* Vobis *tamen malint forte alii.* 4 *Sic.*

sit

*ſit eorum cogitacio ſancta & ſalubris, in eleccionis negocio procedatis. Non enim ſic ſum ego cultor culminis, honoris amator, ſeu venerator ambicionis, quod velim, propter perſonam meam infimam, vel litem oriri * inter fratres vel diſcordiam, ymo mallem pocius, quod fuiſſem quaſi qui non eſſem, de utero tranſlatus ad tumulum, quam aut per me, aut per alios propter me cauſaretur aliquod tale, quod in minimo lædere poſſet aut ſcandalizare eccleſiam iſtam. Igitur, cum viri ſit prudentis, in agibilibus ſuis ſingulis finem, ut principium, præconcipere, quia ex eo ſolet tam decus quam eciam dedecus evenire, juxta illud metrice,* A. D. 1451. * Fol. 2. b.

Principiumque ſimul finem prudencia ſervat:
Rerum finis habet crimen & omne decus:

Conſulo vobis, ut ſitis vos prudentes, &, juxta doctrinam ſapientis, qui inquit,

Cedere principio malo, quam cedere fini,

cedatis vos in principio pocius, quam cogamini in fine fruſtrari à propoſitis veſtris. Non enim eſt pugna æqualis, ubi pauci dimicant contra plures, ſatiſque de raro ſubſequitur victoria, ubi juvenes certamen ineunt contra ſenes, aut inſcii adverſus ſapientes. Sunt enim ſeniores vobis, ſunt ſapienciores vobis, ſunt in triplo plures vobis, et propterea ex omnibus viribus, quo ad actum eleccionis, vobis pociores. Cedatis, igitur, conſulo vobis, redeatque rurſus pater præteritus, paſtor egregius, pater & paſtor providus, ſolidus & politicus, quem, propter famam nominis, experienciamque regiminis, ardenter ut redeat deſiderat ac eciam affectat nedum rex & regni proceres, patriæque incolæ, ac cuncti nobiles, ymo ulterius tota ac totalis quaſi ſubſtancia fraternitatis hujus collegii cœnobialis. Cum igitur à nemine aliter credi aut opinari poterit, quin hoc ex Deo proceſſerit, quod tot & tanti, et præcipue viri tam modeſti conveniunt in unum, ipſumque affectant eligi præficique iterum in patrem & paſtorem noſtrum; affectetis eciam conſulo vobis id ipſum, conveniatiſque cum ceteris, et gracias ago vobis, non eo minus pro gratis gratuitiſque benevolenciis veſtris. Finiente ſic priore, et ſe ad alia divertente, ceſſerunt eciam fratres iſti opinioni ſuæ, conceſſeruntque cum ceteris convenire confratribus in futura tunc de proximo eleccione. Sicque & ſub hoc modo ceſſavit ſu-

A. D. 1451. supradicta contencio, factaque est posterius concordia talis inter fratres, ut omnes unanimiter unoque ore in die eleccionis procederent, dictumque patrem, quamvis multum renitentem, multaque eciam ac multipharia, videlicet, colicam & calculum, [1] diampnem et [2] nefresim, senectam * Fol. 3. a. & senium, diemque dierum instantem * novissimum, pro se in suam excusacionem opponentem, nichilominus rursus eligerent, rursusque sibi in pastorem præfici postularent, cujus postulacionis sive eleccionis tenor hîc subsequitur, et est talis.

Universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, præsentes litteras sive præsentem processum inspecturis, Willelmus Prior et Capitulum sive Conventus Monasterii sancti Albani, ordinis sancti Benedicti, Lincolniensis diocesis, ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, Salutem in omnium Salvatore. Canonibus novimus esse cautum, quod ultra tres menses vacare non debeat ecclesia regularis prælato, viduari seu pastore, ne occasione vacacionis diutinæ ecclesia sive Monasterium hujusmodi in temporalibus grave dispendium pateretur. Ea propter, vacante nuper ecclesia conventuali sive Monasterio nostro prædicto, per mortem bonæ memoriæ Fratris Johannis Stoke, ultimi abbatis ejusdem, qui nuper quartodecimo die Mensis Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, in fata decessit: Nos prior dictus, et omnes confratres et commonachi ejusdem monasterii tunc præsentes, et Conventum sive Capitulum ejusdem ecclesiæ sive Monasterii facientes, in domo Capitulari ejusdem ecclesiæ sive Monasterii vicesimo sexto die ejusdem mensis, anno Domini supradicto, capitulariter congregati, ne ipsa ecclesia nostra sive monasterium [3] viduetatis suæ incommoda ulterius de- * Fol. 3. b. ploraret, * habitis et optentis primitus à serenissimo principe et domino nostro, domino Henrico, Dei gracia, Rege Angliæ et Franciæ, ac domino Hiberniæ, dicti monasterii fundatore ac patrono, licencia in hac parte requisita, certos diem et locum competentes, videlicet diem sextumdecimum mensis Januarii extunc proximo futurum, et domum

---

1 *Phthisin. Perinde ac si dixeris, διάπνοιν.* 2 Nephritida. 3 *Sic.*

capitularem prædictam, cum continuacione et prorogacione sequencium, si oporteat, tunc dierum, ad eleccionem futuri abbatis dictæ ecclesiæ sive monasterii, usque ad finalem expedicionem negocii eleccionis hujusmodi, quatenus in nobis fuit, præfiximus, statuimus et limitamus, tam nobis ipsis tunc præsentibus, quam eciam omnibus aliis tunc absentibus, qui in negocio eleccionis hujusmodi vellent, possent et deberent commode interesse, volentes et consencientes tunc ibidem, quod ad diem et locum hujusmodi, sic statutos sive limitatos, omnes commonachi et confratres nostri, si qui absentes forent, et qui interesse in ea parte haberent, ut præmittitur, specialiter vocarentur, et debite præmunirentur ad comparendum et procedendum in hujusmodi eleccionis negocio, juxta juris exigenciam et hujusmodi negocii qualitatem. Ad quos quidem diem et locum vocati fuerunt et sufficienter præmuniti omnes et singuli confratres et commonachi nostri, de jure seu consuetudine quomodolibet evocandi ad actum memoratum. Quo quidem die sextodecimo dicti mensis Januarii adveniente, missa de sancto spiritu, ut est moris, in dicta nostra ecclesia Conventuali ad summum altare ejusdem ecclesiæ coram nobis celebrata, ad et in dictam domum capitularem dicti nostri monasterii Nos prior et Conventus prædicti accessimus, et comparuimus personaliter tunc ibidem, videlicet, Nos Willelmus Albon prior dicti Monasterii et doctor in decretis, Johannes Whethamstede sacræ paginæ professor, Johannes Peyton doctor in decretis et prior Walingfordiæ, Robertus Ware, Willelmus Dunstaple, Robertus Baeuer, Petrus Waleys, Thomas Sudbury, Robertus Ounesby coquinarius, Nicholaus Bonde, Thomas Westwode prior de Redburna, Willelmus Wellys tercius prior, Nicholaus Wellys * prior de Bynham, Johannes Wellys prior de Hertford, Willelmus Bywell supprior, Nicholaus Geywode custos Feretri, Gregorius Wynwyk prior de Hatfelde, Ricardus Russell Elemosinarius, Johannes Wylly sacrista, Robertus Crofton, Johannes Langton prior de Tynemutha, Ricardus Waltham subrefectorarius, Rotholandus Breton, Willelmus Blakeney, Thomas Luton præcentor, Johannes Eyton, Thomas Blakenale,

A. D. 1451.

* Fol. 4. a.

Johannes Wellys Hertfordiæ prior, monachus sancti Albani.

A. D. 1451. nale, Thomas Albon custos novæ ordinacionis, Thomas Walyngford subelemosinarius, Ricardus Halle prior de Belvero[1], Willelmus Walingford Archidiaconus, Willelmus Goodreed primus scrutator, Johannes Sygare custos capellæ beatæ virginis, Thomas Walden, Nicholaus Lichefelde secundus scrutator, Willelmus Shrouesbury subinfirmarius, Johannes Hatfelde, Galfridus Louth, Johannes Werder subcellerarius, Thomas Wareyn Sacrista, Willelmus Hardewyke, Willelmus Newnam tercius scrutator, Thomas Neuland subcantor, Willelmus Lychefelde, Thomas Roos, Johannes Dunmow, Ricardus Whytyngton, Willelmus Barnet, Galfridus Wyntyr, Rogerus Torporley, Johannes Torporley, Willelmus Dixwell, Humfridus Curteys et Johannes Ponsbury, confratres et comonachi dicti Monasterii, in sacrisque ordinibus constituti, et non plures, cum plures non erant qui debuerunt, voluerunt, et potuerunt in hujusmodi negocio eleccionis commode interesse, excepto fratre Nicholao Bonde, qui gravi detentus infirmitate jacuerat languens in Infirmaria, ad quem magister Robertus Kent notarius in causa cum testibus missus, responsum recepit, se ratum et gratum habiturum, quicquid in ea parte prior cum Conventu decreverit esse faciendum. Post hæc inibi per nos spiritus sancti gracia per decantacionem ymni, *Veni creator spiritus*, devocius invocata, ac verbo Domini per fratrem Johannem Hatfelde prius dictum in præfata domo Capitulari recitato, præfatus Willelmus Albon, prior dicti nostri monasterii, de mandato, voluntate et consensu expressis omnium nostrûm tunc præsencium, constituit dictum magistrum Robertum Kent nostrum in hac

Tho: Walden monachus sancti Albani, postea factus prior de Hertford, ut per Compotum patet.

Willelmus Dixwell, monachus sancti Albani, postea factus prior de Hertford, ut per Compotum patet.

*Fol. 4. b. parte ministrum, deditque mandatum, quod ipse vice ejusdem prioris, et nomine omnium confratrum ibidem tunc

1 *Vulgo*, **Belvoir**, *in agro Leycestriensi, non, ut alii, in agro Lincolniensi. Nam docuit Willelmus Burtonus antiquarius clarissimus, etsi castrum sit in comitatu Lincolniensi, prioratum tamen in comitatu sane esse Leycestriensi. Id quod et docuit etiam Tannerus noster, in Not. Mon. p.* 111. *Perperam quoque et Spedius, qui innuit, in agro esse Hertfordiensi.*

præ-

præsencium, ad ostium et exitum dictæ domus capitularis accederet, altaque voce proclamaret, Si qui alii ab ipsis commonachis et confratribus tunc ibidem præsentibus, ut præmittitur, existerent, qui de jure, seu de consuetudine, aut quavis alia racione, in eleccione futuri abbatis dicti monasterii tunc vacantis ea vice interesse deberent, quod tunc ad dictam domum capitularem per se, seu per suos procuratores idoneos sufficienter et in forma juris constitutos, accederent seu venirent, una cum ipso fratre Willelmo Albon priore, et ceteris suis confratribus et commonachis superius nominatis, de eleccione futuri abbatis ejusdem monasterii tractaturi, ac jus, si quod in hac parte haberent, prosecuturi, ad eleccionemque hujusmodi usque ad finalem expedicionem sive complecionem ejusdem ulterius processuri. Et incontinenti post dictus magister Robertus ad ostium et exitum dictæ domus capitularis accessit, et ibidem alta voce publice proclamavit, prout à præfato Willelmo Albon priore, ut præfertur, habuit in mandatis. Facta vero proclamacione, rediit illico prædictus magister Robertus ad præfatum fratrem Willelmum priorem, & nos in dicta domo existentes. nobisque retulit seriose, proclamacionem hujusmodi, ut præmittitur, se fecisse, adiciens, quod nullus comparuit, qui ad ipsius eleccionis actum peciit se admitti, aut in ea parte prætendebat aliquod interesse. Qua relacione facta, incontinenti posterius in eisdem die et loco capitulari lectæ fuerunt litteræ [1] patentis regiæ super habita licencia ad procedendum in eleccione, quibus lectis, frater Willelmus Albon prior dictus vice sua, et omnium confratrum suorum, et tocius Conventus Monasterii nostri prædicti, tunc inibi præsencium, palam et publice monuit ac expresse omnes et singulos excommunicatos, suspensos et interdictos, necnon quoscumque alios, si qui forte tunc essent præsentes, qui de jure seu de consuetudine in [2] ipso eleccionis consuetudine interesse non deberent, quod de dicta domo capitulari recederent, ac ipsum priorem et alios, jus et voces in ea parte habentes, eligere libere permitterent. Protestaba-

A. D. 1451.

1 *Sic, pro* patentes. 2 *Sic, pro* ipsa.

tur

A. D. 1451 tur insuper idem prior protinus tunc ibidem palam, publice et expresse, quod nec * erat sua, nec aliorum confratrum

* Fol. 5. a. suorum prædictorum intencio, tales admittere tanquam jus seu voces [1] in ipsa eleccione, aut in ipsa eleccione procedere seu eligere cum eisdem. Ymo voluit dictus prior, et eciam quiscumque nostrûm, quod voces talium, si qui postmodum reperirentur in eleccione hujusmodi interfuisse, quod nulli præstarent suffragium, nec alicui inferrent nocumentum. Factis vero monicione et protestacione modo dictis, lecta fuit per præfatum fratrem Johannem Peyton, doctorem in decretis, Constitucio concilii generalis, quæ incipit, *Quia propter*, per eundemque Johannem exposita, una cum variis viis eleccionis, satisque [2] delucide declarata. Qua declaracione finita, statim et quasi immediate posterius assurrexit frater Willelmus Albon prior dictus, loquebaturque in aperto ita dicens: *Ego frater Willelmus, prior istius Monasterii et præpositus, nomino, eligo, et pronuncio fratrem Johannem Whethamstede, doctorem in theologia, hic præsentem in patrem, pastorem et abbatem istius ecclesiæ jam futurum.* Post quam quidem pronunciacionem, cum nullus reclamasset penitus, surrexit Cantor protinus, incipereque proposuit pro tam grata expedicione ymnum, *Te Deum laudamus.* Doctores tamen tunc præsentes, et regimen eleccionis habentes, videlicet Magister Johannes Stokes et Magister Robertus Stillington, doctores in Jure civili, non permiserunt eum sic facere, ymo jusserunt duobus notariis, tunc præsentibus, circuire prius per utramque partem capituli, quærereque à nobis omnibus confratribus in genere, quem vellemus nos in patrem & pastorem nobis habere. Cumque respondissemus concorditer omnes, dixissemusque, nullo penitus aut voce aut vultu aut signo aut nutu reclamante, Magistrum Johannem Whethamstede, jusserunt doctores dicti protinus cantori ut assurgeret, ymnumque, *Te Deum laudamus*, pro tam grata expedicione altissimo decantaret. Quo surgente et decantante ymnum dictum sive incipiente, accesserunt ad præfatum electum Willelmus Albon prior monasterii antedictus, et Johannes Langton

1 *Subintellige*, habentes. 2 *Sic*.

prior

prior de Tynemutha praenominatus, duxeruntque eum, plorantem et lacrimas ab oculis incessanter effundentem, *per claustrum, ecclesiam et chorum, praecedente residuo Conventu, usque ad majus altare, ubi honestiori modo scabello pro eo parato, fecerunt ipsum genuflectere, in precibusque et lacrimis ibidem, dum cantabatur ymnus dictus, expectare. Ipso utique decantato, et oracione quadam, ut est moris, super ipsum electum dicta, fecerunt eum surgere, stareque vultu verso versus chorum, ita ut totus populus in eum aspicere posset et videre. Quo sic stante, et populo in eum respiciente, antefatus frater Johannes Hatfelde, commonachus noster et confrater, de voluntate, assensu et mandato omnium nostrûm confratrum praedictorum, praefato electo dumtaxat excepto, eleccionem praedictam, et ejus formam, et quam concorditer ac graciose fuerat celebrata, coram clero et populo, in multitudine copiosa tunc ibidem praesente, in lingua vulgari, quatenus oportuit et decuit, quamtocius sollempniter publicavit et exposuit seriatim. Quibus ita gestis, nos omnes confratres et commonachi prius dicti, qui in hujusmodi eleccionis negocio et in domo capitulari prius dicta interfuimus, ad ipsam domum capitularem rursus redivimus, praesentesque ibidem omnes, ipso fratre Johanne Whethamstede dumtaxat excepto, qui post haec divertit se ad cameram suam juxta Infirmariam situatam, dilectos nobis in Christo fratres Willelmum Albon priorem Monasterii, Johannem Langton priorem de Tynemutha, et Willelmum Walingford archidiaconum, nostros confratres et commonachos tunc in dicta domo capitulari nobiscum existentes, et mandatum nostrum in hac parte in se gratanter et expresse assumentes, conjunctim et divisim, et quemlibet illorum insolidum, ad praesentandum pro nobis, et Capitulo seu conventu praedicto nostro, et eorum nomine, praefato Magistro Johanni Whethamstede, electo nostro, eleccionem hujusmodi de se factam, ac ad requirendum eundem suppliciter et instanter, quociens eis expediens videretur, quod ipse electus eleccioni praedictae, de eo factae, consentiret, et eidem suum praeberet consensum, nostros ordinavimus, fecimus

A. D. 1451.

* Fol. 5. b.

A. D. 1451. mus et constituimus procuratores et nuncios speciales, promittentes, nos ratum et gratum ac firmum habituros totum et quicquid iidem procuratores nostri * facerent in praemissis, sub ypoteca et obligacione omnium bonorum nostrorum, et in ea parte exposuimus caucionem. Qui procuratores, hanc potestatem habentes, eodem die, circa horam undecimam ante meridiem ejusdem diei, praefatam nostram eleccionem saepedicto nostro electo, in camera sua, juxta infirmariam, ut prius dicitur, situata, existenti, realiter praesentarunt, et ipsum ibidem requisierunt suppliciter, saepius et instanter, ut ipse electus eleccioni hujusmodi, tam concorditer atque sancte de ipso, ut praefertur, factae, suum dignaretur dare consensum et praebere. Ipse vero, à nostris procuratoribus taliter requisitus, responsum dedit, set non absque lacrimis, quod vellet secum consulere, morulamque accipere deliberacionis. Redeuntibus igitur eisdem procuratoribus nostris circa horam quintam post meridiem diei ejusdem, et rursus eum requirentibus, quod vellet eleccioni dictae, de se, ut jam dicitur, concorditer factae, benevole consentire, respondit dictus electus, in ea parte magis deliberatus, taliter dicens: *Licet vetulus, debilis, languidus, et aegrotus, et ea de causa omnino insufficiens, nolo divinae voluntati resistere,* [1] *ymo vestris adquiescere votis, eleccionique de me factae, sub spe vestrae supportacionis benevolae, humiliter consentire.* Et hiis dictis, legit in aperto coram omnibus praesentibus sub hiis verbis: In Dei nomine, Amen. *Ego frater Johannes Whethamstede, Monachus Monasterii sancti Albani, Lincolniensis diocesis, sedi apostolicae immediate subjecti, in abbatem ejusdem Monasterii canonice electus, et ad consensiendum eleccioni, de me factae et celebratae, per partem prioris et Conventus ejusdem Monasterii saepius et instanter requisitus, eleccioni hujusmodi de me factae et celebratae, in honore sanctae Trinitatis, gloriosae virginis Mariae, et sancti Albani, in cujus honore dictum Monasterium extitit dedicatum, consencio, et consensum meum praebeo in hiis scriptis.* Acta sunt haec omnia et singula, prout suprascribuntur et recitantur, sub anno

* Fol. 6. a.

1 F. ymo volo vestris.

Do-

Domini Millesimo, Quadringentesimo, Quinquagesimo primo, Indiccione quintadecima, Pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Nicholai, divina providencia sub hoc nomine papæ quarti, * præsentibus testibus prædictis. In quorum omnium et singulorum testimonium atque fidem, Nos prior dictus et Conventus Monasterii sancti Albani prædicti, hiis præsentibus litteris, hanc in se formam eleccionis continentibus, sigillum nostrum commune apposuimus. Dat. in Monasterio nostro de sancto Albano, quo ad sigilli nostri appensionem, octavo die Mensis Maii, anno Domini supradicto. et c.

A. D. 1451.

* Fol. 6. b.

Electo in forma, qua jam dicitur, patre dicto et rursus reelecto, præsentatoque domino regi, protunc aput Westmonasterium existenti, ac satis magno cum favore admisso, mox post fidelitatem eidem domino regi factam, movebatur in præsencia ipsius in sentencia quæstio talis: An abbas resignans, et post resignacionem reelectus, debeat iterum benedici, aut sufficiat sibi primaria benediccio, sic quod nullum sit necesse, eam per ipsum ulterius iterari? Ad quam quidem quæstionem, quia quidam responderunt affirmative, dicentes, benediccionem abbatum rem esse sacramentalem, et non sacramentum, et propterea oportere in casu dicto facere iteracionem. Alii vero negative, hac pro se utentes racione. Thorus carnalis nequaquam iterum in secundis nupciis benedicitur, ergo nec thorus spiritualis, cum magis virtualiter in isto quam in illo benediccio operetur. Cumque per hunc modum starent diversificati coram principe, nec forent omnes concordes, ymo magis contrarii in opinione, transferri fecit electus solucionem quæstionis ad docciores Jurisperitos tocius Curiæ de arcubus, rogavitque illos revolvere suos libros, ac sibi rescribere quid in ea parte esset determinati juris. Qui rogatibus ipsius adquiescentes, revolverunt suos libros, solucionemque quæstionis reperientes, rescripserunt sibi sic dicentes: *In hac materia tenent Hugucius ac eciam Archidiaconus prima quæstione prima, Capitulo,* Manus, *quod non. tenet eciam idem archidiaconus extra de eleccionibus, Capitulo* Indempnitatibus, *Libro sexto, quod non. Cum ipsis eciam convenit Johannes*

A. D. 1451. *Andreæ in Clementinis*, Attendentes [1] *peragraffo*,* Statuimus de ftatu monachorum, *ac Francifcus itaque de Zabrellis, tenentque expreffe ifti, quod nequaquam debet iteracio fieri in benediccione abbatis.* Cercioratus itaque electus de dictorum dictis, deque fecundum eorum opinionem determinacione juris, receffit mox pofterius, primaria fua benediccione contentus, de Londoniis, acceffitque ad manerium, ubi temporibus variis jacere folebant abbates, et præcipue temporibus vacacionis.

* Fol. 7. a.

Interea dum ibidem jacuit, expectaretque, quoufque competenter convenienterque de fingulis neceffariis erga diem inftallacionis provideri poffet, volavit fama per patriam, nunciavitque, eleccionem infra Monafterium de fancto Albano cum magno honore maximaque vocum concordia celebratam fuiffe & peractam. Quod cum audiviffent viri folidi, fobrii et fenfati, intellexiffentque, quomodo lapis ille, quem jam nuper reprobaverunt ædificantes abjeceruntque ab ædificio domus Domini, jam rurfus per eofdem fit reductus, effectufque in caput anguli, dederunt Deo gracias, dixeruntque inter fe taliter omnes, *à Domino factum eft iftud, & eft mirabile in oculis noftris. A Domino utique factum eft, quod patri ociofo, onerofo et quafi cunctis odiofo, jam fucceffit paftor et prælatus tam Deo dilectus quam hominibus, cui Dominus benediccionem omnium gencium dederat, confirmaveratque teftamentum fuum fuper caput ejus. Mirabile vero in oculis noftris ac eciam admirabile, unde, per quem aut à quo facta fuit hæc mutacio, quod ille idem grex in fpecie, qui quafi pridie, adinftar alterius Sauli, in et cum fuo paftore perfequebatur multum graviter nomen illius, jam, velut fubito, circumfulciffet eum lux de cœlo, factufque fuiffet in grege de Saulo Paulus, frater unufquifque prædicat nomen ejus inter gentes, affirmans, quod et fi non Chriftus, Chrifti tamen fidelis fuit fervus et prudens in temporibus fuis. Mirabilis hæc mutacio in oculis noftris, fufficienter tamen conclufiva, quomodo illa omnia, quæ jam dudum grex cum paftore, & paftor cum fuo grege adduxerunt, oppofueruntque in extinccionem nominis ejus, ficta, fatua fuerunt et frivola, in malicia-*

1 *Pro*, paragrapho.

*liciaque pocius sive invidia, quam * in veritate sive in caritate radicata.. quia si vera fuissent, sive in veritate aut in caritate fundata, numquam sensatus conventus elegisset eum rursus, aut consensisset in eleccionem ipsius.* Dum autem hæc et alia varia loquerentur viri nedum sensati et solidi, quinymo eciam multi alii rurales vulgaresque populi, continuarentque sermonem in locucione sua, accidit, ut tandem instaret in foribus dies ille limitatus, in quo oportebat ipsum ascendere in equum, accedereque ad sollempnia installacionis. Die igitur instante ascendit in [1] equm, venitque non minus in lacrimis quam cum equitibus ad ostium occidentale ecclesiæ, ubi à priore et Conventu receptus processionaliter et honorifice, et post processionem inductus in chorum, ac ibidem installatus in forma juris et cum debita sollempnitate, accessit mox posterius ad capitulum, ibique, post obedienciam receptam à fratribus, allocutus est eos omnes breviter per hunc modum : A. D. 1451. * Fol. 7. b.

*Patres, confratres et consocii. Gracias agimus, cum Apostolo Paulo, Domino nostro Ihesu Christo. gracias agimus eciam et omnibus vobis, quia tam concorditer et univoce [2] processistis in jam nuper celebratæ vestræ negocio eleccionis. Quamquam etenim per id factum erexeritis vobis quemdam truncum inutilem, sive alterum canem mutum, contra vitulos Bethel bovesve Samariæ latrare non valentem: per hunc tamen vestrum modum faciendi, dabatis cunctis palam intelligere, quomodo vestræ fuit voluntatis ac eciam intencionis, hunc fratrem vobis in patrem, sponsumque ecclesiæ eligere, qui nequaquam haberet coram vobis ponere primo vinum bonum, sed posterius, cum inebriati essetis, tunc id, quod deterius videretur esse, ymo verius post bonum, melius et melius, sicque continue ascendere comparative, quousque pertingeret ad suppremum gradum superlacionis. Utinam, fratres, utinam, utinam nos sciremus sive sufficeremus esse vobis pater talis. Novit scrutator cordium Deus, ex toto corde, ex tota mente, ex omnibusque nostris viribus, talis vobis esse velimus. Sed revera, fratres, tot et tanta (sicut aliâs vobis diximus) circumstant nostram *personam miseram senectutis incommoda præ-* * Fol. 8. a.

1 Sic. 2 Sic.

pe-

A. D. 1451. *pedimentaque ægritudinis, quod nullatenus placere sive prodesse vobis poterimus, quemadmodum visceraliter peroptamus. Igitur, ut prius, licet truncus inutilis vobis fuerimus, sive canis, contra excessus et abusus in religione non multum bene latrare valentes, non nobis, ymo incommodis prius dictis, quæ nobis surripuerunt omnes pene tam vires corporis quam eciam sensus capitis, quæsumus ascribatis. Ubi enim senectus, ibi impotencia, ubique infirmitas, ibi indisposicio ad procedendum effectualiter in ulla operacione laudabili sive virtuosa. Nichilominus, fratres, quia senectutis debilitas sustentari poterit et fulciri, languoris vero imbecillitas curari, vel in toto vel saltem in parte alleviari: rogamus vos fratres esse nobis pro baculo in hoc nostro senio, pro apothecario vero in morbo nostro gravissimo, et volumus, per Dei graciam, sic nos regere, quod nec retrocedet religio ad infra, nec sollicitudo ad extra, nec aliqua res alia, quæ vobis regulariter prodesse poterit aut conferre. Quod præstet Deus ille propicius et annuat, qui nostram personam, debilem quamquam, desidem et decrepitam, rursus tamen revocari ad hujus ecclesiæ regimen de sua singulari gracia tolerabat.* Quibus dictis, salutavit fratres omnes in pace, recessitque ad suos hospites, quos de more propter impensa honoris obsequia oportuit eum in mensa convivare.

Peractis installacionis sollempniis, et finitis completisque omnibus ac singulis, quæ requiruntur ad formalem perfeccionem abbacialis dignitatis, cœpit abbas iste sic formatus primitus et ante alia statuere jugiter coram mentali facie sua horam illam, in qua jam iterum ad vineam accessit dominicam, advertensque melius, eam fuisse lapsam longe ultra meridiem, ac attingentem pene usque ad decline tempus vesperorum: secum studuit, in quantum valuit, quomodo par comparque fieret illis, qui portaverunt pondus diei et æstus, à maneque assidue usque ad solis occasum et absque ulla interpolacione in vinea Domini laboravere. Descendens igitur de sua capellula usque ad domum capituli,
*Fol. 8. b. taliter suos fratres, erga ipsius adventum ibidem * congregatos, alloqui cœperat et affari. *Fratres et confratres. Ne, cum sero illud pervenerit, in quo habebit vineæ Dominus suos singulos vocare operarios, reddereque eis mercedem, quam eis de-*

con-

A. D. 1451.

convencione solvere repromisit, stemus nos pulsi à numero, et ita (quod Deus prohibeat) frustrati ac privati à denario vespertino, intendimus, dum quid modicissimum temporis habemus, operari bonum in quantum sufficimus, redimereque, si per graciam poterimus, tempus illud, per quod à vinea istius ecclesiæ aliqualiter elongati perstetimus et absentes. Et propterea vos, qui veritatis estis præcones, lampadesque in religione clarius effulgentes, detis nobis noticiam, si alicubi infra istius ecclesiæ vineam vepres succreverint vel frutices, errores hoc est sive abusiones, aut excessus aliqui alii, qui per nostram [1] *vangam vel ligonem evelli poterint apcius sive extirpari, et nos, juxta doctrinam propheticam, volumus animo libenti evellere eos et destruere, ædificareque ac complantare talia, quæ fructum illius debitum alere habeant et enutrire. Absit enim, fratres, ut nostris in temporibus à nobis, qui hujus vineæ novi quasi firmarii subsistimus, diminui habeat divini census obsequii, qui olim ab antiquis ejus cultoribus solebat persolvi. Præsertim cum non impar pensum debitæ solucionis à nobis Dominus exigit, quam exegerat olim ab aliis, quibus hanc suam vineam ad firmam locavit. Ne igitur, fratres, impares simus illis aut dissimiles, quorum nunc vices gerimus factique sumus habitaculo successores, laboremus omnes efficacius, ne, si venerit vineæ Dominus et invenerit nos remissos, perdat nos tanquam malos, locareque decreverit eam agricolis aliis, qui sibi fructum reddere habeant in temporibus suis.* Quibus sic dictis, hortabatur fratres seniores omnes, et præcipue eos qui erant inter ipsos ardenciores religionis zelatores, ut simul sive seorsum ad ipsum, cum vacaret, accederent, de illisque, quæ magis indigebant correccione, plenius informarent. Qui simul secum consulentes et seorsum, deliberantesque de diversis, accesserunt iterum post modicum temporis intervallum, dixeruntque, *esse tria, inter alia, quæ jam diucius neccglecta fuerant, indigebantque reformacione magna, videlicet, doctrina juvenum in claustro, numerus fratrum in studio, et prædicacio verbi divini per fratres in pulpito. Et ideo doctrina juvenum in claustro, quia per annos plures jam* *Fol. 9. a.

1 *Sarculum. Et tamen* vanga *in Ælfrici Glossario idem est quod Anglo-Sax.* ſpada, *unde lingua nostra recentiori* ſpade.

di-

A. D. 1451. *dilapsos nullum doctum habebant magistrum, qui sciret eos sufficienter instruere in grammaticalibus, aut in aliis, quae fuerant eis necessaria ad intelligendum. Ideo numerus scolarium in studio, quia jam per plures annos eciam vix fuit in studio scolaris unus de monasterio, et tamen ipse interdum non absque multorum obloquio ad claustrum revocatus. Ideo vero et hac ex causa praedicacio per confratres in pulpito, quia jam itaque per annos varios et multipharios, vix fuit confrater ullus, qui vellet in se assumere illud onus et verbum Dei ibidem tempore quadragesimali coram populo declarare. In hiis igitur non minus ad commodum ecclesiae, quam eciam ad honorem ipsius, petimus, pater, et repetimus remedia reformacionis.* Abbas haec audiens, et ad memoriam recenter reducens, quomodo ignorancia litteraturae, sive necgligencia studii, collocavit monachos nonnullos in obscuris sicut mortuos seculi, pro eo quod caecitatem intelligenciae comitantur plerumque talia, quae mala dicuntur esse pessima in congregacione: mox, omni mora postposita, talem conatum adhibuit, taliterque haec tria remediavit, ut et multum sufficientem haberent instructorem juvenes in claustro, staretque numerus scolarium quadratus in studio, ac eciam in pulpito praedicarent, semotis extraneis, tantummodo confratres et commonachi anno sequenti proximo omni dominica quadragesimali. Hiis ita emendatis, ac eciam aliis variis, quae adinfra emendari oportuit, tam pro honore ecclesiae, quam eciam pro bono religionis, vocavit abbas ad se suum Cellerarium, quaesivitque ab ipso, an omnia prospere starent ad extra, aut restarent aliqua, in quibus fuerat expediens apponere remediacionem? Qui respondens, inquit: *Pater, si placeat, Carta libertatis regiae, quae nuper ecclesiae concessa fuerat in recompensam illorum vestimentorum et jocalium, quae nobis de vestris mediacione et procuracione Illustris dominus dominus dux Gloucestriae dinoscitur ei-*
*Fol. 9. b. *dem contulisse, jam per annos varios in tam ardua ambiguaque pendebat lance judicii inter barones de scaccario domini regis, quod frequencius, licet nequaquam pro defectu ponderis, impugnabatur multum graviter, stabatque quasi in puncto anullacionis. Fecit utique pater noster nuper mortuus, quicquid ipse potuerit facere pro justificacione ipsius, sed parum vel nichil profe-*

ce-

terat, quia semper contraria fuerat sibi curia, singulisque replicacionibus suis. Juvetis igitur, pater, vos, qui plus ipso in favore plebis statis, laboretisque consulcius, ut sic concludi possit baronibus, quod velint ipsi tandem dimittere replicacionem suam frivolam, procedereque concorditer, prout justicia exigit, ad ipsius allocacionem. Abbas hiis fratris sermonibus aurem intentam accommodans, et de voluntariis baronum opinionibus bene in se rememorans, deliberavit de viis variis et mediis, quibus posset ipsos de voluntariis benevolos efficere, sicque demum suum ab ipsis propositum impetrare. Tandem concludens regem adventantem ad monasterium adiit, exponensque sibi sub brevibus, quam difficiles reddebant se sui barones ad allocandum cartam illam, quæ in recompensam certorum jocalium et ornamentorum, carta fuerat suæ propriæ concessionis, cum aliis in ea parte requisitis, talem graciam in oculis ejus invenit, ut hujusmodi litteras una cum credencia dictis baronibus per unum de ostiariis suæ cameræ dirigeret, quod infra paucos dies posterius mutarent illi sibi suas opiniones, ipsamque cartam in forma debita allocarent. A. D. 1451.

Num. XIII. Vide Præf. §. XXXIX.

A Letter from Dr. William LLoyd, *Bp of St.* Asaph, *to Bp.* Fell, *concerning the Execution and last Behaviour of the Duke of* Monmouth. Ex autographo penes editorem.

My Lord, July 16. 85.

I Receivd your Lordship's Letter by the last Post, with 2 enclosed, one to the D. of Ormond, the other to the Ld Privy-seal; both which Letters I deliverd to their owne hands, and they promisd to answer them.

For the King's Inauguration, I know my Ld of Cant. has made ready an Office to be used every year the 6t of February, so that there will need no Question concerning it.

I was this day again at Sr St. Foxe's, to speak with him. But he was not at home. I will try again to morrow.

I told your Lordship in my laſt, the Biſhop of Ely was appointed by his Majeſty to attend the D[uke] of M[onmouth] and to prepare him to dy the next day. The D. wrote to his Majeſty, repreſenting how uſefull he might & would be, if his Majeſty would be pleaſd to grant him his Life. But if that might not be, he deſired a longer time, & to have another Divine to aſſiſt him, Dr Teniſon, or whom elſe the K. ſhould appoint. The King ſent him the Biſhop of Bath & W. to attend, & to tell him he muſt dy the next morning. The 2 Biſhops ſate up in his chamber all night, & watcht while he ſlept. In the morning, by his Majeſtie's order, the Lords Privy-ſeale & Dartmouth brought him alſo Dr Teniſon & Dr Hooper. All theſe were with him till he died.

They got him to owne the King's title to the Crown, & to declare in writing, that the laſt King told him, he was never maried to his mother, & by word of mouth to acknowledge his Invaſion was ſin, but could never get him to confeſs it a Rebellion. They got him to owne that he & Lady Herriet W[entworth] had lived in all points like man & wife, but they could not make him confeſs it was Adultery.

He acknowledged, that he & his Ducheſs were maried by the Law of the Land, & therefore his Children might inherit, if the K. pleaſd. But he did not conſider what he did when he maried her. He confeſt, that he had lived many years in all ſorts of debauchery, but ſaid he had repented of it, & askt pardon, & doubted not that God had forgiven him. He ſaid, that ſince that time, he had an Affection for Lady Herriot, & prayd, that if it were pleaſing to God, it might continu; otherwiſe, that it might ceaſe, & God heard his prayer. the Affection did continu, & therefore he doubted not it was pleaſing to God; & that this was a mariage, their choice of one another being guided not by Luſt, but by Judgement upon due Conſideration.

They endevord to ſhew him, the falſhood & miſchievouſneſs of this Enthuſiaſticall principle. But he told them it was his Opinion, & he was fully ſatisfied in it. After all,

all, he desird them to give him the Communion next morning. They told him, they could not do it, while he was in that Error & Sin. He said he was sorry for it.

The next morning, he told them, he had prayd, that if he was in an Error in that matter, God would convince him of it; but God had not convinced him, & therefore he believd it was no Error.

When he was upon the Scaffold, he profest himself a Protestant of the Church of England. They told him, he could not be so, if he did not owne the Doctrin of the Ch. of E. in that point of Non-resistance; & if he persisted in that Enthusiastic persuasion. He said, he could not help it, but yet he approved the Doctrin of the Church in all other things. He then spoke to the people, in Vindication of the Lady Herriot; saying, she was a woman of great Honor & Vertu, a Religious Godly Lady (those were his words) They told him of his living in Adultery with her. He said. For these 2 yeers last past he had not lived in any sin, that he knew of: & that he had never wrongd any person, & that he was sure when he died to go to God, & therefore he did not fear death, which (he said) they might see in his face. Then they prayd for him, & he kneeld down & joind with them. After all they had a short prayer for the King: at which he pausd, but at last said *Amen*. He spoke to the Headsman, to see he did his business well: & not use him as he did the Lord Russell, to give him 2 or 3 strokes: for if he did, he should not be able to ly still without turning. Then he gave the Executioner 6 Ginnies, & 4 to one Marshall a servant of Sr T. Armstrong's that attended him with the King's leave; desiring Marshall to give them the Executioner, if he did his work well, & not otherwise. He gave this Marshall overnight his ring & watch; and now he gave him his case of Pickteeth: all for Lady Herriot. Then he laid himself down: & upon the signe given, the Headsman gave a light stroke, at which he lookt him in the face; then he layd him down again, & the Headsman gave him 2 strokes more, & then layd down the Ax, saying he could not finish his work;

till being threatend by the Sheriff & others there present, he took up the Ax again, & at 2 strokes more cut off his head.

All this is tru as to matter of Fact, & it needs no comment to your Lordship. I desire your prayers, & remain

Your Lordship's most affectionate

W. Asaph.

Num. XIV. Vide Præf. §. XXXIX.

An Account of the Church of Swafham *in* Norfolk, *extracted from a Letter written to the Publisher by the ingenious* Beaupré Bell, *of* Beaupré-Hall *in* Norfolk, *Esq*;.

Beaupré-Hall May 11. 1731.

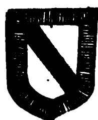
* * * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * *

I Was surpriz'd to find (in your Appendix N. IX.) the story of *the Pedlar of Swafham* deliver'd with a serious Air, by so considerable a person as Sr. William Dugdale, and recorded by Sr. R. Twysden, as a fact, which, upon due Examination, he was convinc'd to be true. Tho' I shall not deny the Possibility of strange Discoveries by Dreams, yet so many grave Relations of this nature have been detected of Error or Fraud, that their Probability is much abated; and I confess they must have something more than bare Tradition or Common Testimonie, to recommend them to my Belief. As you are no ways concern'd to justifie Sr. William's Account, which he acknowleges to be no more than the Tradition of the place, I hope you will not be displeas'd, that I send you some reasons against it, founded on a View of that Church, for which I am oblig'd to an accurate Gentleman, the Reverend Mr Parkin, Rector of Oxburgh Norfolk, who is now drawing up

up an Hiſtory of the Deaneries of Fincham & Cranwick in that County.

The Church of Swaſham is a ſtately regular Pile: —— the Seat of the Pedlar, obſerv'd by Dugdale in his time to be in the North Iſle, was taken down with others about 20 Years paſt, when the greateſt part of the Church, with the Eaſt End of the ſaid Iſle, was new ſeated and pew'd in a modern way; but in a little Chapel at the Eaſt End of this Iſle, which Chapel forms the North part of the Croſs-Iſle of the Church, is to be ſeen a patch'd piece of Wood-work, collected out of the Fragments of ancient Stalls & Seats, & here united. On the lower part of this Work is this Inſcription in old Characters ——Orate p̄o aīabus ——& near the top ——Johis Langman —— Katine —this part, no doubt, belong'd to ſome ſeat or work, made at the chardge of John Langman, who appears, from an ancient MS of this Church call'd the Black Book, to have been a conſiderable Benefactor to it. In the middle of this work, & between the Inſcriptions, is twice repreſented the Effigies of a man as buſied in his Shop, with this mark near it ℭ, (probably I. C. C. John Chapman & Catherine his Wife) and the figure of a Woman alſo carv'd in two places as looking over the Door of a Shop. This Woodwork is ſupported on each ſide by the Heads of the Founder's Seat, on both which near the Summit is a Pedlar carv'd with a Pack upon his ſhoulder, and below him near the bottom, a figure, which, to embelliſh the Story, is commonly ſaid to be a Dog, but from his being muzzled, & the Chain running croſs his back, is much more likely to prove a Bear. ——The Windows above the Arches of the middle Iſle on the North Side are beſt preſerv'd: on theſe he and his Wife are painted in a ſuppliant poſture, ſometimes in Blew, ſometimes in cloſe round Purple Gown's, turn'd up and robed with Furr tinctur'd Or, with Beads by their Sides, & by his Side a ſmall Dagger and a Purſe. — The uppermoſt Window but one, is now the only one below, where their effigies are remaining; here their Gowns are Purple robed with Furr Or; from his Girdle hangs a Pilgrims's Purſe or Pouch; and from her right Side by a String

String or Lace a small obscure Shield, as in the Margent, which seems to agree with the Arms of the *Knevets*, an Antient Family in Norfolk; behind her kneels one Son in a Blew Gown Furr'd Or, & no more Children; & at the bottom of the Window this fragment of an Inscription ------- ad Di' hono' ac glor' ----------------.

That part of this Church was Founded by John Chapman, is beyond Dispute, but that the Founder was a Pedlar, is very improbable from the Richness of his Habit: these [1] *Zonae stipatae*, *pretiosae*, *Epitogia*, *Clochae furratae ad oram*, *Bursae cum Imaginibus variis*, and *sculpti*, *enemalati et deaurati Cultelli ad modum Gladiorum dependentes*, were proper to persons of Quality and Distinction: now, had this Chapman been realy a Pedlar, it would have been more commendable, to have had a Pourtraiture suitable to his Calling (as is the [2] Picture of the Pedlar, who was a Benefactor to the Church of St Mary Lambeth in Surry) and to have been represented on the Glass as the Pedlar is on his Seat. —— If the carv'd work was design'd to perpetuate the memory of his low degree, the Affectation of a Dress (on the Glass) so much superior to his Station, must be ridiculous to his own times, and frustrate the very end and intent of the Carving, by showing posterity, that he was a man of figure and fortunes.

The truth of the case seems to be no more than this --- the Figures of a Pedlar, & a man and woman busied in their Shop, were, according to the low tast of that Age, in a modest manner to set forth the *Name* of the Founder *Chapman*, a Trader or Dealer. --- Such *Rebus's* are frequently met with on old works; but I shall only mention one, & that because it is in this very Church of Swasham

---

1 *Forbid the Clergy by John Stratford ABp of Canterb.* V. Lindwodi Provinc. Lib. 3. T. De Vita et Honestate Clericorum. C. Exterior Habitus. V. Expressatis. 2 V. *New View of London, Vol.* 2. *P.*381.

--- near

--- near the Communion Table lyes the Altar Monument of John Botwright, D. D. Rector of this Church when it was rebuilt: on the body of the Tomb are Four Shields, two to represent his Priesthood, bearing the Sacramental Cups, and the Triangular Emblem of the Trinity, and two to represent his Name, bearing a Boat and Wimbles, Instruments essential to a *Wright* or worker in wood. —— an *aenigma* full as obscure as *Chapman* under the figure of a Pedlar.

Whether Churches were at that time o' day built by Levy or Rate on the Inhabitants (a material part of Sr. William's Account) is what I at least doubt of: but I shall not offer any thing on this Subject. what I have already sent will either give You Satisfaction, or an oportunity of showing Your Candour by Pardoning, Good Sir,

Your most Obliged
Humble Servant
Beaupré Bell.

The late Peter le Neve, Esq;. Norroy King of Arms, spent many years in collecting materials for the History and Antiquities of Norfolk and Suffolk. Without doubt among other things he had made observations about this Church; but what they are, I have not yet learned. Tho' I have a great opinion of the integrity of Sir Roger Twysden and Sir William Dugdale, and of their judgment in Affairs of this kind, and thô I know what regard hath been often paid in all ages by the best men to Dreams, when attended with odd circumstances, yet I will not pretend to interpose in this Affair, or to contradict what hath been so accurately noted by Mr Parkin, especially since it comes confirm'd in another Letter to me from Mr Bell, of June 30.1731. in which is this passage: ——— I defer'd my Thanks for the favour of your last, till I had an oportunity of consulting Mr Parkin about some passages in his account of Swafham Church. He has been so kind to take a second view, & by the help of a Glass discover'd, that the pourtraits, in the upper Windows on the Northside of the Nave and over the Arches, do not represent the suppos'd Pedlar & his Wife, but other Benefactors: however as their Dress agrees with that of Chap-

Chapman and his Wife on the other Windows, and as they are known to have been persons of fashion and account, it confirms the Interpretation of the Story I sent.

Num. XV. Vide Præf. §. XXXIX.

A Letter relating to the last behaviour of Sir *Walter Rawleigh*, written by Dr. Rob. Tounson, Dean of *Westminster*, and afterwards Bp. of *Sarum*, to Sr. *John Isham*.

Ex autographo penes D. Justinianum Ishamum, Baronettum, virum & ingeniosum & eruditum, (ac epistolæ hujus auctoris pronepotem) mihi mutuo dato Oct. 1. 1731.

Sr,

THE last weeke was a busy weeke with me, and the weeke afore that, was more. I would gladly have writt unto you, but could find no time: yet I hope yow had the relation of Sr Walter Rawleigh's death; for so I gave order, that it should be brought unto yow. I was commaunded by the Lords of the counsayle to be with him, both in prison and att his death, and so sett downe the manner of his death as nere as I could; there be other reports of itt, but that which yow have from me is trew: one Crawford, who was sometimes Mr Rodeknight's pupill, hath penned it prettily, and meaneth to putt itt to the presse, and came to me about it, but I heare not that it is come forth. The summe of that, which he spake att his death, yow have, I suppose, allready: when he never made mention of his offence for which he dyed, namely his former treason; but only desired to cleare himself of new imputations, there mentioned: privately he told me in prison, that he was charged to have broken the peace with Spaine, but he putt that, he sayd, out of the count of his offences: saying that he heard, the king was displeased att it; for how could he breake peace with him, who within these 4 yeares, as he sayd, tooke diverse of his men, and bound them backe to backe and drowned them: and for burning the towne, he sayd, it stood upon the king's owne ground, and therefore he did no wrong in that. He was the most fearlesse of death that ever was knowen; and the most resolute and confident, yet with re-

be-

verence and conscience. When I begann to incourage him against the feare of death, he seemed to make so light of itt, that I wondred att him, and when I told him, that the deare servants of God, in better causes then his, had shrunke backe and trembled a litle, he denyed not, but yet gave God thankes, he never feared death, and much lesse then, for it was but an opinion and imagination, and the manner of death though to others might seeme greevous, yet he had rather dye so then of a burning fever: with much more to that purpose, with such confidence and cheerefullnesse, that I was faine to divert my speach another way, and wished him not to flatter himselfe; for this extraordinary boldnesse, I was afrayd, came from some false ground: if it sprong from the assurance he had of the love and favour of God, of the hope of his salvation by Christ, and his owne innocency, as he pleaded, I sayd he was an happy man, but if it were out of a humour of vainglory or carelessnesse or contempt of death, or senslessnesse of his owne estate, he were much to be lamented &c. For I told him, that heathen men had sett as litle by their lives as he could doe, and seemed to dye as bravely. He answered, that he was perswaded, that no man, that knew God and feared him, could dye with cheerefullnesse and courage, except he were assured of the love and favour of God unto him; that other men might make shewes outwardly, but they felt no joy within: with much more to that effect, very Christianly, so that he satisfyed me then, as I thinke he did all his spectators att his death. After he had received the Communion in the morning, he was very cheerfull and merry, and hoped to perswade the world, that he dyed an innocent man, as he sayd; thereat, I told him, that he should doe well to advise what he sayd, men in these dayes did not dye in that sort innocent, and his pleading innocency was an oblique taxing of the justice of the realme upon him. He confessed justice had bene done, and by course of law, he must dye, but yet, I should give him leave, he sayd, to stand upon his innocency in the fact; and he thought, both the king, and all that heard his aunsweres, thought verily he was innocent for that matter. I then pressed him, to call to mind what he had done formerly, and though perhaps in that particular, for which he was condemned, he was cleare, yet for

some other matter, it might be, he was guilty; and now the hand of God had found him out, and therefore he should acknowledge the justice of God in itt, though att the hands of men he had but hard measure: and here I putt him in mind of the death of my L. of Essex, how it was generally reported, that he was a great instrument of his death, which if his hert did charge him with, he should hertily repent, and aske God forgivenesse: to which he made aunswere, as is in the former relation, and sayd moreover, that my L. of Essex was fetcht of by a trick, which he privately told me of. He was very cheerefull that morning he dyed, eate his breakefast hertily, and tooke tobacco, and made no more of his death, then if he had bene to take a journey, and left a great impression in the minds of those that beheld him, in so much that Sr Lewise Stukely and the French man grow very odious. This was the newes a weeke since: but now it is blowen over, and he allmost forgotten. The newes which I heare is, that the promoter of Kowel hath gotten his charges of Sr Thomas Brookes, and Sr Thomas much cheeled, and hath entred into bond of a 100l to the promoter, never to molest or trouble him againe, and the promoter is as cranke and triumpheth in his victory very much, and Sr Thomas glad he hath escaped so. I once saw Henry Tremill, and that is all. What is become of Robin Dallison, I cannot tell, but he was here in great expectation of a place, which I thinke now he is fallen from; for all officers here are much younger then himselfe. The businesse of the treasurer sleepeth; and that of my L. of Exceter and Sr Thomas Lake will not be called upon this terme. There be, as I heare, 17000 sheets of paper in that booke, which, upon ordinary account, cometh to eight hundred and fifty pound, the very writing. The King and Prince, thankes be to God, are very well. The Queene is still at Hampton-court, and crazy they say. Yow will remember me kindly to my lady and your mother, and if yow have any imploiment for me here, yow shall find me allwayes

Westminst: Coll. Att your service
Novemb. 9. 1618. Robert Tounson.

Superscribed, To the right worshipfull my very loving frend Sr John Isham, att his howse in Langport in Northamptonshire

This. THE

THE NAMES OF THE SUBSCRIBERS.

N.B. *An Asterisk is put before those that subscrib'd for large Paper, a Dagger after those that subscrib'd for several Copies.*

EDward Acton, LL. B. Rector of Bentworth in Hampshire, and Chaplain to the Right Honourable Talbot Earl of Sussex.
Thomas Allen, M.A. Rector of Murston and Kingsdown in Kent. †
John Anstis, Esq. Garter, Principal King of Arms.
Edmund Archer, D. D. Archdeacon of Wells.
The Right Reverend Father in God Thomas (Tanner) Lord Bishop of St. Asaph.
Le Marquis d'Aubais prés de Nismes en Languedoc.
*Thomas Bacon, alias Sclater, of Catley near Linton in Cambridgeshire, Esq.
Thomas Baker, B. D. of St. John's-Coll. Cambr.
William Baker, D. D.
Mr. George Ballard, of Campden in Glouceſtershire.
*Richard Banner, of Perry Hall in the County of Stafford, Esq.
*Oliver Battely, M.A. Student of Christ-Church, and junior Proctor of the University of Oxford.
Mr. William Bedford.
Beaupré Bell, Esq. M. A. of Trin. Coll. Cambr.
Thomas Bowdler, Esq. †
Henry Bradshaw, of Marple in Cheshire, Esq.
*William Brome, of Ewithington near Hereford, Gent.

*The Honble. William Bromley, Esq. Member of Parliament for the University of Oxford.
Thomas Bryan, Esq.
Edward Burton, of the Middle-Temple, Esq.
* The Honble. Benedict Leonard Calvert, Esq. Governour of the Province of Maryland in America.
Francis Canning, of Foxcote in Warwickshire, Esq,
The Reverend Mr. Thomas Carte, M. A.
Seymour Cholmondeley, of Holford in Cheshire; Esq.
* The Honble. George Clarke, Esq. D. Civ. L. Member of Parliament for the University of Oxford, and Fellow of All-Souls-College in the same University.
The Rt. Honourable Henry Lord Colerane, Baron of Colerane in the Kingdom of Ireland.
Walter Clavell, of the Inner-Temple, Esq. F. R. S.
* Edward Collingwood, of Newcastle, Esq.
The Reverend Mr. George Coningesby, M.A. Rector of Bodenham in Herefordshire.
* The Honourable Cuthbert Constable, Esq. †
Nicholas Corsellis, Esq. B.Civ.L. of Lincoln-Coll. Oxon.
Sir Clement Cottrell, Kt. Master of the Ceremonies.
* Thomas Crowe, of London, M. D.
Peter Davis, Esq. Recorder of Wells.
Francis Dickins, L. D. Regius Professor of Law of the University of Cambridge.
Sir John Evelyn, of Wotton in Surrey, Baronet.
* Sir Robert Eyre, Kt. Lord Chief Justice of the Common-Pleas.
* The Rt. Honble. Thomas Ld. Foley, Baron Foley, of Kidderminster in Worcestershire.
* Martin Folkes, Esq.
Richard Frewin, M. D. Camden Professor of History in the University of Oxford.
Thomas Frewin, of Lincolns-Inn, Esq.
The Honble. Roger Gale, Esq. F. R. S.
Samuel Gale, Esq.
The Reverend Claude Gilbert, D. D. Vice-Provost of Trinity-College in Dublin.
Thomas Girdler, D.D. Rector of Reedham in Norfolk.

* Tho-

*Thomas Goodman, M.D. Phyſician in ordinary to his Majeſty.

The Reverend Dr. Richard Goodwin, Rector of Tankerſley in Yorkſhire.

Mr. Thomas Granger.

The Reverend Zachariah Grey, LL.D. Rector of Houghton Conqueſt Com. Bedf.

John Griffin, of Sareſden in Oxfordſhire, M. A. [deceas'd.]

* Sir Richard Groſvenor, of Eaton in the County of Cheſter, Baronet.

* The Honourable Francis Gwyn, of Ford-Abbey in Devonſhire, Eſq.

Fletcher Gyles, of London, Bookſeller.

George Harbin, M. A.

* Philip Harcourt, of the Inner-Temple, Eſq.

* Edward Harley, Eſq. M. A. of Chriſt-Church Oxford.

William Holwell, of Exeter, Eſq.

The Reverend Mr. John Hotchkin, M. A. Rector of Abbat's-Ripton in Huntingdonſhire.

* William Inge, of Thorp-Conſtantine in Staffordſhire, Eſq.

* James Joye, of Duke ſtreet Weſtminſter, Eſq.

Sir Juſtinian Iſham, Baronet, Knight of the Shire for the County of Northampton.

Euſeby Iſham, M.A. Rector of Lincoln-College Oxford.

Benedict Ithell, of Temple Dinſley in Hertfordſhire, Eſq.

*William King, D.Civ.L. Principal of St. Mary-Hall Oxon.

* Richard Levett, M.A. Rector of Blithfield in Staffordſhire.

* Lincoln-College Library Oxon.

* The Right Honourable George Henry (Lee) Earl of Litchfield.

John Loveday, Eſq. B.A. of Magd. Coll. Oxon.

Francis Lutterell, of the Middle-Temple, Eſq.

* Charles Lyddell, B. Civ. L. Rector of Ardingly in Suſſex.

* Richard Lyddell, Eſq.

Sir James Mackenzie, Baronet.

* Richard Mead, M. D. F. R. S. †

* Sa-

Advertisement.

THE Publisher is now printing from two ancient MSS. one in the Cotton Library, the other in the Library of the Herald's Office, *Duo rerum Anglicarum scriptores veteres, viz. Thomas Otterbourne & Johannes Whethamstede, ab origine gentis Britannicæ usque ad Edvardum* IV. To which will be added, among other Things (1) *The Foundation of the Almes House of Ewelm in Oxfordshire,* from a MS. in the Harleyan Library. (2) Divers Letters (among which several of Margaret, Queen of Scotland) relating to the Affairs of the North in the years 1523, 1524, copied from the Originals, found in a MS. that belong'd to the Lord Dacres, Warden General of the Borders of England. (3) *Francisci Godwini Catalogus episcoporum Bathoniensium & Wellensium,* from a MS. at Cambridge, being a Tract not only much larger than the Account of the Bishops of Bath and Wells in Bishop Godwin's *Commentarius de Præsulibus Angliæ,* but also quite different from it. The Price of this Work, which will make two Volumes in 8vo. and was never before printed, will be (the same with that of *Walter Hemingford, viz.*) two Guineas the large, and a Guinea the small, Paper; which Money is to be paid all together at the time of Subscribing. Subscriptions are taken in either by the Publisher at Edmund-Hall, or by Joseph Brookland at the THEATER Printing-House, in Oxford.

WALTERI HEMINGFORD HISTORIA EDVARDI PRIMI.

Edwardus Primus Rex.

De Coronacione Edwardi Regis et ejus Primordiis.

NNO Domini milleſimo CC°. LXXIIII^to. quarto Non̄. Augusti, applicuit in Angliam Edwardus, filius Regis Henrici, et XIIII°. Kalend. Septembr. die ſcilicet beati Magni Martiris, magnificatus eſt et in Regem Angliæ coronatus II° anno Regni ſui poſt obitum Patris, ipſumque inunxit in Regem, et Alienoram conjugem ſuam in Reginam, frater Robertus de Kiluerby, Archiepiſcopus Cantuarienſis, apud Weſtmonaſterium London̄, congaudentibus tur- A. D. 1274.

A. D. bis et conclamantibus, *Vivat Rex.* Erat enim aſpectu
1274. pulcher, magnæ ſtaturæ et elegantis formæ (ab humeris enim et ſupra in populo communi eminebat) et juvenilis ætatis. Nondum enim compleverat annum ætatis ſuæ XXXVI. Hic in primordiis novitatis ſuæ leges juſtas condere, et inſufficientes adimplere, cupiens, ut pote juſtus, magni conſilii, et diſcreti animi, convocatis magnatibus ſuis, anno regni ſui tercio, de communi conſilio, ſtatuta condidit London̄, quæ dicuntur ſtatuta Weſtmonaſterii prima, & continent capitula XLVII.

De concilio [1] *Lugdunenſis per Papam Gregorium* [2] *tercium.*

EODEM anno, ſcilicet milleſimo CC°. LXXIIII. menſe Mayo, celebratum eſt Concilium generale [3] Lugdunis, præſidente Papa Gregorio X. in quo ſpecialiter expoſuit Papa negocium Terræ ſanctæ, ubi quidem Salvator omnium operatus eſt in medio illius Terræ [4] ſalutem, ubi ſumpſit temporalis nativitatis inicium, et humanæ converſacionis deduxit tempora, ubi probroſæ paſſionis ſuſtinuit obprobrium, et tandem pro redempcione noſtra mortem quidem ſubiit temporalem, ut ſic, ſui precioſi effuſione cruoris, vetus piaculum expiaret: adjecitque, *Numquid igitur non contingent redemptorum corda immenſa et innumerabilia beneficia redemptoris, numquid non accendent cujuſque præcordia claves et ſtigmata noſtri Salvatoris,* [5] *ni ipſi pro tot, quæ nobis tribuit, hoc ſaltem neceſſitatis tempore, aliquid rependamus, dum Crucis hoſtes, Crucifixum habentes oſtentui, cultores ipſius Chriſtiani nominis, ut Chriſti cultum de terra deleant, in-*

1 *L.*Lugdunenſi. 2 *L.*decimum. 3 Lugduni,*T.* 4 *Adjeci ex T.* 5 Ut ipſi *T.*

ceſſan-

ceßanter exterminant et conculcant, ipsos debilitantes viribus, extenuantes opibus, et diversis & variis confusionibus [1]*ßaturantes? Ad vindicandas itaque Redemptoris injurias, ac redimenda ignominiosæ conculcacionis obprobria, nos ipsos et nostra debemus exponere, et ipsum negocium viribus totis promovere. Et licet omnia poterimus de plenitudine potestatis, volumus tamen nobis imponere frenum racionis, ut, quod fuerit concedendum, de communi consilio concedatur,* datusque est [2] ei dies ad respondendum in scriptis, ut vel concederent, vel certas raciones prætenderent, quare non esset hoc faciendum. Adveniente die, multi [3]consenserunt, contradicere non audentes. Inter quos Cantuariensis Archiepiscopus, Frater Robertus de Kiluerby, de ordine Prædicatorum, qui per Papam in hunc locum positus fuerat, sic respondit: *Pater* [4]*sancte, opus et creacio manuum vestrarum* Ego sum, [5]*ecclesia mea ecclesia vestra, et bona mea bona vestra sunt. Disponite ergo de ecclesia mea et de bonis meis, sicut et de bonis propriis.* Inter ceteros vero, qui contradicere proposuerant, erat ille magnus Philosophus, magister Richardus de Mapham, decanus Lincolniensis. Hic Papæ tradidit cedulam excusatoriam, oppressiones Anglicanæ ecclesiæ continentem, tum propter guerram longinquam, quæ inter Regem et subditos diu agitata duraverat, tum propter solucionem decimæ, per Papam Regi concessæ per [6] sex annos, dicendo, in tantum oppressam, quod vix adicere posset ut resurgeret. Cui tandem dixit Papa: *Domine Decane, dictastine cedulam hanc?* A. D. 1274.

1 *L.* saturantes, *cum T. Neque aliter O. in margine.* 2 *Omittit T.* 3 Concesserunt, *T.* 4 *Sic & T. Male igitur* Sanctissime *in O. perinde ac si* scē *idem valeret quod* Sanctissime. 5 Et ecclesia *T.* 6 VII. *T. Sed* sex *etiam in Cod. MS. Coll. Trin. Cantabrigiæ.*

A. D. 1724. Et ille: *Pater ſancte, Ego dictavi et ſcripſi.* Et Papa: *Numquid conſentis tu, vel contradicis?* Et ille: *Domine, non contradico.* Et Papa: *aliud eſt non conſentire, et aliud non contradicere.* [1]*Num ergo conſentis?* Et iterato reſpondit: *Domine, non contradico.* Cumque ex ore ipſius aliud habere non poſſet, privavit eum omni beneficio eccleſiaſtico, et erat privatus tribus diebus et tribus noctibus. [2]Optinuitque peticionem à Clero, et decimam VI annorum in ſubſidium terræ ſanctæ conceſſit, et reſtitutus eſt ipſe Decanus in gradum [3]preſtinum elapſo triduo, fecitque Papa in eodem Concilio conſtituciones multas, et incertis titulis decretalium, eas intitulari præcepit, vocanturque *conſtituciones Gregoriana.* Eodem anno mortuus eſt idem Papa Gregorius citra Montes, cui ſucceſſit Johannes Papa. Hic infra duos annos obiit. ſic cecidit ſuper eum Camera ſua, et [4]oppreſſerat eum. Cui ſucceſſit Nicholaus III^us^.

A. D. 1275. Anno Domini M° CC° LXXV°. III° Idus Septembris, inter primam et terciam factus eſt Londoniis, et per regionem Angliæ, terræ motus generalis, tam in caſtris quam in villis, ædibus et campis. Eodem tempore cecidit pluvia ſanguinea in diverſis Walliæ partibus. Eodem anno incepit comunis ſcabies ovium in Anglia per loca diverſa.

Wallenſes cum Leulino rebellare cœperunt.

A. D. 1276. ANNO Domini milleſimo CC°. LXXVI°. miſit Leulinus, Princeps Walliæ, nuncios in Franciam, deſponſavitque ſibi in uxorem filiam quondam

---

1 Nunquid igitur conſentis? *T.* 2 Obtinuitque Papa petitionem *T.* 3 Priſtinum *O.* & *T.* 4 Oppreſſit eum. Cui ſucceſſit Nicholaus III. Eodem anno Dominus Walte-

Domini Symonis de Monteforti, cumque duceretur A. D.
puella [1] per Enericum fratrem suum, qui Thesaurarius 1276.
fuerat Eborum ecclesiæ, capti sunt in mari à quinque portubus, et ad Regem Edwardum adducti. Quo audito, statim guerram movit in Wallia ipse Leulinus, devastans gladio, et igne succendens, quæcunque manus ipsius contingere potuerunt. Divertitque Rex ibidem cum exercitu copioso, et in tantum artavit eum, quod pacem quærere compulsus est. Composuitque cum [2] eo magna pecunia, & fœdus pepigit, quod semel singulis annis ad Parliamentum suum veniret Londoniis; et sic accepta uxore sua, recessit ab eo Rex. quæ quidem uxor in anno sequenti mortua est. Ipse A. D.
vero Leulynus in eodem anno sequenti, in festo Nati- 1277.
vitatis Dominicæ, Londonias venit, homagium fecit, et reversus est. [3] Iterato infra tercium annum ad Parliamentum vocatus ut veniret, venire contempsit et guerram movit. quod audiens Rex, divertit [4] ibidem, et iterato eum constrinxit ut componeret; dataque pecunia, dimisit eum et abiit. Anno Domini millesi- A. D.
mo CC° LXXVIII°. in quindena Sancti Johannis Ba- 1278.

---

terus de Merton consecratus est in episcopum Roffensem. Anno Domini *&c. T.* 1 Per fratrem Henricum, qui Thesaurarius fuerat Eboracensis ecclesiæ, capti sunt ambo à quibusdam de portubus Bristoll, cum duabus navibus, variis apparatibus onustis. quæ omnia in manu Regis tenta sunt: & ipse Henricus in Castro de Corf carceri est mancipatus. Soror vero sua tradita est in custodiam Regis apud Wyndesore, & sic perturbata est puella à proposito veniendi ad maritum suum, propter quod multa mala postea evenerunt. Quo audito, *T.* 2 Rege *pro* eo *in T.* 3 Iterato tertio anno ad Parl. v. ut veniret, non venit, sed contempsit *T.* 4 Ad eum *pro* ibidem O. *in margine. Atque ita etiam in T. & Trin.*

ptistæ

D. ptiſtæ tenuit Rex Parliamentum ſuum apud Glouce-
78. ſtriam, fecitque Statuta, quæ dicuntur Statuta Glou-
ceſtriæ, continencia XV capitula. et in menſe Auguſti fecit ibidem Rex ſtatutum *Quo Waranto*, et tractatum eſt de moneta retonſa per Judæos, et capti ſunt per totam Angliam XIIII Kal. Decembris, et detecta maleficorum fraude, plures eorum ſuſpenſi erant, factaque eſt in anno ſequenti nova moneta et inciſibilis, et quadrantes et oboli rotundi quod pauperibus pernicioſum erat.

Obiit Archiepiſcopus.

D. ANNO Domini milleſimo CC°.LXXIX. obiit Wal-
79. terus Giffard, Eborum Archiepiſcopus, X°. Kal. Maii. Cui ſucceſſit Willelmus [1] Wetewang. Hic in anno Archiepiſcopatus ſui ſecundo, ſuffraganeum ſuum Robertum de Inſulis Dunelmenſem Epiſcopum, et Capitulum [2] Dunolmenſe viſitare volens, paſſus eſt ibidem repulſam. Clauſerunt enim portas civitatis contra eum. Ipſe vero Pontificali accepto prædicavit ibidem in platea [3] civitatis, et aſſumpto Themate, *deſcendi ut viderem Judæam et Jeruſalem*, et facto ſermone in contradictores ſibi ſentenciam Excommunicacionis terribilem fulminavit, et locum eundem eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto. Ipſi vero parvi pendebant omnia. Fundaverant enim ſe ſuper conſtitucionem Innocencii quarti de cenſibus et exaccione Romana, et [4] appellaverant, dicentes, eum admitti non debere, niſi proprium Capitulum et Dioceſim prius viſitaſſet, quod non

---

1 Wyckewang *T.* 2 Dunelmenſe *T.* 3 Civitatis, aſſumpto hoc Themate, *T.* 4 Appellaverunt, *T.*

fe-

fecit. Dicit enim Constitucio illa sic; *Statuimus, ut* A. D.
[1] *quibus Archiepiscopus, suam volens visitare Provinciam,* 1279.
prius ecclesiæ suæ Capitulum et Civitatem ac Diocesim visitare procuret. Anno autem revoluto, et mortuo [2] Dunolmensi episcopo, iterato eciam eodem tempore anni, scilicet circa festum Sancti Johannis Baptistæ, ibidem causa Visitacionis adveniens, majorem quam prius passus est injuriam, et renovata terribili sentencia, recessit et abiit: et extunc in Romana Curia inmensis sumptibus litigabant.

Obiit Papa.

ANNO Domini millesimo CC°. LXXXI°. XIII A. D.
Kal. Junii obiit Papa Nicolaus III^us. Cui successit Martinus Thuronensis, VIII. Kal. Marcii consecratus. 1281.
Eodem anno II Non. Octobr. translatus est Sanctus Hugo, quondam Lincolniensis episcopus, et consecratus est tunc Olyverus episcopus ejusdem ecclesiæ, qui successit Ricardo de Graveshend [3] episcopus. Eodem anno, III Kal. Augusti, combusta fuit magna pars Sancti Botulphi. Eodem anno Tabula rotunda tenebatur sumptuose apud Warewyk. Anno præcedenti, scilicet millesimo CC°. LXXX, fecit Rex statutum de manu mortua, præjudiciale Religiosis et Ecclesiæ Sanctæ.

Wallenses surrexerunt, et Leulinus occiditur cum fratre suo David.

ANNO Domini millesimo CC°. LXXXII°. David, A. D.
frater Leulini, Principis Walliæ, qui in duabus 1282.

1 *L.* quilibet *cum T. & Trin.* 2 Dunelmensi *T.* 3 *L.* episcopo, *cum Trin.*

pri-

A. D. 1282. primis guerris Walliæ Regi Angliæ contra Leulinum fratrem suum strenue militaverat, ut pote quem donis variis et possessionibus multis Rex ipse ditaverat in Anglia, et caram Consanguineam suam eidem copulaverat in uxorem, cum fratre suo Leulino concordatus est. Cui [1] causam intulit ipse Leulinus, quod nunquam ipsius veram consequeretur amiciciam, nisi Regi Angliæ in tantum efficeretur inimicus, in quantum dudum fuerat verus amicus: et sic Herodis et Pilati inita concordia et facta conjuracione valida insurrexerunt in Christos Domini Anglos innocentes, ceperuntque ad Castrum de Flynt Dominum Rogerum de Clyfford, quem Rex Angliæ ibidem præfecerat, et tetro Carceri tradiderunt. deinde vastantes igne et gladio quicquid ipsius Regis [2] vel [2] Anglorum contingere potuerunt. Et hæc quidem incepta sunt in tempore sancto infra Passionem Domini [3] sanctam [3]. Quod cum audisset Rex, misit, tanquam filius catholicus, ad Patres Spirituales Archiepiscopos et Episcopos in fide Christiana rogans, ut ipsos malefactores, et eorum [4] compaces et fautores, qui, tranquillitati et paci Ecclesiæ sanctæ et Regni sui invidentes, deprædaciones, homicidia, incendia et multa enormia perpetrarunt, propter quæ in Canonem latæ sentenciæ ipso facto dinoscuntur incidisse, ab universis et singulis subditis suis per universas Dioceses publice et sollempniter denunciari facerent excommunicatos. Credidit enim et adjecit, quod eorum rebellio et malicia, mediante juvamine gladii spiritualis, qui in hujusmodi casu juvare dinoscitur, per brachium seculare facilius reprimerentur. Deinde Rex congregato exercitu copioso profectus est in Walliam [5] circa

1 Tum *pro* causam *in T.* 2 *Omittit T.* 3 *Deest T.* 4 *L.* complices *cum* O. *T.* & *Trin.* 5 *Sic etiam T. non ut in* O. contra.

fe-

festum Pentecostes, et coartavit eos, ut in montem ascenderent. Marinarii eciam de Portibus, agentes animose, et periculo se credentes immenso, ceperunt insulam de Anglesay, fugatis Wallensibus et aliquibus interfectis. Et ait Rex, *jam Leulinus*, inquit, *perdidit pulcriorem pennam tocius caudæ suæ*, fecitque fieri [1] potens ultra aquam Menetħ ad ingressum de Snawdon̄ super naves multas, ad invicem conjunctas, compositis signis et conjunctis tabulis super ipsas naves, ita quod in fronte una transire possent [2] LX armati. Dumque esset Rex in Castro Abreconway, nec adhuc [3] transire parasset, ecce quidam ex nostris, VII quasi Baneretti, cum III. C. [4] feris armatis, ut laudem adquirerent et nomen curiosum, necdum ponte plene firmato [5] et perfecto, incaucius transierunt, et [6] hoc in descensu aquæ et aqua retracta. Cumque lustrassent pedes moncium, et essent [7] & ponte aliquantisper remoti, superque venissent fluctus marisque inundancia, ita quod ad pontem redire non possent præ aqua nimia, egressi sunt Wallenses à montibus excelsis, dirigentes ad eos iter et gressus suos. At nostri attoniti, et multitudinem timentes magnam, se pocius aquæ quam hosti credere voluerunt: ingressique sunt aquam ita ut erant onusti et armati, et quasi in puncto submersi sunt. inter quos erat ille nominatus miles Dominus Lucas Tanay, qui Senescallus Vasconiæ dudum extiterat. habuit enim Rex in exercitu suo multos Vasconienses et [8] Bastlenses, qui in ejus auxilium pompose venerant, sed non revertebantur omnes. Salvavit tamen Dominus in illa A. D. 1282.

1 *L.* pons, *vel cum T. & Trin.* pontem. 2 Quadraginta *T.* 3 Transire se parasset, *T.* 4 *Potius*, fere, *cum T. & Trin.* 5 *Malim* nec *cum T.* 6 *Abest T.* Hæc *Trin.* 7 *L.* à *cum O.T. & Trin.* 8 Basculenses, *T.* Basolenses, *Trin.*

A. D. 1282. die illum strenuissimum Militem, Dominum Willelmum Latymer, qui in dextrario suo portatus est per medium aquarum multarum. Facta est illa submersio misera die Sancti Leonardi Confessoris. Circa vero sequens festum beati Nicholai descendit ipse Leulinus cum solo armigero de montibus, ut caucius exploraret, si habitatores convallium in fide sua manerent ut prius, rellquitque totum suum exercitum in supercilio Montis super aquam, quæ vocatur Waye, et præoccupaverunt sui pontem Erewyn, manseruntque ibi ex parte sua Wallenses plurimi, et ex parte altera Regales multi. Rex vero eodem die apud [1]Rotheland erat in præsidio. Dumque Regales nostri, quorum Duces exercitus erant Dominus Johannes Giffard et Dominus Rogerus de Mortimer Juvenis, viderent Wallenses ad pontem, [2]exercitum grandem in supercilio montis, loquerenturque mutuo quid esset faciendum: respondit unus, cui nomen [3]Hilias Wallayn̄, *Si manserimus hîc, nec proficere nec transire poterimus: sed est vadum quoddam, non longe distans, et à Wallensibus incognitum, ubi transire poterimus, cum difficultate tamen. Sequantur ergo me viri fortes, et percuciemus à tergo Wallenses, qui modo sunt ad pontem, et sic patebit ingressus per pontem reliquo exercitui nostro, poterimusque extunc plane procedere contra reliquos hostes*; fecitque sic, et transivit vadum aliis incognitum, unde et nomen sortitum est usque in præsentem diem, et vocatum est [4]Hilisswath. percussisque Wallensibus, qui erant ad pontem, liberum fecit introitum reliquo exercitui nostro. Cumque clamor ascenderet eciam ad aures ipsius Leulini, qui ibi prope in grangio Thaulweyr latitabat, ait ipse

1 Rothelan *T.* 2 Et exercitum *T.* 3 Helias *T.* 4 Helisswath̄ *T.*

Leu-

Leulinus, *nonne Wallenses mei sunt ad pontem* [1] *Grewyn?* A. D.
Dicunt ei, *utique sunt.* Et ait, *eciamsi tota Anglia esset in* 1282.
parte [2] *altera, non timerem eos.* Ingravescente tandem clamore, et tumultuante ejus exercitu in excelsis, dum exercitum Anglorum viderent properantem, festinavit ipse Leulinus cum puero suo latenter [3] ascendere. Timuit enim sibi, cognito prædicto casu. Cumque videretur à quodam ex nostris, Stephano scilicet de Frankecon̄, nec tamen cognosceretur quis esset, secutus est eum idem Stephanus cum paucis, et ipsum fugientem et leviter armatum perforavit, et confestim abiit, et reversus est ad exercitum nostrum. Steterunt itaque Wallenses per turmas suas in supercilio montis, expectantes Principem et Dominum suum, sed in cassum: et ascendentibus nostris, sagittas & telas multas direxerunt, factaque concertacione aliqua [4] et [4] per sagittarios nostros, qui inter equestres [5] innixi erant, corruerunt multi, eo quod animose steterunt expectantes Dominum suum. Tandem vero equestres nostri ascenderunt in [6] mortem super eos, et cæsis aliquibus reliquos in velocem fugam converterunt. Revertentibus ergo nostris optenta victoria, prædictus Stephanus perrexit, ut videret, quinam essent illi duo, quos percusserat, et visa facie Leulini et cognita, [7] amputaverunt capud suum, et ad Regem nostrum cum gaudio detulerunt. Rex vero illud mitti jussit London̄, et sic apposita serta argentea, in signum Principis, per medium Westchepe [8] London̄ et in lancea repositum est, ut à trans-

1 Erewyn *supra. rectius.* Orewyn *T.* 2 Opposita *pro* altera *in T.* 3 Montem *addit T.* 4 *Omittit T.* 5 *L. cum T.* inmixti erant, *non, cum O.* mixti erant. 6 *L.* montem *cum O. et T.* 7 Amputavit *T.* 8 Quædam hîc omissa *inquit cl. Stillingfletus in margine O. Supple igitur hoc pacto ex*

 T.

A. D. 1282. euntibus univerſis longo tempore videretur. Et ſic adimpletum eſt ſortilegium Diabolicum, in quo ſpem poſuerat ipſe Leulinus. Dicitur enim, quod, cum guerram movere proponeret contra Regem Anglorum, ſciſcitatus eſt à quadam ſortilega, quidnam eveniret ei? At illa, conſulto Diabolo, reſpondit ei, quod audacter propoſitum continuaret, et ſciret pro certo, quod per medium Weſtchepe London̄ coronatus equitaret. Ipſe vero ob hoc credens, ſe futurum Regem Anglorum, inceptum errorem continuavit ad mortem, et quod Diabolus non adimplevit in vita, ſuplevit in morte. Rex autem, præconizata pace ſua, ſuſcepit homagia et fidelitates Magnatorum Walliæ, et firmam pacem ſtatuit per totam Walliam, ordinavitque certos homines Anglicos et Wallenſes, qui perſequerentur David, fratrem Leulini, et ſic in Angliam reverſus eſt[1]. et in Parlia-

---

T. & Trin. London̄ in lancea per equeſtrem delatum eſt cum magno comitatu civium & apparatu: & ſuper turrim excelſam turris Regiæ tandem cum lancea repoſitum eſt, ut à tranſeuntibus univerſis longo tempore videretur. Et ſic adimpletum *&c.* 1 Deſunt quædam O. *in margine manu cl. Stillingfleti. Atqui nihil plane deeſſe indicio eſſe poteſt, quod nulla in Codice MS. collegii Armorum compareat lacuna. Sed forte Codicem quendam interpolatum inſpexerat Stillingfletus, qualem profecto & illum fuiſſe manifeſtiſſimum eſt, quo uſus eſt cl. Tannerus. Cujuſmodi tamen Codices interpolatos pro genuinis fœtibus habent ſcioli, quos neutiquam ſeu hiſtoricos, ſeu antiquarios, niſi κατὰ χλευασμὸν, dixeris. Jam me recte ſentire, inde colligere videor, quod in T. hic locus hunc in modum legatur:* & ſic reverſus eſt in Angliam. Anno Dni. M. CC. LXXXIII. circa feſtum Sti. Michaëlis, Rex, convocatis Regni ſui magnatibus apud Salopesbury, tenuit ibi Parliamentum ſuum, & adduci fecit David, qui apud Rothelan fuerat captivus, & ibi adjudicatus eſt morti retroactis temporibus inaudita. Primo equo diſtractus; 2do. ſuſpenſus; tertio capite trunca-

ca-

mento de Solopesbire, quod tenuit Rex post festum Sancti Michaëlis, tanquam seductor et proditor, furque et [1] omicidia, tractus est et suspensus, et postea membratim divisus, et quatuor ejus membra in quatuor partes Angliæ missa sunt, in memoriam rei [2] perpetuæ. Capud autem ejus London̄ delatum est, et cum capite fratris sui Leul̄ini in sullime erectum in Turri Regia. Eodem anno, durante guerra Walliæ, dabatur Regi Tricesima à communi Populo, et Vicesima à Clero, auxilii nomine. A. D. 1282.

Anno Domini millesimo CC°. LXXXIII°. et anno Regni Regis Edwardi XI°. post festum Sancti Michaëlis, tenuit idem Rex Parliamentum suum apud Acton̄ Burnel, ubi fecit illud statutum sic vocatum. Eodem anno obiit Papa Martinus, cui successit Honorius Papa eodem anno. A. D. 1283.

---

catus; quarto, ut cor & viscera extracta comburerentur; quinto corpus in quatuor partes divisum per quatuor Angliæ plagas seperatim suspenderentur. Capud autem London defertur, ponendum juxta capud fratris sui Lewelini. Eodem anno, durante guerra Walliæ, dabatur Regi XXX^a, à communi populo, & XX^a. à clero in auxilium. Eodem anno, sc. M.CC.LXXXIII, & anno regni regis Edwardi XI°. *&c. Ceterum hæc scripseram, priusquam ad manus devenisset Cod. Trin. in quo locus hoc pacto legitur*: et sic in Angliam reversus est. David autem à prædicta cæde fugiens, in moris et mariscis latitabat fere per annum. Tandem vero captus in vigilia Sancti Mauritii ad regem adductus est, et in parliamento de Solopp. quod tenuit rex post festum sancti Michaëlis, tanquam seductor et proditor, fur et homicida, judicatus, tractus et suspensus, et postea membratim *&c. Quæ profecto lectio notam Stillingfleti firmare videtur. Hæc autem subdere volui, ne forsitan nodum in scirpo quæras.* 1 *L.* omicida. 2 *Potius*, perpetuam.

Trans-

A. D. 1283.

Translacio Sancti Willelmi Eborum.

EODEM anno, scilicet Dominica infra Octavas Epiphaniæ Domini, qui fuit anno illo V. Idus Januarii, translatus fuit Sanctus Willelmus Eborum Archiepiscopus, et in capsa argentea et aurea reverenter reconditus, per Venerabilem Patrem Willelmum [1] Wetewang, tunc Eborum Archiepiscopum, et ceteros Angliæ Episcopos, qui ob hoc ibidem convenerant, assistente Rege et Regina, cum ceteris Magnatibus terræ, et Clero et Populo. Eodem eciam die consecratus est ibidem, et ab eodem Archiepiscopo, Antonius de Bek, Dunolmensis Episcopus. Et profectus est exinde Rex in Walliam, ut Terram illam et stabiliret et ordi-
A. D. 1284. naret. Ubi cum esset apud Carnarvan, peperit ei Regina filium, et vocavit nomen ejus Edwardum, scilicet millesimo CC°. octogesimo quarto, et eodem anno obiit Alfonsus, filius Regis, apud Windesouer.

Rex profectus est in Vasconiam. Obiit Willelmus Archiepiscopus.

A. D. 1285. ANNO Domini millesimo CC°.LXXXV. obiit Willelmus, Eborum Archiepiscopus, apud Pontiniacum, ubi et reconditus jacet. Cui successit Johannes Romanus, qui profectus ad Curiam, consecratus est ibidem ab Honorio Papa. Eodem anno post Pascham tenuit Rex Parliamentum suum apud Westmonasterium London, ubi fecit Statuta multa, quæ dicuntur *Statuta Westmonasterii secunda*, et continent XLVIII capitu-

1 Wykwang, *T.*

la.

la. In quo Parliamento prædixit Rex Magnatibus ſuis, A. D.
quod oporteret eum transfretare in Vaſconiam, pro 1285.
quibuſdam arduis corrigendis. Ordinataque terra, et omnibus in pace agentibus, profectus eſt in Vaſconiam in anno ſequenti, ubi audita querela et fraude cognita quorundam Burdegalenſium, qui cum Rege Francorum locuti fuerant, et promiſerant, ſe ejus poteſtati ſubici velle, nec in fide Regis Angliæ ulterius permanere, quoſdam fecit equis trahi, et majores natu auctores ſceleris, ſublatis lignis de eorum domibus, in plateis juſſit ſuſpendi, ſtabilivitque totam Vaſconiam in pace ſua, et extunc interpoſuit partes ſuas inter Reges diſcordantes, Regem ſcilicet Franciæ, Hiſpaniæ et Arragonum, ita ſcilicet quod eos ad bonum pacis et quietis allexit, redemitque Karolum Principem de Murreo, conſanguineum ſuum, à carcere Regis Aragonum, pro pecunia non modica. Qui quidem Karolus in anno ſequenti apud Reatam à Papa Nicholao IIII. Regni Jeruſalem et [1] Ciſiliæ Diadema ſuſcepit, poſt obitum Regis [2] Ciſiliæ Karoli Patris ſui. Moratus eſt itaque Rex in partibus tranſmarinis per tres annos fere continuos, et inde reverſus [3] in audivit querimonias multas de Juſticiariis ſuis, quibus inquiſitis et cognitis, ipſum Capitalem Juſticiarium ſuum, Dominum Thomam de Weyland, perpetuo exulavit, et reliquos ejus conſocios pecunia mulctavit copioſa, depoſuitque potentes de ſede, et exaltavit humiles.

Obiit Papa.

ANNO Domini milleſimo CC°. LXXXVII°. obiit A. D.
Honorius Papa. Cui ſucceſſit Nicholaus [4] III^us^. 1287.

1 Siciliæ *T.* 2 Siciliæ *T.* 3 *L. cum T.* in Angliam, audivit. 4 *L.* IIII^us^. *cum T.*

de

A. D. 1287. de Ordine Fratrum Minorum. Quod quidem nomen sortitus est, [1]et dicitur, quod in juvenili ætate beatus Nicholaus ipsum prænunciavit fore Papam. Ipse eciam cuidam speciali ex Fratribus retulit, dicens, *jam de me completa sunt omnia, excepto uno.* At ille, *quid est*, inquit, *hoc dictum? Et ille, in juvenili*, inquit, *ætate*, [2]*postquam habitum susceperam, Visionem vidi, et audivi* [3]*et spiritu, me futurum Theologiæ Doctorem, et postea Ministrum tocius Ordinis generalem, deinde Papam, et extremo hereticum.* Ecce ergo completa sunt omnia, præter ultimum, quod nunquam, Deo dante et sanitate comitiva, complebitur.

---

[4]Wallenses.

EODEM anno rebellavit in Wallia quidam Rees Ameraduk, ex sanguine Principis Leulini, qui per Dominum Robertum Typtoft, quem illi Provinciæ Rex profecturus præfecerat, tandem captus, et ad Eborum deductus, ibidem judicatus est, tractus et suspensus.

Nundinæ Sancti Botulfi combustæ dolo.

A. D. 1288. ANNO Domini millesimo CC°.LXXXVIII. [5]conduxerunt ad invicem quidam Armigeri, ut in habitu Religiosorum quoddam Hastiludium, quod [6]Burdice dicitur, juxta Sanctum Botulfum durantibus Nundinis celebrarent, ita quod una pars in habitu Mo-

---

1 *L.* ut *cum T.* *Neque aliter* O. *in margine.* 2 *Sic. & T.* *non* (*ut in* O.) priusquam. 3 *Malim* in *pro* et *ex T.* 4 Rebellarunt *addit* O. 5 *Rectius*, condixerunt, *ut in T.* 6 Burdices dicimus, *T.*

na-

nachali veniret, et altera in habitu Canonicali. Et praeconizatum fuit, quod Monachi tenerent contra Canonicos Regulares. Celebrato tandem Hastiludio, conspiraverant eorum quidam, ut [1] et Nundinas spoliarent. Die autem quodam quasi in Vesperis, ut praeordinaverant, appositus est ignis in tribus locis vel quatuor [2] in parvis tentoriis et logiis. Accenso itaque igne, et ascendente in altum per loca varia, exierunt, qui poterant, Mercatores, asportantes secum preciosiora sua. At illi falsi Religiosi, qui exitus viarum et Pontem Aquae praeoccupaverant, rapientes bona eorum, et plurimos trucidantes, oneraverunt naves suas, quae ibi paratae fuerant, et in obscuro abierunt. Ignisque sic accensus devoravit majorem partem Nundinarum, et ecclesiam Praedicatorum eciam vorax flamma consumpsit. Hujus sceleris quasi auctor extitit quidam Robertus Chamberleyn, Armiger strenuissimus, qui convictus & confessus, cum ad suspensionis mortem duceretur ab ipsis Mercatoribus ejulando veniam postulavit. Noluit tamen indicare complices suos; sed in domibus ejus, quas pulcras habebat in eadem Villa Sancti Botolfi, invenerunt plurima et preciosiora abscondita sub terra. A. D. 1288.

Frumenti billa.

EODEM anno tanta extitit habundancia frugum, quod quarterium frumenti vendebatur pro XVI[d]. sterlingorum, et in locis aliquibus pro XII[d]. sed superbiente populo [3] et ingrassato, mutavit altissimus fortunam illam, ita quod in secundo anno sequente, scilicet millesimo CC°. nonagesimo, vendebatur quarterium

1 *Abest T.* 2 In primis tent. *T.* 3 Et sic ingrossato, *T.*

A. D. 1288. rium frumenti pro XII s. ſterling. et in locis aliquibus pro marca et ultra.

Eccleſia noſtra Giſeburn̄ combuſta.

A. D. 1289. ANNO Domini milleſimo CC°. octogeſimo IX°. XVII. Kal. Junii, et prima die Rogacionum, eccleſiam noſtram Giſeburn̄, cum libris Theologiæ multis, et precioſiſſimis IX Calicibus, Veſtimentis, ymaginibus ſumptuoſis, vorax flamma conſumpſit. Et quia præterita futuris dant formam negociis, iccirco infortunii caſum, ut hujuſmodi caſus inpoſterum declinetur, præſenti opuſculo duxi [1] inſerendum. Die enim prædicto, qui quidem erat ventoſus, et nobis malus, aſcendit plumbarius eccleſiam cum duobus garcionibus ſuis, ut foramina plumbi veteris de novo [2] ſtagno conſolidaret, ſicut per dies aliquot ex diſpoſicione mala jam dudum inceperat, appoſuitque patellas ſuas ferreas, cum carbonibus et igne, in ruderibus ſive gradibus excelſi operis ſuper ligna ſicca, tumbas aliquas, et cetera quæque cremabilia, et ex parte meridionali in Cruce corporis ipſius eccleſiæ, in qua erat ventus urens et perflans à meridie. Cumque manſiſſet ibidem uſque poſt Miſſam in opere ſuo, deſcendit tandem ante proceſſionem conventus, credens garcionibus ignem extinguendum. At illi cito poſt eum deſcenderunt, igne non plene extincto, reaccenſuſque eſt ignis in carbonibus, et partim ex calore ferri, partim ex ſperſione

---

1 Inſuperendum O. *ſed* michi ſcribendum *repoſuit Stillingfletus, minus recte quam alius, qui ad oram ejuſdem Codicis,* lege, inſerendum, *ſcripſit; quo modo ſane in ipſo Codice MS. Coll. Arm. diſertim legitur, pariter atque in Trin.* 2 *Id eſt,* ſtanno.

car-

carbonum, sumpsit se ignis in inferiora ligna, et cetera quæque cremabilia. quo incepto resolutum est plumbum, et accensæ sunt tabulæ super tigna. deinde crevit in immensum et consumpsit omnia, et pro tanto dampno et jactura non modica ipsis fugientibus non plus consecuti sumus, [1] ubi vulgare verbum, [2] *quid potui* [3] *Oygh?* unde successores in posterum ex nostrâ negligencia discant, caucius sibi providere. Eodem anno maritavit Rex duas filias suas, unam Johanni filio Ducis Brabanciæ, et alteram Gilberto de Clare, Comiti Gloucestriæ. Terciam in anno sequenti dedit Comiti de Barez. Alias filias Rex habuit, de quibus dicetur infra. A. D. 1289.

Judæi expulsi sunt à Terra.

ANNO Domini millesimo CC°. XC°. tenuit Rex Parliamentum suum Londoniis post Pascham, ubi fecit Statuta Westmonasterii tercia, et explanacionem super Statutum, *Quo Waranto.* in quo quidem Parliamento conquesti sunt Magnates [4]Regi de malicia Judæorum et eorum perfidia, eo quod per usuras varias et falsa scripta multos Magnatorum depauperaverant, et monetam corruperant in omni terra. Ordinatumque est per Regem et secretum Consilium, quod certo die, infra horam primam et terciam, omnes Judæi in singulis Civitatibus caperentur, et deinde expellerentur à terra. Etenim omnes par zelus accenderat, arbitrantes, se grande obsequium præstare Deo, si gentem, Christo rebellem, à Christi fidelibus abraderent, A. D. 1290.

---

1 *Lege*, nisi, *ex Trin. & margine* O. 2 *Sic. MS. C. Arm. & Trin. Sed in* O. quod *reposuit Stillingfletus.* 3 Ego *in Trin. & margine* O. 4 Regis *T.*

A. D. factumque est ita, [1] quoniam omnes in una die capti
1290. sunt, et infra alium diem certum expulsi. Confiscataque sunt omnia bona eorum immobilia, cum [2] scarris et obligacionibus suis: reliqua vero mobilia, cum Argento et Auro, eos asportare permisit Rex, quod tamen displicuit multis, inter quos quidam Judæi Londonienses, nobiliores et diciores totius Civitatis, cum immensos haberent Thesauros, conduxerunt navem de Portubus magnam et excelsam, qua onerata, ascenderunt eam et abierunt. Cumque essent in descensu Themisiæ juxta mare, gratis anchoravit eam magister navis in mediis fluctibus. Cogitavit enim [3] intra se et condoluit, ne tantis forte diviciis spoliaretur terra. Decrescentibus tandem aquis, remansit ipsa navis super aridam, et ait Judæis: *Domini mei, jam gravati estis in aquis, et superventura sunt multo majora gravamina. Bonum est, quod mecum ascendatis spaciaturi in arida super arenam maris. Non enim venient aquæ magno spacio.* Adquieverunt ergo ei [4] gaudientes et exierunt. Ipse vero [5] aduxit eos, et à navi longius attraxit, quousque cognosceret mare iterum redundare debere. Advenientibus tandem fluctibus, præcucurrit ipse nauta, et navem cum corda ascendit. Judæi vero, lento pede sequentes, clamaverunt ad eum, ut salvi fierent. At ille: *Non* (inquit) *ad me, sed ad Prophetam vestrum Moysen clamate fortiter. Ipse enim eduxit Patres vestros per medium Maris Rubri, et potens est vos eripere de fluctibus istis, si velit.* Clamaverunt ergo ad Dominum et Moysen, nec exauditi sunt, quoniam absorbuit eos mare, et submersi sunt

1 Quod omnes *T.* 2 *Ita ut nulla earundem pars ad eosdem pertinere censeretur.* Scarræ *hîc idem quod* partes *sive* divisiones, *Anglice* shares. 3 Inter *T.* 4 *L.* gaudentes *cum T. & O.* 5 Adduxit *T.*

in

in mediis fluctibus. Ipse vero nauta reversus ad Regem, narravit ei omnia, et graciam promeruit et præmium. Pro hac autem expulsione Judæorum à terra, dedit communis populus [1] Regis XV. denarium, et totus Clerus [2] unam Decimam. A. D. 1290.

Obiit Regina.

EODEM anno obiit Regina Angliæ Alienora, et honorifice sepulta est apud Westmonasterium [3] London', in cujus memoriam specialem ipse Rex duas pulcherrimas Cruces [4] et' marmoreas London erexit, unam apud Charryng et alteram in Westchepe, singulis [5] diebusque Mercurii per annum continuum, ad quemcunque locum se diverteret, universis pauperibus, et aliis, recipere volentibus, singulis singulos denarios distribui fecit, et in fine anni certum assignavit redditum Monasterio Westmonasterii, sub condicione tali, quod die Obitus sui in perpetuum universis, accipere volentibus, singulos distribuant denarios cum Servicio speciali.

Civitas Tholomayda, i. Acra perditur.

ANNO Domini millesimo CC°. nonagesimo [6] quinto aggravata est manus Domini super terram [7] Ierosolitanam, et, secundum Jeremiam Prophetam, plaga inimici percussit castigacione crudeli. Civitas enim Tholomensis, quæ et Acra communiter dicitur, A. D. 1291.

---

1 *Malim*, Regi, *cum T.* 2 Decimum denarium *T.* 3 *Deest T.* 4 *Omittit T.* 5 *Deest* que *in T.* 6 *Lege*, primo, *cum T. & Trin.* 7 Ierosolomitanam *T.*

proth'

A. D. 1291. proth dolor! incidit in manus gentis prophanæ et immundæ. ſpurciſſima gens eam occupavit, et, abraſis Chriſtianæ Religionis inſignibus, immundiſſimæ ſectæ ſuæ ſacrilegiis prophanavit. Hujus autem miſerabilis et famoſi exterminii cauſam fuiſſe peccata, plus ſolito inundancia, nemo debet ambigere. Erant enim noſtri in Civitate illa ſancta non, ut olim, viri Sancti et Religioſi, ex omni nacione quæ ſub Cœlo eſt, ſed ex omni gente Chriſtiana fatuoſi, luxurioſi, ebrioſi, mimi et hiſtriones. hoc omne genus in Civitatem illam ſanctam, tanquam in ſentinam quandam, confluxerat, eamque obſcœnis moribus et actibus inquinabant. Iſtas ergo prædictas credimus eſſe offenſionis cauſas Dei, perdicionis vero ſequentis primos motus eſſe tales. Papa quidem Nicholaus quartus, Orientalis Eccleſiæ zelum habens, pro Chriſto crucifixo in augmentum Chriſtiani exercitus miſit apud Acram XV. milia hominum, propriis ſuis ſtipendiis militaturos. Qui cum ibidem facerent moram prolixiorem, deficientibus tandem neceſſariis, contigit eoſdem multum egere, et pauperem ducere vitam murmurantes contra eorum præpoſitos, et juſſi ſunt aut repatriare, aut ſibimet ipſis in neceſſariis providere. Qui, oportunitate [1] captata, ſpoliaverunt mercatores Saracenorum et Soldani, in pace et treuga communi mercantes ibidem [2] trucidantes aliquos, et contradictores ex toto perimentes. Quod cum Soldano eſſet nunciatum, miſſis Nunciis ad Templarios et [3] Hoſpitulares ceteroſque Chriſtianos prædictæ Urbis, peciit in hoc facto ſibi et ſuis juſticiam exhiberi, auctoreſque facti, abſque omni reclamacione, plectendos ſibi mitti. Quod cum Chriſtianis durum

1 Capta, *T.* 2 Trucidantes & perimentes *T.* 3 Hoſpitularios *T.*

vi-

videretur, licet instarent Templarii, ut ejus voto pareretur, Nuncios quasi infecto negocio remiserunt vacuos. Præsumebant namque Christiani de se ponentes [1] carnem brachium suum, et confidentes in homine, qui cum multis ibidem paulo ante advenerat, Domino scilicet Othone de Grandi-sono. Qui cum Thesauris Regis Angliæ ibidem missus, ut viam pararet ante faciem ejus (habuit enim in proposito Rex in terram [2] dictam proficisci) durante diu [3] subsidione hostium, cum eisdem Thesauris in Cyprum fugiens, mutato cognomine in congressu militari parvum fecit sonum. Soldanus autem, Christianorum sanguinem siciens, et in vindictam suorum fremens, congregato exercitu inmenso, jussit, ut nullus sui potens excusatus remaneret. Cumque terribilibus suis copiis versus Acram tenderet, Christiani exterriti, missis et remissis ad eum Nunciis, ejus animi motum muneribus placare probarunt, et quia accensus furor extingui non poterat, tandem optulerunt ei Civitatem ab eo retinere velle sub tributo; sed non adquievit illis, quin pocius Civitati applicans, eandem fortiter expugnavit diebus circiter XL. Tantaque extitit pugnancium copia certis vicibus mutancium, et expugnancium nocte dieque, quod, repletis fossatis humo et lapidibus, viam sibi planam aggrediendi fecerunt, nec erat [4] vix qui in muris resisteret, præ multitudine telorum et quadrellorum. Et licet ex parte feminarum de vita quam utique vitam malam dicimus et execrabilem, (erant enim, ut dicebatur, in numero meretricio plusquam XIIII milia mulierum numeratarum) essent [5] duabus retaciati, tercia tamen vice A. D. 1291.

1 Carnem et br. *T.* 2 Sanctam prof. *T.* 3 *Potius*, obsidione, *cum T.* 4 Vir *T.* 5 Duabus vicibus retaciati *Trin.* Bis repulsi, *T.* *Hinc discas, sicut* attaciare *non aliud esse atque* ag-

A. D. 1291. ibidem ingressi sunt VII die Junii, fugientibus, qui poterant, per mare in Cyprum, corrueruntque multi in illa die, inter quos et Magister Miliciæ Templi occisus est. Sedatoque furore post biduum, placatus est in parte Soldanus optenta victoria. Et cum deliberaret, quid de Christianis residuis [1] esset, sui execrabiles populi loca sacrata et ecclesias Deo dedicatas adulteriis et stupris prophanaverunt, videntesque Christiani, cum uxoribus et filiabus talia perpetrari, comunicato consilio et reassumpto spiritu portas clauserunt Civitatis, et armis assumptis cum viribus circiter V. millia Thurcorum, qui infra muros extiterant, peremerunt, continuo se credentes mari cum scaphis et navibus residuis. Quo cognito, Soldanus iterum accensus in Civitatem irruit, et eam quasi in nichilum redigens, quos invenire poterat peremit. Qui tandem Rumor cum Domini Papæ intima cordis profunda penetrasset, missis [2] & universa Regna suis epistolis, quæsivit, quomodo Terra Sancta posset recuperata conservari. In singulis autem Metropolitanis Ecclesiis factum est super hoc

---

aggredi, adoriri, invadere, in aliquem immittere, *quod faciunt* attachiatores, *ita excontrario* retaciare *idem esse quod* refugere & ab attachiatoribus pedes retrahere. *Adeo ut* repulsi *pro interpretamento habuerim, interpolatori adscribendo, qui non tantum hinc inde permulta, ex aliis desumpta auctoribus, addiderit atque inferserit, sed & ipsius Hemingfordii verba ad arbitrium permutaverit. Non est tamen, quod vocem vel* attaciare *vel* retaciare *spernas, quum dubio procul à* Tascia, tributum *denotante, originem sumpserit. Itaque antiquitus, sicuti qui* denarios tributi (tascias *vocatos*) *lubenter solvebant* taciati *sive* attaciati *dicebantur, ita & illi, qui ejusmodi denarios solvere nolebant,* retaciatos *appellabant.* 1 *Adde,* faciendum, *cum T.* 2 *L.* ad. *atque ita reposuit in O. cl. Stillingfletus. Sed* per *in Trin.*

Con-

Concilium speciale, videntibus quibusdam et consulentibus, quod extinctum in Ecclesia Domini luminare minus (per quod intelligitur *Imperator*) reaccenderetur de novo, et fieret Imperator, qui posset prœliari prœlia Dei. Concessit eciam Papa Regi Angliæ decimam tocius Ecclesiæ [1] Anglicanæ, Scociæ et Hiberniæ, secundum verum valorem omnium proventuum per sex annos continuos percipiendam, scribens Episcopis subscriptis in hæc verba: A. D. 1291.

Nicholaus Episcopus, Servus &c. Venerabilibus fratribus Wyntoniensi et Lincolniensi Episcopis, Salutem et Apostolicam benediccionem. Non absque laticia multa materia, non absque causa grandis exultacionis in Domino intra mentis secreta revolvimus, et aliis publicamus, quod ille Rex, in cujus manu Regum corda consistunt, Karissimi in Christo filii nostri Edwardi, Regis Angliæ Illustris, benigne cor tetigit, et sic ad subveniendum personaliter innumeris necessitatibus Terræ Sanctæ ipsius accendit aspectum, quod ejusdem Terræ negocium in propria persona et Regali potencia prosequendum, tanquam Princeps Catholicus, tanquam Princeps strenuissimus, assumpsit, transfretaturus, Deo auspice, in Festo Nativitatis Sancti Johannis Baptistæ, anno Domini millesimo CC°. *nonagesimo tercio, quod tam* [2] *sibi, quam aliis Cruce signatis et Cruce signandis ad generale passagium, de Fratrum nostrorum consilio terminum duximus* [3] *præsignendum; et quia ad* [4] *perfeccionem tam arduam honerosi negocii non est dubium, quin oportet multa requiri et magnæ subvencionis indigere: ideo decimam omnium Ecclesiasticorum redditum, proven-*

1 Angliæ, *T.* 2 *Nescio an* tibi. *Hic nihil subsidii ex T. in quo desiderantur Epistolæ.* Sibi *autem in Trin. in quo & qua*re *pro* quod. 3 *L.* præsignandum, *quo modo in O. correxit Stillingfletus. Sed* præfigendum *in Trin.* 4 Profectionem *O. minus recte.*

A. D. 1291. *tuum et obvencionum dicti Regni Angliæ, juxta veram eorum æstimacionem, præfato Regi, de ipsorum Fratrum Consilio, concessimus per sex annos, à Festo Nativitatis Sancti Johannis Baptistæ venturos proxime subsequenti* &c. Facta fuit igitur taxacio nova per supradictos Episcopos Wyntoniensem et Lincolniensem eodem anno, et licet eisdem Episcopis per Papam esset injunctum, quod eadem decima in Monasteriis recondita maneret, quousque idem Rex in suo itinere versus Orientem mare magnum esset ingressus, et tunc primo solveretur ei; idem tamen Rex ex proprio facto decimam trium annorum in Monasteriis collectam ab ipsis Collectoribus exegit, et violenter quidem et potenter, nec tamen profectus est, nec promissa tenuit.

Lamentacio Papæ super hac perdicione.

NICHOLAUS &c. *Dirum amaritudinis Calicem, nuper nobis de Siriæ partibus propinatum, non* [1] *finem lacrimarum profluvio degustantes, in* [2] *auara nimis et tristia valde prorumpere cogimur, vocesque depromere lugubres, et vehementem, quem sentimus intrinsecus, quo durius perturbamur, in intimis revelare ac insinuare dolorem. Quamvis forsitan præsentis paginæ cursum gressus celerior præcurrentis famæ prævenerit, et jam minoris præloquentis affatibus ad notitiam vestram pervenerit, quod nostrarum lingua præloquitur litterarum.* [3] *Cepe quidem illa Orientalis plaga profundas Ecclesiæ plagas imposuit, cepe illam poculis amaritavit absinthii, cepe felleo cibo pavit, sauciavit vulneribus, et* [4] *Turbonis valide acerrima punctura confodit: at nunc ei ama-*

1 *L.* fine, *cum Trin.* 2 *L.* amara, *cum Trin.* 3 *L. ex Trin.* sæpe, *tam hîc, quam & mox infra.* 4 *F.* turbinis validi. *Sed* turbationis valde *in Trin.*

rissi-

riſſimæ pocionis huberimos hauſtus intulit, nunc illam mœro- A. D.
ris immenſi ferculo copioſo replevit, eamque furoris feralibus 1291.
gladiis crudeliſſimis pupugit. Quin pocius ad ejus uſque [1] ad' interiora pervenit. [2] Superfundimus illato calici acrem fletum, et tam amaro potui et tam acerbo inundantem Lacrimarum pluviam immiſcuimus. Audivimus etenim, mœſtiſque relatibus aperitur, quod diebus proximo jam tranſactis aucta [3] quam plurimi Babilonici [4] proſecutoris [5] unanimitas, Chriſtianum ſanguinem ſicientis, et in Chriſtianitatis exterminium aſpirantis extremum, ſuæ nephandæ potenciæ viribus (innumera videlicet multitudine armatorum, [6] machinis' plurimis, et aliis inſtrumentis bellicis) congregatis contra Civitatem Aconenſem, (pro cujus tuicione continuanda, ſicut veſtram non credimus latere noticiam, prædicta Eccleſia labores plures, curas innumeras, et gravia onera pertulit expenſarum ſaltem, ut expectare ſufficeret paſſagii generalis adventum in galeis aliiſque vaſis maritimis, copia bellatorum et eciam pecuniarum ſummis ſubveniendo ſollicite, prout ſuggeſſit exinde nunciata neceſſitas, et ſeries ſuper hoc oblatæ pluries peticionis exegit) in ira ſpirituque furoris procedens, hoſtiliter Civitatem ipſam, multo revera populo præditam, [7] multæ nobilitatis titulis inſignitam, et bonorum affluencia opulentam, (quæ univerſis Chriſticolis, tranſitum ad partes illas habentibus, potiſſimum et principale refugium exiſtebat) obſedit, eam anguſtans [8] apcius. at ipſam non modicam fidelium copiam, tunc inibi morancium, ſic injuſtis et invalidis [9] impugnantibus Machinarum, ictibuſque Miſſilium, modiſque

1 *Dele cum Tr.* 2 Superfundimus itaque illato *Tr.* 3 *L.* quamplurimum, *cum Trin.* 4 *L.* perſecutoris, *cum Trin.* 5 vnāitas *MS. quod* unanimitas (*quo modo plane in* O.) *valet. Lege tamen cum Tr.* immanitas. 6 *Bis occurrit in MS.* 7 Multis *forſitan malis.* 8 *L.* arctius. ac *&c. cum Tr.* 9 *L.* impugnationibus, *cum Tr.*

A. D. 1291. aliis bellicis per non modici temporis spacium die [1] ictuque insultibus violentis impeciit, cuntisque conatibus indesinenter oppressit, quod eam tandem, incolarum ipsius et ceterorum tunc ibidem præsencium viribus superatis, in arcu et pharetra furientibus gladiis comprehendit. In cujus tam sinistri, tam flebilis, tamque dolorosi eventus articulo, cum Religionum, Christo militancium, fratres aliique quam plurimi armis accincti (Viri quippe strenui, athletæ Domini et propugnatores electi, pro defensione Civitatis ejusdem interius vigilantes) tolerare diucius irruencium undique ac [2] insilencium Agarenorum terribiles impetus et aggressiones nephariæ non [3] valent, demum, post nephandum fidelium multorum excidium, post capcionem miserabilem plurimorum (ut ceteros, quos in terra marique saviens trucidabat gladius, furor devorabat, hostilis manusque inimica necabat, quosque, præ magnitudine timoris, attonitos, et in desperacionis angustia constitutos, et incertis et ambiguis passibus, ut à necis eruerentur excidio, fluctus fugientes obduxit æquoreus, silencio [4] reliquamus) Civitatem prædictam, quod non absque amaritudine copiosa referimus, et profundius sedulissimis suspiriis recensemus, ausu dampnabili occuparunt, illam flammis voracibus exponentes. Cum igitur ad recuperacionem celerem dictæ terræ, prout ejus urgentissima necessitas exigit, ferventibus studiis intendamus, vias et modos diversos et varios per nos et alios solicicius exquirentes, ut, juxta desiderii nostri fervorem, terra ipsa recuperari valeat, et recuperata in posterum conservari, universitatem vestram [5] monens et rog̅ attente, ut concil̅ &c.

1 *L.* noctuque, *cum Tr.* 2 Insiliencium *emendavit cl. Stillingfletus in O. Neque aliter Tr.* 3 Valerent *Tr. Malim*, valentes. 4 *L. cum Tr.* relinquamus. 5 *F.* monemus & rogamus.

Quo-

A. D. 1291.

Quomodo Dominium [1] Regnum Scociæ concessum est Regi Angliæ.

EODEM anno, scilicet millesimo CC°. XCI°. examinata sunt subsequencia quædam, ad declaracionem quorum prænotanda sunt ista. Anno Domini millesimo CC°. LI°. et Regni Regis H. Patris Edwardi XXXVI°. Alexander, Rex Scociæ, Margaretam, filiam Regis H. duxit in uxorem sollempniter, sororem scilicet Edwardi, factaque est ipsa sollempnitas apud Eborum in festo Nativitatis Dominicæ. Processu vero temporis procreavit idem Alexander ex Uxore sua prædicta filium et filiam. Filium quidem paterno nomine nominatum, et filiam materno nomine nominatam. Filius vero in adulta ætate in vita ipsius patris immatura morte præventus decessit. Filia quidem processu temporis Regi Noreway in uxorem tradita est. Mortua tandem Regina Scociæ Margareta, idem Rex novam sibi nuptam matrimonio copulavit, filiam scilicet Comitis Flandriæ, non tamen ex ea suscepit sobolem. Sed cum jam annis multis in multa mundi prosperitate regnasset, nescio quo tandem ductus spiritu, nocte quadam et obscura valde novam suam sponsam, ab eo per pauca miliaria distantem, invisere properavit, sacro quidem et Quadragesimali tempore. Cumque in profundo noctis tempore cum paucis familiaribus suis graderetur, contigit, equo cespitante, assessorem quidem in terram allidi, et fracto (ut dicitur) collo, continuo expiravit. Quo mortuo, et sepulturæ tradito, cum de successione Regni conveniretur, non ap-

[1] L. regni.

pa-

A. D. 1291. paruit heres proximior puellula illa, filia Regis Norway, quam ex Uxore sua, filia prædicti Regis Scociæ, procreavit solam. Verum quia nepta [1] sinu cognata erat Regis Edwardi, miserunt ad eum in Vasconiam, eo quod tunc temporis moram ibidem faciebat triennalem, Magnates Regni Scociæ, ipsius consilium atque favorem expetentes. Qui, successionem Regni Scociæ prædictæ puellulæ pronepti suæ jure hereditario competere videns, admonendo consuluit, ut de nobilioribus et sapiencioribus terræ illius eligerentur quatuor Custodes, qui summam pacem et Leges terræ custodientes, res et redditus Regales in [2] arrario Regni Scociæ reconderent, ad usum et utilitatem prædictæ heredis et suæ proneptis. quod et factum est per annos aliquot prudenter quidem et fideliter. Rex autem Edwardus, dum, post tempus aliquod, reverteretur ad propria, missis nunciis ad Regem Norwaye, eandem filiam in spe Successionis magnifice accersivit. Quæ cum esset tenera, et in profunda maris æquora veheretur, infirmata est, inundantis ferre non valens pericula maris. Cumque in insulam Orcadum esset adducta, in spe recuperandæ sanitatis, ingravescente infirmitate, ibidem tandem defuncta est. Mortua autem prædicta puella, divisum est continuo consilium Regni Scociæ. Pars enim Magnatorum quasi media favebat Johanni de Balliolo, Domino de Galeway, pars vero reliqua favebat Roberto de Bruys, Domino Vallis Anandiæ. Unde Custodes prædicti, præcavere volentes, ne forte sedicio [3] caretur in populo, de consilio Magna-

1 *L.* sive, *cum Tr. Vox autem ista penitus deest in T. In O. etiam* (*nescio qua de caussa*) *delevit cl. Stillingfletus.* 2 *Pro,* ærario, *quo modo plane legitur in Tr.* 3 *L. cum Tr.* oriretur, *quo modo etiam in* O. *correxit cl. Stillingfl.*

to-

torum Regni Scociæ miserunt ad Regem Angliæ, ut in tanto dubio ejus consilio fruerentur. qui remissis Nunciis suis, Episcopis scilicet Dunolmiæ et Karleoli, cum Domino Johanne de Vescy, verbis pacificis et suasoriis exhortatus est eos, ut Ordinacioni suæ, quantum ad successionem Regni Scociæ ordinandam, se sponte subponerent. Qui convocato Parliamento, et communicato communi consilio [1]ordinacionique, omnes quasi Magnates Litteratorie submiserunt, unde prædictus Rex, convocatis Magnatibus suis et Clero, tenuit Parliamentum suum apud Norham, quasi in [2]confinito utriusque Regni, in Quindena Paschæ, anno Domini millesimo CC°. nonagesimo primo, et Regni sui XIX°. In quo quidem loco convenerunt Clerici ex condictu Regis experti in jure Civili et Canonico, Religiosi multi cum Chronicis suis, sicut apparet in quatuor Foliis sequentibus et interpositis, Episcopi plures cum Eborum Archiepiscopo, tractaturi finaliter de Capitali Dominio Regni Scociæ, eo quod idem Rex dicebat, se, sicut et Prædecessores sui jam diu extiterant, esse et esse debere Regem et Regni Scociæ Dominum Capitalem. Qui retroacta tempora diligenter examinantes, et singillatim et seorsum requisiti, in conscienciis suis dixerunt omnes, quod supremum Dominium Regni Scociæ pertineret ad Regem Angliæ, nisi aliquid haberetur contrarium, per quod [3]excluderentur, à Cronicis extracta. Unde dictus Rex Edwardus, convocatis coram se Prælatis et Proceribus Regni Scociæ in A. D. 1291.

1 *Conjeceram* ordinacioneque, *donec in Tr. legi viderim*, & communicato communi consilio, se ejus consilio ordinationique omnes quasi Magnates literatorie submiserunt.
2 *L.* confinio *cum T. & Tr.* 3 *F.* excluderetur, à Cronicis extractum. *T. non variat. Neque Tr.*

Ec-

A. D. 1291. Ecclesia Parochiali de Norham VI. Idus Maii anno supradicto, scilicet millesimo CC°. nonagesimo primo, subscriptam Peticionem per quemdam suum Militem Rogerum Brabason proposuit in hæc verba. *Cum in Libro Sapienciæ hiis, qui præsunt, primum et principale datum sit præceptum, ut diligant justiciam, qui judicant terram, et, secundum Apostolicam doctrinam, hujus justiciæ fructus in pace seminatur, quæ est tranquillitas ordinis, quo pares et impares locis sibi congruentibus disponantur, et apud mortales nichil pace desiderabilius concupisci,* [1] *nichil jocundius valeat:* [2] *Viri illustris Dominus Rex noster, paterno principatu hiis consulens, quibus eum prætulit Princeps pacis, cujus* [3] *imperium ejus, ut videlicet benigna pietate subditos subportet,* [4] *more reprobi Saulis, ab humeris et supra populo præminentis, et eundem populum tirannice opprimentis, hanc pacem perturbari conspiciens in Regno Scociæ per mortem Regis Alexandri, et prolis suæ, quæ propinqua erat Domino Regi nostro, quod displicet multum ei, pro justicia omnibus facienda, qui in hereditate Regni Scociæ aliquid de jure vendicare possint, et pro pace confirmanda in populo dictæ terræ, Vos, Magnates, rogavit huc venire, et ipsemet de longinquis partibus personaliter huc accessit, ut per superiorem Dominacionem, quæ sua est, omnibus justiciam faciat, et omnia impedimenta auferat, quæ pacem dicti Regni possunt perturbare, nec intendit quicquam indebite usurpare, seu justiciam differre cujusquam, vel libertatis impedire seu minuere, sed omnibus justiciam exhibere, sicut* [5] *Deus supremus. Et ut istud nego-*

1 Vel joc. *T.* 2 *L.* vir, *quo modo sane emendatur in O. Vox hæc omittitur in T. & Tr.* 3 Imperium super humerum ejus, ut videlicet *T. & Tr.* 4 *L.* non more *cum T. & Tr. Neque aliter cl. Stillingfletus emendavit ad oram O.* 5 *Repone,* Dominus, *cum T. & Tr. Atque ita etiam cl. Stillingfl. in margine O.*

cium ad finem debitum poßit deduci, petit Dominus noster A. D.
Rex vestrum benignum in recognicione superioris Dominii 1291.
[1] *responsum, et vult operari, de consilio vestro, ad justiciam* [2] *proficiendam et servandam.* Ista Peticio [3] præposita fuit in Gallico per prædictum Militem, in præsencia Regis et [4] ingratuum utriusque Regni, et eam præordinaverat Frater Willelmus de [5] Hothom̄, tunc Prior [6] Principalis Fratrum Prædicatorum Angliæ. recitatique erant Articuli, à Cronicis, Privilegiis et aliis litteris Papalibus et Regalibus extracti, quomodo Reges Scotorum Regibus Anglorum homagia fecerant, et eos vocaverant Dominos suos, datusque est dies brevis ad consulendum et respondendum. Cumque in consulendo se difficiles exhiberent, attestavit Rex per Sanctum Edwardum, quod [7] prius Regni sui et Coronæ Sancti Edwardi, cujus ipse solummodo Conservator extiterat, vel habere [8] debet, vel illud prosequendo ad mortem ibidem occumberet. convocaverat enim Anglicanam Miliciam, ut suam Peticionem, si eam forte frustrando negarent, magnifice declarando prosequeretur ad mortem. At illi Magnates, qui circa successionem Regni Scociæ disceptabant, jus Regis Angliæ luce clarius declaratum negare non valentes, prædictum Dominium eidem concesserunt per scriptum, in hæc verba conceptum.

Compromiserunt petentes in Regem.

A Toutz, qi ceste Lettre verront, ou orront. Florence, Counte de Heyland, Robertus de Bruys Seign^r. du

---

1 Assensum *pro* responsum *in T. & Tr.* 2 *Potius*, perficiendam *cum T. & Tr.* 3 *Rectius* proposita, *ut in T. & Tr.* 4 *L.* Magnatorum *cum T. & Tr.* 5 Hoton̄, *T.* 6 Provincialis *T.* 7 *L.* jus *cum T.* 8 *Malim*, deberet, *cum T. & Tr.*

A. D. 1291. *Vale Danannd, Johan de Bayllol Seignr. de Gawaye, Johan de Hastynges Segnr. de Bergeuayn, Johan Comyn Segnr. de Badenaugh, Patrik de Dunbar Counte de la Marche, Johon de Vescy pur sun pere, Nichus de Soules et William de Ros, Salutz en Dieu. Come nous entendons auer dreit en la Reaume descoce, et cel dreit mustrer, chalenger, auerrere deuaunt celi, qe plus de poer Jurisdiccion et resun est de terre nôtre dreit et le noble Prince Sir Edward, par la grace* [1] *Dieu Roy D' engleterre, nous eit enformez par bones et sufficisauntz resuns, qe a lui apent et auer* [2] *dit la Soverein Segnurie du dit Reaume Descoce, et la conußaunce de oyer, triere et terminer nôtre dreit, nus, de nôtre propre volunte, saunz nul maner de force ou destresce, volums, assentons et grantoms de resceyuer dreit deuaunt lui cum Souereyn Seignr. de la Terre. Et volons, ialemeyns et promettoms, qe nous auerons* [3] *ferme estable sun fet e qe celuy emportera le Reaume, a qi dreit le durra deuaunt lui. En tesmoigne de cest chose, nous auons mys noz seals a cest escript, fet et done a Norham le Mardy prochein apres la Ascensioun lan de grace mil CC. nonaunt et primer.* Concesso itaque Dominio, et submissione facta, quod ipsius arbitrio substarent, pe-ciit Rex custodiam Castrorum et terræ tocius illius, ut et jus suum per saysynam pacificam probaretur, et ipsi celeriorem justiciam consequerentur. At illi prædicti nominati, de ipsius justicia et fide confidentes, tale scriptum concesserunt.

A touz ceaux, qi ceste Lettre verrount ou orront, Florence &c. (prænominati in prædicta alia Littera) *Saluz en Dieu. Come nous eions otriee et graunte, de nostre bone volunte, comine assent, saunz nul destresce, a Noble Prince*

1 *Sic MS.* De Dieu O. *Gallica hæcce omnia desunt in* T. *&* Tr. 2 Deit O. *in marg.* 3 Ferme e estable *legit cl. Stillingfl. ad oram Codicis* O.

sir

sir Edwarde, par la grace de Dieu Roy D'engleterre, qe il cum Sovereigne Seignr. de la Terre Descoce poes oyet, trier et terminer, noz chalenges et noz demandez, qe nous entendons mustrer et auerrer pur nostre dreit en la Reaume Descoce, e dreit resceyuer deuaunt lui com Soverein Segnr. de la Terre, promettauntz ialemeyns, qe sun fet auerons ferme e estable, et qe celui emportera la Reaume Descoce, a qi dreit le durra denaunt lui, Mes pur ceo qe lauaundit Roy Dengleterre ne poet tell maner de conussaunce fer, ne acomplier saunz Jugement ne deit estre saunz execucion, et execucion ne poet il fere denement saunz la possession et seisine de mesme la terre, e des edes casteus, nous uolons, orreins et grauntoums, qe il com Soverein Seignr. a parfere lez choses auantditz eit la seisine de tout la terre, et des chasteals Descoce, tanck dreit seit fet e prefornye as demandantz en tien maner, qe auant ceo qe il eit la seisine auantdit face bone suretie et suffisaunt as demandantz, et as Gardeins, et a la comune de Reaime Descoce a fere la reversione de mesme la Realme, et des chastels od tote la reautie, Dignite, Seignrie, Franchises, customs, dreiturels, Leyes, Vsages et possessions, et totes maners de altres tenauntz en mesme Lestat, qi il estoyent kaunt la seisine lui fuist baillee e lyure a cesti, qi le dreit emportera per Jug' de la reautie sauf an Roy Dengleterre le homage de celui, qe serra Rex Issint soit fet de la reversion dedeinz les deus Mys apres le iour qe le dreit serra triee et afferme. Et qe les issues de mesme la en le mene temps resceus soyent saunement mys en depose et bien gardee par la mayn le Chamberleyn Descoce, qe ore est e de celui qi serra assigne a lui de part le Rey Dengleterre, et de souz lour Seals saune resnable sustenance de la Terre et dez chasteaus et des munstres de Reaume. En tesmoigne de cestes choses anaunditz nous auons mis noz Seals a cest escript, fet et don a Norham Meskerdy apres A. D. 1291.

 Las

A. D. 1291. *Lassension lan de Grace MCC nonaunt & primer.* Has autem prædictas duas Litteras misit Dominus Rex ex præfato sub suo Sigillo privato ad diversa Monasteria, ut in Cronicis ponerentur ad perpetuam rei gestæ memoriam. Dat. apud Westmonasterium IX°. die Julii, anno Regni sui XIX°.

Arbitracio super eodem Regno Scociæ.

HIis itaque gestis, et Ordinato Regno, positisque Custodibus suis in Castris & Villis, reversus est ad partes Australes Rex, statuens eis suæ reversionis terminum in Festo Omnium Sanctorum anni
A. D. 1292. sequentis, in quo quidem termino reversus ordinavit, ut de Regno Scociæ eligerentur L. arbitri, Viri discreti et Lege scientes, quibus electis associavit eis Rex Angliæ XXX^ta. viros electos, præcipiens universis, in fide præstiti Sacramenti, ut, Deum habentes præ oculis, vota petencium ponderarent, et debito fine clauderent negocium successionis [1] prædictum. Secedentes, ut in mandatis habuerant, omnium, qui in Regno Scociæ jus vel clamium vendicabant, audiebant vota, et peticiones singulorum, et, absolutis petentibus quasi universis, in fine perventum est ad Johannem de Balliolo et Robertum de Bruys, quorum Peticio sic brevibus declaratur. Cum enim Sanguis Regius proximior non appareret, tandem habitus est recursus ad David, quondam Comitem Huntingdoniæ et Fratrem Willelmi quondam Regis Scociæ, qui temporibus Henrici secundi regnavit in Scocia. Hic David cum tres haberet filias, primogenitam dedit Johanni de Balliolo, me-

---

1 Prædictæ T.

diam

diam Domino de Brus, et ultimam Domino de Hastinges, ex quarum ſanguine prædicti Johannes et Robertus cum Johanne de Haſtinges ſucceſſionem Regni vendicabant. Verum quia Regnum debet nunquam dividi, et, ut à quibuſdam dicebatur, [1] proximior Regio ſanguini debeatur; prædictus Robertus de Bruys, licet de ſecunda ſorore exiſſet, tamen in eo, quod ſanguini proximior in uno erat gradu, peciit, ſe, tanquam ſanguini proximiorem, ad Regni ſucceſſionem admitti. Prædicti tamen arbitri, racionem non admittentes, prædicto Johanni de Balliolo, tanquam è primogenita exeunti, ſucceſſionem Regni Scociæ adjudicarunt. Rex vero noſter, eorum amplectendo arbitrium, eidem Johanni Regnum Scociæ cum omni integritate reſtituit, ſalvo ſibi homagio ſuo et fidelitate pro tempore faciendi. Die vero Sancti Andreæ Apoſtoli, idem Johannes de Balliolo effectus eſt Rex Scociæ, more Scotorum qui ſequitur. Apud Monaſterium de Scone poſitus erat lapis pergrandis in Eccleſia Dei juxta majus altare, concavus quidem, ad modum rotundæ cathedræ confectus, in quo futuri Reges, loco quaſi Coronacionis, ponebantur ex more. et hujuſmodi novi Regis depoſicio ad Comitem de Fyf jure hereditario pertinebat, [2] facto in juramento, quod ſanctam Matrem Eccleſiam populumque ſibi ſubjectum juſte regendo defenderet, Legeſque bonas conderet, uſitataſque et inventas uſque ad mortem continuaret. Rege itaque novo in lapide poſito, Miſſarum ſollempnia incepta peraguntur, et, præterquam in elevacione ſacri Dominici corporis, ſemper lapidatus manſit. Die autem beati

A. D. 1292.

1 Proximiori *emendavit cl. Stillingfl. in O. Neque aliter in T. & Tr.* 2 Facto tum juramento, *T.* Facto tandem juramento, *Tr.*

Pro-

A. D. 1292. Prothomartiris Stephani, idem Rex Scotorum homagium fecit Regi nostro apud Novum Castrum super Tynam, anno Domini millesimo CC°. nonagesimo secundo, restituitque ei Rex noster omnia sua jura integra et illæsa, cum omnibus castris suis, et sic reversus est ad partes Australes.

Obiit Papa Nicholaus.

ANNO Domini M°.CC°. nonagesimo secundo, die Parasceues, obiit Papa Nicholaus quartus, vacavitque sedes fere per II annos, et electus est tandem Cælestinus quintus, qui primo fuerat Heremita, & mense Junii consecratur anno Domini M°. CC°. nonagesimo IIII^to^. qui cum esset homo simplex, et ex sua simplicitate multa et quasi inaudita concessit; qui tandem, pœnitencia ductus, eo quod tanto oneri non esset dispositus, cessit Papatui et honori in Festo Sanctæ Luciæ Virginis eodem anno, et statim in Vigilia Nathalis Domini Bonifacius Octavus ad culmen Apostolatus electus est, et mense Januarii [1] Basilicam Principis Apostolorum honorifice consecratus.

Obiit Radulphus, Carliolensis Episcopus.

EODEM anno, scilicet millesimo CC°. nonagesimo secundo, ultimo die Februarii, obiit bonæ memoriæ Radulphus Karleolensis Episcopus, quondam Prior noster de Gisburn̄, et in eadem Karleolensi Ecclesia sepultus. In sequenti vero Festo Sancti Dunstani Archiepiscopi, tota Civitas Karleolensis horri-

---

1 *L. cum Tr.* apud Basilicam. *Hic loci multa omittit T.*

bi-

bili incendio concremata est et combusta, cum tota Abbathia, et universis Domibus Fratrum Minorum et Ecclesiis, solique Prædicatores salvati sunt, sed cum difficultate maxima. Nocte enim evenit ignis, et irruente vento maximo, non erat quod resistere posset. Contigit autem sic casus ille nephandus. Erat unus ex civibus habens filium sceleratum, et quia habebat eum exosum, vendidit extraneo domos, quas habebat; indignatusque filius, minabatur publice dicens, *quod emptor ille nunquam gauderet pacifice hereditate sua.* et, quia in crepusculo noctis, in eisdem domibus ignis quasi subito inicium assumpsit, captus est ille filius, tractus et suspensus. A. D. 1292.

Quomodo guerra Franciæ orta est inter Regem Angliæ et Franciæ.

ANNO Domini millesimo CC°. nonagesimo tercio orta est execrabilis contencio inter Marinarios Regis Angliæ de Portibus, et Marinarios Regis Franciæ ex Normannia, in hunc modum, Navis quædam de Portubus in Normannia applicans, mansit ibidem diebus aliquot. Cumque die quadam egrederentur duo nautæ, ut ex quodam fonte ibidem proximo aquam sibi dulcem & desiderabilem haurirent, contigit eosdem ibidem invenire Marinarios Normannos, à quibus irritati movebantur ad verba, et de verbis ad verbera, et tandem ferro agitati, unus eorum occubuit, fugitque alter, et se cum sociis suis in navem recepit, nuncians eis casum et adventum Normannorum insequencium proximum. Cumque in altum ducerent, ut sic saltem laberentur, insecuti sunt hostes, ut eos apprehenderent. Sed cum insequentes cum difficul- A. D. 1293.

A. D. 1293. cultate transierunt, nunciantes talia marinariis de Portibus, et eorum auxilia exposcentes, nec furor persequencium ita requievit, sed, associatis eis pluribus, naves Anglicanas in mari quæsierunt. Et cum die quadam sex Anglicanas naves obviam habuissent, easdem hostiliter aggressi, duàs ex ipsis continuo peremerunt, suspendentes homines cum canibus ad trabes navium suarum, et sic per mare navigantes, nullam faciebant differentiam inter canem et Anglicum. Quæ cum Marinariis de Portubus, ceteris fugientibus, dicerentur, mox [1] conglebati, et, in tanti obprobrii vindictam, fremendo animati, hostes ceteros quæsierunt, et cum non invenirent ad votum, ingressi sunt potenter Portum de Swyn, ut ex hostibus suis vindictam expeterent. ubi interfectis aliquibus, et quibusdam submersis, sex inde naves potenter adduxerunt, et ex tunc hinc inde vacabant congressionibus mutuis, utrimque sanguinem sicientes cum naufragiis et rapinis. Cumque inter eos talia longo certamine gererentur, missis internunciis, placuit tandem partibus certo die congredi cum toto conamine, scilicet quarto decimo die Aprilis, fixo le Standard quasi in medio mari inter Angliam et Normanniam. ibi enim, ex communi assensu, anchoraverant navem pergrandem et vacuam, in signum congressionis faciendæ. Interim vero Anglici sociaverunt eis Hibernicos et Hoylandicos. Normanni vero adduxerunt sibi Francos, Flandrenses, et Marinarios de Gene. Adveniente demum die, convenerunt ibidem armis bellicis sufficienter instructi, et sicut in eis fuerat disparitas animorum, sic et eodem die contigit maxima inæqualitas elementorum, nivis scilicet et grandinis, ventique validissimi, consertumque est grave prœlium in-

[1] L. conglobati *cum T. & Tr. quo modo etiam emendatur in O.*

ter

ter partes, et tandem victoriam dedit nostris ipse Deus A. D.
spiritus, perieruntq; gladio multa milia, præter submer- 1293.
sos cum navibus quasi infinitos, reduxeruntque nostri onustas cum præda naves circiter CCXL. Quæ cum Philippo, Regi Francorum, nunciata fuissent, licet frater ejus Karolus hujus navalis prœlii auctor extitisset, missis tamen ad Regem Angliæ nunciis, obnixe peciit emendas sibi fieri, auctoresque facti puniendos tradi, et infinitam pecuniæ summam pro spoliacione Mercatorum suorum liberari. Quibus Rex noster prudenter respondit, quod per proprios Responsales ad interrogata responderet. Missisque nunciis, rogavit Regem Francorum tanquam parentem et Dominum, ut certos diem et locum nominaret, ad quos cum comuni consilio hinc inde properarent, amicabiliter super hujusmodi tractaturi, et facturi ulterius, quod ipsa rei veritas suaderet. Quod quidem oblatum Rex Francorum non admittens, de comuni consilio Magnatorum suorum præcepit Regem Angliæ per breve vocari, certo die super hujusmodi injuriis in Curia sua responsurum. Qui cum ad diem non veniret, præceptum fuit et à Curia Regis Franciæ indicatum, quod tota terra sua transmarina seysiretur, et iterum recitaretur ad diem alterum, sub pœna forisfacturæ tocius terræ suæ transmarinæ, responsurus. Rex autem Angliæ, sedicionem timens (ut pote quibusdam amicis suis præmunitus) personaliter non adiit, sed Dominum Edmundum, fratrem suum, Comitem Leycestriæ, cum Literis suis ad diem utrimque misit in eodem negocio facturum, quod justicia suaderet. Qui cum pro Rege Angliæ cum sufficienti mandato se ostendendo offerret, non receperunt eum, sed in Curia Regis judicarunt, Vasconiam et omnes terras Regis Angliæ forisfactas pro contemptu. Ipse au-

A. D. autem Dominus Edmundus, ſub ſpe pacis, diverſimode
1293. tractavit cum Rege Franciæ. Ita quod comuniter diceretur, Quod Rex noſter Sororem Regis Franciæ duceret in uxorem, et omnia [1] ſopnirentur. Interim Seneſcallus Regis Angliæ in Vaſconia permittere noluit Miniſtros Regis Franciæ Vaſconiam ingredi, ut ſeiſyrent eam, fiebatque altercacio magna, propter quod Rex Franciæ, vocato Domino Edmundo, rogavit eum, tanquam pacis mediatorem et amicum, quod ingreſſum ſuorum permitteret, ſaltem in quatuor vel quinque Civitates, ſcilicet Burdews, Bayon̄, Langon̄ et Mermaunde, et hoc in ſpe pacis, dicens, ſe pacem firmare non poſſe, niſi Magnates ſui viderent Sentenciam Curiæ ſuæ execucioni mandatam, in fide promittens Regia, plenam pacem debere ſubſequi, ſi rogatum hujuſmodi adimpleverit. Qui cum, talia non audere ſe præſumere, diceret, ſtatim, ad rogatum ipſius, voluntatem Regis Angliæ ſuper hoc et conſenſum requiſivit. Rex autem, dicto fratris ſui fidem adhibens, per ſuas Patentes Literas remandavit, ſe ratum et gratum habere et habere velle, quicquid ſuo nomine in hac parte ducerет faciendum. Quibus acceptis, et per eum Regi Franciæ inſinuatis, promiſit ei Rex in fide et in verbo Regio, quod omnia, poſt tempus modicum, cum plena pace reſtituerentur ad votum. Ille vero Edmundus, ſimpliciter credens, et in tantum Regia promiſſione allectus, ſecuritatem non peciit, firmiter credens, promiſſionem Regiam omnem debere excedere caucionem, ſtatimque ſcripſit Seneſcallo Vaſconiæ, quod earundem Civitatum ſayſynam Miniſtris Regis Franciæ liberaret. Quod cum ille feciſſet, mox ipſi Franci primo paucos et latenter, poſtea plurimos et patenter, et

1 *L. cum Tr.* ſopirentur. *quo modo etiam corrigitur in O.*

de-

demum pergrandem introduxerunt exercitum. Dominus autem Edmundus, hoc audiens, et sedicionem timens, rogavit Regem Franciæ, ut, promissionis suæ memor, talia fieri prohiberet. Cui Rex, *sustine*, inquit, *paulisper, quousque adimpleantur XL. dies, et omnia restituam.* Quibus elapsis, dum super eodem negocio rogaretur per Dominum Edmundum, confestim respondit, ordinacionem Curiæ suæ et judicata per XII Pares, absque eorundem communi consilio, se revocare non posse, mutatoque vultu quasi dedignando recessit. Dominus autem Edmundus, cum in eadem Curia multos haberet amicos, eo quod Reginam [1] Naverniæ, matrem Uxoris Regis Franciæ, duxerat in uxorem, occulte præmunitus, et ex conjecturis ceteris sedicionem timens, à Curia illa latenter et cum festinacione se transtulit, et in Angliam ad fratrem suum Regem veniens, omnia per ordinem, non sine gravi cordis dolore, recitavit, dicendo, se esse in hoc facto stultum, et quasi ipsius seductorem. Rex autem, licet animo consternatus ab auditis, tamen fratrem blande confortavit, moxque vocatis Magnatibus suis cum Johanne Rege Scotorum, tenuit Parliamentum suum Londoniis, et in eorum præsencia toto processu recitato, consilium eorum peciit, et [2] juua injuriis vindicare. At illi unanimiter responderunt ei, dicentes, se eum velle sequi in vitam et in mortem. Rege igitur Scotorum, [3] qui A. D. 1293.

1 *Vulgo*, Navarriæ. 2 *L. cum Tr.* et juvamen, attestans, se etiam, si majorem non haberet sequelam, cum uno puero et uno equo, jus suum prosequi velle usque ad mortem, & super hujusmodi injuriis vindicare. 3 *L. ex. Tr.* qui aderat, cum ceteris magnatibus auxilium promittente, gratias Deo et ipsis egit, et cum multis gratiarum actionibus dimisit, adjiciens et rogans.

A. D. 1293. et rogans ut parati et instructi venirent, cum ab eo essent sufficienter [1] præmuniti.

Quomodo homagium reddidit Regi Franciæ.

REX autem, de suorum auxilio sic securus, confestim, missis duobus Fratribus de Ordine Prædicatorum cum Literis credulitatis ad Regem Franciæ, [2] et' homagium suum ei reddidit, cui dicerent in hunc modum: *Dominus noster Rex Angliæ non sine causa miratur, quod in Literis vestris, nuper sibi directis, eum non vocastis Amicum nec carum Consanguineum vestrum, sicut hactenus scribere et facere consuevistis, unde causatur ex hoc, et ex multis conjecturis accepit et credit, quod vos eum, ut prius, vestrum non tenetis Amicum. propter quod certissime nobis mandat, ut sicut eum creditis et tenetis puta non amicum, sic et ipse vos reputat et consimili modo tenet, et sicut in vobis nullam habet modo fiduciam, sic nec imposterum habere potestis ullam in eo fiduciam sive fidem,* adjeceruntque: *Et quia in terra vestra, in ipso itinere veniendi ad vos capti, fuimus retenti, et per quatuor dies et dimidium quasi incarcerati, petimus et obsecramus, statum Nunciorum nobis tribui et privilegium dari,* statimque eorum dicto accepto et ratificato, Respondit ex parte Regis unus Magnatorum ejus, quod illa capcio, detencio seu incarceracio ex præcepto Regis vel sciencia non processit, quin immo multum displicuit, emendas [3] offerrens, equos et expensas, et cetera quæque necessaria, rogans, ut oblata reciperent pro libito voluntatis suæ, datoque sano et salvo conductu, confestim ad propria reversi sunt, Regi nunciantes visa et audita.

---

1 Præmoniti *Tr.* 2 Omittunt *T. & Tr.* 3 *L. cum Tr.* offerens. *Hic autem perplura desunt in T.*

Misit

A. D. 1293.

Misit Rex Exercitum in Vasconiam.

HIIs auditis, mox ipse Rex quingentos armatos et viginti milia peditum misit in Vasconiam, cum Domino Johanne de Sancto Johanne, qui ejusdem terræ olim senescallus extiterat, et cum Domino Johanne de Britannia, et illo Milite strenuissimo Willelmo [1]Lytimer, qui apud Portesmew, omnibus, ad Expedicionem tantam necessariis, paratis, posuerunt se in Mari circa Festum beati Petri Advincula, et irruente Vento contrario, dispersæ sunt naves per partes Cornubiæ. Iterumque recollectæ, apud Plemeyue circa Festum beati Dionisii ventis vela iterato laxabant, et post multa variaque tempestatum discrimina, tandem, circa Festum Apostolorum Symonis et Judæ, applicuerunt in Vasconia apud Chastellon, quæ situatur in littore Fluminis Gerunde. Deditque se eis, et Regi Angliæ, Dominus Urbis illius, et eos cum læticia magna suscepit, et benigne tractavit. Profectique sunt inde Makantes, et dederunt se Cives in Vigilia Omnium Sanctorum, et in crastino anchoraverunt cum tota Classe ante Burgum super mare, qui antiquitus dicebatur Mons Albani. Cives autem se dare volebant, sed timebant Picardos, qui erant in Præsidio Civitatis. Cumque vidissent Picardi, quod se dare vellent, exierunt à Castro, et plurimos peremerunt. Miseruntque Cives ad Anglos, nunciantes hæc, et eorum auxilium exposcentes, qui confestim in eorum auxilium ascenderunt, et retraxerunt se Regales in Castrum, et Cives se dederunt. Mane autem facto, cum nostri in Castrum

1 Latimer, *T.* De Latymer, *Tr.*

ir-

A. D. 1293. irruere voluiſſent, pecierunt Picardi inducias triduales, ut miſſo Nuncio Burdegalin, ſi in eorum non venirent auxilium, ſe ſtatim redderent abſque dubio. Miſſo igitur puero, remandavit eis Conſtabularius de Burdeus et Mareſcallus Franciæ, quod ita feſtinanter venire non poterant. Immo ſe defenderent, et viriliter reſiſterent, præcipue cum haberent victualia, et cetera quæ neceſſaria, pro tempore ſemeſtri. Quo audito, ſtatim dederunt ſe, ſalvis ſibi vita et membris, equis et armis, et abierunt in pace. Poſt dies octo, reverſi ſunt noſtri ad Urbem de Blaynes, quæ diſtat à Burgo per duas leucas, et ſimiles quaſi treugas pecierunt Caſtrenſes et habuerunt, ſed nullo veniente auxilio, dederunt ſe et abierunt, inveneruntque noſtri victualia multa in Urbe et in Caſtro, et dolia vini circiter II^{M}.V^{C}. Conſtituerunt noſtri poſt dies aliquot Cuſtodes iſtarum Urbium fortiſſimarum Dominum Rogerum de Mortimer et Dominum Richardum de Boys cum populo terræ [1] multæ, et profecti ſunt uſque Burdews, quæ diſtat per quinque leucas, manſeruntque in oppoſito Civitatis illius in flumine Gerunde per duos dies, et emiſſis hinc et inde telis cum jam non proficerent, nec ſe Cives dare vellent, aſcenderunt in flumine uſque Lyons, ubi Dominus loci illius gratanter ſe dedit eis, cum tota Villa et Caſtro, et tunc primo noſtri extraxerunt equos à navibus, cum jam in mari manſiſſent per XVII Ebdomadas et aliquos dies. Tandem vero refocillatis hominibus et equis, diviſerunt ſe noſtri quaſi in duas partes. Remanſeruntque in eodem loco, ut populum terræ ſibi [2] attraherentur, Dominus Johannes de Britannia et Dominus W. Latymer cum

1 L. multo, *cum Tr.* 2 *Potius* attraherent, *cum Tr. quo modo etiam in* O. *emendavit cl. Stillingfletus.*

CCC^{tis}. equestribus, et VII. milibus peditum electorum, profectusque est Dominus Johannes de Sancto Johanne cum reliquo populo usque Bayon̄, quæ situatur super mare Hispaniæ versus occidentem, et est Civitas fortissima et quasi inexpugnabilis, distans à Ryens per quinque dietas modicas per [1] trigintas leucas regionis illius. Cives enim Urbis illius cum audissent eum in terram advenisse, vocaverunt eum, eo quod eum diligebant pro antiqua Custodia. Fuerat enim (ut dictum est) olim Custos tocius terræ Vasconiæ ex parte Regis, et eos cum humanitate tractaverat. Cumque appropinquaret Civitati, et essent certi Cives de ejus adventu, irruerunt continuo in Regalibus Francis, qui ex parte Regis Franciæ præficiebantur eis, et cæsis multis ex eis, qui in Civitate fuerant, reliquos in Præsidio fortissimo loci ejusdem concluserunt (exosos enim habebant eos, eo quod abutebantur male concessa potestate) tradideruntque Civitatem venienti, et obsidionem Castri continuando tenuerunt, dicentes lasso, quod se cum suis recreando reficeret, nullam habendo curam de obsessis. Post dies autem aliquot, cum se viderent Castrenses sic diu manere non posse, dederunt se, sub pacto tamen, quod Custos eorum pro omnibus remaneret, et ceteri abirent illæsi, remansitque Custos eorum Jordanus Bertram, et reliqui abierunt. Elapso autem tempore modico, et viribus reassumptis, egressi sunt nostri usque ad Sanctum Cynerinum, ut illum expugnarent, ac Cives continuo dederunt se, et Regales Franci ex pacto recesserunt, ubi assignato Custode Domino Hugone de Ver, cum CC^{tis} equestribus et multis pedestribus reversus est prædictus Dominus Johan- A. D. 1293.

1 *L.* triginta.

nes

A. D. 1293. nes apud Bayon, et mansit ibidem secure multo tempore.

De confusione et capcione nostrorum in Vasconia.

AUDITO adventu Anglorum in Vasconiam, misit tandem Rex Franciæ Karolum fratrem suum, et Dominum de Nele Senescallum suum, cum multis milibus equestrium armatorum, et exercitu copioso, ad capiendum eos et potenter devastandum. Qui venientes apud Ryens in Dominica Palmarum, non processionaliter cum palmis; sed turmatim cum lanceis [1] obsederuntque nostros, qui ibi remanserant, per dies XI. multas oppressiones et diversa gravamina eisdem inferentes. Cumque [2] exierent aliquando nostri, ut gloriam Miliciæ suæ in hostibus exercerent, [3] retaciati sunt à multitudine magna velut oves in [4] ovile. Novissime ergo videntes nostri, se diu sic permanere non posse, consilio inito, decreverunt, quod in ipsa Ebdomada Paschæ navigio recederent [5] et' [6] de' nocte, mitterenturque equi eorum per terram in rivo [7] Gerunde usque Burgum et Blaynes, sed impeditum est eorum propositum modo qui sequitur. Tenebatur in vinculis miles quidam centenarius, Johannes scilicet Giffard. Hic cum ejusdem Castri, scilicet Pudensach, Custos fuisset deputatus, advenientibus Francis et eum obsidentibus, tradidit se eis sub pacto tali, quod scilicet ipse cum Anglicis, qui cum eo erant, [8] abierunt libere,

---

1 *Deest* que *in T. & Tr.* 2 *L.* exirent *cum T. & Tr.* 3 *Id est*, repulsi sunt. *Vide supra sub A. D.* 1291. *In T. autem* reverti fuerunt compulsi *pro* retaciati sunt. 4 Ovili *T.* 5 *Omittit Tr.* 6 *Deest in T.* 7 Garunnæ *T.* 8 *L.* abirent, *cum Tr.*

et

et voluntatem suam facerent Franci de Vasconiensibus, qui se populo dederant ei, et cum eo manebant, feceruntque Franci sic, et de Vasconiensibus suspenderunt laquio circiter L. propter quod quidem factum irati sunt Vasconienses et vehementer moti, et se dare volebant contra nostros, dicentes, sedicionem fieri in populo suo. Volentes autem Anglici ipsis placere pro posse, statuerunt judicialiter procedi contra eundem Militem, ut saltem cognita veritate eorum innocenciam declararent. Cumque Marescallus exercitus, Dominus scilicet Radulphus de Gorges, in ipso die Mercurii, quo exire deberent, in vesperis pro Tribunali sederet ad judicium faciendum de ipso Milite, et de quibusdam pedestribus, qui, propter mala eorum opera, tenebantur in vinculis, venerunt pedestres reliqui, qui magis solito vino æstuabant (eo quod in transitu subito erant omnia communia) et dixerunt expresse, se nolle pati de ipsis judicium fieri, nec suos quoquo modo perire in tam arta necessitate. Instantibus itaque Militibus pro judicio faciendo resistebant pedestres, et adinvicem rixati sunt ita, quod unus pedestrium percussus interiit. Moxque efficiuntur partes, et in sua pernicie dividuntur pedestres et equestres, mutuo secedentes usque in vesperem. Adveniente tandem vespere, fugerunt equestres ad naves suas, et, relictis equis suis, properabant navigio usque Burgum et Blaynes. Multi [1] cum eorum, cum naves ascendere non possent, ut pote à pedestribus impediti, in Præsidio ejusdem Urbis se cum difficultate receperunt. Mane autem facto, ingressi sunt Franci, nullum quasi resistentem habentes, et, occisis pedestribus qui remanserant, cepe-

A. D. 1293.

1 *L.* tamen, *cum Tr. Sed* enim *in O. reposuit cl. Stillingfletus.*

A. D. runt equos ceterorum qui affugerant armatos, sellatos
1293. et frenatos, moxque expugnaverunt ceteros qui erant in Præsidio, et, præter armigeros multos, ceperunt milites quasi XII. viz. Dominum Radulphum [1] Toway, Dominum Radulphum de Gorges, Dominum Rogerum de [2] Layburn̄, Dominum Emericum de Sancto [3] Edmundo, Dominum Johannem de [4] Crettyng, Dominum [5] Jacob̄ de [6] Crettyng, Dominum H. de [7] Boydinḡ, Dominum Johannem de Maundevile, Dominum Johannem de [8] Foleburn̄, Dominum Robertum de [9] Cokefeld, Dominum Thomam de [10] Turbevyle, qui postea (ut infra patet) conjuravit cum Francis contra Anglicos, et Dominum Walterum Giffard. Hos omnes captivatos [11] direxerunt in Franciam, sub arta custodia recludendos, et Urbem de Ryons demolierunt in terram in odium Anglorum, profectique sunt inde cum exercitu toto usque ad Sanctum Cynerum, ubi erant ex nostris CC. armati cum Domino Hugone de Ver (ut supra dictum est) et obsederunt eos per IX ebdomadas, inferentes eis mala, quæ poterant. Cumque morerentur armati Franci in multis milibus, et subito quasi porci propter [12] usum armorum et calorem nimium, fecit eos sepeliri Karolus in cimiterio novo, quod erexerat in Campo et dedicari fecerat à quibusdam Episcopis, qui aderant cum eis. Stupefactus tandem Karolus, cum multos jam ex omni parte perdiderat, cœpit solito benignius ad bonum pacis animum inclinare. Unde missis Nunciis et remissis cum nostris demum fœdus tale pepigit; Quod scilicet irent libere quo vellent cum

1 Taunay, *T.* Townay, *Tr.* 2 Leybournum, *T.* 3 Amand, *T.* 4 Treting, *T.* 5 Jacobum *T.* 6 Treting, *T.* 7 Bodings, *T.* 8 Juleburne, *T.* 9 Godefold, *T.* 10 Turbervile, *T.* 11 Duxerunt *T.* 12 Abusum *T.* & *Tr.*

suis

ſuis omnibus, nec Urbi nec Civibus quicquam mali inferret aut demoliret, ſed ſtatum haberent priſtinum, et eis omnia conſervarentur illæſa. Recedentibus igitur noſtris apud Bayon, fecit Karolus locum eundem victualibus et ceteris quibuſque neceſſariis inſtaurari et bene muniri, et appoſitis Cuſtodibus et multis Militibus, reverſus eſt in Franciam et iterum non reverſus; immo reverſi ſunt noſtri cum illum abiſſe [1] dediciſſent, et effugatis ceteris, locum, ut prius, eundem tenuerunt. A. D. 1293.

Quomodo Rex noſter fœdus iniit cum Rege Alemaniæ. A. D. 1294.

ANNO Domini milleſimo CC°. XC° IIII°. miſit Rex Angliæ Dominum Antonium Bek, Epiſcopum Dunolmenſem, ad Regem Almaniæ, ut fœdus cum eo iniret. qui, datis, ut dicitur, LX. millibus libris ſterlingorum, convenciones et pacta cum eo iniit, quod ſcilicet uſque ad certum tempus præfinitum Regi noſtro, et ſuis, contra Regem Francorum, et ſuos, cum omni robore exercitus ſui fideliter aſſiſteret, veniretque in eorum auxilium, cum eſſet ſufficienter præmunitus. Convenit eciam, quod neuter eorum abſque altero cum Rege Franciæ concordaret, vel fœdus iniret quoquo modo. quæ quidem pacta ſegniter tenuit, ut patet inferius.

Recepit omne depoſitum in Eccleſiis.

EODEM anno Rex Angliæ, neſcio quorum fretus conſilio, omnem pecuniam numeratam et omne

---

1 *L.* didiciſſent, *cum Tr.*

A. D. depositum in Ecclesiis Cathedralibus, Domibus Reli-
1294. giosis, et universis gazofilaciis Clericorum et Laicorum, Fratrumque Prædicatorum et Minorum, ceterorumque Ordinum omnium, quarto scilicet die Julii hora tercia, per Ministros suos, ad hoc præordinatos, quasi exinproviso cepit, et in Ærarium suum Londoniis [1] reponere, multamque pecuniam consecutus est, quam nunquam postea restituit. [2] Illis tamen, qui ei tenebantur in debito, vel communiter cum Clero vel Populo auxilium promittebant ei, hujusmodi acceptam pecuniam in solucionem alterius jussit allocari seu restitui.

Rex cepit lanas.

EODEM eciam anno, circa Festum Ascensionis Domini, omnes lanas terræ suæ saysivit, tam Clericorum quam Laicorum, et sic saysitas tenuit, quousque Mercatores, data maxima pecuniæ summa, eas quasi de novo redimerent et haberent.

Exegit Rex medietatem bonorum à Clero.

EODEM anno vocavit Rex per Literas suas Archiepiscopos, Episcopos, Decanos Ecclesiarum Cathedralium et Archidiaconos in propriis personis, Clerumque uniuscujusque Dioceseos per [3] duos Procuratores, ut in Festo Sancti Mathæi Apostoli coram eo comparerent Londoniis. Quibus, ibidem existentibus, ait Rex, *Domini Karissimi, jam satis constat* ([4] *nec*

1 *Subintellige*, jussit. *Nam*, reponi jussit, *in T. & Tr.*
2 *Hîc, sicuti & alibi, multa prætermisit T.* 3 Suos Proc. *T.*
4 *Conjeceram*, necnon. *Desunt autem hîc etiam loci multa in T.*

At

audistis) de famosa ista guerra, quæ inter Regem Francorum et inter nos inicium sumpsit, non nostra culpa (ut novit ipse Deus) sed absque ullo dolo vel fraude casualiter sumpsit inicium, et usque in præsens sumptuosissime continuata est. Verum, ne ex injusto bello redargui possemus vel reprehendi, optulimus ei primo pacem, et pacis formam uterque nostrûm amplexatus est. Quam cum ex parte nostra, ut convenit, servare parati essemus, ipse eam renuit et contempsit, et quanto magis pacem quæsivimus, tanto magis eramus ab ea longius seperati. Videntes autem, nos finaliter sic illudi, hanc guerram incepimus, eciam, si necesse fuerit pro justicia nostra consequenda, usque ad mortem continuandam. Verum quia terræ vestræ Anglicanæ non sum nisi unus quasi malus custos, et non ipsa terra vestra sed tota Anglicana Ecclesia jam in arto ponitur, et movetur injuste, nec continuare possumus quod incepimus, nisi de eadem terra vestra nobis auxilium tribuatur; ideo Oraciones vestras in præsenti expetimus, et vestrum auxilium [1] *implorantes. Et juste debetis, Domini Karissimi, et præcipue ista racione impertiri auxilium, quoniam videtis Comites, Barones et Milites vestros, quod non solum bona, verum eciam corpora sua pro vobis exponunt, et pro terra vestra non solum ad sanguinis effusionem, immo frequencius ad mortem. Et vos igitur, qui corpora vestra exponere non potestis, justum est et racioni consonum, ut de bonis vestris subveniatis.* Adjecitque subsequencia, ut placaret eos. Scivit enim, eos esse motos pro inmunitate Ecclesiæ violata, et ait: *Quia recenter duo facta sunt, in quibus admiramini,* [2] *placare vobis volumus, et in hac parte respondere. Præcepimus, quod omnes lanæ terræ arestarentur, et hoc non sine causa fecimus, quia nostræ voluntatis fuit, ut de bonis terræ ipsa terra conservaretur illæsa. Aliud est. Datum*

A. D. 1294.

At in Tr. ut *pro* nec *legitur.* 1 *F.* imploramus. 2 *L.* placere, *cum Tr.*

fuit

A. D. 1294. *fuit nobis intelligi, quod moneta terra nostra corrupta fuit et falsata, unde pracepimus,*[1] *quod statutum moneta in suo robore teneretur, nichil mali suspicantes. Sed in facto contigit, sicut et accidit inter Apostolos Ihesu Christi. Inter enim XII erat unus malus, qui Christum tradidit: similiter et in hoc facto fines mandati nostri quidam egressi sunt, et deceperunt nos. unde parati sumus emendas facere pro libito vestra voluntatis.* Cumque loquendi finem faceret, Respondit Olyverus, Lincolniensis Episcopus: *Domine, istud negocium Consilium requirit. Detur igitur dies ad consulendum cum Fratribus nostris et ex consilio respondendum.* Datusque est dies tercius. Interim vero consulentes diversi, diversa senserunt. Vacabat enim Cantuariensis Ecclesia, et membra sine capite in Consilio dispersa sunt. Nostram Ecclesiam Eborum Johannes Romanus, Regis timore perterritus, eo quod Regi in magna pecuniæ summa tenebatur, quasi dissimilando constituit. Dunolmensis vero nondum reversus fuerat de Alemania. In unum tandem votum concordabant omnes, ut offerrent Regi duas decimas, in uno anno solvendas. Quod audiens Rex, indignatus est, et per suos satellites comminatus, se extra proteccionem suam Clerum velle ponere, nisi medietatem omnium bonorum concederent, et votis ejus annuerent in hac parte, statimque quasi stipula corda eorum dissipata sunt. Quidam enim Regi placere volentes, festinanter, alii vero timore perterriti, subsequenter concesserunt, et quia immunitas Ecclesiæ (ut supradictum est) læsa fuit et violata, peciit Clerus à Rege jubente quosdam Articulos. Jussit enim Rex, postquam votis ipsius paruerant, ut et ipsi ab eo peterent remedia, quæ vellent. Et

1 Que *omittit T.*

pe-

›ecierunt in primis, ut Statutum de manu mortua, A. D.
quod in præjudicium Sanctæ Matris Ecclesiæ fuerat 1294.
editum, deleretur. Cui quidem Articulo respondit ipse Rex, quod illud statutum de consilio Magnatorum suorum fuerat editum et ordinatum, et ideo absque eorum consilio non erat revocandum. Cęteris autem Articulis, quos proposuerant, respondit de facili, ita quod frustrati et delusi, reversi sunt ad propria, obligati tamen ad medietatem concessam. Eodem eciam in anno habuit Rex [1] et Communitate terræ decimum denarium, et à Civitatibus VII^{um}.

Wallenses rebellare cœperunt.

EODEM anno, circa Festum Sancti Michaëlis, Wallenses rebellare cœperunt. Convenerant enim et statuerant inter se, quod in ipso die Sancti Michaëlis omnes unanimiter insurgerent contra Regem, et Castra ejus dirimerent, feceruntque sic, et eodem die quasi eximproviso ceperunt Castella multa, ceperuntque Castrum de Carnarvan, quod Rex noster dudum sumptuosissime construxerat, demolientes muros, et Ministros Regis trucidantes, fugeruntque Anglici, qui poterant, et multi [2] absorti sunt in ore gladii, eo quod subito facta sunt hæc. Istius autem sedicionis excitatores fuerunt Maldoch̄ et Morgan, qui de sanguine Principis Leulini se descendisse dicebant, et ideo nomen Principis suscitare debere. [3] Quo cum audisset Rex, mox congregato exercitu, declinavit ibidem, missisque Literis ad Dominum Edmundum fra-

---

1 *Pro* et *lege* à *cum T. & Tr. In* O. et de. *Sed* de *adjecit cl. Stillingfletus.* 2 Absorpti *T. & Tr.* 3 *Sic MS. Lege* quod *cum O. Et tamen* quæ *in T. & Tr.*

trem

A. D. 1294. trem suum et Comitem [1] Lincolniensem (qui tunc temporis in Portu de Portesmue cum multis Milibus armatorum parati fuerant in Vasconiam transfretare) ut ad eum in Walliam cum omni festinacione redirent. qui cum audissent talia, properabant ad eum, et manserunt ibidem usque fere ad medium Quadragesimæ. Contigit autem, quod die Sancti Martini in hyeme dum idem [2] Comes Lincolniensis ad Castrum suum de [3] Tynebe ante Regem nostrum festinaret, si forte illud salvare posset, sicut credidit, obviatus est ab hominibus suis propriis Wallensibus (habet enim ibidem multas possessiones et Castra) qui quidem Wallenses sui, commisso cum eo gravi prœlio, prœliaverunt adversus eum, et interfectis hinc inde multis, ipsum tandem, cum jam diu strenue militasset, in fugam cum paucis converterunt. Rex eciam noster, transito Flumine de Conway, dum ad Castrum declinaret, non est eum secutus totus exercitus, unde, super habundantibus aquis maris et fluctuum subitorum, obsessus est à Wallensibus per tempus aliquod. Sic seperatus à suis et exclusus, passusque est ad tempus modicum famem & [4] & sitim, [5] bibitisque aquam cum melle mixtam, et panem in saturitate non comedit. Præoccupaverant enim Wallenses quadrigas suas, et victualibus acceptis et ablatis, homines, quos poterant, detruncabant. Cumque haberent modicum vini [6] vix unius lagenæ castrellum,

---

1 *Henricum sc. de Lacy. Vide Dugdalii Baronag. T.I.p.*104. 2 *At in T.* Edmundus frater Regis *pro* Comes Lincolniensis. 3 Deneby *T.* 4 *Dele. Et quidem omittit O. Verba permutavit T. At* modicum et famem et sitim *in Tr.* 5 Bibitque *emendavit cl. Stillingfl. in O. Neque aliter in Tr.* 6 Vix utrem unius lagenæ, pro Rege salvare decreverant *T.* Castrellum *idem est quod* costrellum, (*quo modo equidem legitur in Tr.*) Costrells *nempe pocula olim appellabant antecessores. Lage-*

quod pro Rege salvare decreverant. Non adquievit ipse Rex, sed ait, *omnia in necessitate debent esse communia, et omnes unam et similem* [1] *detam paciemur, quousque respiciat nos ipse Deus ab alto, nec praeficiar vobis in esu, qui coartacionis istius origo et causa sum.* Cito autem post visitavit Deus Omnipotens eos, et, decrescentibus aquis, venit ad Regem exercitus totus, et ipsi Wallenses in fugam versi sunt. Post multos autem eventus et conflictus varios in tantum Wallenses sunt agitati et astricti, quod, missis et remissis nunciis, ipse Madoch cum suis ad pacem Regis admissus est, sub condicione tamen tali, quod alterum, scilicet Morgan, prosequeretur et caperet, et infra certum tempus Regio carceri manciparet. Quod quidem [2] partum tenuit et fecit, et plenam pacem adeptus est. Acceptique sunt obsides multi de Nobilioribus tocius Walliae, et missi sunt in Angliam ad diversa Castra, ut custodirentur in eis, usque ad missionem Regis, [3] manserunt in eisdem usque ad guerram Scociae fere finitam. Eodem anno fames

A. D. 1294.

---

gena autem ipsa antiquitus 12 *libras aquae continebat. Testantur illi, qui de Significatione verborum scripserunt. Hinc colligas, quid sibi velit* lagena butiri *in Compoto quodam manerii de Barton secus Abbingtoniam, anno quinto Rogeri de Tame, abbatis Abbingtoniensis confecto. Rogerus vero iste abbatiae praeesse coepit A.D.* 1333. *Vide Lelandi Coll. Vol.*VI. *p.*194. *Quo equidem tempore pretium unius lagenae butiri* (*si fides huic Compoto*) *fuit* VII.*d. quae proinde lagena* 12 *libris aquae constitit, lagenasque nostras recentiores, quae vulgo* **flagons** *audiunt, magnitudine sua longe superabat. Ceterum id velim scias, Compotum dictum penes se habere Guilielmum Beckettum, chirurgum Abbingtoniensem, qui mihi perquam benevole mutuo dedit Aug.* XI. 1730.
1 *Per syncopen littera* i *hic exteritur. Nam scribi debet* dietam, *quo modo sane legitur in T. & Tr. neque aliter emendavit cl. Stillingfletus in O.* 2 *L. cum Tr.* pactum, *quo modo etiam in O. emendavit cl. Stillingfl.* 3 *Adde,* que, *cum T. & Tr.*

A. D. 1294. valida Angliam afflixit, et moriebantur pauperum multa milia. vendebatur enim quarterium frumenti pro XVI solidis, & multociens pro viginti.

De Sedicione Turbevile.

A. D. 1295. ANNO Domini millesimo CC°.XC°.V°. Dominus Thomas de Turbevile, qui, ut supradictum est, in captura de Ryons cum ceteris Militibus captivus ductus est, et Carceri Regis Franciæ mancipatus,[1] quomodo[1] sollicite, quomodo effugere posset carcerem et vincula? Qui cum esset Regi Franciæ familiari noticia cognitus, pepigit cum eo fœdus in sedicionem Regis Angliæ, dicens, *provide tibi, O Rex, de magna classe, et pones in ea robur exercitus, ego autem revertar ad Dominum meum Regem, et dicam ei, quod, auxiliante amico quodam, cum difficultate manus tuas evasi. Cumque ab eo impetraverim custodiam Maris et Portuum, obviabo marinariis tuis, eritque signum fœderis inter me et ipsos, ut, cum viderint Vexillum meum supra Vexillum Regis elevari, audacter in eodem loco terram ingrediantur, et absque difficultate eam eis tradam.* Facta ergo hac convencione tam valida, promisit ei Rex mercedem iniquam, et, acceptis duobus filiis suis obsidibus, dimisit eum et abiit. Reversus autem est ad Regem Angliæ, et ab eo honorifice susceptus est, et, in captivitatis suæ solacium, familiariter cum eo conversatus; cumque frequenter instaret, ut cura sibi Maris traderetur, excusavit se Rex, eo quod noluit ipse Deus iniquitatis propositum adimpleri. Rex autem Franciæ, conductis interim navibus multis, de Marsilio scilicet et de [2]Gen, et undecunque

---

1 *F.* quærebat *inquit cl. Stillingfl. ad oram* O. *Sed* cogitavit *in Tr.* 2 Gene, *T. & Tr.*

pote-

poterat, magnum robur exercitus misit in mare, ita quod aliquando viderentur plusquam CCC[ae]. naves magnæ, signum expectantes quod [1] acceperant. Cumque mansissent diu, nec signum vidissent, miserunt ex consilio proprio V. Galeas electas, ut terram explorarent. At una præ ceteris festinans, applicuit apud Hydam juxta Portum de Rumenal. quod videntes Anglici, qui ibidem fuerant Custodes deputati, [2] similabant fugam, et, ex consilio Ducis eorundem, retraxerunt se, ut ferventius hostes ad terram allicerent. Illis itaque fugientibus, insecuntur alii, sed facies convertentibus, mox et ipsi terga verterunt, et cæsi sunt omnes, scilicet CC. [3] XL. viri, et navis eorum combusta est. Quod videntes aliæ quatuor, retraxerunt se usque ad magnam classem. Poterant enim videri à nostris, nec tamen cum eis audebant congredi Marinarii nostri, timentes multitudinem magnam. [4] Circa festum Beati Petri Advincula magna pars ejusdem classis applicuit apud Dover ex parte Occidentali (ubi nulla fuerat applicandi suspicio præ multitudine lapidum et rupis excelsæ) egressique sunt bellatores fortissimi circiter XV. millia hominum, et spoliaverunt [5] Doverniam ab hora prima usque fere vesperam, incendentes eam igni pro magna parte. Cumque in ingressu eorum fugissent omnes et dispersi fuissent, conclamantes et ejulantes, conglobati sunt incolæ, et concurrebant milites, qui curam maris habebant, ita quod eodem die hora quasi undecima hostes aggressi sunt animose, cæsisque quasi V. milibus, reliquos in partes diviserunt. quidam enim fugerunt in

A. D. 1295.

1 *Potius*, acciperent, *cum T.* 2 *Sic MS. quo pacto & alibi sæpius in Codd. vett. Sicuti & olim* amecus *pro* amicus. *At in T. O. & Tr.* simulabant. 3 Quinquaginta *T. & Tr.* 4 In festo *T.* 5 Doveriam *T.*

A. D. 1295. segetes, qui postea cædebantur ab incolis, et ceteri, qui poterant, navigio fugerunt. Triginta autem Viri fortissimi receperunt se infra clausum Abbathiæ, strenuissime pugnantes usque in vesperum, ita quod nihil eis nocere poterant nostri obsidentes. Cumque in vesperis nostri remissius agerent, et multi reverterentur ad propria, ipsi quoque dilapsi sunt, cum duabus scaphis fugientes. Quo mane cognito, insecutæ sunt eos duæ magnæ naves, quæ vela levantes in altum, scaphas cum hostibus submerserunt. In ipso autem introitu hostium in villa de Dover, ceciderunt ex nostris [1] XIII viri, et unus monachus. Hic quidem monachus, ceteris suis fratribus in [2] campanali ecclesiæ se receptantibus, cum oracioni vacaret in ecclesia Dei, coram ipso altari trucidatus est, et optulerunt eum Deo sacrificium matutinum. Interim dum talia agerentur in Anglia, discurrebant literæ inter Regem Franciæ et prædictum Thomam de Turbevile, in quibus excitavit Francos, ut robur exercitus mitterent in Scociam, sub spe tali et certa, quod Scoti contra Regem Angliæ [3] debellarent, adiciens eciam, quod Dominus Edmundus Frater Regis et Comes Lincolniensis cum immenso Populo et Magnatibus multis cito post proficiscerentur in Vasconiam, et quod ex tunc terra Anglicana à suis de facili posset ingredi et optineri. Clericus autem ipsius Domini Thomæ, dum talia scriberet et literas legeret, responsales juste sibi timuit, [4] ne forte in tali deprehenderetur facinore, tanquam Regis et Regni proditor censeretur, [5] condoluit, et sano usus consilio, Regi no-

1 XIV *T.* 2 *In* campanili *mutavit cl. Stillingfl. in O. At* camponali *in Tr.* 3 Rebellarent, *T. & Tr. rectius. Nec est, quod hac in re putes, veteres* d *pro* r *amâsse.* 4 *L.* ne si forte, *cum T. & Tr.* 5 *F.* conduluitque. *Deest in T.*

stro

ſtro ſe ipſum ſponte optulit, omnia per ordinem narrans, et veniam miſericorditer petens; quod cum ipſum Dominum Thomam non lateret, fugit continuo, et à Curia latenter diſceſſit, ſed mox à Miniſtris Regis inſecutus verſus Wallias, poſt duas dietas captus eſt, reductus, adjudicatus et tractus, et cito poſt tota magna claſſis prædicta diſſoluta eſt, et ad proprios portus reverſa. A. D. 1295.

Cardinales venerunt in Angliam cum literis Papæ pro pace reformanda.

EODEM anno, circa feſtum Pentecoſtes, venerunt in Angliam duo Cardinales, miſſi à latere Papæ ad Regem Angliæ cum Epiſtolis Papalibus[1] in hæc verba:

Bonifacius Epiſcopus, Servus ſervorum Dei, Kariſſimo in Chriſto Filio, Edwardo, Regi Angliæ Illuſtri, Salutem et Apoſtolicam benediccionem. Movet animum [2]*montemque ſollicitat, Fili Kariſſime,* [3]*ſincera et affectuoſa dileccio, quam ab olim, dum cura nobis Officii minoris incumberet, ad Perſonam Regiam tuumque Regnum inclitum geſſimus, et continuatis benivolenciæ ſtudiis gerere non ceſſamus, ut celſitudinem Regiam, cujus exaltacionem et gloriam ſummis deſideriis affectamus,* [4] *adio* [5] *indicamus ſollicite, per quæ in conſpectu Regis altiſſimi (per quem* [6]*regnant in Principes dominantur) de bono ſemper in melius reddaris accepcior, occurras gracior, carior habearis, ac in Regno mundi clarior, nominiſque titulis copioſum proveniat incrementum. Sane*

---

1. *Omiſſis in T.* 2 *L. cum Tr.* mentémque. *quo modo & ipſe correxit cl. Stillingfl. in O.* 3 Sincere et affectuoſe *repoſuit cl. Stillingfletus in O. male.* 4 Adeo *Tr.* 5 *F.* indicemus. 6 *L. cum Tr.* Reges regnant et Principes.

ab

A. D. 1295. *ab ipsis nostræ promocionis auspiciis ad generalem statum fidelium mentis aciem extendentes, et considerantes gravem, immo gravissimam, et omnino contrariam votis nostris, inter te et [1] karum Filium nostrum Philippum, Regem Franciæ illustrem, proxima tibi consanguinitate conjunctum, procurante pacis æmulo incentore malorum, discordiam suscitatam, firma et stabili disposicione decrevimus, ut super hujusmodi negocio cordi nostro potissime sollempnes ad præsenciam Regiam Nuncios et Literas mitteremus; sed propter nostrum de Civitate Neopolitana discessum, ubi tunc Romana curia præsidebat, nostrumque accessum ad Urbem, quem viarum periculosa discrimina non modicum retardarunt, ac eciam ob nostræ, inibi celebrata, consecracionis sollempnia, impediti, nequivimus cicius Nuncios prædictos et Literas destinare. Revera, Fili, nequaquam sumus immemores, quin pocius tenaci memoria retinemus, quod nos hactenus, dum essemus in minori officio constituti, sinceris affectibus dilexisti, plenis favoribus prosecutus. Ideoque, dum sollerter attendimus, quantis et quam grandibus prædicta discordia noscitur onusta dispendiis, quot et quanta pericula secum trahit, quam dampnosa fidelibus redditur, quam graviter turbat et impedit negocium Terræ Sanctæ, quantum ve propterea Deo displicere dinoscitur, anxiamur ut Pater, sauciamur ut Mater, in intimis turbamur amarius ut amator, nec possumus quietis foveri dulcedine, donec prælibatum negocium optatum et celerem exitum, juxta cordis nostri desiderium, sorciatur. Cumque Venerabiles Fratres nostros, Beraldum Albanensem et Symonem Penestrinum Episcopos, Sedis Apostolicæ Nuncios, exhibitores præsencium, viros utique profundi Consilii, literarum sciencia præditos, ac diversarum virtutum titulis insignitos, nec non pacis et concordiæ amatores, ad te, dictumque Regem Franciæ,*

1 Km̄ *MS. quod idem atque* karum, *non* (*ut in* O.) kariffimum. *In Tr.* kum̄.

tan-

tanquam pacis Angelos, licet eorum inviti careamus præsencia, destinemus, excellenciam Regiam rogamus, hortamur et obsecramus in Domino Jesu Christo, quatinus ad divinam et Apostolicæ sedis reverenciam memoratos Episcopos, magnas utique columpnas Ecclesiæ, tuique honoris et famæ fervidas amatores, tanquam Filius benediccionis et graciæ, recipiens, honeste prosequens, et honorificencia condigna [1]*protractans, attente audias, diligenter intelligas, et efficaciter studeas adimplere. quæ ipsi, et eorum quilibet, coram te super eodem negocio duxerint proponenda, sic te in hiis devote ac prompte, ut speramus, habiturus, et cupimus, ut, difficultatis et repulsæ cujuslibet more profugato, Regiæ devocionis sinceritas exinde clarius elucescat, tuæque famæ præconium, quamvis amplum et diffusum, in seculo propensius augeatur, ac Sedis Apostolicæ graciam, quæ circa Filios devotos exhuberat, habundancius merearis. Dat. Laterani X°. Kal. Marcii, Pontificatus nostri anno primo.* A. D. 1295.

De Responsione Regis.

CUMQUE in adventu Cardinalium nondum esset reversus Rex à Wallia post guerram, quam ibi finierat, præcepit Rex, ut honorifice tractarentur Londoniisque moram facerent, usque Advincula beati Petri ipsius Regis adventum præstolantes. Ad quem diem ipse Rex, pacificata Wallia, et omnes Magnates tam Cleri quam Populi, specialiter ad hoc vocati, comparentes, ipsos Cardinales honorifice et cum gaudio susceperunt. Cumque, facto silentio, uterque Cardinalis pacis Sermonem faceret, et multa vicissim de bono pacis introducerent, in fine tandem concludentes, ipsum

1 *L. cum Tr.* pertractans.

Re-

A. D. 1295. Regem, tanquam pacis Zelatorem et Filium Catholicum, rogaverunt, ut, tanquam Princeps piissimus et pacis Filius, dignaretur animum ad pacis bonum inclinare. Responsumque est eis ex parte Regis, quod deliberato consilio Rex ad interrogata et rogata responderet die tercia. Erat autem Thema unius Cardinalis, *Da pacem, Domine, in diebus nostris*, alterius vero, *adaperiat Dominus cor vestrum in lege sua, et inperet sic et facere pacem.* Adveniente die tercio, et congregato Concilio, Frater Willelmus [1] Hothom praedicavit in Latino, sicut Cardinales fecerant, assumpto Themate hoc: *Audiam quid loquatur in me Dominus, quoniam loquetur pacem in plebem suam*, reducens in parte sic, quod Rex noster, tanquam veræ obedienciæ Filius pacisque Zelator, paratus erat audire Apostolica mandata, tanquam cœlitus eciam emissa. Finitoque Sermone, brevi statimque, ex præcepto Regis, recitabatur in Gallico totus processus suprascriptus, quomodo scilicet inter Reges ipsos guerra exorta est et usque in eundem diem continuata, ut ipsi, qui Mediatores pacis existerent et promotores, videre possent et dinoscere, quis Regum justiciam haberet in causa, vel quis in justiciam consonaret. In fine vero tocius longæ recitacionis suprascriptæ surrexit Antonius Dunolmensis Episcopus, et ex parte Regis respondit sic in Gallico: *Vos, Domini Cardinales, rogastis et requisistis Dominum nostrum Regem pro plena pace concedenda, vel bonis saltem Treugis diucius amplectendis, et licet unusquisque Christianus et fide Catholicus pacem velle debebit, et eam amplecti racione bonorum, quæ ex ea secuntur, et propter ejus contraria et immensa mala, quæ ex guerra proveniunt et ex sedicione*

1 Hoton T.

nascuntur, tamen fidelitatem juratam et promissam fidelitatem tenere deberent homines universi, unde ipse Dominus Rex respondet vobis sic: Quod talis confœderacio inter Regem Alemaniæ et ipsum jam nunc inita est, et per Sacramentum confirmata, quod neuter eorum absque altero cum Rege Francorum pacem [1] *faciet, vel treugas concedat quoquo modo. Cujus rei causa ipso non requisito, vel dissenciente, nec pacem facere potest nec treugas concedere vult.* Quo cessante loqui, confestim Cardinales ipsum Regem rogaverunt, ut, ex clemencia Regia, annuere dignaretur, Nuncios super hoc Regi Alemaniæ destinare. Et datus est dies crastinus ad respondendum. Crastina autem die cum convenirent iterum universi, idem Dunolmensis in Gallico sic ait: *Domini Karissimi, requisistis hesterna die Dominum nostrum Regem de duobus, scilicet, quod ex gracia sua mera dignaretur mittere ad Regem Alemaniæ, ut ejus animum alliciat ad pacem annuendam et plene confirmandam. Alio, quod scilicet treugas concederet usque certum tempus, infra quod de plena pace tractari posset, vel ipsas saltem treugas ulterius prorogare. Ad primum Articulum respondet vobis Dominus noster Rex sic: Quod, racione et reverencia Romanæ Ecclesiæ, quæ tocius Orbis capud est et Magistra, et occasione personarum vestrarum, qui illius Ecclesiæ estis membra, habitaque consideracione vestri laboris et longi itineris, liberaliter concedit vobis Rex Nuncios suos super hoc ibidem destinare. Ad aliud sic: Satis vobis constat et omni populo, quod exercitus Regis Franciæ et gens sua tota jam parati existunt, ut sibi et suis inferant mala quæ possunt, sicut hucusque fecerunt, in terra et in mari, unde Regi non esset securum suis præcipere, ne se defenderent, nisi ex parte altera esset* [2] *inhibitum velle, statim et ipse suis hoc illud idem* A. D. 1295.

1 Faceret, vel treugas concederet *T.* Faciet, vel treugas concederet *Tr.* 2 *L. cum Tr.* inhibitum, ut ulterius non

A. D. 1295. *præcipiendo mandabit, sed ante non.* Factoque tali Responso, et accepta licencia, reversi sunt Cardinales in Franciam, unde prius venerant; sed non sunt reversi vacui, numo bursas vacuantes. Ex unoquoque enim Capitulo Cathedrali vel Collegiato per totam Angliam, nomine procuracionis et expensarum, sex Marcas Argenti habuerunt, et hoc ex concessione Papali, præter alia multa. Et [1] ubi Religiosorum pauperum, vel sanctarum [2] nominalium, propter tenuitatem, non sufficerent per se, adjungebantur eis circum adjacentes Ecclesiæ Parochiales, ad solucionem peragendam; ita quod Papale privilegium non remaneret vacuum, nec deficeret obolus in summa. Sequenti vero anno reversus est unus eorum, cum esset tunc Rex in guerra Scociæ apud Berewyk, ut de præmissis responsum acciperet, et interim missi Nuncii ad Regem Alemaniæ reversi sunt, nunciantes, quod nec pacem voluit, nec ullum amorem, sicque reversus est ille Cardinalis infecto negocio. Reliquit [3] cum ibidem octo personas ex suis [4] interfectos [5] & Scotis, [6] qui ad quærendum fenum et paleas die quadam cum aliis processissent, et incaute procederent, à Scotis circumsepti sunt et interfecti. Iterumque expensas accepit idem Cardinalis, videlicet, secundum taxacionem Wynthoniensem et

---

prosequerentur: propter quod vobis respondit, quod quam cito constiterit ei, regem Francorum ex parte sua hoc inhibuisse, vel inhibere velle, statim *&c. Multa hîc loci desunt in T.* 1 *L. cum Tr. & T.* ubi capitula religiosorum *T.* 2 *L.* monialium, *cum T. & Tr.* 3 Tum *T.* Cum *in* tamen *mutavit cl. Stillingfletus in O. id quod placet. Nam & ita etiam Tr.* 4 *Sic. Neque aliter Tr. Masculinum itidem & alibi in Codd. vett. pro feminino.* 5 *Lege*, à Scotis, *cum T. & Tr. Atque ita etiam in O. correxit cl. Stillingfl.* 6 *L.* qui quum ad *ex Tr.*

Lin-

Lincolniensem, de unaquaque marca III^{d}. Eodem anno Clerus decimum, Cives sextum, populus duodecimum denarium Regi contulerunt. A. D. 1295.

Obiit Robertus de Bruys.

EODEM anno in terra sua Vallis Anandiæ apud Loghmaban obiit nobilis ille [1] ubi Dominus Robertus de Bruys quartus in Cœna Domini, qui, ut superius tactum est, circa successionem Regni Scociæ cum Johanne de Balliolo coram Rege Anglorum disceptavit, et, ut vivens ipse jusserat, sepultus est in domo nostra Gisseburn̄ juxta Patrem suum Dominica secunda post Pascha, XV. Kalend. Maii, cum summo honore, ut decuit, et reverencia magna. Hic toto tempore vitæ suæ gloriosus extitit, facetus, dives et largus, et habundavit in omnibus in vita et in morte.

Obiit Gilbertus, Comes Gloucestriæ.

EODEM anno obiit Gilbertus, Comes Gloucestriæ, qui [2] Jophanam, filiam Regis Edwardi, duxerat in Uxorem, et puerum parvulum, Gilbertum nomine, reliquit Heredem tenerum, ex eadem Jophan procreatum, post mortem cujus ipsā Johan, contra voluntatem Patris sui Regis, infra eundem annum, sim-

---

1 *L.* vir *pro* ubi, *cum Tr. quo modo equidem legitur etiam in O. scriba nimirum, corruptelam esse, recte judicante. Sed vox penitus omittitur in T.* 2 *Rectius, cum T. & Tr.* Johannam. *Nec tamen fugit, olim nonnullos* ph *pro* h *amâsse. At in nostro Codice* Johannam *esse reponendum vel hoc probat, quod mox infra in nostro Codice Arundelliano* Johan [*repone,* Johanna, *cum Tr.*] *legatur.*

A. D. 1295. plicem sibi Militem, nomine Radulfum de Montermere, de Episcopatu Dunolmensi oriundum, qui viro suo Comiti militaverat, sibi matrimonio copulavit, qui in posterum, per strenuitatem ipsius et industriam, in magnum crevit virum, Comesque Gloucestriæ appellatus est.

Obiit Johannes Archiepiscopus.

EODEM anno quasi finiente, scilicet in Quadragesima, obiit Johannes Romanus, Archiepiscopus Eborum, à Johanne Romano, quondam Eborum Ecclesiæ Thesaurario, et quadam pedissequa procreatus. et bene Romanus, quia à Romano Patre Romanam cupiditatem extraxit, et cum magnus esset Theologus, et [1] hē valde literatus, non tamen multæ literæ, sed avaricia maxima eum fecit quasi insanire. Sitivit enim valde pecuniam et substanciam aliorum, unde, justo Dei judicio, contigit, ut, qui subditorum bona, et maxime ab intestatis, sitiret, subita quasi morte præventus, nullum vel modicum ex Testamento proprio consecutus est emolumentum. Executores enim sui se intromittere noluerunt, ita quod non de proprio, sed pocius alieno, fiebant expensæ funerum, et in Ecclesia sua cum honore simplici repositus est. Non enim Panis vel Obolus pro anima dabatur ipsius. Hic visitacionem Dunolmensis Ecclesiæ, quam prædecessor suus jure et jurisdiccione Eborum Ecclesiæ vendicaverat, accepta (ut dicebatur) pecunia, dormire sustinuit. Obe-

---

1 hō *reposuit cl. Stillingfletus in O. Et recte. Nam* homo *utique legend. est. Hîc perplura desiderantur in T. In Tr, autem* hoc *pro* hō *perperam legitur.*

dien-

dienciam eciam Dunolmensis Episcopi, quam primo A. D.
pompose pecierat, appellacione interposita, segniter 1295.
prosecutus est. Huic successit Henricus de Newerk, ejusdem Ecclesiæ Decanus, electus [1] et Fratribus die Veneris proximo ante Ascensionem Domini anni [2] ejusdem' millesimi CCi. nonagesimi sexti, qui, missis ad Papam Nunciis, eo quod personaliter adire non posset, propter exosam guerram inter duos Reges periculosissime continuatam, per Bullam ipsius confirmatus est in anno sequenti, et iterum missis Nunciis pro Consecracione et Pallio, ex dispensacione ejusdem Papæ Bonefacii consecratus est in Ecclesia sua Eborum per Antonium, Dunolmensem Episcopum, cui commiserat Papa potestatem hanc specialem, Dominica scilicet secunda post Festum Sanctæ Trinitatis, XVII°. scilicet Kal. Julii, Anno Domini M°. CC°. XC°. [3]V°.

Dominus Edmundus, Frater Regis, transfretavit.

EODEM anno transfretavit in Vasconiam, ex præcepto Regis, Dominus Edmundus, Frater ejus, cum Comite Lincolniensi, associatis eis XXVI. Banerettis, et VIIc. armatis cum plebe multa, applicueruntque circa Medium Quadragesimæ apud Burgum et Blaynes, manseruntque ibidem cum nostris, quos in eorum adventu congratulantes invenerant, usque Pascha, et congregati sunt ad eos Vasconienses multi et ceteræ Naciones, ita quod in brevi creverunt [4] in nu-

---

1 *Lege,* à *pro* et, *cum T. & Tr.* 2 *Abesse malim cum T. Sed in Tr.* ante assentionem Dominicam anni ejusdem Domini MCCXC sexti. 3 *Rectius cum Tr.* VIII°. 4 *Omittit T.*

merum

A. D. merum" pluſquam duo milia armatorum. In Ebdoma-
1295. da vero [1] Paſchæ, die Mercurii, moverunt ſe, et ex oppoſito de Burdews fixerunt caſtra ſua, à Civitate quaſi per unam leucam. Quod videntes Cives, exierunt cum Francis, ut eis occurrerent. Mutuo enim videbant ſe, et ad congrediendum feſtinabant. Noſtri [2] cum expectabant, et in parte retraxerunt ſe, quaſi fugam ſimulantes, quouſque ſeperarentur ab Urbe ſpacio magno, et tunc verſis vultibus eos in Urbem retrocedere compulerunt, cæſiſque quaſi duobus milibus, alios inſecuti ſunt uſque ad Portas Civitatis. Quidam eciam ex noſtris ingreſſi ſunt cum eis, et demum demiſſa porta, [3] præcluſi ſunt et retenti. Inter quos erant illi duo fratres de Manley, Domini Robertus et Johannes, qui poſtea redempti ſunt dato precio. Mane autem facto, timentes Cives [4] obſidiam T̄ continuari, appoſuerunt ignem in domibus Suburbanis, quæ muro adhærebant: Et interim [5] egreſſi marinarii noſtri, ceteras domos Suburbanas accendebant. Ita quod in ipſo die Jovis totum quaſi Suburbium vorax flamma conſumpſit. Die autem Veneris, cum Urbem fortiſſimam noſtri [6] oppugnare non poſſent, eo quod ligneas machinas non haberent, profecti ſunt uſque Langon̄ ultra Ryons per tres leucas, ubi Dominus Villæ ejuſdem in eorum ad-

1 *Recte* Paſchæ *non* Paſchatis, *ſicuti ex Voſſii diſcimus Ariſtarcho*, (*de Annal.l.*I. *c.*XX.) *ubi docuit Latinis primæ potius eſſe declinationis, quam tertiæ, neutrumque eſſe, ſive primæ ſive etiam tertiæ ſit inflexionis. quod monendum duxi, quia in Cod. noſtro Arundelliano* Paſch̄ *exaretur, quod* Paſchatis *forſitan nonnemo alioquin denotare cenſuerit. Et tamen* Paſchæ *plene, non compendiariò, in T. & Tr.* 2 *Malim*, tum. *Deeſt in T.* 3 Recluſi *T.* 4 Obſidionem continuari, *T. & Trin. Atque ita quoque correxit cl. Stillingfletus in O.* 5 Ingreſſi *T. & Tr.* 6 Expugnare *T. & Tr.*

ventu,

ventu, Francis effugatis, tradidit eis [1] vula liberam, et morati sunt ibidem per tres dies, miseruntque interim ad Sanctum Macharium, ut Villam redderent. At illi, petitis et optentis tridualibus induciis, miserunt Burdegalim, ut auxilium mitterent, et, accepto responso quod non possent, tradiderunt se nostris [2] in villam reddiderunt. Castrenses tamen tenuerunt Castrum, et obsessi sunt à nostris tribus Ebdomadis, non tamen expugnati. Interim vero venerunt quinque Burgenses Burdegalenses ad Dominum Edmundum, loquentes secrete et componentes [3] pro eo, pro quinquies mille librarum Argenti, ut Civitatem Burdegalensem eidem traderent in aurora à secundæ diei dato cum hoc signo et inito pacto, ut cum essent Urbem ingressi, parcerent universis, qui signo Sancti Georgii munirentur. Dumque reverterentur ad Urbem illi quinque, proditi sunt, capti et incarcerati, et post dies paucos patibulis suspensi. Venientibus autem nostris ut ingrederentur ad libitum, repulsi sunt à Civibus, qui eorum adventum præcognoverant, et firmissime clauserant portas Civitatis, initoque consilio, cum se illusos sic cognoscerent, nec securum haberent locum, quo declinarent, profecti sunt omnes usque Bayun et honorifice suscepti sunt. At ubi Dominus Edmundus multos jam stipendiarios convocaverat, et multos thesauros exhauserat, velud homo facetus et largissimus, cum jam tantam Miliciam retinere non posset, eo quod non [4] haberet stipendia, decidit vultus ejus et infirmatus est circa Pentecosten, et sic deficiente pecunia defecit et spiritus, et post dies paucos viam universæ carnis ingressus est, præcepitque nostris, ut asportarent eum secum, nec sepelirentur A. D. 1295.

1 *L.* villam, *cum O. T. & Tr.* 2 *L.* &, *cum T. & Tr.* 3 Cum eo, *T. & Tr.* 4 Haberent *T.*

ossa

A. D. ossa sua, nisi cum solverentur et debita, feceruntque
1295. sic. Et post Treugas initas, reduxerunt secum ossa ad fratrem suum Regem, et per eum honorifice sepulta sunt apud Westmonasterium Londoniis.

Confusi sunt nostri secundo in Vasconia.

POST mortem Domini Edmundi, præficitur nostris Comes Lincolniensis, de consensu tocius exercitus, homo quidem facetus, pulcherimus et strenuissimus. Hic cum aliquantisper recreasset exercitum, circa Festum Sancti Johannis Baptistæ egressus est, et obsedit urbem Hays per VII Ebdomadas, et singulis fere diebus insultum fecit ad Urbem. At illi obsessi, de strenuitate et juventute confidentes, multociens exierunt, et post conflictum aliqualem iterum ingressi sunt. Tandem vero cum audissent nostri, quod Comes de Arthoys veniret in auxilium ceterorum, reversi sunt usque Bayon. Iteratoque post tempus modicum exierunt quidam ex nostris versus partes Tholosanas, et multas villas et urbes incendio concremarunt, reversique sunt contra hiemem cum præda magna. Tunc licenciati sunt multi ex Anglicis, scilicet vulnerati, debiles et inbecilles, et cum Domino Willelmo de Vescy (qui infirmabatur) [1]cum ceteris[1] in Angliam reversi sunt. Circa Purificacionem beatæ Virginis, miserunt ad nostros, qui erant apud Bayoñ, Cives de Belegarde, et alii quidam ex nostris, qui in eorum auxilio missi fuerant, cum obsiderentur à Francis, quod, victualibus fere deficientibus, aut necessario oporteret in proximo eis succurrere, aut obsessos fame deficere, vel, quod

---

1 *Desunt in T.*

ab-

abhorrerent in inmensum, in manus hostium se tradere. Quo audito, festinavit Comes, qui nostris præerat, et, præparatis necessariis, profectus est cum VI[c]. armatis, et X. milibus peditum electorum, mansitque eodem die in vesperis apud Perforarde. Mane autem facto, continuavit inceptum iter usque ad horam undecimam, volens, si posset, eodem die obsessis subvenire. Et erant omnes armati et bene muniti, quia suspicabantur hostes in proximo. non tamen de certo sciebant, gradiebanturque per turmas suas, tribus distinctas aciebus, portantes frumenta et onera inter ipsas suas turmas. Cumque non distarent ab Urbe nisi per tres leucas modicas, et esset ipsa dies multum inclinata, silvam [1] quadam modicam, quæ erat in via, transire festinabant. Egressa autem acie prima [2] et silva, occurrit eis in plena planicie Comes de Arthoys cum mille quingentis armatis, per quatuor acies distinctis et seperatis. Congredientibus ergo duabus primis aciebus, retrocedere fecit alios acies nostra usque ad secundam aciem, qua conjuncta cum prima, et superveniente tercia, verterunt se nostri, et alii insecuntur. Interim transierunt nostri, qui in ultima custodia erant, et obviantes quartæ aciei ipsius Comitis, ipsam in velocem fugam quasi pro nichilo converterunt, et facta est obscura nox, ita quod nullus cognosceretur ab altero, nisi lingua materna loqueretur. Dispersique sunt nostri, et eciam Franci, nescientes bene, qua parte diverterent, quousque [3] luna luceret, vel lingua manifestarentur propria, A. D. 1295.

---

1 *L.* quandam *cum O. T. & Trin.* 2 A *pro* et *in T. & Tr.*
3 Luna luceret. Sed eos lucente tandem luna, declinaverunt Franci ad urbes finitimas, & quidam ex nostris interfecti erant cum ipsis: Qui cum ex ipsa luce vel lingua manifestarentur propria, capti sunt & violenter abducti. Inter

A. D. 1295. capti sunt et violenter abducti. Inter quos Dominus Johannes de Sancto Johanne captus est, et quidam alii, pauci tamen corruerunt gladio, quia [1] advesperante die facta sunt hæc, et cooperuerat eos quasi subita caligo, nec erant pedestres hinc vel inde, qui projectos armatos spoliarent vel interimerent. Nostri enim pedestres remanserunt in nemore, nec boni quicquam exorsi sunt. Ex armatis autem nostris trecenti viri processerunt [2] Beleregard, sed tamen à Civibus, qui jam hoc factum audierant, admissi non sunt, sed clausis januis inproperabant eis, quod suos consocios et Comitem strenuissimum tam vecorditer reliquerunt, processeruntque eadem nocte ad Sanctum Cynerum per quatuor leucas, et ibi recepti sunt. Susceperunt tamen [3] alios et profundo noctis venientes, et eorum consilio freti, egressi sunt in aurora diei ad locum pugnæ, colligentes spolia multa, et frumentum, quod portaverant, asportantes. Comes autem noster cum multis aliis magno noctis spacio vagans, cum jam nesciret quo diverteret, per eandem viam reversus est, qua et venerat, et mane, hora quasi tercia, venit ad Perforade, ubi prius pernoctaverat, et invenit ibidem multos ex suis [4] iestos quidem de ejus absencia, sed de præsencia jam gaudentes, eo quod salvum eum receperant. Reversusque est usque Bayonum cum Domino Johanne de Britannia, et toto comitatu, congregatique sunt ad eum [5] et in sequenti Quadragesima omnes dispersi sui et profugi, et in sequenti Æstate moverunt se versus partes Tholosanas, [6] incendentes et villas quas poterant, et sævientes

quos *Tr.* *firmatque T.* 1 Advesperascente *T.* 2 Usque Velegarde, *T.* Usque Belegarde, *Tr.* 3 Alios in prof. *T.* & *Tr.* 4 *L.* mœstos *cum T.* & *Tr. quo modo etiam corrigitur in O.* 5 *Deest in T.* & *Tr.* 6 Incendentes urbes & villas *T.*

[1] gla-

[1]gladio perimentes usque ad Festum Sancti Michaëlis. A. D.
Removeruntque obsidionem Sancti [2]Katerini, quam 1295.
Tholonenses fecerant, et reversi sunt cum præda magna usque Bayonum, hyemaveruntque ibidem usque post Dominica Natalicia. Et cito post, accepto mandato à Rege nostro de treugis initis, reversi sunt in Angliam circa Pascha.

Scoti rebellare cœperunt contra Regem, et quo modo.

EODEM anno, scilicet millesimo CC°.XCV°. Scoti, homines inquieti, leves et instabiles, subsequenti modo contra Regem Angliæ rebellare cœperunt, credentes excutere jugum debitæ servitutis. In primis Regi suo [3]simplici" suggesserunt, occasione expensarum alleviandarum, ut omnes Anglicos, quos sumptuosissime retinuerat (ut dicebant) à Curia sua removeret, et caute quidem hoc, ne eorum sedicio per Anglicos in primo suo fomite panderetur. Interim, dum Rex noster ad Regem Scotorum literas dirigeret, ut in guerram suam contra Regem Franciæ robur exercitus in parte mitteretur, excusatoria impotenciæ et quasi brevis responsio datur. Multiplicantur iterum preces et præcepta non tantum ad Regem, immo et ad Magnates Terræ, et semper responsiones frivolæ [4]querebatur, eo quod conjuraciones eorum validæ nondum complerentur ad votum. Tenuerant enim Parliamentum suum apud Scone, in quo, ad modum Francorum, XII Pares ordinaverant, quatuor scilicet Episcopos, quatuor Comites, quatuor Barones, quorum consilio

---

1 Igne & gladio usque *T. & Tr.* 2 *Sic MS. At* Kyan *in T. &* sci Kather' *in Tr.* 3 *Omittit T.* 4 Quærebantur *T. & Tr. recte. Atque ita etiam in O. emendavit cl. Stillingfl.*

A. D. 1295. et ordinacione ex tunc tota Scocia regeretur. Nuncios eciam, in composicione sequenti nominatos, ordinaverant, mandantes, ut cum omni festinacione ad Regem Franciæ properarent, fœdusque inirent cum eo meliori modo quo possent, quod et ipsi fecerunt in hunc modum.

Scoti inierunt Fœdus cum Rege Francorum.

PHILIPPUS, *Dei gracia, Francorum Rex, universis* &c. *Inter alia, per quæ Regnancium et Regnorum exaltacio procuratur, adquiritur pacis et tranquillæ quietis amœnitas, ac felici et prospero statui consulitur subditorum, illud videtur attenta consideracione præcipuum, ut inter Reges et Regna solidæ caritatis unitas et fidelis amiciciæ fœdera nutriantur, sicque Reges et Principes, ad propellendas injurias et* [1] *domandas* [2] *injurias et* *insolencias perversorum, ac reprimendas inpugnaciones hostiles, sibi invicem pro zelo justiciæ affectuose* [3] *assistunt, et exhibent cum causa amabiliora caritatis; ita quod alter alteri assistat in prosperis, et non deficiat in adversis, ut saltem oportunæ defensionis remedio, pacem odiencium repressis salubriter injuriosis impulsibus, pacis optatæ dulcedo proveniat. In cujus plenitudine devoti pacis filii pacis auctori eos devocius quo tranquillius famulentur, sane inclitus Princeps Johannes, Scociæ Rex illustris, specialis Amicus noster, præmissas utilitates et commoda prudenter attendens, venerabiles Patres W. Sancti Andreæ et Mathæum Dunkeldensem Episcopos, ac Johannem de* [4] *Soules et Imgramum de Umframvyle, Milites, Nuncios procuratores suos ad hoc specialiter constitutos, prout in quibusdam*

---

1 Demendas T. 2 *Desunt in T. & Tr. Et quidem delend. esse viderat etiam cl. Stillingfl. qui proinde in O. lineolam sub iisdem posuit.* 3 Assistant et exhibent T. 4 Soleys T.

pro-

procuratoriis Literis inde confectis, ipsius Regis Sigillo munitis (quarum tenores de verbo ad verbum inferius sunt conscripti) ad nos, pro contrahendis confœderacionibus et amiciciæ fœderibus pro futuris specialiter destinavit. Nos itaque, ipsius Regis votis laudabilibus in hac parte grato concurrentes animo, ut hujus confœderacionis affinitas et amicicia fructuosæ contractus eo fervencius vigeat stabiliusque duret, quo melioribus firmatus auspiciis nexuque [1] *constrictus fuerit forciori, actum, conventum et* [2] *concordatum inter nos, de voluntate et assensu Karissimi germani nostri et fidelis Karoli, Valesiæ et Andegaviæ Comitis, et procuratores prædictos procuratorio nomine dicti Regis Johannis, quod inter Edwardum, primogenitum Filium Regis Scociæ, futurum Regem Scociæ, et qui per convencionem expressam, habitam cum procuratoribus prædictis, successurus est eidem Regi in Regno Scociæ, et aliis terris suis, et primogenitam filiam germani nostri prædicti, matrimonium contrahatur. Cui Regi, nomine dicti filii sui, promittimus nos, et Successores nostros,* [3] *futuros et effecturos dare in matrimonium cum prædicta filia* XXV. *millia* [4] *Turnorum parvorum in pecunia numerata, idemque Rex præfata filiæ Mil. quingentas libras Sterlingorum annui redditus, in dotalicium seu donacionem propter nupcias, dare et assignare tenebitur, de quibus* M̄. V.^{c} *libris annui redditus in terris cum jurisdiccionibus et institutis omnimodis, ad coronam Regiam non spectantibus, in locis infra scriptis, videlicet in Balliolo* [5] *Dampitran, de Holitore, de Horney in Regno Franciæ, necnon de Lanark, de* [6] *Kydeon̄, de Masdeley, de Conigham, de Hadyngton̄, et in Castro de Dun-* A. D. 1295.

1 Constructus *T.* 2 Concordatum existit inter *T. & Tr.* 3 Curaturos & effecturos dari *T. & Tr.* 4 Turonum *T. & Tr.* 5 Dampiptr. *T.* Daumpitran, *Tr.* 6 Kydon, de Maldesey, de Cuningham, *T.* Kydyon, de Maldesley, de Cunnyngham, *Tr.*

de

A. D. 1295. *de in Regno Scocia, cum pertinentiis locorum ipsorum, assignabit eidem: Ita quod si redditus et proventus locorum ipsorum dictam summam Mil.V*c*. li. Sterlingorum annui valoris excedant, illud, quod superhabundabit ultra summam eandem, præfato Domino Regi Scocia remanebit. Et si quid de ipsa summa deerit, idem Dominus Rex de aliis redditibus suis, in Regno Scocia constitutis, integre suplere teneatur, vel easdem* M. *si maluerimus,* [1] *nec residuas* V*c. li. sic percipiendas in bursa et in certis locis annuatim ad duos terminos, ipsamque bene assecurabit de dotalicio antedicto habendo et percipiendo ab eo post matrimonium contractum et mortem dicti filii, quam diu vitam duxerit in humanis. Quod si dicti futuri conjuges à dicto Rege velint fortasse discedere, dicto dotalicio in vitam eciam Regis ejusdem libere perfruantur, et si successu temporis prædictus Rex ad sancta vota transire voluerit, nostrum super hoc consilium requirere vel* [2] *communicare debebit. Idem quoque Rex, more justi Principis, tum ex fervore justicia, tum eciam ex zelo dileccionis interna, quam ad nos, dominacionem nostram solùm, et incolas Regni nostri habere dinoscitur, moleste ferens graves injurias, enormes excessus, impugnaciones* [3] *hostiles et subditos nostros, tam per terram quam per mare, multipharie multisque modis ostendisse dinoscitur et* [4] *ostendere continue satagit et conatur, ac propterea, ut et* [5] *nos successores nostros sibi et suis striccius mutui amoris alliget affectibus, ad repressionem salubrem injuriarum, impugnacionum et aggressionum hujusmodi, nobis efficaciter et potenter resistere gratuita ama-*

1 Nec non risiduas *T. & Tr.* 2 Cogitare *T.* 3 *Lege ex T.* hostiles, & aggressiones iniquas hujusmodi, [quibus] Rex Angliæ, violato fidelitatis debito, quo nobis tenebatur astrictus, in nos, fideles et subditos nostros, *&c. Neque aliter in Tr. nisi quod* cujusmodi *pro* hujusmodi *habeat.* 4 Offendere *T. & Tr.* 5 *L.* nos & suc. *cum T. & Tr.*

bi-

bilitate disponens, dictis commisit procuratoribus, ipsique procuratorio nomine ejusdem Regis ac pro eo nobis promiserunt expresse, quod idem Rex Scociæ in prædicta guerra, quam contra dictum Regem Angliæ, fautores, confœderatores, tam Regem Alemaniæ, quam alios quoscunque gubernatores ejus, habemus, nobis et successoribus nostris, si ad eos guerra hujusmodi prorogetur, totis viribus suis, et Regni sui, tam per terram, quam per mare, in Anglia publice et patenter assistent, ac præstabunt consilium et auxilium oportunum. Et ut præfati Regis Angliæ injuriosi conatus eo [1] *commedius reprimantur, idemque Rex à perversis suæ hostilitatis incursibus eo cicius resilire cogatur, quo magis fuerit aliis occupatus, dictus Rex Scociæ ipsi Regi Angliæ guerram propriis sumptibus et expensis toto* [2] *posse, quociens fuerit oportunum, et incolarum eciam Regni sui nobis inceptam guerram prosequentibus ac manutenentibus, movere ac continuare curabit. Promiserunt insuper Procuratores præfati procuratorio nomine præfati Regis Scociæ, eundem Regem curaturum et effecturum, quod tam Prælati, quatenus eis de jure licebit, quam Comites, Barones et alii Nobiles, necnon et Universitates ac Communitates villarum Regni Scociæ, erga nos, et Successores nostros, in prædicta guerra pari modo in omnibus, sicut dictum est superius, se habebunt, dictoque Regi Angliæ simili modo totis viribus suis guerram incipient et facient, sicut superius est expressum, quodque tam Prælati, quam Comites, Barones et alii Nobiles, necnon Universitates Comunitatesque notabiles dicti Regni Scociæ super hoc nobis suas Patentes Literas, suis munitas sigillis, quamcicius fieri poterit,* A. D. 1295.

1 *L. cum T. & Tr.* commodius, *quo modo & ipse etiam cl. Stillingfl. correxit in* O. 2 Posse suo, & incolarum, & Regni sui toto posse, quotiens fuerit oportunum, nobis inceptam *Tr. Neque aliter T. nisi quod* toto posse *mox post* sui *omittat.*

de-

A. D. 1295. *destinabunt. Conventum fuit siquidem inter nos et procuratores prædictos, nomine quo supra, quod si prælibatum Regem Angliæ coadunatis viribus suis Regnum Scociæ per se, vel per alium, invadere contigerit, post guerram, ad requisicionem nostram, per dictum Regem Scociæ cœptam, vel post confœderacionem præsentem vel affinitatem inter nos initam, occasione earundem, nos, dummodo ex parte ipsius Regis Scociæ super hoc congruo tempore fuerimus præmuniti, sibi subsidium faciemus, ipsum Regem Angliæ per partes alias occupando, ut sic ab incepta invasione prædicta ad alias distrahatur, vel ei in Scociam conveniens adjutorium sumptibus nostris, quousque in Scociam venerit, transmittendo. Si vero prænominatus Angliæ Rex Angliæ terram personaliter forte exierit, vel terram ipsam notabili peditum vel equitum armatorum, guerra inter nos et ipsum durante, numero vacuaverit, promiserunt Procuratores prædicti procuratorio nomine supradicto, quod præcipue in hoc casu dictus Scociæ Rex, cum toto posse suo, terram Angliæ, quanto lacius sive profundius poterit, intrare curabit, faciendo guerram bellumque campestre, obsidendo, vastando, ac Regem Angliæ et terram ejus prædictis modis omnibus, suis, ut supradicitur, sumptibus, impugnando. Actum præterea est, et expresse conventum, inter nos et Procuratores prædictos, nomine quo supra, quod nos de guerra, quam præfatus Scociæ Rex et successores ejusdem contra præfatum Angliæ Regem pro nobis facient, postquam guerram ipsam, ad requisicionem nostram, fecerint, vel si, occasione inita affinitatis vel confœderacionis, idem Scociæ Rex guerram fecerit supradictam, vel Rex Angliæ contra ipsum, occasione aliquorum ex præmissis, nec eciam de prædicta guerra nostra cum ipsis componere aut pacem inire nequibimus vel [1] treugam, in pace seu treuga, quam de dictis omnibus guerris*

1 Treugam, nisi ipsos [*f.* ipsis] in pace seu treuga, quam de dictis omnibus guerris faciemus, *T. & Tr.*

fa-

faciemus, inclusis, nec [1] *ipsæ similiter pacem vel treugam de omnibus guerris supradictis facere poterunt sine nobis. Pro quibus omnibus et singulis suprascriptis tenendis, adimplendis et inviolabiliter observandis, obligamus dicto Scotorum Regi et Successoribus suis nos, heredes ac successores nostros, et omnia nostra et ipsorum bona mobilia et immobilia, ubicunque existencia, præsencia et futura. Tractatus autem, paciones, convenciones, ac omnia et singula supradicta, dictus Rex Scociæ ratificare et approbare tenetur, ac suo nomine innovare, ac super ratificacione et approbacione, et eciam innovacione, prædictis, suas Patentes nobis Literas, suo Sigillo munitas, quam cicius fieri poterit, destinare.* A. D. 1295.

Tenores vero Procuratoriarum Literarum prædictarum tales sunt.

Excellentissimo Principi, Domino suo et Amico, Domino Philippo, Dei gracia, Regi Francorum illustri, Johannes, eadem gracia, Scotorum Rex, Salutem in Domino. Noverit vestra celsitudo, quod nos facimus, constituimus et [2] *ordinavimus per præsentes, dilectos et fideles nostros, venerabiles Patres Willelmum Sancti Andreæ et Mathæum Dunkeldensem Episcopos, et Johannem de Soules et Ingramum* [3] *et Umframvyle, Milites, Attornatos, Nuncios et Procuratores nostros speciales, ad tractandum vobiscum (si placet) super* [4] *sponsalibus Matrimonii contrahendis cum serenissima Domicilla Nepte vestra seu Consanguinea, et Edwardo Primogenito meo et Herede, dantes eisdem generalem et liberalem ac plenariam potestatem et mandatum speciale, sponsalia et matrimonium prædicta contrahendi, faciendi et perficiendi, quatenus natura contractus* [5] *hujus sponsalia et matrimonium*

1 *L.* ipsi *cum T. & Tr.* 2 Ordinamus *T. & Tr. rectius.*
3 *L.* de. 4 Sponsalibus de matrimonio contrahendo *T.*
5 Hujusmodi *T.*

A. D. 1295. *inter absentes contrahi* [1] *promittit et perfici* [2] *et Procuratores seu Nuncios, ad hoc specialiter constitutos, et omnia et singula faciendi, quæ ad dictos contractus seu* [3] *composicionem pertinent, vel quocunque modo poterunt pertinere, et sine quibus dicti contractus sive convenciones rite nequiverint expediri. Ratum et firmum* &c. *Dat' apud Strivelyn̄* III *Non'. Julii, Anno Domini Millesimo* CC°. *Nonagesimo quinto.*

Item alia.

Universis &c. *Johannes, Dei gracia,* &c. *Noverit universitas vestra, quod nos* &c. ut supra, *dantes eisdem omnibus, tribus aut duobus ex ipsis, generalem et liberam ac plenariam potestatem obligandi nos, et Filium nostrum, et ipsos incolas, ac jurandi in animam nostram, Filii nostri, et Regni nostri incolas, nec non omnia et singula faciendi et perficiendi* &c. *Dat' die, quo supra.*

Item alia.

Universis &c. *Karolus, filius Regis Franciæ, Valesiæ,* [4] *de Lenton̄,* [5] *Karnon̄ et Andegaviæ Comes, Salutem. Noverit universitas vestra* &c. *nos tractatus et convenciones* [6] *prædictas, sub modis et convencionibus supradictis, gratos & ratos habentes, eos laudamus, volumus et approbamus expresse, promittentes nos* &c. *Dat' Parisius* XXIII°. *die Octobris anno prædicto.*

De Responsione Scotorum facta Regi Angliæ.

INITO itaque fœdere cum Rege Franciæ et suis, mox erexerunt cornua, et se ad pugnam parave-

---

1 Promitti *T. Lege*, permittit, *cum Tr.* 2 *L.* per procuratores *cum T.* 3 Conditiones *T. & Tr.* 4 *Potius*, d'Alencon, *cum T.* 5 Karnou *T.* 6 *Sic.*

runt,

runt,convenientesque,statuerunt ex [1] dicto,quod omnes A. D. et singuli, qui terras, possessiones seu redditus aliquos 1295. in Regno Scociæ tenerent, sub forisfactura earundem venirent præparati cum armis ad resistendum Regi Angliæ, et ad faciendum ulterius quod de consilio XII Parium Rex ipse discerneret faciendum; et quia Anglici multi et Nobiles, qui terras ibidem habebant, ut pote in fide Regis Angliæ fideliter permanentes, ad illud colloquium venire noluerunt, ideo terræ illorum datæ sunt aliis, qui ex ordinacione communi eas tenerent et defenderent. Illi eciam Nobiles, sicut et ceteri Anglici universi, extunc tanquam hostes publici censebantur, et eiciebantur à Regno, [2] qui prius sponte non recesserant'. Inter quos Dominus Robertus de Bruys, filius Roberti quarti, de quo supra meminimus, quia ad diem illum venire contempserat, data est terra sua, scilicet Vallis Anandiæ, Domino Johanni Comyn̄ de Boughan, ut eam [3] in Dominio" possideret et defenderet tanquam suam; quam cum esset ingressus, mox omnes Decimas nostras ejusdem Patriæ ad municionem Castri de Loghmaban absque ullo precio fecit cariari et violenter retinuit. Rex vero noster, dum in primo proposito permaneret, ut sibi auxilium mitteretur, et illusus esset, et ei tandem proterviter hoc modo responsum est. Dixerunt enim, *nec Regem illorum, nec se teneri in aliquo, nec precibus ejus vel præceptis obsequendum, præcipue cum à fidelitate sua et homagio illicito, quod à Rege eorum extorserat per potenciam, à Cælestino Papa absolucionis beneficium fuerant consecuti.* Quod cum audisset Rex, miratus est, et, eorum sedicione cognita, ipsis, tanquam fidelibus suis, præcipiendo mandavit, ut, quam-

1 Edicto, *T. & Tr. rectius.* 2 *Omittit T.* 3 *Desunt in T.*

A. D. 1295. quam auxilium ſibi ferre negarent, hoſtes tamen ſuos Francos vel Flandrenſes non admitterent in terram ſuam, et ſi in fide ſua manere vellent, tria Caſtra nominata, ſcilicet Berewyk, Rokesburgh̄ et Edensburgh̄ ſibi et ſuis, ſaltem uſque ad finem guerræ, Regi Franciæ retinenda, liberarent. Quod quidem ultimum facere contempſerunt, ad primum reſpondendo, dicentes, *terra noſtra libera eſt, et ab omni ſervitute quieta, nec precepto Regis Angliæ fatemur in aliquo nos aſtrictos. Immo Mercatores Francos vel Flandrenſes, ſeu alios undecumque venientes, abſque ulla perſonarum diſtinccione admittemus ad votum.* Eodem quaſi tempore erant Mercatores Anglici in Portu de Berewyk, quos apprehendentes Scoti in furore ſuo, quoſdam ceciderunt, quoſdam vero detruncaverunt, et eorum quoſdam plena morte peremerunt; fugientibus tamen aliquibus, qui Regi noſtro [1] nunciarent omnia verba hæc. Quæ cum audiſſet Rex, ultra quam credi poteſt [2] admirans, ait, *O! quanta nequicia! O! quanta ſedicio! quis umquam crederet talia? Certe completa eſt jam eorum malicia, nec eſt à nobis ulterius expectandum.* Moxque ex edicto præcepit vocari Regem Scotorum, ſuper auditis hujuſmodi ad diem certum reſponſurum. Qui cum ad diem non veniret neque mitteret, præcepit Rex, ut omnes terræ ſuæ, quas in Anglia tenuit, ſayſirentur. quod et factum eſt. [3] Iterumque Rex comunicato cum ſuis optimatibus ſuis conſilio, vocavit per edictum [4] ipſum Regem Scociæ Magnateſque ſuos, ut primo die Marcii apud Novum Caſtrum ſuper Tynam comparerent, in præmiſſis reſponſuri. Congregatoque interim exercitu inmenſo, ad eoſdem diem et locum cum ſuis Optimatibus Rex no-

1 Nunciarunt *T.* 2 *Sic MS. neque aliter T. atque O.* Adjurans, *T.* 3 Interimque *T.* 4 Johannem *pro* ipſum in *T.*

noster potenter accessit. Cumque vocati non venirent neque mitterent, statuit Rex, de consilio suorum, ulterius esse procedendum usque ad confinia terrarum. Ordinato autem exercitu et numerato, inventi sunt armatorum in equis armatis quatuor milia, et peditum electorum XXX[ta]. milia, præter exercitum Dunolmensis Episcopi, qui quingenti erant in equis armatis et mille Pedites, et præter Wallenses et Hibernicos, qui nondum venerant, venerunt tamen postea, ut in suo loco dicetur inferius. processeruntque per turmas suas usque ad confinia Regionum. Scoti eciam in confinio terræ suæ manserunt congregati per turmas suas spersim seperati, sed ad pugnam præparati, populus multus et præsumptuosus valde. A. D. 1295.

De sedicione Roberti de Roos.

CUMQUE Rex noster in confinio per modicum remaneret, ecce quidam ex nostris, Robertus scilicet de Ros, Dominus Castri de Werk, quod ibidem situatur in confinio, allectus amore cujusdam Mulieris de genere Scotorum, quam in Uxorem ducere proposuerat; Fratri suo Willelmo dixit, qui cum eo erat in eodem Castro, *Frater mi, Secretum michi quoddam est, quod te latere non volo. Confœderatus enim sum cum genere & gente Scotorum, ita quod de cetero eis fideliter consistam. Nunc ergo veni mecum, et erimus ibi in gentem magnam.* Ad hæc ille, *tace*, inquit, *Frater. Stultum enim est, quod in animo concepisti. Si enim hoc egeris, mors tibi est; erisque in obprobrium Nacionum, et cognacioni tuæ in scandalum.* Cumque corripienti non adquiesceret, eadem nocte latenter recessit, relinquens omnia propter amorem dilectæ mulieris et forte meretricis. Mane autem fa-

A. D. 1295. facto, ipse Willelmus, frater ejus, significavit Regi omnia verba hæc, rogans, auxilium sibi mitti, ne forte venientes hostes violenter ab eo Castrum abriperent. Moxque Rex unum millenarium militem misit cum mille viris, qui cum in nocte sequenti in villa de Prestefen pernoctarent nichil mali suspicantes, ecce seductor ille Robertus cum populo Scotorum, qui erant in præsidio Castri de Rokesburgh, latenter veniens, totam eandem villam [1]clam destino [2]circumdixit, dederantque signum inter se, si forte in congressu cum Anglicis dubitaretur ab aliquo, quis futurus esset Anglicus, vel quis Scotus, ut Anglice diceret dubitans *Tabardum*, responderetque statim alter *super tunicam* vel *equs*, et qui mutuo sic non responderent, pro certo haberetur, quod essent Anglici, et sic morte plectendi et trucidandi. Datoque signo, et circumdata villa, confestim ignem apposuerunt conclamantes ad invicem, *in mortem Anglorum*. Stupefacti itaque nostri, et nescientes, qua parte diverterent, mutuo se cædebant, et adinvicem corruerunt. Centenarius eciam Clyvelandiæ, cum multos se defendendo peremisset, tandem et ipse corruit. Millenarius vero miles, amissis equis et armis, cum difficultate fugit. Multi [3]enim ex nostris, cum ex frequentacione nimia prædictum signum cognovissent, illud frequentantes, cum aliis salvati sunt, per campos fugientes, ductique sunt captivi aliqui ad Castrum de quo Scoti venerant, quorum quidam gladio, quidam vero fame in carcere perierunt. Residui quidem pauci post captam Urbem de Berewyk à Rege nostro, ad preces magnas cujusdam bonæ Dominæ, quæ

1 Clãdestino *Tr.* Clandestine *T.* 2 *Pro*, circumduxit, *quo modo sane scribitur in* O. *T.* & *Tr.* 3 Etiam *pro* enim *in* *T.* & *Tr.*

cum

cum Scotis in eodem Castro fuerat, liberati sunt; sed tamen ita nudi, sicut egressi de utero matris. Mane itaque facto, perversus iste rumor in exercitu Regis insonuit, et ad audienciam ejus tandem devenit, benedixitque Deum, et ait, *benedictus sit Deus altissimus, qui usque in præsens manus nostras conservavit innoxias, et ex quo jam inceperunt sic, et Regnum nostrum hostiliter ingressi sunt, Nos, auctore Domino, factum comprehebimus, et in eorum capita retorquendo, consimilia faciemus.* Moxque exercitu præparato, divertit ad idem Castrum de Werk; sed quia erat proximum Pascha, noluit fines suos egredi ante peractam sollempnitatem. Ipse vero Robertus de Ros, qui futurum se magnum esse credebat, post optentam victoriam à Rege nostro, de Regno Scociæ à facie Regis fugiens, tanquam vagus et profugus aliquantisper latitavit, [1] et paupertate defunctus est. A. D. 1295.

Scoti incenderunt omnia usque Karliolum.

ANNO Domini millesimo CC°. nonagesimo sexto, die Lunæ, in ebdomada Paschæ, in [2] crastinos Annunciacionis Dominicæ, quia Pascha in eodem anno in ipso die Annunciacionis acciderat, Dominus Johannes Comyn̄ de Boughan̄, Comes de Menetech̄, Comes de Strathern̄, Comes Lenenax, Comes de Rosse, Comes de Asthell̄, Comes de Mar et Filius Johannis Comyn̄ de Badenacgh̄, cum exercitu copioso Scotorum, numerato ad quingentos equites armatos, [3] et XL. millia peditum, egressi sunt à Valle Anandiæ, transeuntes aquam de Sulewath̄ per tria loca, incendentes A. D. 1296.

1 At infra annum in miserrima paupertate defunctus est. *T.* At infra annum eundem in summa paupertate defunctus est *Tr.* 2 *L.* crastino, *cum T.* 3 Et X m. peditum, *T.*

ab

A. D. 1296. ab Artheret [1] et" per medium Forestæ Nicholay usque Karliolum omnes villas circumadjacentes, perimentes gladio, vel saltem trucidantes quotquot invenire poterant, non parcentes sexui, [2] cedi vel ætati. Die vero Martis parabant se ad obsidionem Civitatis Karliolensis ex opposito pontis Eden, sed egressi sunt quidam sagittarii, et ad tempus modicum pontem defenderunt, asportantes tabulas quas poterant. Quod videntes armati, circumduxerunt partem exercitus, et aquam transierunt [3] ad vadum sub villa Ricardina, circumvallantes Civitatem ex omni parte, et domos Suburbanas incendio concremantes. Erat autem in Civitate tunc temporis quidam explorator, Patricius nomine, qui pro manifesta suspicione paulo ante captus tenebatur in vinculis sub custodia Carceris Civitatis. Hic cum audisset, advenisse Scotos, mox vincula disrupit, et domum accendit in qua paulisper manserat, statimque murum Civitatis ascendens, conclamavit ad Scotos, ut viriliter agerent et confortarentur. Qui cum cognosceretur à Civibus, in clamore suo iterum deprehensus est, et Carceri Castri mancipatus est, et post dies aliquot una cum Custode suo primo morte dampnatus est, tractus et suspensus. Domus itaque per ipsum accensa, accendit alias, et, vento flante, facta est flamma vorax in inmensum, combustaque est magna pars Civitatis, et dissoluta sunt corda multorum, dicencium, *capta est civitas, fugiamus*. Cucurrerunt itaque ad ignem multi, et pauci ad portas Civitatis. Mulieres tamen, viriliter agentes, attulerunt lapides, et projecerunt in hostes, insuper et aquam calidam effuderunt. [4] Ex-

1 *Deest in T.* 2 *Lineolam sub hac voce posuit cl. Stillingfletus in O. Legend. autem* ordini *cum T. & Tr.* 3 Ad quoddam vadum *T.* 4 Et extincto tandem igne, *T.* Tandem *etiam in Tr.*

tincto

tincto tamen igne, omnes ex tunc unanimiter se dederunt in hostes, et muris et portis adhæserunt. Contigit autem in una porta Civitatis, dum hostes ligna, paleas, et quæque cremabilia deferrent, ut, igne [1] apposito, portæ inhæreret, quidam ex nostris, supra portam in tabulis sedentes, apposito unco ferreo, comprehenderunt eum in scapula, et clamaverunt ad interiores socios, ut eum perfoderent. qui statim apposita lancea transfixerunt eum, et mortuus est. Quem apprehendentes socii, cum vidissent mortuum, planxerunt eum planctu magno valde. Erat enim, ut dicebatur, unus de Nobilioribus tocius Galwaliæ. Die vero Mercurii, cum se viderent Scoti non proficere, immo magis deficere, reliquerunt obsidionem inceptam, et reversi sunt in Vallem Anandiæ, unde digressi sunt.

A. D. 1296.

Quomodo Rex noster cepit Berewykcum.

DIE Mercurii, in eadem Ebdomada Paschæ, peracta sollempnitate Paschali reverencia, qua deceret, Rex noster cum exercitu suo terram inimicorum suorum ingressus est, aquam, quæ Tweda dicitur, transeundo subtus Monasterium Sanctarum Monialium de Caldestrem, et aqua nimium inundante, quasi miraculose contigit, quod non periit nisi puer unus pro omni populo, qui seperatus ab equo ab inundantibus fluctibus interceptus est. Episcopus autem Dunolmensis cum turma sua Twedam transiit juxta Norham non longe à Castro suo. Cumque toto die illo et sequente ipse Rex noster Burgenses de Berewyk expectasset ad pa-

1 Apposito, portarum pateret ingressus, unus hostium confisus in armis, cum juxta portam inhæreret, quidam ex nostris *T. & Tr.*

A. D. 1296. cem, nec voluerunt amplecti pacem, quam tetendit, ipso die Veneris castra movens, fixit tentoria sua in domo [1] nomialium ex opposito de Berewyk per dimidiam leucam. Incalescenteque Sole, et exercitu præparato in planicie, fecit ibidem Rex novos Milites, Henricum scilicet de Percy, cum aliis multis. quod cum vidissent marinarii nostri, qui cum [2] XXIIII^or navibus bellicis expectabant in mari coram portu, credebant, Regem velle confestim insultum facere Urbi, eo quod videbant armatum exercitum, et multa vexilla explicata, moxque cum fluctibus maris redundantibus et ipsi portum ingressi sunt. Quarum una præ ceteris, [3] scilicet" velum elevans in alto, terræ affixa est. quam circumdantes Scoti, cum se marinarii diutissime defendissent, multosque peremissent telis et gladio, tandem allatis scalis, et igne apposito, eam ingressi sunt, XXVIII personas mutua [4] tamen cæde perimentes. Alteram eciam navem, cito postea solo inhærentem, vorax flamma consumpsit, fugientibus tamen Nautis cum [5] scapla sua. Tercia vero navis, in qua fuerant viri de Domo et Familia Prioris Dunolmensis, cum ab hora prima usque horam undecimam potenter tueretur, tandem innixa solo, et igne allato, combusta est, fugientibus cum scapha plurimis, et ceteris, qui usque in finem permanserant, in aquas maris salientibus, pocius se credentes aquæ quam hosti. et quasi miraculose contigit, quod non periit eorum aliquis, sed cum batellis aliarum navium salvati sunt. Ceteræ vero [6] triginta naves cum

1 *Sic MS. non, ut* O. nominalium. *Reponend. cum T. &* *Tr.* monialium, *quo modo etiam legend. esse conjecit cl. Stillingfletus.* 2 XXIII *T.* 3 *Deest in T. & Tr.* 4 Tum *T. & Tr.* 5 *L.* scapha, *cum* O. *T. & Tr.* 6 XX naves *T.* XXI. *supra* XXX^ta. *scribitur in Trin.*

aqua

aqua retrahente et se retraxerunt, telas emittentes ad hostes cum se facultas offerret. Cumque Regi nostro, ad huc in campo existenti, talia dicerentur, videntibusque [1]cuntis, fumum à navibus extendi in altum, præcepit Rex, ut tubis [2]caneret, Urbemque potenter ingrederentur. Moxque clangentibus tubis, fossatum quoddam, quod Scoti fecerant, cum lignis tabulatis quasi pro nichilo transeuntes, super hostes ingressi sunt, cædentes hinc et inde usque ad mare. Ad quorum introitum attoniti Scoti, non erat ex eis, qui gladium erigeret, vel telam emitteret. immo stabant [3]stupestim velud homines extra se. Triginta vero Flandrenses, qui Aulam [4]Rubiam sic nominatam tali condicione receperant, ut eam contra Regem Anglorum omni tempore tuerentur, domum eandem usque ad vesperum viriliter defenderunt; sed apposito tandem igne, et ipsi cum domo combusti sunt. Ibi corruit frater Comitis Cornubiæ miles strenuus, qui cum ad hostes capud in altum erigeret, in ipsa oculari apertura galeæ percussus tela, confestim cecidit, et expiravit. Capta itaque Urbe, ceciderunt ex hostibus plusquam octo mille. Eodem eciam die viri fortes, qui erant in præsidio Castri, dederunt se, salvis eis vita et membris, terris et catallis, quorum Capitaneum, scilicet Dominum Willelmum Duglas, retinuit ibidem Rex usque in finem ejusdem guerræ suæ, ducentos vero viros, qui cum eo fuerant, accepto prius juramento, quod nunquam contra se vel Regnum Angliæ manum erigerent, portantes arma liberos abire permisit. Mulieres eciam ejusdem Urbis post dies aliquot mittebantur ad popu- A. D. 1296.

1 Cunctis, *T. & Tr.* 2 *Potius*, canerent, *cum T. & Tr.* 3 *L.* stupefacti, *cum Tr. & T. Atque ita etiam correxit E, S. in O.* 4 Rubeam *Tr.* Rubram *T.*

 lum

A. D. lum suum, et abierunt in pace. Mansit autem Rex in
1296. eadem Urbe diebus XV. et novum fecit construi fossatum latitudinis LXXX pedum, et profunditatis XL.

Rex Scociæ reddidit homagium suum Regi Angliæ.

CUMQUE maneret ibidem sic, misit ad eum Rex Scociæ Nuncios, Religiosos [1] viros", scilicet fratrem Adamum Blunt Gardianum Fratrum Minorum de Rokesburgh, et tres Socios cum eo Fratres quinto die intrante Mense Aprilis, qui sibi homagium suum traderent in hæc verba:

Magnifico Principi, Domino Edwardo, Dei gracia, Regi [2] Angliæ, in eadem gracia Rex Scociæ. Cum vos, ac alii de Regno vestro, vobis non ignorantibus, vel saltem ignorare non debentibus, per violentam potenciam vestram nobis, et Regni nostri incolis, graves et intolerabiles injurias, contemptus et gravamina, necnon et dampna [3] enorma contra nostras, et Regni nostri, libertates, ac contra Deum, et justiciam, notorie et frequenter intuleritis: Nos extra Regnum nostrum, ad levem cujuscunque suggestionem, pro libito voluntatis vestræ citando, et indebite vexando, castra nostra, terras et possessiones nostras, et nostrorum, infra Regnum vestrum, sine nostris demeritis, occupando, bona nostra, ac subditorum nostrorum, tam per terram, quam per mare, rapiendo, et infra Regnum vestrum receptando, Mercatores, et alios Regni nostri incolas, occidendo, hominesque nostros de Regno nostro violenter in Regnum vestrum abducendo, ipsosque ibidem detinendo et incarcerando, super quibus reformandis Nuncios nostros sæpe vobis transmisimus, quæ non solum adhuc remanent incorre-

1 *Deest in T.* 2 Angliæ, Johannes eadem gratia Scotiæ Rex. Cum *T. Favetque Tr.* 3 *Sic MS. Potius* enormia *cum O. T. & Tr.*

cta,

cta, verum eciam de die in diem per vos et vestros prioribus deteriora cumulantur. Vos namque cum innumerabili armatorum multitudine, exercitu vestro publice congregato, ad exheredandum Nos, et Regni nostri incolas, ad fines Regni nostri hostiliter accessistis, et ultra progredientes in Regno nostro, strages et incendia, necnon insultus et invasiones violentas, tam per terram quam per mare, commisistis inhumane. Nos dictas injurias, contemptus, gravamina et dampna, necnon [1] in" hostiles inpugnaciones, ulterius sustinere non valentes, nec in fidelitate et homagio vestro, licet per violentam impressionem extortis, manendo, contra vos, eciam ad defensionem nostram et Regni nostri, cujus defensioni et tuicioni vinculo Juramenti sumus astricti, nos volentes erigere, fidelitatem et homagium vobis facta, tam à nobis, quam ab aliis quibuscunque Regni nostri incolis fidelibus nostris, racione terrarum, quas in Regno vestro de vobis tenebant, et eciam racione managii seu retencionis vestra, nomine nostro, ac nomine eorundem omnium et singulorum, vobis reddimus per præsentes. et fuit ista Litera sine Data. [2] Præcepitque Rex homagium resignatum, et præcepit ut inrotularetur in Rotulis Cancellariæ suæ ad perpetuam rei gestæ memoriam, et factum est sic. A. D. 1296.

Scoti combusserunt Hexcelsham cum tota patria.

EODEM mense Aprilis prædicti Comites Scociæ, superius nominati, cum Scotorum exercitu copioso, à Castro de Gedeworth venientes, VI Idus Aprilis ingressi sunt fines nostros in Valle de Reede, obsidentes Castellum de Hyrbotil per duos dies; sed cum proficere se non viderent, immo perdidissent ex suis

---

1 L. & *cum T. Delevit cl. Stillingfl. in O. Neque exstat in Tr.* 2 L. recepitque, *cum T. & Tr.*

ali-

A. D. 1296. aliquos, digressi sunt inde, vastantes et concremantes, ex orientali parte de Tyne, [1] Cokedale, Redesdale et Northumbriam, cum Corebrigge usq; [2] Hexceldesham, ibidemque, fugientibus Canonicis, hospitati sunt et intrusi, die scilicet Sancti Leonis Papæ, quæ fuit feria quarta. Mane autem facto, cum jam Monasterium illud omnibus quasi bonis spoliassent, apposuerunt et ignem, et non tantum ecclesiam, immo et monasterium cum villa tota inaudito facinore combusserunt. Obliti namque sunt, immo pocius contempserunt memoriam reverendi Patroni ejusdem Domus et quondam tocius Scociæ, beatissimi scilicet Andreæ Apostoli, parvi pendentes illum, quem Patronum Regni Scociæ antiquitus nominare solebant. Inde vero [3] divertentes, Domum Sanctarum Monialium de [4] Lamesslay, cum ceteris adjacentibus in Patria, incendio horribili concremarunt, in fine illius diei Jovis pernoctantes apud Lanercost. Cumque eorum fuisset voluntatis, ulterius procedere, noluit ipse Deus, et ideo impediti sunt. affuit enim Nuncius ex suis, qui diceret, quod exercitus Regis Angliæ veniens in proximo [5] vel in januis assisteret. Attoniti vero et stupefacti in hoc, cum quasdam domus ejusdem Monasterii, non tamen Ecclesiam, incendissent, summo mane diei Veneris per medium forestæ [6] Nicholay cum magna præda reversi sunt.

Capti sunt Scoti multi apud Dunbarre in Castro.

EODEM tempore cum Comes Patricius, qui vulgariter dicitur Counte de la Marche, potenter

1 Cockerdale, *T.* 2 Hexelsam, *T.* Hexselsham, *Tr.* 3 Divertentes ad domum *T.* 4 Lameley, *Tr. & T.* 5 *Vel* quasi in januis *T. & Tr.* 6 Nicholai *T. & Tr.*

fi-

fideliterque Regi nostro militaret, Uxor ejus Comitissa, in Castro suo de Dunbar manens, dolumque (ut dicitur) et fraudem excogitans, missis Nunciis ad exercitum Scotorum, eos cum omni festinacione accersivit, promittens, se in eorum adventu Castrum redditurum. Erat enim vir suus cum Rege nostro, ignorans talia. Miseruntque Scoti tres Comites, quatuor Barones, XXXI Milites, cum centum Armigeris, et mox in eorum adventu introducti sunt, expulsis Regiis et quibusdam eorum interfectis. [1] Qui cum esset Regi nostro nunciatum, confestim robur exercitus misit ibidem cum Comite de Warenna, mille scillicet armatos equites, et peditum decem Millia. De exercitu eciam Dunolmensis Episcopi centum armati mittebantur. Qui cum [2] obsidissent Castrum, paucis tamen diebus, et mutuis se telis et insultibus visitassent, novi Castrenses attoniti, rogaverunt, ut, concesso triduo, liceret eis Regem suum expetere, sub qua condicione se dare deberent, et Castrum reddere. Quo concesso, et missis Nunciis, ecce die tercio, qui erat dies Veneris, à captura de Berewyk in tres ebdomadas, venit exercitus multus à Rege Scotorum missus, mille quingenti equitancium, et XL. millia peditum, per clivum montis descendens, ex opposito de Dunbar, præparatus ad bellum per turmas suas. Quod cum vidissent novi Castrenses, et ex visione tali jam læti effecti, mox eorum vexilla in propugnaculis Castri erexerunt, clamantes ad nostros, et eos probrose vocantes, *Canes caudatos*, et talia quæque insuper comminantes in mortem et caudarum abscisionem. [3] Tunc de Warenna, assignatis

A. D. 1296.

1 *L.* quod *cum T. & Tr. quo modo etiam in O. correxit E. S.*
2 Obsedissent *T. & Tr.* 3 *L.* tunc Comes de, *cum T. & Tr.*

[1] pue-

A. D. 1296. [1] pueris Magnatorum, qui cum eo erant, cum quibusdam armatis, ad obsidionem Castri continuandam, ne hostes exirent, ipse cum exercitu residuo animose processit ad hostes. Cumque noster exercitus in Vallem descendendo et transeundo, circumquaque se diffunderet, ut sic facilius meliusque [2] properaret mutuo congressui, credebant Scoti, nostros in hoc fugam inire, et terga vertere, et conclamabant in mortem eorum, insufflantes cornibus, et resonantes ululatibus in tantum, quod terribilis sonitus cornuum inferni quasi profunda penetravit. Sed tandem ascendentibus nostris ex Valle profunda, et ad congrediendum festinantibus, confestim et ipsi conticuerunt, directisque hinc et inde aciebus, absque ulla dilacione mutuo congressi sunt, lanceis et gladiis vicissim occurrentes, et, ut placuit altissimo, mox quasi in primis ictibus terga verterunt Scoti, et insequebantur nostri, cædentes et trucidantes quasi spacio VII leucarum vel octo, fere usque ad Forestam de Selekyrk, cecideruntque ex eis circiter decem milia. unus autem ex eis Miles strenuus, nomine Patricius de Graham, inter Sapienciores Regni illius quasi primus, et inter potenciores nobilissimus, cum gloriam suæ laudis minuere nollet, faciem non avertit, sed viriliter agens usque ad mortem, in fine tandem corruit interfectus ibidem. Collectis demum spoliis, et revertentibus nostris ad obsidionem Castrensium, ecce deponebantur vexilla, quæ contra ruinam eorum prius elevabantur in altum. Confusi enim fuerant et conterriti, cum suos et terga vertere et partem corruisse

1 Primis *pro* pueris *in T. minus recte.* 2 *Sic MS. & Tr. licet per compendium. Nec tamen diffiterer,* præpararet *rectius forsitan legi posse, quo modo equidem scribi tam in T. quam & in O. video.*

vi-

vidissent. Regi quidem nostro in crastino venienti reddiderunt Castrum, ponentes in manu ipsius vitam et membra. Noluit enim Rex ullam condicionem apponere, neque graciam promittere ex pacto certam. Nomina eorum, qui captivabantur, erant ista: Willelmus Comes de Rosse, Willelmus Comes de Asthell, Alexander Comes de Menetethl. Item Barones, Johannes filius Johannis Comyn, Willelmus de Sancto Claro, Ricardus Syward, Johannes filius Gaufridi de Moubrai. Cum istis eciam Magnatibus inventi sunt et capti triginta unus Milites, et Armigeri centum, et duo Clerici, scilicet Johannes de Somerville et Willelmus de Sancto Claro. Hos omnes misit Dominus Rex spersim et divisim per XII vel XVI ad diversa Castella in Anglia, sub firma custodia reservandos. Optenta itaque victoria de Dunbar, dissoluta sunt corda et consilia Scotorum, fugeruntque quasi omnes ultra mare Regni illius, exceptis illis, qui in Castrorum præsidiis remanebant. Ex inde processit Rex ad aliquas Urbes et Oppida, et extunc omne robur Scociæ quasi minimo et incruento negocio in suam potestatem [1] et vicit. Namque quia universam eorum gloriam unius prœlii casus abraserat, in optinendis residuis nulla se fortunatissimo Principi difficultas opposuit.

A. D. 1296.

Quomodo Rex Scociæ et Magnates sui subjecerunt se.

POST dies aliquot processit Rex ad Castrum de Rokesburgh, quod diu tenuerat Senescallus Sociæ, et statim illud reddidit in adventu Regis, salvis vita et membris, terris et catallis, ibique venerunt ad

1 *L. cum T. & Tr.* redegit et vicit.

A. D. 1296. Regem XV millia Wallensium, et confestim in Angliam remisit quasi eundem numerum ex Anglicis fatigatis, stabilitoque Castro, profectus est cum exercitu toto ad Castrum Puellarum, quod Anglice dicitur Edenesburgh, obseditque illud per VIII dies, et fortiter expugnavit ligneis machinis, quas copiosas et maximas ibidem attulerat, dederuntque se Castrenses, et eisdem vita data est, divertitque Rex usque Strivelyn, et invenit Castrum vacuum, et neminem ei resistentem (fugerant enim Custodes à facie ejus timore perterriti) ibique venit ad Regem Comes de Hulnester cum IIII equestribus et triginta peditum Milibus Hibernicorum, et profectus est Rex [1] usque villam, sic dictam, villa Sancti Johannis, in Nativitate beati Johannis Baptistæ fecit novos Milites et sollempnitatem magnam, mansitque ibidem diebus aliquot, et venerunt ad eum Nuncii ex parte Regis Scotorum, postulantes pacem ex nomine ejus, quam nuper exhorruerat, adicientes, ut non faceret ei secundum merita, sed secundum suam misericordiam benignam, [2] scilicet sibi pacem crederet. Rex vero noster, delicta non ponderans, sed misericorditer agens, clementer respondit, quod infra XV. dies veniret ipse Rex Scociæ cum Optimatibus suis ad Castrum de [3] Brighyn̄, de ipsa pacis forma [4] tractaturi cum suis Nunciis, quos missurus erat. Cumque venissent ibi Rex, scilicet Scociæ, et uterque Johannes Comyn, de Badenach̄ scilicet et de Bughan̄, ceterique Magnates ejus-

1 Usque ad villam Sancti Johannis, ubi in Nativitate ejusdem Sancti Johannis Baptistæ *T.* Usque villam sic dictam, villam sancti Johannis, ubi in nativitate beati Johannis Baptistæ *Tr.* 2 Scilicet pacem concederet *T.* Sibi pacem concederet (*omisso* scilicet) *in Tr.* 3 Brithin, *T.* Brychyn, *Tr.* 4 *Sic & Tr.* Tractaturus *T.*

dem Regni, [1] misitque ibidem Rex noster Antonium, A. D.
Dunolmensem Episcopum, cum consilio pleno et ple- 1296.
na potestate tractandi negocium, et debito fine claudendi, et [2] per varios tractus, et multa colloquia, non fuit alia pacis forma, nisi ab ipso Rege resignato Regno, et [3] strato cum sigillo, [4] ipseque Rex et ceteri sui Optimates voluntati Regis Angliæ se darent et redderent, condicione nulla apposita. feceruntque sic, et dederunt se voluntati Regis Angliæ, et tradidit ipse Rex filium suum Edwardum in obsidem, et Regno Scociæ renunciavit per scriptum [5] in hæc verba conceptum.

Rex Scocie resignavit Regnum,

JOHN, par la grace Dieu, Rey Descoce, a touz ceaux qe cestes presentz Lettres verrount ou orront, Saluz. Cum nous per manneys counsaele e faus, & par nostre symplese, eioms greuousement offendu et corucer nostre Seignour Edward, par la grace de Dieu, Roy Dengleterre, Seignour Dyrland, et Duc Daquitaigne, en meintes chosez, ceo est assauoir, nous esteant et demorant a sa feie en sun homage, de faire aliaunce au Roy de Fraunce countre lui qe Dunks estoit e vncore est sun ennemy, afere mariage oue la Fille son frer sir Charles, et pur nostre Seignour greuero, & la Rei de Fraunce eidere ea tout nostre poer par guerre e en alters maners: e puis par nostre manneis conseil auantdit defere nostre Seignour le Roy Dengleterre, et nous mettre hors de sun ho-

---

1 *Deest* que *in T. & Tr.* 2 *Sic MS. L. potius, cum T. & Tr.* post varios tractatus. 3 *Sic MS.* Sceptro *pro* stracto *conjecit Stillingfletus. Rectius in T. & Tr.* fracto communi sigillo. 4 *Deest* que *in Tr. & T. idque rectius.* 5 *Quod desideratur in Tr. & T. Videas autem Latine apud Walsinghamum, p.67. Hist. Angl. ed. Camd.*

A. D. 1296. *mage, e sa fere, par le homage rendre, e ansi noz gentz enveier en sa terre Dengleterre, pur fere arsons, praies prendre, homicides fere, et autres damages plussours, e la terre Descoce, la quele est de soun fee, de gentz des armes in villes, chastelles, et aliours, mettre et establer, pur la terre defendre encountre lui, et pur soun fee lui deforcier; pur les queles chosez et trespasses de soun, dit nostre Seignour le Rey Dengleterre auandit est en la terre Descoce entre, & a force lad pris et conquis, nonesteant le poer, qe nous auons mys encountre lui, la quele chose il poet fere de dreit, com Seignour de soun fee, puis qe nous lui auons le homage rendu, et fet les choses avauntditz; pur la quele chose nous esteant en nostre plein poer, & nostre fraunche volunte, lui auons rendu la terre Descoce, e tout la gent oue touz lour homages. en tesmoignaunce de quele chose, nous auons fet fere cestes noz lettres overtz. Donez a Bregthine le disme jour de Jule, l' an de nostre Reigne quart.*

Magnates Scociæ subjecerunt se Regi Angliæ per Scriptum.

HIIS ita gestis, et fracto comuni Sigillo Scociæ, post consignacionem prædictæ Literæ, processit Rex noster, ut montes Regni Scociæ transeundo videret, et semper præcessit faciem Regis per unam dietam vel duas Dunolmensis Episcopus cum turma sua. Cumque iter suum faceret Rex per medium Murref usque Elayn̄, noluit ulterius procedere, eo quod pacta vidisset omnia, sed reversus est usque Berewyk, ubi Parliamentum suum in proximo teneri statuerat. Et in redeundo per Scone, præcepit tolli, et Londoniis cariari, Lapidem illum, in quo (ut supra dictum est) Reges Scotorum solebant poni loco Coronacionis suæ, et hoc in signum Regni conquesti et resignati, tenuitque

que Parliamentum suum diebus multis apud Berewyk super Twedam, ubi venerunt ad eum Magnates Regni Scociæ et Galewale, et recepit homagia et fidelitates eorum, et super hoc conficiebatur scriptum, in hæc verba conceptum. A. D. 1296.

Scriptum[1] *eorum.*

A Touz cez, qe ceste Lettre verront ou orront, &c. Salutz. Pur ceo, qe nous a la faire et a la volunte du tresnoble Prince, et nostre chier Seignour, Sir Edward, par la grace Dieu, Rei Dengleterre, Seignour Dyrland, Duc Daquitaigne, promettoms pur nous, & pur noz heires, sur peine de corps, dez auers, & sur kanck nous pomus, qe nous lui seruirons bien et loialment contre totes gentz, qe purront viver ou morir, totes lez fiez, qe nous serrons requis ou garniz par nostre Seignour le Roy Dengleterre avauntdit, ou par ses Heires; & qe nous lour damages ne servarouns, qe nous ne le disturberoms, a tout nostre poer, & [2]*froms a sauoir. a ceste chose tener & garder nous obligeoms nous eit noz heires & touz noz bienz, et surceo auoms iuree sur Seints Evangels estre ceo nous touz & chescun de nous par sei auons fet feaute a nostre Seignour le Rey auauntdit en cestez Paroles.*

Ieo serra feal et leal, et fei et leaute porterai au Rey Edward Rey Dengleterre, et a ses heires de vie et de membre, et de terrein honour, contre toutz gentz qe purront viuer & murire, e iames pur milly armes porteray, ne en conseil, ne en eide serroi contre lui, ne contre ses heirez en null cas, qe poet auenire. si me eide Dieus, e les Seintz. En tesmoigne de cestes choses, nous auoms fet fere ceste Lettre ouert sealee de noz seals. Don a Berewyk su Twede, le XXVIII *jour*

---

1 *Quod item deest in Tr. & T. Vide Bradii Hist. p.* 37. & *Append. ad eand. p.* 7. 2 *Sic.* Faceoms *al.*

de

A. D. 1296. *de Aust, le ane du Regne nostre Seignour Rey Dengleterre avauntdit* XXIIII.

Scriptum[1] *Roberti de Bruys, et quorundam aliorum.*

A Touz ceus, qe cestez presentz Lettres verront ou orront, Patrik Counte de la Marche et de Dunbar, Gilbert de Umfranuile Counte de Arregos, Robert de Bruys le Veille, Robert de Bruis le Jouen Count de Karlill, saluz. Pur ceo, qe nous sumez et touz iours ascuns estie a la fei et a la volunte du tresnoble Prince, et nostre chier Seignour Sir Edward, par la grace de Dieu, Rei Dengleterre, Seignour Direland, et Duc Daquitaine, nous promettons pur nous, et pur noz heirez, sur peyn de corps, et de auier, et sur quaunt nous pussoms encoure, qe nous lui seruirons bien et lieaument encontre toutz gentz, qe purront viver ou morrire touz lez fez, qe nous serroms requis ou garniz de part nostre Seignour le Rei Dengleterre auant dit, ou par ses heirez, et qe lour damages non serueroms qe nous ne le disturberons a tout nostre poer, ou lur ferroms asauoir, & a cestes choses tenire et garder, Obligeons nous et noz heirez, et touz noz bienz et outre ceo auoms iurer sur seintz Evangels, et puis nous touz et chescun par sei auons fet homage a nostre Seignour le Rei auantdit en cestes Paroles.

Ieo demeuk vostre homme lige de vie & de membre, et de terrien honour, countre touz gentz, qe purront vivere ou murire, et mesmes celui nostre Seignour le Rei lad resceu en ceste fourme nous le rescemoms de terrez dont vous estez ore seise, sauf nostre dreit & autri forspris lez terrez, les quex John de Balliolf, qe fut Rex Descoz, vous dona puis qe nous lui sumes renduz le Reaume Descoce si nuls vous eit donee Estre cez nous touz et chesconz de nous par sei auons fet

1 *Quin & hoc etiam scriptum deest in Tr. & T.*

feautie

feautee a nostre Seignour le Rei Dengleterre auantdit en cestez Parolez. A. D. 1296.

Ieo ferroi feal et leal, et fai et leaute porterai au Roy Dengleterre Edward, & a ses heirez de vie, & de membre, & de terrein honour, contre totez gentz qe purront vivere ou murire, Et iames pur nulij armez ne porterai, ne en consail, ne en eide, ne ferroi contre lui, ne encontre sez heirez en nul cas, qe poet auenir, & lealment reconustrei & lealment frei les seruices qe apertenent as tenementz qe ieo cleime tenir de vous, si Dieu me eide & lez Seintz. En tesmoignaunce dez quels chosez nous auons fet fere cestez Lettres overtz de noz Seals ensealx. Donez a Werk le vintime quint jour de Marce, le ane du Regne nostre Seignour le Rei Dengleterre vintime quart.

Ordinacio Regis de Regno Scociæ.

ORDINAVIT igitur Rex in eodem Parliamento suo de Berewyk novum Thesaurarium Regni Scociæ, novum Sigillum, et novum Cancellarium. Justiciarios quoque constituit, et præcepit, ut omnes, qui terras aliquantas de Dominio Regis tenerent, vocarentur, homagiumque facerent, et ceteri omnes tenentes aliunde fidelitatem jurarent, recognoscentes, se suo Domino ex tunc esse subjectos, et hoc per Scripta singulorum in perpetuam Regni conquesti memoriam, statuitque Rex et præcepit, ut Johannes quondam Rex Scociæ, et uterque Johannes Comyn, ceterique Magnates terræ illius [1] vel" in suo itinere vel [2] facient ejus præcederent ad partes Australes, morarenturque in partibus eisdem ultra aquam quæ Trenta dicitur, non reversuri

---

1 *Sic etiam T. & Tr. At in O. delevit E. S.* 2 Faciem *T. & Tr. Neque aliter emendavit E. S. in O.*

A. D. 1296. vertentes ſub pœna [1]capitis, quouſque inter ipſum et Regem Franciæ omnino guerra finiretur. Optenta itaque victoria Regni Scociæ, et ordinato Regno, dimiſit Rex Wallenſes, et Hibernicos, et Anglicanum exercitum, ut reverterentur ad propria, gracias eis agens et adiciens, Coronam Anglicanam eis in hoc facto multum teneri et perpetuo obligari. Ipſe quoque Rex ad partes Auſtrales reverſus eſt ex Edicto, et juxta Statutum ultra Trentam morati ſunt eum in Craſtino Animarum apud Sanctum Edmundum, præceſſeruntque Regem Magnates Scociæ, et juxta Statutum ultra Trentam morati ſunt.

Litera Papæ ſuper Libertate Univerſalis Eccleſiæ.

EODEM tempore, cum audiſſet Dominus Papa non tantum Anglicanæ, ſed eciam Univerſalis Eccleſiæ afflicciones varias, et oppreſſiones multas, quaſi per omnia mundi Regna, eo quod Reges et Principes affligebant eam, cogitavit ſollicite, per quam poſſet viam, aliquod remedium adhibere; unde, de conſilio Fratrum, conſtitucionem ſubſcriptam per univerſas mundi Provincias Bullatam miſit, [2]perpetuis temporibus obſervandam:

Bonifacius, &c. *Ad perpetuam rei memoriam, et infra. Clericis Laicos infeſtos opido tradidit antiquitas. Quod et præſencium experimenta temporum manifeſte declarant, dum ſuis finibus non contenti, nituntur in vetitum, et ad illicita ſua frena relaxant, nec prudenter attendunt, quomodo ſit eis in Clericos Eccleſiaſticaſve perſonas et bona interdicta poteſtas, quin immo Eccleſiarum Prælatis, Eccleſiis Eccleſiaſticis-*

---

1 Capitis abſciſionis, quouſque *T.* 2 *Vide Bradii Hiſt. p.* 41. *& Append. p.* 9.

cis-

cisque Personis Regularibus et Secularibus, inponunt onera gravia, ipsos talliant et eis collectas inponunt, et ab [1] *ipsius suorumque proventuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamvis aliam porcionem* [2] *quotam, exigunt et extorquent, eosque moliuntur multipharie subicere servituti, suaeque subdere dicioni, et, quod dolenter referimus, non nulli Ecclesiarum Prælati Ecclesiasticaeque personæ trepidantes, ubi trepidandum non est, transitoriam pacem quærentes, plus timentes majestatem temporalem offendere, quam æternam, talium abusibus non tam temerarie, quam inprovide adquiescunt, Sedis Apostolicæ auctoritate non optenta. Nos igitur, talibus actibus obviare volentes, de Fratrum nostrorum consilio, Apostolica auctoritate statuimus, quod quicunque Prælati Ecclesiasticæve personæ, Religiosæ vel Seculares, quorumcunque ordinum, condicionis seu status, collectas vel tallias, dimidiam, decimam, vicesimam seu centesimam suorum et Ecclesiarum suarum proventuum vel bonorum laicis solverint vel* [3] *promiserunt, vel se soluturos* [4] *excesserint, aut quamvis aliam quantitatem, porcionem, aut quicquam ipsorum proventuum vel bonorum æstimacionem vel valorem ipsorum sub adjutorii mutui, subvencionis, subsidii, vel doni nomine, seu quovis alio timore vel modo vel quæsito colore, absque auctoritate sedis ejusdem, necnon Imperatores, Reges seu Principes, Duces seu Comites, vel Barones,* [5] *Potestates,* [6] *Capitaneos, Officiales vel Rectores, quocunque nomine censeantur, Civitatum, Castrorum, seu quorumcumque locorum constitutorum ubilibet, et quivis alius cujuscunque* [7] *praeminenciæ, condicionis et status, qui talia imposuerint et exegerint* A. D. 1296.

---

1 Ipsius suoque *al. F.* ipsis suisque. *nisi cum Tr. malis,* ipsis suorum proventuum. 2 Aut quotam, *al. & sic quidem in Tr.* 3 *L. cum Tr.* promiserint. 4 *L. cum Tr.* concesserint. 5 Proceres, *al.* 6 Capitanei, *al. rectius.* 7 Provinciæ, *al. minus recte.*

A. D. 1296. *vel receperint, aut apud Ædes sacras deposita Ecclesiarum vel Ecclesiasticarum Personarum ubilibet arestaverint, saysiverint, seu occupare præsumpserint, vel arestari, saysiri aut occupari mandaverint, aut occupata, saysita, seu arestata receperint, nec non omnes, qui scienter in prædictis dederint consilium, auxilium, vel favorem, publice vel occulte, eo ipso sentenciam Excommunicacionis incurrant. Universitates quoque, quæ in hiis culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto. Prælatis et Personis Ecclesiasticis supradictis, in virtute obediencie, et sub deposicionis pœna, districte mandantes, ut talibus, absque licencia expressa dictæ Sedis, nullatenus adquiescant. Quodque prætextu cujuscunque oblacionis, promissionis et concessionis factarum hactenus, vel faciendarum inantea, priusquam hujusmodi constitucio, prohibicio seu preceptum ad noticiam ipsorum pervenerint* [1] *vel solvant, nec supradicti Seculares aliquid quoquomodo recipiant. Et si solverint vel prædicti receperint, in Sentenciam Excommunicacionis incidant ipso facto. A supradictis autem Excommunicacionis et interdicti sentenciis nullus absolvi valeat, præterquam in mortis articulo, absque Sedis Apostolicæ auctoritate et licencia speciali, cum nostræ intencionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulacione transire, non obstantibus quibuscunque privilegiis, sub quibuscunque tenoribus, forma seu modo* [2] *ad verborum concepcione concessis Imperatoribus, Regibus et aliis supradictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.* [3] *Nullum ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitucionis, prohibicionis seu precepti infringere, vel ei ausu temerario* [4] *contrarie. Dat. Ro-*

1 *L. vel* nil, *cum Bradio (ex Knyghtono) vel* nihil *cum Tr.*
2 *L.* aut, *cum Tr. & Bradio. Nam & sic etiam Knyghtonus.*
3 *Rectiùs* nulli, *cum Bradio (ex Knyghtono) & Tr.* 4 *L.* contraire, *cum Tr.*

mæ

mæ apud Sanctum Petrum sexto Kalendarum Marcii, Pontificatus nostri anno secundo. A. D. 1296.

Quomodo Rex Angliæ posuit Clerum extra Proteccionem suam.

IN crastino Animarum ejusdem Anni tenuit Rex Parliamentum suum apud Sanctum Edmundum, ubi, ad rogatum ipsius, concessus [1] est XII^us. denarius à populo, octavus à Civitatibus et Burgis, à Clero quintus. Responsum est, quod nec [2] ipsi dare vel concedere, nec ipse quicquam accipere posset, nisi uterque eorum Sentenciam Excomunicacionis incurreret in Bulla latam. Quod tamem Regem velle non credebant, nec sibi expedire sciebant. Sed non placuit Regi responsum hoc, unde adjornati sunt ad aliud Parliamentum Londoniis in crastino Sancti Hillarii, ut interim cum deliberacione consulti melius responderent. Adveniente tandem die, et ibidem Clero congregato, Cantuariensis Archiepiscopus, Magister Robertus de Wynchelse, comunicato consilio hiis, qui à facie Regis mittebantur, respondit in hæc verba: *Satis vobis constat, Domini mei, quod sub Omnipotenti Deo duos eciam Dominos habemus, Spiritualem scilicet et Temporalem; Spiritualem vero Dominum Papam, et Temporalem Dominum nostrum Regem. et quamvis utrique obedienciam debeamus, majorem tamen Temporali quam Spirituali. Verum ut placere* [3] *possumus utrique, concedimus et mittere volumus sumptibus nostris Nuncios nostros speciales ad ipsum Patrem Spiritualem Dominum Papam, ut licenciam ad concedendum habere possimus, vel saltem responsum habeamus ab ipso, quid facere debeamus. Cre-*

---

1 Ei addunt *T.& Tr.* 2 Ipse *T.* 3 *L.* possimus, *cum T. & Tr.*

A. D. 1296. *dimus* [1] *eciam, Dominum nostrum Regem, sicut et nos, ipsam Excomunicacionis Sentenciam, in Bulla latam, et timere et effugere velle.* Ad hæc Nuncii Regis: *Ordinate ex vobis, Domini Karissimi, personas certas, qui talia Domino* [2] *domino" Regi ex parte vestra renuncient. Nos enim, scientes indignacionem ejus accensam, veremur omnino talia nunciare.* Quod cum ipsi fecissent, mox furor Regis insævit, et excandens in iram, ipsum Cantuariensem Archiepiscopum cum toto Clero Anglicano extra suam defensionem et proteccionem posuit, præcepitque, ut omnes terræ eciam dotales tocius Ecclesiæ Anglicanæ in manum ipsius saysirentur, et, ut creditur, miraculose contigit. Eadem enim die, qua extra proteccionem suam Rex Clerum posuerat, confusi sunt Milites sui in Vasconia, et à Francis devicti, ut infra patet. Justiciarius eciam Regis, in Banco ex parte Regis pro Tribunali sedens, omnibus circumstantibus publice dixit, *Vos Domini Attornati Archiepiscoporum, Episcoporum,* [3] *Abbatuum et Priorum, ceterarumque Personarum omnium ex Clero, nunciate Dominis vestris et dicite, quod de cetero in Curia Domini Regis nulla fiet eis justicia de quacunque re, eciam si illata fuerit eis injuria atrocissima. Justicia tamen de eis fiet, omnibus conquerentibus, et eam habere volentibus. Mirabile dictu communis justicia, quæ populo conceditur, nescio quo spiritu ipsi Clero denegatur, ancillaturque et servit* [4] *nostra Ecclesia, quæ solebat antiquitus filiis dominari.* Electus autem Eborum Henricus de Newerk, item Dunolmensis, Eliensis, [5] Salesbire Episcopi, et quidam alii, timentes iram Regis maximam, et conjecturantes

1 Enim, *T.* & *Tr.* 2 *Deest T.* & *Tr.* 3 *L.* Abbatum, *cum T.* 4 Mater *pro* nostra *in Tr.* *Quid quod* & nostra *in* mater *etiam convertitur in T?* 5 *Sic MS.* Salisbur. *T.* Sarisberiens. *Tr.*

grave

grave periculum iminere, ordinaverunt se deponere velle in Æde sacra quintam partem bonorum Ecclesiasticorum illius anni, ad tuicionem Ecclesiæ Anglicanæ, et defensionem urgentissimæ necessitatis, ut [1] sic iram Regis evaderent, et sentenciam in Bulla latam non incurrerent. Quicquid tamen deponebat Clerus, tollebat Fiscus; et sic ordinantes, et sub colore quintam partem concedentes, proteccionem Regis consecuti sunt. Cantuariensis vero Archiepiscopus, animum non mutans, nec concedere nec deponere quicquam voluit, elegitque pocius iram Regis, quam Sentenciam Excomunicacionis incurrere. unde saysita sunt omnia bona sua, et vasa ejus aurea et argentea occupata sunt, et equi omnes, recesseruntque ab eo familiares ejus, nec remansit quicquam, unde Christi pauper aleretur, præceptumque est sub gravi forisfactura Regis, nequis eum hospicio susciperet in monasterio vel extra, evacuatumque est illud Apostoli, *Suscipite invicem sicut et Christus suscepit vos*, mansitque sic ejectus in domo cujusdam simplicis rectoris cum solo Sacerdote et uno Clerico, non habens ex toto Archiepiscopatu ubi caput reponeret. Constantęr tamen egit in verbo Domini, publice [2] mendicans, et ubique protestans, omnes, qui vel Regi, vel Personæ Seculari, præter voluntatem Domini Papæ, quicquam concederent, in Canonem latæ Sentenciæ eo facto proculdubio incidisse, semper existens paratus ad moriendum pro Ecclesia Dei. Amici vero Lincolniensis Episcopi [3] Oliveri, eciam ipso voluntatem Regis non ratificante, procurarunt [4] tm̄, quod

A. D. 1296.

1 Sic saltem iram *T.* 2 Prædicans, *T. & Tr.* 3 Oliveri, ipso nesciente, procurarunt, quod Vicecomes *T.* Oliveri, ipso nesciente, et cum sciret non ratificante, procurarunt, quod Vicecomes *Tr.* 4 *Sic MS. id est*, tantum, *quod in* tamen *mutarem.*

Vice-

A. D. Vicecomes Lincolniensis, levata quinta parte de bonis
1296. ipsius Episcopi, extunc ei Possessiones et terras restituerent. Omnia eciam Monasteria Episcopatus ipsius, et tocius Provinciæ Cantuariensis, saysita fuerant in manum Regis, et ex præcepto ipsius Custodes appositi, qui ipsis Religiosis solummodo necessaria ministrarent, et reliqua converterentur in Fiscum. Unde Abbates et Priores, necessitate compulsi, curiam Regis adierunt, non peccata quidem, sed bona propria redimentes, data quarta. Nulla tunc temporis fiebat justicia Clero, et passi sunt Clerici injurias multas. Religiosi eciam in via Regia Equis suis spoliabantur, et nullam consecuti sunt justiciam, quousque, redempcione facta, [1]tunc Regia proteccio.

Oppressio terræ per prisas.

EODEM eciam anno Quadragesimali tempore præcepit Rex, ut omnes, qui lanas haberent et [2]corea, certos portus mare infra diem certum cariarent, sub pœna perdicionis earundem, et incarceracionis gravisque forisfacturæ Regis. Quod cum ipsi fecissent, Ministri Regis omnes saccos lanæ, quinarium numerum excedentes, datis talliis, acceperunt ad Opus Regis, et ab unoquoque sacco, numerum quinarium non excedente, ab ipsis eorum Dominis, nomine [3]malæ to-

---

1 *L. cum T. & Tr.* eis daretur Regia pr. 2 Coria, ad c. p. maris *Tr.* 3 *Sive, ut in Tr.* malæ toltæ, *i. e.* malæ exactionis, *sicuti fusius enarravit Dufresnius in Glossario. Perperam igitur illi qui* tolam *pro* totam *malint, in quibus & ipse etiam erat cl. Somnerus, quemadmodum monuit Dufresnius. Accedit quod infra* mal tolt *habeamus* (*sub A.D.*1297.) *lingua Gallica.*

tæ,

tæ, XL. solidos extorserunt. Insuper præcepit Rex, ut contra passagium suum in Franciam de quolibet Comitatu acciperentur per Vicecomitem duo milia quarteria frumenti, et tantundem avenæ, et ad portus [1] mare ducerentur. Factumque [2] est, et talliabantur homines ad certum numerum quarteriorum. eciam qui bladum non habebant, accipiebantur eciam carnes bovinæ et porcinæ ad certum numerum, et multæ fiebant oppressiones in populo terræ. A. D. 1296.

Comes Flandrensis concordatus est cum Rege Angliæ.

EODEM [3] anno à Rege Francorum, Domino suo, injuriam passus, cum jam multas pro eo exhausisset pecunias, vidensque se in vanum laborasse, [4] qui multa numerat", à fide Regis sui desilivit. Et ut Regi Angliæ accepcior fieret, omnes è terra sua Francos eliminavit, consideransque terram suam quasi exinanitam, eo quod Cives sui lanas Anglicanas et coria non haberent, ut mercando habere consueverant, ad operandum, cum sint ibi [5] operarii multi, piscatores eciam terræ suæ depauperatos, eo quod liberum ad mare non haberent accessum, vidensque finaliter se ulterius non posse Regi Anglorum resistere, misit ad eum Nuncios, petens et rogans, quæ pacis sunt et amoris, placuitque Regi nostro rogatum, et in expulsione Francorum [6] à terra sua eum commendando laudavit, statuitque ei firmam pacem, quam præconizari fecit, et, inito fideli fœdere, cari quidem facti sunt et amici.

1 *Sic MS. L.* maris, *cum T. & Tr.* 2 Est ita, et qui bladum non habebant, accipiebantur ab eis carnes bovinæ *T.* 3 *Adde ex T.* Comes Flandriæ. *Deest hæc sectio in Tr.* 4 *Desunt T. Pro* numerat *autem malim* meruerat. 5 Optimi operarii multi, *T.* 6 E *T.* *Dis-*

A. D. 1296.

Dissencio orta inter Regem et Comites suos.

IN Festo Sancti Mathiæ Apostoli ejusdem Anni, convocatis Optimatibus Regni absque Clero, tenuit Rex Parliamentum suum apud Saresbire, ubi rogavit quosdam Magnatorum, ut in Vasconiam transfretarent, et cœperunt singuli se excusare. Indignatusque Rex, comminabatur quibusdam eorum, vel quod irent, vel quod terras eorum daret aliis qui ire vellent. Et in hoc verbo scandalizati sunt multi, et scisma cœpit oriri inter eos. Comes [1] eciam Herefordensis et Comes Marescallus excusaverunt se, dicentes, quod officia sua, quæ sibi jure hereditario competebant, [2] facerent, libenter eundo cum ipso Rege. Iterataque prece rogatus est Comes Marescallus, ut iret. Et ait, *libenter tecum vadam, ô Rex, præcedendo faciem tuam in acie prima, sicut mihi competit hereditario jure.* Et Rex, *eciam sine me ibis cum aliis.* At ille, *non teneor, nec est mea voluntatis, ô Rex, sine te iter arripere.* Et iratus Rex prorupit in hæc verba, ut dicitur, *Per Deum,* [3] *Comes, aut ibis aut pendebis.* Et ille, *Per idem juramentum, ô Rex, nec ibo nec pendebo.* et, licencia non accepta, recessit, dissolutumque est consilium quo ad diem hanc. Confestim vero duo Comites isti Herefordensis et Marescallus, associatis sibi multis Magnatibus, [4] eciam plusquam triginta [5] Banerettis" electis, creverunt in populum multum, numeratique sunt in equis armatis mille quingenti viri expediti ad bellum, et cœpit eos timere Rex, dissimulavit tamen. Illi autem profecti in terras suas,

1 Autem *T.* 2 Libenter facerent, eundo *T. & Tr.* 3 O Comes, *T. & Tr.* 4 Et *T. & Tr.* 5 Vexillariis *T. & Tr.*

ſuas, noluerunt permittere miniſtros Regis nec lanas, nec coria, nec extraordinarium quicquam capere, aut aliquid exigere ab invitis; quinimmo interdixerunt eis ingreſſum in terras ſuas, ſub pœna capitis et [1] membrorum, et ſe ad reſiſtendum præparabant. A. D. 1296.

Reconciliatur Archiepiſcopus Cantuarienſis Regi, et tranſfretando licenciam accepit Rex.

ANNO Domini Milleſimo CC°. XC°. Septimo Rex, in ſuo propoſito permanens, præcepit, ut omnes, qui ſervicium ſibi debebant, et omnes alii, qui XX[ti]. [2] libratas terræ à quocunque tenerent infra Regnum Angliæ, eſſent Londoniis in Feſto beati Petri Advincula, parati cum equis et armis ad tranſfretandum cum eo abſque dilacione qualibet vel excuſacione. Cumque veniſſent ibidem, multique viderent Regem in incepto propoſito permanere, dixerunt ei [3] Magnatuum quidam, *non* [4] *expedit, ô Rex, nec bonum eſt ſic transfretare, niſi, primo reconciliato patre tuo ſpirituali Cantuarienſi Archiepiſcopo et Magnatibus tuis, inveniaris et ipſe ſinu Matris Eccleſiæ numeratus.* At ille in ſe reverſus, et videns hoc juſtum eſſe et racioni conſonum, mox accerſito Cantuarienſi Archiepiſcopo, qui præſens aderat, et, omni rancore depoſito, ipſum cum ſuis in ſpecialitatem recepit priſtinam et majorem adauxit, confidens eum de bonitate ipſius et conſtancia, curam et cuſtodiam Edwardi filii ſui et tocius terræ Angliæ, adjuncto ſibi Domino Reginaldo de Gray, coram omni populo commiſit, præcepitque ut omnia ſibi reſtitue- A. D. 1297.

1 Membrorum abſciſionis, et *T.* 2 Libras *T.* 3 *L.* Magnatum, *cum T. & Tr.* 4 Tibi *addunt T. & Tr.*

A. D. 1297. rentur, eciam usque ad ultimum quadrantem, sicque, favente Deo, cum honore reductus est, qui mortem non metuens, pro honore Dei certavit ad mortem, omnesque Magnates, qui ibi aderant, [1] ipso Regis filio, ex præcepto patris, fidelitatem faciebant, et ab omni populo levatis dextris verus conclamabatur heres futurus Dominus et Regni Successor. Excusavit eciam se Rex de exaccionibus et prisis, quas à populo susceperat, dicens, se [2] incepta et prosequi non posse, nisi eorum subveniret larga manus, præcipue cum non suam tantum, immo tocius populi ageret causam, tanquam protector eorum et defensor. Rogavitque populum, accepta licencia, ut omnia condonarentur ei, et orarent pro eo. Et orabant quidam publice, alii autem maledicebant in occulto. Prædicti vero Comites Herefordensis et Marescallus, à Rege se subtrahentes, cum votis ipsius non parerent, ab eorum officiis absoluti sunt, deditque Rex eorum officia aliis quibusdam, qui ministrarent ei. Quod ipsi grave ferentes, præcipue cum non tantum propriam, sed eciam tocius communitatis causam agerent, dicentes mediatoribus pacis, qui inter ipsos et Regem equitabant, quod non solum ipsi, sed tota communitas terræ gravata [3] erat, et ultra modum, de injustis vexacionibus, talliagiis et prisis, [4] et maxime, quod non secundum libertates Magnæ Cartæ ducerentur. Cumque Regis animum viderent inmobilem, et diucius sub incerto ventum verberare nolentes, missis ad Regem Nunciis, rogaverunt eum, ut subscriptos Articulos pro se et pro populo emendare juberet, adicientes, quod si Cartam Libertatum confirma-

1 *L.* ipsi, *cum T. & Tr. Quin et in Tr.* regi *pro* regis.
2 Incepta persequi non posse, *T.* Incepta prosequi non posse, *Tr.* 3 Est ultra *T.* 4 *Deest T.*

re

re vellet, et Articulos corrigere, parati erant omnes eum ſequi in vitam vel in mortem. A. D. 1297.

[1] Articuli, quos Comites pecierunt nomine communitatis.

CES ſont les Monſtraunces, que Erceveskes, Eveskes, Abbes, Priours, Countes et Barounes, et tout la Comuniantie de la terre monſtrent a noſtre Seignour le Roy, et humblement lui prient, com a Seignour qe ceſtes choſes voill redreſſer et amendere al honour de lui, et a la ſaluacion du Pople. En primes, il ſemble a tote la communialte de la terre, qe le garniſement, qe [2] ſet lur fuit par le brief noſtre Seignour le Rey, ne fuit pas aſſez ſufficiaunt, pur ceo qe il ny auoit nul certein lu eſpecifie, ou ils deuerent alere; car ſolom le lu coment il fere la purueiaunce, et puiſſent aver. Seconde le quele il duiſſent lui fere ſeruis, ou nonne, purceo qe dit eſt comunialment, qe noſtre Seignour le Roy vout paſſer en Flaundres, auis eſt a tout la communialte, qe la ne deynent il nul ſeruis fere, pur ceo qe eaus, ne lur Predeceſſours, ne Aunceſtres, vnkes en cele terre ſervis ne firent. Et tut fuit il iſſint qe ils duſſent le ſervis, la ou aliours ils ne averent pas poer de ferle, pur ceo qe ils ount eſtre tant greues de diverſes talliages, eides, priſes, ceſt aſavoir dez furmentez, aueynes, bretes, leynes, quires, boefs, vaches, chars ſales, ſaunz nul deuer, paier dount ils ſei duſſent auer ſuſtenu et mayntenu. Il dient eſtre ceo qe eide ne pount il fere, pur la pouert, qe ils ſount einz pur les talliages et priſes auauntdites, car il ne ount a pein dount ils ſe pount ſuſtenir, et multz enſount, qe ne ount pas lur ſuſtenaunce ne lur terres gaygnes. Eſtre ceo tote la communialte de la terre ſe ſentent durement

1 *Deſunt hi Articuli in T. & Tr. Latine exſtant apud Walſinghami Hiſt. Angl. p.71. Ed. Camd. & Angliee apud Bradii Hiſt. Angl. p.57.* 2 *Sic MS.* Fet O.

A. D. 1297. *greuez, que ils ne sont pas menes ne ils ne ount lur Fraunchises, les queux ils solayent avoir mes sount mys hors voluntriement par qoi ils se sentent durement greuez. Estre ceo Clerks et Lays se sentent durement greuez de ceo, qe ils solayent estre menes solom les poyntes de la graunt Chartre, les queux poyntes sount tut le pluis tresseillez, la quele chose est tropgraunt damage ou pople. par qoi ils prient a nostre Seignour le Rey, quil voille, qe cestes choses soient redressez, al honour de lui, et a saluacion du pople. Estre ceo la Communialte de la terre se sentent durement greuez del assise de la Foreste, qe nest my gardie com ele solait estre en arere, ne la Chartre de la under mes sount atachementz voluntiers hors del assise, altrement qe homme ne solait. Estre ceo tut la Communialte de la terre se sentent durement greuez de la mal tolt des Laynes, que est si greuose a chescun sake de la Layn entire XL*s*. & de la Layn brise a chescun Sake* [1]*V. Marchs, pur ceo qe la Layn Dengleterre est a poye la mayte de la valu de tout la terre par tiel pris. Pur ceo qe la Communialte de la terre volent honour et sannetie a nostre Seignour le Rey, sicom il deynent voler, ne lur semble pas, qe ceo serroit a lui prude passer en Flaundres, si il ne fust plus assure pur lui, et pur sa gentz de Flaundres, et auxi pur la terre Descoce, la quele se comence a leuer contre lui tant com il est ore en terre, et bien entendent, qe ils en frayent en plus manneis maner, si ils fuissent seure, qe il fuit la mere passe. Et nemy seulement eans mes altres terres, qe ne sount pas vncore bien affermez.*

De Responsione Regis.

CUMQUE esset Dominus Rex in suo itinere apud Portesmew, quasi ad transfretandum paratus, mi-

---

[1] VII. *al.*

sc-

ferunt ad eum prædicti Comites Nuncios, qui voluntatem ipsius quærerent in præmissis. Quibus ille respondens ait, *Consilium meum plenum non est mecum hîc. Pars enim (ut scitis) remansit Londoniis, & pars præcessit in Flandriam. Nec absque consilio pleno respondere possum ad interrogata vestra. Sed ite et dicite hiis, qui miserunt vos, ut, si mecum venire velint, placebit mihi multum; sin autem noluerint, rogo, ut michi, vel Regno saltem, non noceant. Spero quidem adhuc favente Domino, quod* [1] *revertari in terram hanc, et in Regnum meum suscipiar.* Et reversi sunt Nuncii, levi data [2] licencia. Transfretavit Rex circa festum beati Bartholomæi in Flandriam, et applicuit in Portu de Swyn̄, cujus gesta non prosequimur hîc, sed inferius in loco suo. Comites vero prædicti cum quibusdam Baronibus complicibus suis reversi sunt Londonias, prohibentes Cancellario Regis et Baronibus Scaccarii, ne octavum denarium, quem Rex expecierat, à populo, vel quintum à clero, seu aliquam vexacionem expeterent vel levarent quoquo modo. Rogaverunt eciam Londonienses, tanquam amicos et confratres, ut in expetendis libertatibus Magnæ Cartæ eis assistere vellent, et curam adhibere fidelem, ita quod jura perdita recuperare possent et recuperata tueri; et [3] ne rapina vel extorcione illicita possent argui in posterum, prædicti Comites publice proclamari fecerunt, ne suorum quisquam rem [4] quamcumqne [5] modicum" caperet à quocunque, nisi justo dato precio, et hoc sub A. D. 1297.

1 *Sic MS. L. cum T. & Tr.* revertar, *quo modo etiam in O. emendavit cl. Stillingfletus.* 2 Licencia, transfretavitque Rex *T. & Tr.* 3 Nec de rapina vel extorsione *T. recte, ut videtur, nisi quod cum MS. nostro & Tr.* ne *pro* nec *malim.* 4 Quantamcunque *T.* Quantumcumque *Tr.* 5 *Deest in T.* Modicam *in O. reposuit cl. Stillingfletus. Neque aliter in Tr.*

poe-

A. D. 1297. pœna mutilacionis manus dextræ, vel eciam capitis, si culpa exposceret. Reversique sunt in terras suas, nulli molestiam inferentes aut gravamen.

Scoti insurrexerunt contra Regem, et quo modo.

MENSE Mayo ejusdem anni gens Scotorum perfida rebellare cœpit hoc modo. Comes de Warenna, cui Rex noster curam et custodiam tocius Regni Scociæ vice sua et nomine commiserat, corrupcionem aëris causans, dixit, se ibi non posse manere cum sanitate; mansitque in Anglia, in parte tamen Aquilonis, et hostes exulantes segniter prosecutus est, quod fuit nobis inposterum fons et origo mali. Thesaurarius eciam Regis Dominus Hugo de Cressingham, homo pomposus et elatus, valde pecuniam dilexit, et murum lapideum, quem ipse Dominus Rex super novum fossatum apud Berewyk construi præceperat, non construxit, quod nostris evenit in scandalum, ut patebit inferius. Justiciarius vero Regis Dominus Willelmus de Ormesby, præceptum Regis prosequens, omnes, qui Regi Angliæ fidelitatem facere noluerant, absque personarum distinccione exulabat. Eratque quidam latro publicus, Willelmus Walays nomine, qui multis temporibus exulaverat. Hic cum esset vagus et profugus, omnes exulantes convocavit ad se, et factus est quasi princeps eorum, et creverunt in populum multum. Huic eciam associatus est ille Miles Willelmus Duglas, qui in capcione Castri de Berewyk se cum suis Regi nostro dederat, salva sibi vita et membris, ut supradictum est. Quem cum Rex ad omnia restituisset, factus est bonorum immemor, latro latroni sociatus, liberatorem suum, saltem in subditis, persecutus est in-

mor-

mortem. Cumque prædicti Comes et Theſaurarius ad A. D.
partes perrexiſſent auſtrales, ut Parliamento Regis in- 1297.
tereſſe poſſent, quod in Feſto Sancti Petri Advincula Londoniis tenebatur, nichil mali ſuſpicantes in Scotis, ecce prædicti [1]dnō Willelmi cum populo perverſo venientes, credebant, ſe invenire poſſe Juſticiarium Regis noſtri prædictum apud Scone, ubi placitaverat, et ut eum perimerent feſtinabant, ipſe tamen præmunitus cum difficultate evaſit, relinquens hoſtibus ſpolia multa. Quibus collectis, jam non in occulto, ut prius, ſed palam proceſſerunt, concludentes in ore gladii omnes Anglicos, quos ultra mare Scociæ invenire potuerunt, divertentes ſe poſtea ad obſidionem caſtrorum. Interim dum talia gererentur, Karliolenſ̄ epiſcopus et ceteri viri, qui cum eo erant in præſidio Civitatis ejuſdem et Caſtri, timentes de [2]infidelitate et inconſtancia Domini Roberti de Bruys Junioris, Comitis de Karrik, [3]miſerunt, vocantes eum, ut certo die veniret, tractaturus cum eis de negociis Regis, ſi [4]tamen in fide ipſius Regis perſeverando maneret. Qui mandatis reſiſtere non audens, venit ad ipſum diem cum ipſo populo Galewaliæ, et ſuper Sacroſancta Miſteria juravit, et ſuper Gladium Sancti Thomæ juramentum præſtitit, quod Regi noſtro et ſuis contra Scotos, et omnes inimicos ſuos, fideliter aſſiſteret in conſiliis et auxiliis, dampnaque [5]ſua impediret in quantum ſe poſſet ſua facultas extendere; factoque juramento, reverſus in locum ſuum, et congregato populo ut colorem fingeret, proceſſit in terras prædicti Willelmi Duglas, et

1 *Id eſt*, domino. *Sed legendum* duo, *cum O. T. & Tr.*
2 Fidelitate et conſtantia *T. & Tr.* 3 Miſerunt nuntios, vocantes *T.* 4 *Sic MS.* Tum *T.* Tū *Tr.* 5 Ipſius *pro* ſua *in T. & Tr.*

par-

A. D. 1297. partem earum combussit igni, et uxorem ejus et parvulos secum adduxit in Vallem Anandiæ. Cito tamen post, dum à conspiracione Scotorum reverteretur ad propria, convocatis [1] Militibus patris sui de terra Vallis Anandiæ (nam Pater ipsius in Australibus partibus Angliæ moram faciebat) hujus fraudis nescius, dixit eis, *Karissimi mei, scitis, et verum est, quod nuper apud Karliel juramentum præstiti, de quo scitis et audistis, stultum quidem et vi extortum. Nam timore ductus hoc feci corpore, sed non mente, unde contristor et pœniteo valde. Spero tamen, me absolucionis beneficium consecuturum in brevi. Verum, quia carnem suam nemo unquam odio habuit, nec ego habeo, oportet ut vadam ad populum meum, et Nacioni meæ adjungar, ex qua procreatus sum. Rogo autem vos, ut illud idem facientes placeat vobis venire mecum, eritisque michi consiliarii et amici karissimi.* Cumque differrent responsionem in crastinum, eadem nocte latenter recesserunt, pocius eligentes dampna quantumcunque magna ad tempus sustinere, quam fidelitatem, Regi nostro factam, cum nota infamiæ infringere. Ipse vero aspirans ad Regnum, sicut publice dicebatur, adjunctus est ad populum perversum, et cum Episcopo Glasguensi et Senescallo Scociæ, qui tocius mali fabricatores extiterant, confœderatus est. Extunc vero generacio illa perfida et infideles Scoti omnes Anglicos, quos invenire poterant, trucidabant. Religiosos eciam Viros Anglicos [2] & domibus suis, in quibus professi fuerant, violenter extraxerunt, ex ipsis spectaculum facientes. Erat enim ludus eorum, [3] et ad spectaculum cum eis vacabant. Ad pontes namque aquarum multarum se-

1 Militibus de terra fratris sui, Vallis scilicet Anandiæ, (nam *T.* 2 A *T.* & *Tr.* *recte*, *nisi* è *malis*. 3 Ut spectaculum cum eis vacaret *T.* & spectaculum cum eis vacuabat *Tr.*

den-

dentes senes Anglicos, Religiosos et Feminas, quos A. D. specialiter reservabant ad hoc, ligatis manibus vel pedibus, ne forte natando evaderent, ab ipsis pontibus vel 1297. salire vel præcipitari faciebant, in interitu eorum et submersione lætantes. Inter quos adducti sunt duo Canonici de domo Sancti Andreæ in Scocia, qui cum ad pontem villæ, nominatæ Sancti Johannis, coram illo latrone Willelmo Walays starent quasi pro tribunali, mortem expectantes, subito salvavit eos Deus sic. Venerunt enim Nuncii cum festinacione maxima ex parte quorundam Magnatorum Regni Scociæ, in quorum adventu præpeditus ille latro, præcepit ut in salva custodia ponerentur. Qui postea à custodibus suis per quosdam [1] amicorum redempti sunt, dato precio et [2] præfato juramento, quod à Regno [3] festinacio egressi, nunquam illud iterum ingrederentur. quorum unus mansit apud nos per tempus aliquod, et periculum suum ore proprio enarravit. Retulit eciam nobis, quod tres Anglici, qui in eadem villa Sancti Andreæ in Scocia mansionem susceperant, cum à facie illius Willelmi Walays et suorum fugissent, in lapidem illum scilicet, qui dicitur *petra* vel *acus Sancti Andreæ*, credentes se [4] post se" lapidis immunitate muniri, cum sancta Mater ecclesia privilegium perdidisset, à Scotis insecuti sunt et in eodem lapide interfecti.

Quidam Scotorum dederunt se nostris apud Irewyn.

CUM ad audienciam Regis nostri talia pervenissent, de facili fidem non adhibuit, sed, misso

1 Amicos *T. & Tr.* 2 *Malim*, præstito, *cum T. & Tr.*
3 *L.* festinato, *quo modo in* O. *emendavit cl. Stillingfletus.* Festinanter *T. & Tr.* 4 *L.* posse, *cum T. & Tr.*

A. D. 1297. Dunolmensi Episcopo, præcepit super hoc veritatem inquiri. Qui festinando convolans, invenit multitudinem Scotorum conglobatam, cui resistere non audebat, et reversus ad Regem, omnia per ordinem nunciavit. Rex vero in Flandriam quasi accinctus ad iter, transfretandi propositum mutare noluit, sed omnem Miliciam Ebórum Comitatus à Trenta usque in Scociam ipsi Comiti de Warenna assignans, præcepit, ut Scotorum audaciam festinando reprimeret, et auctores mali debita justicia castigaret. Remisit eciam in terram Scociæ ambos illos Comites Johannem de Badenaugh̄ et Johannem de Bughan, præcipiens eis in fide sua, ut tumultum populi sedarent, et manerent in fidelitate promissa. Quorum ille de Bughan̄ colorem primo simulans, cœpit reprimere quorundam audaciam, sed tamen in fine factus est nobis de converso perversus. Alter vero de Badenagh̄, suorum animos mutare non valens, mansit cum nostris, saltem corpore, nescio tamen utrum fide. Comes vero de Warenna, de Comitatu Eborum exercitum congregans, præmisit interim ante se cognatum suum, Dominum Henricum de Percy, qui, congregato exercitu Comitatus Carliolensis, Vallem Anandiæ ingressus est cum trescentis armatis, et XL. milibus peditum electorum, circa Festum beati Laurencii Martiris. Cumque pernoctassent nostri apud Loghmaban, non timentes sibi in aliquo, ecce incolæ ejusdem [1] patriæ, eos exterrere volentes, quasi nocte media conclamabant, non quidem *Philistini* sed *Scoti super vos*. At illi currentes ad arma, mox unusquisque [2] domum, in qua manserat, accendit igni, et conglobati continuo recesserunt cum lumine, profectique sunt inde per modicas dietas usque villam de Are juxta Gale-

1 Provinciæ, *T.* 2 Domum suam, in qua manserant, *T.*

wa-

waliam, ut ad pacem admitterent Galwalienſes. Cumque non veniſſent niſi pauci equeſtres, nunciatum eſt eis poſt triduum, quod Scotorum exercitus non diſtabat ab eis niſi ſpacio leucarum quatuor. At illi ſummo mane caſtra moventes, egreſſi ſunt in campum juxta Irewyn̄, ordinantes exercitum et ad bellum ſe parantes. [1]Eratque Scotorum exercitus ex parte altera cujuſdam laci modici, et mutuo ſe videbant. Cumque Magnates Scottorum, qui ibi aderant, Epiſcopus ſcilicet Glaſguenſis, Seneſcallus Scociæ, et Willelmus Duglas viderent, ſe eſſe impares equeſtribus noſtris, licet pedeſtres noſtros in duplo excederent, timuerunt ſibi, et, miſſis Nunciis ad noſtros, pecierunt, utrum eſſet ibi aliquis ex parte Regis Angliæ, qui eos ad pacem recipere poſſet? Et reſponſo, quod ſic, confeſtim ad eos venit ſtrenuus ille Miles Richardus Lundy, qui nunquam Regi noſtro [2]fidelitatem fecerat, et ſe cum ſuis dedit voluntati Regis noſtri, dicens, ſe nolle ulterius cum diſcordantibus et variantibus militare. Quod cum vidiſſent alii Magnates nominati, conſternati ſunt, et continuo ſe dederunt prædicto Domino Henrico de Percy, nomine Regis noſtri, ſalvis eis vita et membris, terris et catallis, et quod condonarentur omnia uſque ad eundem diem promiſſis obſidibus et inſtrumentis confectis, et condicionaliter admiſſi ſunt, ſi talia Regi complacerent. Cumque reverterentur noſtri apud Irewyn̄, nunciatum eſt eis, quod multi ex Scotis et Galewalenſibus eorum ſarcinulas hoſtiliter deprædati ſunt, interfectis pluſquam quingentis viris cum mulieribus et parvulis, quos inſequentes peremerunt ex eis circiter mille viros, et reverſi ſunt multiplicata præda.

A. D. 1297.

---

1 Erat autem Scottorum *T.* 2 Homagium ſeu fidelitatem *T.*

A. D.
1297.

Quomodo decepti sunt nostri et devicti apud Stryvelyn.

ADVENIENTE apud Berewikum Comite de Warenna, ei per ordinem prædicta nunciantur, et missis ad Regem Nunciis, voluntatem ipsius expeciit, qui existens in procinctu itineris, ut dictum est, noluit impediri, sed pro bono pacis postulata concessit, factoque ad diem certum hujus responso, adhuc differebant Scoti in cordibus suis differentes obsides, quos promiserant, et postulantes omnia jura sua et antiquas consuetudines, sicut à Rege Scotorum antiquitus tenere consueverant. Quæ cum adhuc essent quasi sub certa spe concedendo promissa, iterum et iterum multiplicantur dies, et variancia semper et frivola ingerebantur, eo quod ille latro Willelmus Walays interim populum adjuvabat. Ad ultimum vero, cum nostri proponerent equitare super eos, timebant sibi Magnates Scotorum, et imposuerunt culpam prædicto Domino Willelmo Duglas et Episcopo Glasguensi, qui notam criminis impositi excusare volentes, sponte dederunt se, primo ille Willelmus, et paulo post ipse Dominus Episcopus, et traditus est Episcopus sub custodia custodis Castri de Rokesburgh vice et nomine Regis nostri. Ipse vero Willelmus in Castro de Berewyk positus est, retentus, et salvo custoditus. Quod cum audisset ille latro Willelmus Walays, iratus animo, perrexit ad domum Episcopi, et omnem ejus Suppellectilem, arma et equos, filios eciam Episcopi, nepotum nomine nuncupatos, secum adduxit, et [1] cinctus est inmenso Scotorum numero, eo quod Communitas terræ se-

1 Auctus T.

sequebatur eum, tanquam Ducem et Principem. Tota eciam Familia Magnatorum adhærebat ei, et licet ipsi Magnates cum Rege nostro essent corpore, cor tamen eorum longe erat ab eo. Nostri vero sic irritati, cum nollent talia ulterius sustinere, processerunt armati ad villam de Strivelyn, ubi Senescallus Scociæ, et Comes de Leuenax, et quidam alii Magnatorum Scociæ venientes, rogaverunt nostros, ut adhuc sustinerent per modicum, si forte suos et populum Scotorum pacificare possent quoquo modo. Quod cum eis [1] essent concessum, iterato venientes, quarto scilicet Idus Septembris, responderunt præscise, quod eos justificare non poterant, promittentes tamen, quod ad auxilium nostrorum venirent die crastina cum [2] LX equis armatis. Credideruntque eis, et dimiserunt eos. In recessu autem eorum in vesperis, cum quibusdam ex nostris, à foragio revertentibus, obviassent, insultum fecit in eos ille Comes de Leuenax, et collum unius peditis perforavit gladio. Quod cum in exercitu nostro nunciatum esset, mox cucurrerunt ad arma, et vulneratum sanguinolentum Comiti de Warenna præsentarunt, petentes vindictam fieri, et ipsa nocte conclamantes et dicentes sedicionem fieri, et fidem fractam esse. Ad [3] hoc Comes, *Sustinete* (inquit) *nocte hac, ut, si in* [4] *crastinum promissa non* [5] *compleverunt, majorem eciam in hoc facto ulcionem expetamus.* Præcepit tamen, ut omnes essent parati in crastinum ad transeundum pontem de Strivelyn. Mane autem facto, transierunt pontem pe- A. D. 1297.

---

1 *L.* esset, *cum T. & Tr.* 2 XL *T. sed* LXta. *in Tr.* 3 Hæc *Tr. & O. Et quidem* h̄ (*sicut exaratur in MS.*) *tam* hæc *quam &* hoc *valet. At* hoc *hîc loci maxime forte placebit, quia eo modo legitur etiam in T.* 4 Crastino *T. rectius.* 5 *Ita etiam T. Malim tamen,* compleverint, *cum Tr.*

de-

A. D. destres nostri plusquam quinque millia et Wallenses
1297. plures, iterumque revertebantur, eo quod Comes noster, sompno depressus, in campum non exisset. Cumque post magnam horam surrexisset à sompno, essentque omnes in campo armati, fecit ibidem novos milites, quorum quidam eadem die corruerunt. [1] Interimque transierunt pedestres nostri, et iterato reversi sunt, eo quod Senescallus [2] Scociæ veniebant cum paucis quidem, et non cum [3] LX armatis, ut convenerant, credebantque nostri, ipsos fore bajulos boni nuncii, sed excusaverunt se et in facto prædicto, et quod gentem propriam justificare non possent, dicentes, se non posse ab eis eripere nec equos nec arma. Mittebantur eciam interim [4] duos fratres Prædicatores ad exercitum Scotorum, qui in altera parte Montis supra Monasterium [5] Skambskynel cum illo latrone Willelmo Walays latitabat, si forte pacem amplecti vellent quam tendebant. At ille latro, *renunciate* (inquit) *vestris, quod pro bono pacis non venimus, sed parati sumus ad pugnam, ad* [6] *vindicandum scilicet et liberandum Regnum nostrum. Ascendant ergo cum voluerint, et nos paratos invenient eciam in barbas eorum.* Erant autem (ut dicebatur) centum octoginta equestres, et XL milia peditum. Cumque talia dicerentur nostris, mox præsumptuosi dicebant, *ascendamus ad eos. minæ enim sunt.* Sapienciores vero subjunxerunt, *non ascendamus adhuc, sed provide deliberemus, quid nobis* [7] *consilium fuerit faciendum.* Ad [8] hæc strenuus ille

1 *Deest* que *in T.* 2 *L. ex T. & Tr.* Scociæ et Comes de Leuenax veniebant. *Male proinde cl. Stillingfletus* veniebant *in* veniebat *mutavit.* 3 XL *T.* 4 *L.* duo *cum T. & Tr. atque ita emendavit cl. Stillingfletus in O.* 5 De Scambeschinel *T.* 6 Vindicandum nos et *T. & Tr.* 7 Consultius *pro* consilium *in T. & Tr.* 8 Hoc *T.*

Mi-

Miles Ricardus Lundy, qui se nostris dederat apud Irewyn, *Domini mei, si* [1] *ascenderimus pontem, mortui sumus. Non enim transire poterimus, nisi bini et bini, et hostes nostri à latere sunt, descendentque super nos, cum voluerint, omnes in una fronte. Sed est quoddam vadum non longe abhinc, ubi transire poterimus* [2] LX *simul in una vice. Nunc ergo tradantur michi quingenti equestres, et modica pars peditum, girabimusque hostes à tergo, et debellabimus eos; interimque vos Domine Comes, et ceteri, qui vobiscum sunt, pontem transibitis valde securi.* Noluerunt autem sano adquiescere consilio, dicentes, non esse securum se in partes dividere. Erant tamen quasi mille equestres, et L. milia peditum [3] universorum, præter populum, quem Dominus Henricus de Percy de Comitatibus Karlioli et Lancastriæ congregaverat, numeratum ad trescentos equites et octoginta milia peditum electorum, qui cum esset in veniendo cum suis versus Stryvelyn, modicum ante recepit in mandatis à Domino Hugone de Cressyngham, Thesaurario Regis, ut eundem populum cum graciarum accione remitteret, dicens, exercitum, quem habebant, sufficere posse, nec expedire ipsos vexare in vanum, vel Regis ærarium consumere plusquam necesse erat. Fecitque sic, et indignatus est populus valde, volens eum quasi lapidare. Variis itaque varia censentibus, conclamabant quidam, ut pontem transcenderent, alii econverso non. Inter quos adjecit ille Thesaurarius Regis, homo quidem pomposus et filius mortis, *non expedit, Domine Comes, ulterius protelare negocium, et Thesaurum Regis nostri in vanum expendere, sed ascendamus, et faciamus debitum nostrum ut tenemur astricti.* Motus itaque Comes in verbis istis, præcepit, ut pon- A. D. 1297.

1 Ascendamus *T.* 2 XL *T.* 3 *Sic Codices Manuscripti. F.* universim.

tem

A. D. 1297. tem ascenderent [1] ut transirent. Mirum dictu, set terribile quid in eventu, quod tot et tanti discreti viri, dum scirent hostes in promptu, strictum pontem ascenderent, quem [2] vini equestres vix et cum difficultate simul transire potuerunt. Quoniam, ut dicebant quidam, qui in eodem conflictu fuerant, si à summo mane usque ad horam undecimam absque ulla interrupcione vel impedimento transissent, adhuc extrema pars exercitus in parte magna remansisset. Nec fuit apcior locus in Regno Scociæ ad concludendum Anglicos in manus Scotorum, et multos in manus paucorum. Transierunt itaque vexillarii Regis et Comitis, et inter primos strenuissimus ille Miles Dominus [3] Marmeducus de Tweng. Cumque vidissent hostes, tot jam evenisse, [4] quot superare potuerant, ut credebant, mox descenderunt de monte, et, missis viris lancéariis, occupaverunt pedem pontis, ita quod extunc nulli patebat transitus vel regressus, sed in revertendo, sicut et in festinando, super pontem præcipitati sunt multi et submersi. Descendentibus itaque Scotis de monte, dixit Dominus [5] Marmaducus consociis suis, *Estne tempus, fratres, ut equitemus ad eos?* Quibus respondentibus quod sic, mox stimulatis equis mutuo congressi sunt, et corruentibus quibusdam ex Scotis, ceteri equestres quasi omnes in fugam versi sunt. Quos cum insequerentur fugientes sic, dixit unus ex nostris Domino Marmeduco, *Domine mi, decepti sumus. Non enim secuntur nostri, et vexilla Regis et Comitis non comparent.* Ad hæc respicientes retro, viderunt multos ex nostris et vexillarios Regis et Comitis [6] coruisse, dixeruntque, *præclusa est jam nobis*

1 *Potius*, et, *cum T. & Tr.*. 2 *Pro* bini, *quo modo profecto scribitur in T. & Tr. Sed* v *pro* b *crebro in antiquis monumentis.* 3 *Sic.* 4 Quod superare poterant, *T.* 5 *Sic.* 6 *Sic.*

via

via ad pontem, et à populo nostro intercepti sumus; melius est ergo, ut credamus nos aquæ periculo, si forte [1] *transire possimus, quam hostium cuneos penetrantes, quasi pro nichilo corruamus. Difficilis, immo impossibilis jam factus est nobis transitus per medium Scotorum.* Ad hæc ille strenuissimus Marmeducus: *Certe, karissimi, nunquam dicetur de me, quod gratis me submerserim. Absit et hoc à vobis, sed sequimini me, et per medium eorum vobis viam faciam usque ad pontem*; stimulatoque dextrario, mox irruit in hostes, et nunc hos, nunc illos cædens gladio, per medium transivit illæsus, patuitque via magna sequentibus eum. Erat enim fortis robore, et staturæ proceræ. Cumque ita strenue militaret, nepos illius vulneratus et attonitus, equo suo interfecto, sed stans [2] tantum pedes, clamavit ad eum: *Domine* [3] *mi", salva me.* At ille, *ascende*, inquit, *post me.* Qui ait, *Non possum. Defecit enim robur meum.* Moxque [4] consocius ejus, armiger ejusdem Domini Marmeduci, descendens de equo suo, eum ascendere fecit, et dixit Domino suo, *sequar te, Domine, quocunque ieris*, et secutus est eum usque ad pontem, et uterque eorum salvatus est. Apprehenso itaque ponte per fortitudinem strenue militantis, omnes extunc, quotquot ibi remanserant, corruerunt numero armatorum fere centum, et peditum quasi V. milia, inter quos CCC[ti] Wallenses, cum multos vita privaverant, tandem quidam ex eis, qui remanserant, aquam natando transierunt. Unus eciam Miles ex nostris cum difficultate aquam transiit in equo armato. Corruit eodem die inter Scotos lanciareos prænominatus ille Thesaurarius Domini Regis, Dominus Hugo de Cressyngham, Rector Ecclesiæ de Ruddeby, et Capitalis Justiciarius in

A. D. 1297.

1 Pertransire poterimus, *T.* 2 *L. cum T. & Tr.* tamen in pedes. 3 *Deest T.* 4 Socius *T.*

A. D. 1297. [1]Assisisis Eborum, qui cum esset Præbendarius in multis Ecclesiis, et multarum haberet curam animarum, nunquam tamen arma spiritualia vel casulam induit, sed galeam et loricam, in quibus corruit. Et qui gladio linguæ suæ multos olim exterruerat in judiciis multis, gladio tandem perversorum occisus est, quem excoriantes Scoti, diviserunt inter se pellem ipsius in modicas partes, non quidem ad reliquias, sed in contumelias. Erat enim pulcer et grossus nimis, vocaveruntque eum non *Thesaurarium*, sed *Traytur arium Regis*, et verius hoc quam credebant. Multos enim seduxit in die hac, sed et ipse seductus est, qui erat levis et lubricus, elatus superbia et avariciæ deditus. In primo congressu nostrorum cum Scotis, Senescallus Scociæ et Comes de Lenenax, qui prius pacifice venerant, cum vidissent nostros corruisse, confestim recesserunt ad suos, qui in silvis latitabant juxta colles; qui nephandæ rei videntes eventum, egressi sunt obviam nostris, et multos [2]particulariter fugientes" peremerunt ibidem, ad [3]polles [4]aspertantes spolia multa, et quadrigas onustas abducentes. Non enim poterant quadrigæ vel summarii à fugientibus abduci de facili in lacubus et mariscis. Comes vero noster, citra pontem semper existens, reverso Domino Marmeduco cum suis præcepit, pontem frangi et comburi, et commissa custodia ejusdem Castri de Stryvelyn prædicto Domino Marmeduco, promisit ei fideliter data fide, quod infra primas [5]decem ebdomadas veniret in ejus auxilium cum manu forti. Non tamen adimplevit quod promisit, oblitusque senectutis suæ, [6]profectus est apud Berewyk cum festinacione

1 *L.* Assisis, *ex T. & Tr.* 2 *Desunt in T.* 3 *Sic etiam T. At in Tr.* polles, *cum lineola superne.* Colles *reposuit cl. St. in O.* 4 *L.* asportantes, *cum T. & Tr.* 5 IX *T.* 6 Reversus

tanta, quod dextrarius, in quo ſederat, in Stabulo Fratrum Minorum poſitus, nuſquam pabulum guſtavit. Deinde proceſſit ad filium Regis in partes auſtrales, et reliquit patriam penitus deſolatam. Facta fuit confuſio hæc III. Idus Septembris, ſcilicet feria quarta, Anno graciæ ſupradicto. A. D. 1297.

Scoti vaſtaverunt quaſi tres Comitatus.

POST iſta nephanda principia, animati ſunt Scoti, et corda noſtrorum confuſa ſunt, Anglicique noſtri, qui remanſerant in Berewyk, juſte timentes ſibi, abierunt à loco ſuo, eo quod principem non haberent ſeu defenſorem, et cito poſt ingreſſi ſunt eam Scoti, invenientes eam vacuam, et quaſi [1] ſcopis mundatam. Caſtrum tamen retinuerunt noſtri, et defenderunt illud. Northumbrenſes eciam, timore perterriti, [2] evacuerunt patriam ab uxoribus, et parvulis, et omni ſuppellectili, mittentes cum eis animalia uſque Novum Caſtrum et ſperſim per provincias, cumque diu morarentur Scoti, nec [3] ſævirent, credebant in hoc Northumbrenſes, ipſos nolle fines ſuos egredi, et ſic ad propria reverſi ſunt, reducentes omnia. Quod cum didiciſſent Scoti per exploratores ſuos, mox et quaſi latenter Northumbriam ingreſſi ſunt, et circumducentes patriam, ſubito peremerunt multos, et prædas maximas aſportaverunt, et ex tunc erant Scoti ingredientes et egredientes ad libitum, cubantes in Foreſta de Routhebiry, nec erat qui exterreret eos. In tempore illo ceſſavit laus Dei in omnibus Monaſteriis et Eccleſiis tocius provinciæ, à Novo Caſtro ſuper Tynam uſque Karliolum. Fuge-

---

ſus eſt *T.* 1 Scopulis *T.* Scoſis *Tr.* 2 *L.* evacuarunt, *vel* (*cum T. & Tr.*) evacuaverunt. 3 Venirent, *T. & Tr.*

A. D. 1297. rant enim à facie Scotorum omnes [1] Monachi, Canonici Regulares, et ceteri Sacerdotes Miniſtri Domini, cum plebe quaſi tota. Vacabant itaque Scoti incendiis et rapinis à feſto Sancti Lucæ uſque ad feſtum Sancti Martini, et non erat qui impediret, niſi quòd viri quidam ex noſtris, qui erant in præſidio Caſtri de Alnewyk et aliorum Caſtrorum, aliquando exeuntes, extremas eorum reliquias cædebant, in modica tamen parte [2] ſeu". In feſto vero Sancti Martini, et per [3] Octavas ſequentes, conglobati Scoti proceſſerunt ubique vaſtantes omnia, cumque veniſſent Karliolum, miſerunt ad Urbem Sacerdotem quendam abſque [4] levita, qui diceret hæc, *Mandat vobis Dominus meus Willelmus Conquaſtor, ut vita veſtra conſulentes, abſque ſanguinis effuſione reddatis ei Villam et Caſtrum, dabitque vobis* [5] *vitas, et membra, et omnia catalla veſtra. Quod ſi non feceritis, confeſtim expugnabit vos, et ad internecionem uſque delebit.* At illi reſponderunt ei, *Quis eſt ille Conquaſtor?* At ille: *Willelmus, quem* [6] *Walays nominatis.* Adjecerunt et illi: *Rex noſter* (inquiunt) *curam et cuſtodiam Civitatis iſtius et Caſtri, vice et nomine ſuo, et Heredum ſuorum, nobis tradidit, et credimus, eum non habere gratum, vel ratum habere velle, ut Domino tuo Willelmo ea liberemus. Sed vade, et dic ei, ut, ſi ea habere voluerit, veniat ad modum boni Conquaſtoris, et locum expugnet, habeatque, ſi poſſit, Civitatem et Caſtrum, et univerſa contenta.* Moxque illo recedente, tetenderunt machinas, et ad reſiſtendum paraverunt ſe. Quod videntes Scoti, declinaverunt ab Urbe, vaſtaveruntque univerſa per medium Foreſtæ de Inglewode,

1 Monachi, et Canonici Regulares et Seculares, et ceteri Sacerdotes et Miniſtri Domini, *T.* 2 *Abeſſe malim. Nec quidem exſtat in T. & Tr.* 3 Octo *T.* 4 *Id eſt*, diacono *ſive* miniſtro. 5 Vitam, *T.* 6 Vos Waleys *T.*

wode, Cumberland et Allendale usque Derewent ad A. D.
[1] Kokermew. [2] Non enim pepercit eorum [3] oculus ordini, 1297.
sexui vel ætati, quin eciam ecclesias Dei concremantes, ejus sanctuaria quasi pro nichilo reputabant. Et cum esset Scotorum propositum, ut in Episcopatu Dunolmensi acies dirigerent, impediunt eos Deus et gloriosus ejusdem loci Patronus, Sanctus Cuthbertus. Supervenit enim tempestas maxima grandinis, nivis et fortis gelu infra easdem Octavas beati Martini, ita quod Scoti multorum fame et frigore perierunt. Exploratores eciam eorum venientes, dicebant, eundem Episcopatum armis præparatum et bene munitum inmenso populo, et tamen non erant centum armati, et vix III milia Peditum electorum. Qui licet multo plures ante ad resistendum in confinio manserant, eodem tamen tempore perterriti ad propria fugierunt. Sed deficiente populo, non defuit gloriosus ille Cuthbertus, quin (ut pie creditur) Scotorum propositum suis sanctis precibus quassatum est. Revertentes ergo Scoti [4] ad cæde prædicta, venerunt apud Hexcelsham, ubi tres Canonici ejusdem Domus, qui paulo ante redierant, mortem non timentes, cum vidissent venientem exercitum, fugerunt in Oratorium suum, quod de novo construxerant, ut, si sic esset divina voluntas, sacrificium sibi fierent in eodem suavitatis, moxque ingressi sunt ad eos viri lancearii vibrantes [5] eis lanceas et dicentes, *ostendite nobis Thesauros Ecclesiæ vestræ, vel confestim moriemini.* Ad hæc unus de Canonicis, *non,*

1 *Vulgo,* Cokermouth. 2 *Hîc, pariter atque alibi, desunt quædam in T.* 3 Scilicet *pro* oculus *male in* O. *Scriba nimirum non intelligebat,* ocls *idem esse atque* oculus. 4 *Sic MS. Lege* à (*cum Tr.*) *sicut emendavit cl. St. in* O. 5 *Sic etiam T. & Tr. non, ut* O. eas.

A. D. 1297. inquit, *diu est quod vos & populus vester omnia quasi* [1] *vestra asportastis in terram vestram, et ubi reposuistis ea scitis. nos vero extunc pauca quaesivimus, sicut jam in praesenti videtis.* Interim vero Dux eorum ingressus est, scilicet Willelmus Walays, et comminabatur suis, ut recederent, rogavitque, ut eorum aliquis Missam celebraret, et statim celebravit unus. Factaque elevacione, egressus est ille Willelmus ad deponendum arma sua, et factum est, cum [2] perveniret Sacerdos ad percepcionem sacratissimi Corporis et Sanguinis Christi, circumsteterunt eum [3] Scoti, ut calicem abriperent. Cumque manus ablueret, et à sacrario reverteretur altari, invenit calicem asportatum, quem super altare reclinaverat, manutergiaque et cetera ornamenta ipsius altaris. Nec erat ei liber, in quo finiret Missam inceptam, eo quod asportaverant omnia. Et cum haesitaret sacerdos, quid esset faciendum, reversus est ille Willelmus, et vidit haec, praecepitque, ut quaererentur Sacrilegi, et capite plecterentur. Sed inventi non sunt, utpote cum dissimulacione quaesiti. Adjecitque ad Canonicos, *Non*, inquit, *à me recedatis quoquam, sed mecum maneatis, ut salvemini. Populus enim iste maliciosus est, nec justificari potest seu castigari.* Mansitque ibidem per duos dies, et populus ille perversus [4] dispersus per circumadjacentem provinciam, comburens incendio et vastans universa. Habuitque tunc ille Willelmus Walays [5] socium in Literis sequentibus nominatum, qui eisdem Canonicis Litteras suas Protectorias concesserunt conceptas in hac Forma.

1 *Sic MS. Rectius* (*ut in T. & Tr.*) nostra. 2 Veniret *T.* 3 Scotti multi, ut c. arriperent *T.* Scotti multi, ut c. abriperent *Tr.* 4 Dispersus est per *T. & Tr.* 5 Consocium *T.*

Andreas de Moravia et Willelmus Wallensis, Duces exercitus Regni Scociæ, nomine præclari Principis Domini Johannis, Dei gracia Regis Scociæ illustris, de consensu Communitatis Regni ejusdem, omnibus hominibus dicti Regni, ad quos præsentes Literæ pervenerint, Salutem. Sciatis, Nos, nomine dicti Regis, Priorem et Conventum de [1] *Hexhildesham in Northumbria, terras suas, homines suos, et universas eorum possessiones, ac omnia bona sua mobilia et immobilia, sub firma pace et proteccione ipsius Domini Regis et nostra juste suscepisse. Quare firmiter prohibemus, ne quis eis in personis, terris seu rebus malum, molestiam, injuriam seu gravamen aliquod inferre præsumat, super plenaria forisfactura ipsius Domini Regis, aut mortem eis, vel alicui eorum, inferat, sub pœna amissionis vitæ et* [2] *membrorum, præsentibus post annum minime valituris. Dat. apud Hexhildesham* VII°. *die Novembris.* A. D. 1297.

Literæ Protectoriæ.

Andreas &c. *Sciatis, quod suscepimus unum Canonicum de Hexildesham, cum suo armigero, et duobus famulis suis, in salvum et securum conductum Regis nostri et nostrum, ad veniendum ad nos ubicunque fuerimus, quandocunque necesse fuerit et expediens* [3] *dictis* [4]*domui. Et ideo vobis omnibus et singulis, nomine dicti Domini Regis, mandamus, firmiter injungentes, quatinus, cum aliquis Canonicus dictæ domus, cum prædicto armigero et famulis suis, præsentes Literas secum habens, causa veniendi ad nos inter vos venerit, ipsos sub salva custodia ad nos ducatis; ita quod nullus eos in personis seu rebus molestet in aliquo, sub Regis plenaria forisfactura,*

1 Hexelsam (*hic & infra*) *T.* *Sed* Exhildesham *hic*, & Exeldesham *infra*, *in Tr.* 2 Membrorum. In cujus rei testimonium præsentibus sigilla nostra apposuimus, post annum *T.* 3 *L.* dictæ, *cum T.* & *Tr.* 4 *In* dominis *convertit cl. Stillingfletus in O. male.*

aut

A. D. 1297. *aut mortem eis vel alicui eorum inferat, ſub pœna amiſſionis vita et* [1] *membrorum, præſentibus ad voluntatem noſtram duraturis.* Egredientes tandem Scoti de loco illo, tetenderunt acies ſuas verſus Novum Caſtrum ex parte Boriali de Tyne, et cum eſſent ex oppoſito illius villæ de Ritoñ, egreſſi ſunt viri quidam ex eadem villa, et maledicebant eis, non timentes eos, eo quod aqua ſuperabundaret in parte. Moxque ex Scotis tranſierunt multi, et eandem villam incendentes, continuo reverſi ſunt, fugientibuſque incolis, jam ſtatim rumor aſcendit, *adveniunt Scoti*, crevitque clamor et ululatus eorum per provinciam totam, et fugerunt et ſecum aſportaverunt bona ſua, non quidem in gaudio, ſed in fletu; nec erat qui reſiſteret, ſeu ad reſiſtendum ſe pararet, niſi Dunelmenſes et cives de Novo Caſtro. Viri enim animoſi, qui erant in præſidio Novi Caſtri, paraverunt ſe ad pugnam, egredientes ab Urbe, non longe tamen, eo quod perpauci fuerant reſpectu multorum. Quod videntes Scoti, declinaverunt ab Urbe, et dividentes inter ſe ſpolia quæſita, tradiderunt Galwalenſibus partes ſuas, et abierunt in loca ſua.

Carliolenſes fecerunt prædas in Valle Anandiæ.

MODICUM ante Nathale Domini, Dominus Robertus de Clifford, cum centum armatis Civitatis et Comitatus Carliolenſis, et XXti. Milibus peditum electorum, ingreſſus eſt Vallem Anandiæ, ut prædaretur ibidem. Cumque tranſiſſent aquam de Sulewath, mox voce præconis conclamatum eſt, ut [2] nullum

---

1 Membrorum. In cujus rei teſtimonium &c. ut ſupra, ad voluntatem noſtram duraturis. Datum ut ſupra. Egredientes *T.* 2 Nulli *T.* & *Tr.*

quic-

quicquam boni facerent, nisi tantum sibimet ipsis. A. D. 1297.
Quo audito, gavisi sunt pedestres, et continuo ad prædas dispersi sunt. Equestres vero maturo gressu processerunt, et simul. Cumque venissent in mora juxta Anandiam, ecce incolæ ejusdem provinciæ adunati, venientes, improperabant eis, vocantes eos, *canes caudatos*, et præ paucitate eos contempnentes, eo quod pedestres sui longe fuerant ab eis seperati. Ad hoc autem exhortantes se nostri, ad invicem congressi sunt cum hac multitudine magna, et cæsis quibusdam, reliquos in fugam converterunt, concluseruntque [1] eos in quodam marisco, quousque venientes pedestres, occiderunt ex eis trescentos et octo viros, et quosdam duxerunt captivos, iterumque revertentes ad prædam, combusserunt plusquam decem villas ibidem infra limites parochiarum nostrarum, et tandem [2] reversi Karliolum in vigilia Nathalis Domini cum ipsis captivis et præda magna. Iterato eciam circa principium Quadragesimæ transierunt ibidem, et villam Anandiæ expoliantes, ignem apposuerunt. Qui accensus, crevit in inmensum, et [3] combussit eandem ecclesiam nostram, et sic captis spoliis et quibusdam captivis reversi sunt, et extunc vacabant mutuis incendiis et rapinis.

Comites nostri reconciliati sunt per Filium Regis.

[4] CUM à gente Scotorum perfida talia gererentur, Consiliarii Regis nostri, qui cum Filio Regis erant, magnum videntes periculum, non tantum Regi, in remotis agenti, sed eciam toti terræ Anglicanæ imminere, instituerunt apud Filium Regis, qui, propter

1 Eos nostri in *T.* 2 Sunt *addunt T. & Tr.* 3 Combussit ecclesiam, et sic *T.* Combussit eandem ecclesiam, et sic *Tr.* 4 Dum *T. & Tr.*

A. D. 1297. sedſcionis periculum, Londoniis morabatur infra Muros Civitatis, ut Comites prædictos, Mareſcallum ſcilicet et Herefordenſem, qui (ut dictum eſt) à Patre ſuo in parte deciderant, rogaret et interpellaret ad pacis unitatem et amorem. Miſſis ergo Literis ſuis, rogavit eos, ut ad Parliamentum ſuum, eo quod Patris ſui locum tenebat, in Angliam venirent, Londoniis X°. die Octobris celebrandum. Qui novi Præceptoris et futuri Principis rogatum amplectentes, venerunt ad eundem diem, non tamen nudi, immo cum mille quingentis Equis armatis, et magna [1] parte peditum electorum. Portas tamen Civitatis noluerunt ingredi, niſi primo concederetur eis, quod in omnibus portis Civitatis ponerentur prius Cuſtodes eorum, ne forte abſque armis ingreſſi, velud oves in ovili clauderentur. Quo conceſſo, ingreſſi ſunt, ubi tandem poſt conſilia multa et tractatus varios, mediante venerabili Patre Cantuarienſi Archiepiſcopo, Magiſtro ſcilicet Roberto de Wynchelſe, cujus memoria in benediccione eſt, non fuit alia forma, ad quam conſentire voluerunt, niſi quod ipſe Dominus Rex Magnam Cartam, cum quibuſdam Articulis adjectis, et Cartam de Foreſta concederet et confirmaret. Et quod nullum auxilium ſeu vexacionem à Clero vel Populo peteret vel exigeret in poſterum, abſque Magnatorum voluntate et aſſenſu. Et quod animi rancorem remitteret eis, et omnibus ſibi aſſociatis. Ordinatumque eſt hujuſmodi Scriptum in hæc verba conceptum.

Confirmacio [2] *Magnæ Cartæ.*

EDWARD, par la grace de Dieu, Roy Dengleterre, Seignour Dyreland, et Duc Daquitaygne, a toutz ceaus,

1 Copia ped. *T. & Tr.* 2 *Quæ quidem deeſt in T. & Tr.*

ceaus, qi cestes presentes Lettres verrount ou orrount, Salutz. Sachiez, nous, al honour de Dieu et de Seint Esglise, & al profite de tote nostre Reame a nous grauntie pur nous et pur noz Heirez, qe la graunt Chartre dez Fraunchisez, et la Chartre de la Foreste, les quex finent fetz par commune assent de tut la Reame en le temps le Roy Henr'. nostre Pere, soient tenuz en touz lour poyntz, saunz nule emblemisement. Et voloms, qi memes celes Chartres de souz nostre seal soient enuoiez a touz noz Justicez ausi bien de la Foreste com as altres, et a touz les Viscountz dez Counteez, et touz noz autres Ministres, et a touz noz Cyteez, parmy la terre ensemblement ouesk noz briefs en quex serra contenu, qi ils facent les auauntdits Chartres publiere, et qi ils facent dire au pople, qi nous auons grauntie a tenire lez en touz lur poyntz et enpledant et en Jugement serront alowez. cest a sauoir, la graunt Chartre des Fraunchises com ley Comune et la Chartre de la Foreste al amendement de nostre Pople. Et volons, qi si nuls Jugementz soyent donez dez horemese encounte lez poyntz dez Chartrez auauntditz par Justices ou par altres noz Ministres, qi encontre lez Poyntz dez Chartres tenent pleez deuaunt eaux soyent defecz et pur nent tenuz, et voloms qe memes les Chartres de south nostre seal soyent enuoiez as Eglise Cathedrals parmy nostre Realme et la de moergent et soient dens fiez par an luz denant le pople. Et qe Erceueskes, Eveskes donnent sentence del graunt escomenge encontre touz ceaus, qe encontre les auantditz Chartres vendront en fet en eyde ou en conseyl en nul poynt enfrayndront ou encontre vendront, et qe cele sentences soient denunciez et pupliez dens fiez par an par lez avauntditz Prelatz. Et si memes lez Prelatz Eveskes ou nul de eaus soient necgligentz en la denunciacyoune suisdit fere en la fourme auantdit par les Erceveskes de Canterbris et de Everwyk, qi pur temps serrount sicom coment soient respris et destreyntz a A. D. 1297.

 mesmes

A. D. 1297. *mesmes cele denunciacyon fere en la forme avantdit. Et pur ceo qe aucune gentz de nostre Realme se ducent qe les eydes e le mises les queux ils nous ount fet auant ces houres pur noz guerres et altres busoignes de lur graunt, et lour bone volunte, en quele manere qe feces soient puissent turnere en seruage a eaus e a lour Heyres, pur ceo qi ils serroient altre fiez trouez en pople et ansi prises qi ount fetz par mi la Realme par noz Ministres en nostre nomie a nous grauntie pur nous et pur nos heires qi mesmes cels eydes myses ne prises ne treerrouns a ascome pur nule chose qe soit fet ou par roule ou en altre manier poet estre troue. E ausi auoms graunte pur nous et pur noz heires as Erceveskes, Eveskes, Abbes, Priours, et as altres gentz de Seynt Eglise, e a Countes, et Barounes, e a tote la Comunialte de la Tere, qe mes pur nul besoygne tiels maner des eydes mises ne prises de nostre Realme, ne prendroms fors qe par comune assent de tout la Realme, e a comune profit de mesme la Realme saunes les aunciens eydes e prises dones & customes. Et pur ceo qe tut le plus de la comunialte se sentent durement greues de la male toult des Laynes, cest sauoir de chescun Sake de Layne* XL *s. e nous ount priee qe nous la vousissons releissere nous a lour prier lanoms pleynement releisse e anoms grauntie, qi cele ne altre mise ne enprendroms saunz lour comune assent et lour bone volunte sauf a nous et as noz heires la custome dez Laynez, Peaus e Quires, avaunt grantie par la Communialte del Realme avauntdit. En tesmoigne des queux choses nous avons fet fere cestes noz Lettres overtez Tesm̄ Edward nostre Fitz a Loundres le* X *iour de Octobr̄ le An de nostre Regne* XXV. Missumque est idem Scriptum ad Regem in Flandriam, ut Sigillum suum secretum apponeret. Magnum enim Sigillum cum Filio Regis remanserat. Missa eciam sunt transcripta Magnæ Cartæ et Cartæ de Foresta cum subscriptis Arti-

cu-

lis, in fine Magnæ Cartæ infertis, ut ea similiter A. D.
nfignaret. 1297.

Articuli inferti in Magna Carta.

NULLUM Talliagium vel Auxilium per nos, vel heredes noftros, de cetero in Regno noftro imponatur feu etur, fine voluntate et affenfu communi Archiepifcoporum, ifcoporum et aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, ilitum, Burgenfium, et aliorum liberorum hominum in Re- i noftro. Nullus Minifter nofter, vel heredum noftrorum, iat blada, lanas, coria, aut aliqua alia bona cujufcunque, voluntate et affenfu illius, cujus fuerint hujufmodi bona. chil capiatur de cetero, nomine vel occafione malæ toltæ, de co lanæ. Volumus eciam et concedimus, pro nobis et He- libus noftris, quod omnes Clerici et Layci de Regno noftro beant omnes leges, libertates et liberas confuetudines fuas, libere et integre, ficut eas aliquo tempore plenius et me- s habere confueverunt. Et fi contra illas, vel quemcun- Articulum in præfenti Carta contentum, Statuta fuerint ta per nos, vel per Anteceffores noftros, vel confuetudines roductæ, volumus et concedimus, quod hujufmodi confuetu- es et Statuta vacua et nulla fint in perpetuum. Remifi- s eciam Humfrido de Bown, Comiti Herefordenfi et Ef- ienfi, Conftabulario Angliæ, Rogero Bygot, Comiti North- ciæ, Marefcallo Angliæ, et aliis Comitibus, Baronibus, ilitibus, Armigeris, Johanni de Ferrariis, ac omnibus aliis eorum focietate, confœderacione et concordia exiftentibus, non omnibus XX^ti^. libratas terræ tenentibus in Regno no- , five de nobis in Capite, five de alio quocunque, qui ad nsfretandum nobifcum in Flandriam certo die notato vo- i fuerunt, et non venerunt, rancorem noftrum et malam untatem quam ex caufis prædictis erga eos habuimus. Et

eciam

A. D. 1297. *eciam transgressiones, si quas nobis vel nostris fecerint, usque ad præsentis Cartæ confeccionem. Et ad majorem hujus rei securitatem, volumus et concedimus, pro nobis et heredibus nostris, quod omnes Archiepiscopi et Episcopi Angliæ, in perpetuum, in suis Cathedralibus Ecclesiis habita præsenti Carta et lecta, excommunicent publice, et in singulis Parochialibus Ecclesiis suarum Dioceseon excommunicare, seu excommunicatos denunciare faciant bis in anno omnes, qui contra tenorem præsentis Cartæ vim et effectum in quocunque Articulo scienter fecerint, aut fieri procuraverint, quoquomodo. In cujus rei testimonium præsenti Cartæ sigillum nostrum est appensum, una cum sigillis Archiepiscoporum, Episcoporum, Comitum, Baronum, et aliorum, qui sponte juraverunt, quod tenorem præsentis Cartæ, quatenus in eis est, in omnibus et singulis Articulis observabunt, et ad ejus observacionem consilium suum et auxilium fidele præstabunt in perpetuum.* Ipse eciam Edwardus, Regis Filius, per Literas suas Patentes remisit prædictis Comitibus, et universis suis sequacibus, omnem malam voluntatem, et promisit in eisdem Literis, quod Patrem suum induceret modis omnibus ad illud idem faciendum. Omnes eciam Consilii Regis, qui ibidem aderant, per scriptum suum, super hoc specialiter confectum, illud idem promiserunt, et lætati sunt universi in die hac. Erat enim ibi ex parte Regis Archiepiscopus Cantuariensis, et Henricus electus Eborum; Episcopi eciam Londoniensis, Elyensis, Bathonensis et Coventrensis. Comites eciam Cornubiæ, Warennæ, Warewyk et Oxoniæ. Barones eciam [1] Johannis Gyffard, Henricus de Percy, et Reginaldus de Grey, cum multis aliis Clericis et Laycis. Hii omnes et singuli, tactis Sacrosanctis Evangeliis, juraverunt, ad majorem rei securitatem, quod prædi-

1 *Sic MS. Repone*, Johannes, *cum T. & O.* John *Tr.*

ctos

ctos Comites, cum suis sequacibus omnibus, contra Dominum Regem servare deberent illæsos et indempnes. Convenit eciam, ut in crastino Sancti Nicholai Episcopi certum super hoc responsum acciperent ab ipso Rege, sub hac condicione adjecta, ut, si Rex prædicta scripta consignata remitteret et ratificaret omnia, ex tunc ad mandatum Regis iidem vel ad Regem in Flandriam, vel contra hostes suos in Scociam proficiscerentur ad votum. Missis ergo Nunciis ad ipsum Dominum Regem scripserunt ei secretarii sui, ut si honorem suum, statum et Regnum salvare et retinere proponeret, prædicta omnia remitteret consignata. Qui quidem in arto positus, cum jam hæsitasset per triduum, novissime tamen, ut corda suorum retineret, votis eorum annuit in præmissis, et omnia concessit et per ordinem confirmavit. Pro hac autem confirmacione Cartarum prædictarum, cum suis adjunctis prædictis, dederunt Magnates Terræ cum communi Populo nonum denarium, Archiepiscopus Cantuariensis cum suo Clero decimum denarium, et Eborum electus cum suo Clero, qui propinquiores periculo [1]extiterunt, quintum denarium, in subsidium guerræ Regis in Regno Scociæ. Lanas eciam Religiosorum et aliorum de Populo prius acceperat Rex, cum protestacione tamen, quod allocarentur in eodem quinto.

A. D. 1297.

Quomodo Comites processerunt in Scociam.

REX eciam noster per Literas suas speciales rogavit eosdem Comites, et ceteros Magnates, qui remanserant in Anglia, ut, sicut suum et tocius terræ Anglicanæ honorem diligerent, cum festinacione

1 Extiterant, *T.*

pa-

A. D. 1297. parati procederent in Scociam cum Comite de Warenna, quem suo loco præfecerat, ut Scotorum audaciam et reprimerent et castigarent, præfixitque eis terminum, in Octavis scilicet Sancti Hillarii apud Eborum, ut interim pararentur et convenirent ibidem, et tunc in suos hostes processuri. Misit eciam Rex Literas suas ad Magnates Sociæ, ut, si in fide et in fidelitate sua manerent, sicut in recessu suo se remanere promiserant, ad Parliamentum suum apud Eborum, quod per Comites suos in crastino Sancti Hillarii celebrandum statuerat, absque omni cavillacione venirent, alioquin ex tunc velut hostes publici tenerentur. Ad quam quidem diem convenerunt Comites nostri, isti scilicet, Comes de Warenna, qui locum Regis tenens personam ipsius præsentabat in hoc, Comes Gloucestriæ, cum Comitissa Uxore sua, Filia Regis, Comes Marescallus, Comes Herefordensis, Comes de Arundell, et Gwydo Filius Comitis de Warewyk, Patris locum tenens. Barones eciam isti, scilicet, Henricus de Percy, Johannes de Wak, Johannes de Segrave, et Magnates plurimi, communicatoque consilio, voluerunt, ut constaret communi populo de confirmacione Magnæ Cartæ et Cartæ de Foresta; unde lecta Magna Carta cum Articulis insertis, quos enumeravimus supra, de præcepto eorum Karliolensis Episcopus, Pontificalibus indutus, Excommunicacionis sentenciam in omnes ejus violatores fulminavit. Cumque non venirent Scoti, neque mitterent, statuerunt, ut in Octavis sequentibus apud Novum Castrum super Tynam omnis numeraretur populus expeditus ad pugnam, et sic [1]continue procederet in hostes. Venientes autem ibidem, numeraverunt

1 Continuo procederetur *T.* & *Tr.*

populum universum. Et inventa sunt duo milia equorum armatorum cum ascensoribus electis, et aliorum equitancium plusquam mille ducenti, peditum autem cum Wallensibus plusquam centum milia, et processerunt continuo usque ad confinia Regionum, et singulis diebus augebatur eorum numerus, et in pedestribus et in equitibus. Cumque scivissent Scoti adventum eorum [1] validum, timuerunt, et relinquentes obsidionem Castri de Rokesburg, quod multo jam tempore oppugnaverant, eo quod tenebatur ibidem Episcopus Glasguensis, fugerunt à facie Anglorum, ingressique sunt nostri et Villam et Castrum consolantes obsessos, et vulneratis et attonitis medelam adhibentes, confirmatoque Castro digressi sunt usque Kelshow. Inde revertentes apud Berewyk super Twedam, invenerunt eam vacuam, eo quod fugerant Scoti, audito eorum ingressu in terram, et Anglicis Castrensibus, qui multo jam tempore à Scotis fuerant oppugnati, facta est læticia magna in admissione suorum. Cumque nostrorum fuisset voluntatis et propositi, ut ad perdendum Scotorum exercitum dirigerent acies suas, ecce à Rege nostro novum emanavit mandatum. supervenit enim, quasi in principio Quadragesimæ, Miles quidam cum Literis Regis ad prædictum Comitem de Warenna, [2] ceterasque Comites et alios suos fideles, continentibus in parte sic: Quod ipse Rex, auctore Domino, negocia sua transmarina jam bene pro voto expedierat, et in propria persona properaret ad eos in Scociam, cum omni festinacione qua posset, adiciens, ut ante ipsius adventum nichil quid magnum attemptaretur in Scotis, nec se ullo discrimini manciparent, sed si vil- A. D. 1297.

1 *Sic etiam Tr. Rectius tamen (ut videtur) in T.* valde timuerunt. 2 *L. cum T. & Tr.* ceterosque.

A. D. 1297. lam de Berewyk possent adipisci, manerent ibidem, citum ejus adventum præstolantes. Accepto itaque hujus mandato, elegerunt ex universis armatis mille quingentos viros in equis armatis, et circiter XX^ti. milia peditum electorum, qui venerant ex Wallia, et ex remocioribus partibus terræ, remittentes ad propria ceteros usque ad adventum Regis. Manseruntque sic in eadem villa de Berewyk, expectantes Regis adventum, et semper suis hostibus ad resistendum parati.

Transfretavit Rex in Flandriam, et quid ibi fecerit.

AD Historiam Regis nostri, quam in prædictis, ut patet, ad tempus prætermisimus, nunc in præsenti revertamur. Rex itaque noster, non obstante, ut dictum est, mutacione Comitum prædictorum, circa festum beati Bartholomæi Apostoli, aërem, non animum, mutans, transfretavit in Flandriam cum mille quingentis equis armatis, et quinquaginta milibus peditum electorum, de quibus fuerant Wallenses XXX^ta. milia; statimque cum applicuisset Rex in portu de Swyñ, suoque se recepisset hospicio, Marinarii de portubus, invereratum illud odium, quod inter ipsos et Marinarios de Jarnemew ab antiquo duraverat, ad memoriam reducentes, mox currentes ad arma, impetu furoris sui combusserunt plusquam XX^ti. naves eorum, perimentes gladio quotquot ex ipsis comprehendere potuerunt. Rege tamen prohibente, sed impetum furoris reprimere non valente, tres [1] tamen magnæ naves, in quarum una Thesaurus Regis ex parte fuerat, retrahentes se in altum maris, cum difficultate [2] fugie-

1 *Sic etiam T. & Tr. Malim,* tantum. 2 Fugerunt, *T. & Tr.*

runt,

runt, et hæc acta fuerant in portu de Swyn. Inde perrexit Rex apud Bruges, ubi Comes Flandriæ occurrens ei obviam, suscepit eum cum inmenso gaudio. Cui Rex ait, *ecce in auxilium tuum venimus, Comes. Nunc ergo in hostes procedere, an ad tempus quiescere debeamus, indica nobis.* Exercitus [1] enim Regis Franciæ non distabat ab eis, nisi per duas leucas modicas. Videns autem Comes ipsum respective viribus imparem, eo quod exercitus Franciæ pergrandis fuerat et inmensus, ait illi, *Domine mi Rex, non possumus in [2] præsenti ex arrupto procedere, eo quod estis labore fatigati; sed est mihi Civitas fortis et bene munita, scilicet Gawnt, ad quam declinabimus ad tempus, quousque robur nostrum et negocium melius pro voto ordinetur.* Et adquievit ei Rex, et præcepit, ut [3] exercitus viarum et introitum terræ observarent pedestres, eo quod ibi sunt fossata multa, donec iter inceptum ageret ad eandem Civitatem. Et quia cives Burgenses, sicut et cives aliarum Civitatum, scilicet Doway, Ipre, Gawnt et Sancti Odomari, paulo ante se dederant Regi Franciæ, cum defensorem non haberent neque propugnatorem, jussit Rex, ne aliâs forte mutarentur, ut et fidelitatem sibi jurarent et obsides darent. Quo facto, processit in via sua versus Gawnt, respicientibus in eum Francis, sed non prohibere valentibus. Timebant enim pedestres Regis Angliæ, eo quod erant ex eis sagittarii multi, moveruntque castra sua usque Curteray, [4] quæ distat à Gawnt per octo leucas. Mansit itaque Rex noster apud Gawnt per dies plurimos, et pedestres sui frequenter agebant prædas plurimas, inter quas villam de Dampe sic di-

A. D. 1297.

1 Autem *T.* 2 Præsentia ex abrupto *T.* 3 Anfractus *conjecit cl. Stillingfletus in O. Malim autem cum T. & Tr.* exitus. 4 Quod *T.*

A. D. 1297. ctam spoliaverunt bonis multis, et peremerunt in ea plusquam ducentos viros electos, qui se primo dederant Regi nostro in primo adventu suo. Quod quidem factum multum displicuit ei, et quosdam hujus sceleris auctores jussit in furca suspendi.

Quomodo treugas inierunt Reges nostri.

INTER Magnates plurimos, qui cum Rege nostro aderant, affuerat ille discretus vir, frater Willelmus de Hothom̄, Dumblaniensis electus, qui noticiam familiaritatemque Regis Franciæ, et Magnatorum ejusdem Regni, contraxerat, dum in Theologia Parisius multis et egregie rexerat annis. Erat enim de Ordine Prædicatorum, et Nacione Anglicus. Hic mittens ad Regem Franciæ, peregrinum se finxit in terra sua, dicens se velle proficisci ad Curiam Apostolicam, ob causam vocacionis suæ ad sedem Dumblaniensem, peciitque ab ipso Rege Literas conductivas, ut salvo veniret ad eum, et pacifice loqueretur ei. Quas cum de facili impetrasset, Regem adiit, et pacifice quidem loquens, ut pote multum habens pectoris et sermonis, sic impetravit, quod hinc et inde ad certos diem et locum viri pacifici et discreti mitterentur, qui de pace plena, vel saltem de treuga tractarent, cum effectu, factumque est ita. Unde habitis per dies quatuor et loca diversa tractatibus variis et colloquiis multis, tandem in quinto die convenerunt Magnates Regis utriusque Regni apud Turnay, ex parte scilicet Regis Franciæ, Dux Burgundiæ, Comes de Sancto Paulo, Comes de Britannia, Dominus de Nele, et Episcopus de [1] Aucer,

1 Antiser, *T.* Aucer', *Tr.*

cum

cum multis aliis; ex parte Regis Anglorum, Episcopus Dunolmensis, cum ceteris plurimis. Qui Deum præ oculis habentes, tanquam filii veræ lucis et pacis, præludia statuerunt, treugas scilicet biennales, à festo Sanctæ Epiphaniæ Domini ejusdem anni, usque ad idem festum revolutis annis duobus. Et quod captivi hinc inde redderentur, sub caucione tamen, ut si plena pax treugas non sequeretur biennales, vel quod eorum corpora, vel saltem pecunia sub caucione exposita solveretur, supponentes utrumque Regem et de voluntate eorum obligantes eos in omnibus, et per omnia, Ordinacioni Domini Papæ Bonifacii, qui dissenciones omnimodas audiendo [1]diriueret et fine debito terminaret. Mittuntur itaque sollempnes Nuncii ad Curiam Papæ, qui utriusque Regis negocium exponunt diligenter. Dominus autem Papa, auditis hinc inde propositis, et communicato consilio, decrevit et sentenciavit in hunc modum. A. D. 1297.

Ordinacio Papæ inter Reges[2].

DUDUM inter Karissimos in Christo filios nostros, Philippum Regem Francorum ex parte una, et Edwardum Regem Anglorum ex altera, Reges illustres, suggerente generis humani inimico, pacis [3] *æmilo, super diversis titulis materia discordiæ ac dissencionis exorta, tandem iidem Reges, per speciales Nuncios et Procuratores suos, ob hoc ab eis mandatum habentes, in nos Bonifacium, Divina Providencia Papam* VIII, *tanquam in privatam Personam et Do-*

---

1 Diminuerat *T. Legend.* dirimeret, *cum Tr.* 2 *Vide Hen. Knyghtonum apud* X *Script. col.* 2526. *ubi hæc ordinatio habetur.* 3 *L.* æmulo (*cum Tr.*) *quo modo etiam correxit cl. St. in O.*

mi-

A. D. 1297. *minum Benedictum Gaytam in arbitrum, arbitratorem, laudatorem, diffinitorem, arbitralem sentenciatorem, amicabilem compositorem, ordinatorem, dispensatorem et pronunciatorem, super reformanda pace et concordia inter ipsos Reges, ac super hiis* [1] *qui ad pacem pertinent, occasione quacumque de alto et basso absolute et libere compromittere curaverunt, prout in* [2] *compromissioribus instrumentis publicis inde confectis plenius continetur: Nos igitur Bonifacius papa prædictus, qui finem litibus imponere affectamus, et præcipue inter Reges prædictos, quorum quietem indesinenter appetimus, et tanto fervencius vigere cupimus successus, quanto pleniori eos affeccione prosequimur, et puriori complectimur caritate, hujusmodi compromissis receptis, et nobiscum præhabita deliberacione diligenti, vocatisque Nunciis et procuratoribus supradictis, ad arbitrium,* [3] *lautum, mandatum et arbitralem sentenciam audiendum, eisque coram nobis personaliter constitutis, ad laudem Omnipotentis Dei, qui est pacis auctor et salutis amator, et gloriosæ Matris ejus, sicut arbiter et arbitrator, laudator et amicabilis compositor, aut sicut privata persona, et Benedictus Gaytan̄, ex forma et virtute compromissorum prædictorum, et omni modo et jure quo melius possemus, viam arbitratoris, laudatoris et amicabilis compositoris sequentes, dicimus, arbitramur, laudamus, diffinimus, arbitraliter sentenciamus, mandamus, ordinamus, disponimus et pronunciamus hac vice, ut inter ipsos Reges fiat et sit perpetua pax et stabilis, et quod treuga vel sufferencia voluntaria, dudum indicta et inita inter eos, modo et forma, ac omnibus* [4] *vel personis et terris, et sub illis pœnis et condicionibus et temporibus, sub quibus indicta, inita ac firmata fuerunt, inviolabiliter observentur. Ad hujusmodi autem pacem con-*

1 L. quæ, *cum Tr. Atque ita emendavit cl. St. in O.* 2 *L. cum Tr.* compromissoriis. 3 *Vel* (*ut in Tr.*) laudum. 4 Illis *pro* vel *apud X Script. Atque ita etiam in Tr.*

fir-

firmandam, roborandam atque servandam, infra tempus, quod duxerimus, moderandum, præfato Regi Angliæ sororem dicti Regis Franciæ recipere ac ducere cum Dotalicio XV. *millium librarum Turonensium in Uxorem, et idem Rex Franciæ eandem sororem suam eidem Regi Angliæ in Uxorem dare et tradere, cum dispensacione Sedis Apostolicæ, teneantur. Quodque* [1] *N. filia prælibati Regis Franciæ, quæ infra septennem dicitur constituta, suo tempore,* [2] *et" prædicti Regis Angliæ filio, qui jam* XIII *ætatis suæ annum exegit, cum simili dispensacione matrimonialiter, cum Dotalicio* XVIII *millium librarum Turonensium, copuletur. Illudque firmetur atque valletur ex nunc modis inferius annotatis, videlicet, Quod idem Rex Angliæ pro filio suo, idemque filius pro se, qui ad hoc habent sufficientem ætatem,* [3] *contra hanc"* [4] *sponsalicia prædicta, eorundem Regis et filii juramentis firmanda. Et Rex* [5] *Franciæ* A. D. 1297.

Finito Libro sit laus et gloria Christo.

Manus Scriptoris salventur omnibus horis.

---

1 *Deest apud* X *Script. Reponend. forsitan* Isabella. *At in Tr.* talis filia *legitur.* 2 *L.* Edwardo. *At* tali prædicti *in Tr.* 3 *L.* contrahant, *cum Tr. & X Script.* 4 *Vel, ut alii,* Sponsalia. 5 &c. *addit Codex Cottonianus, qui & hic etiam desinit, sicuti me docuit amicus eruditus Jacobus Westus. Neque ulterius progrediuntur alii itidem Codices veteres Hemingfordii. Itaque è Chronica Abbingtoniensi ad mortem usque Edvardi primi reliqua hauserunt Historici, cujus equidem Chronicæ auctor pleraque sua omnia his de rebus ex Hemingfordio decerpsit. Tam vero posterioris partis Hemingfordii, quam et Chronicæ Abbingtoniensis, adeo rara erant exemplaria vivente Henrico Knyghtono, ut neutrum opus unquam adspexisse videatur. Alioqui certe Knyghtonus integram hanc ordinationem descripsisset,*

A. D. 1297.

E Codice MS.

CANTABRIGIENSI.

Et Rex Franciæ nomine filiæ suæ prædictæ contrahat hujusmodi sponsalia pro eadem, quæ nunc valida sint & firma. Volumus, & dicimus, & arbitramur, quod Rex Franciæ promittat per juramentum suum, pro ipsa in animam suam præstanda, se tradere prædictam filiam suam prædicto nuptui tempore quo concordatum extiterit inter ipsos, vel per nos arbitratum fuerit vel laudatum; pro quibus attendendis firmiter, & fideliter adimplendis, dicimus, laudamus & arbitramur, quod tali pœna apponenda firmetur, et ab utraque parte promissa et solvenda valletur parti parenti à parte non parente, per quam negocium istud in tuto ponatur, et partes ad ejus finalem executionem efficatius inducantur, cujus pœnæ promissionem et obligationem efficaciter valere volumus ac decernimus ac tenere, non obstantibus juribus, quæ pro libertate matrimoniorum hujusmodi pœnas inhibent, quæ ex certa

---

set, neque mancam cum &c. (*mox post* Franciæ) *exhibuisset. id quod aperte ex ipso Knyghtono intelligas. Nam sic ille, col.* 2527. Copiam sequentium de hac materia diligens lector inquirat, nam ego sollicitus investigator nequivi pro tempore invenire. *Jam quis, nisi Hypseâ cæcior, non videt, sic non potuisse scribere Knyghtonum, si vel Hemingfordium, vel etiam Chronicon Abbingtoniense pervolvisset? Sed non opus est, ut nos* &c. *in editione hâc nostra textûs Hemingfordiani (nondum typis excusi) post* Franciæ *adjiciamus, cum non tantum totam ordinationem in Codice, quo usi sumus, Cantabrigiensi habeamus, sed & historiæ itidem continuationem, eo pacto quo & hîc in lucem proferimus. Itaque hunc in modum pergito, lector:* Et Rex Franciæ nomine filiæ suæ prædictæ ———

scien-

scientia pro tanto bono tollimus in hoc casu, addentes nihilominus, quod Reges prædicti aliquos de baronibus suis notabiliores per juramenta faciant obligari, ad sponsalia prædicta & matrimonia procuranda, et ad tollenda impedimenta pro viribus suis, quæ possunt circa hoc vel contra hoc inveniri. Quia vero sponsalia prædicta tanto amplius desideramus habere felicem effectum & efficacem eventum, quanto per hoc probabiliter credimus pacem prædictam firmius & fidelius observari, pro tanto pacis bono decernimus auctoritate apostolica, quod terra Regis illius, cujus culpa vel malicia fecerit, quo minus contrahantur prædicta sponsalia, et matrimonium consummetur, ecclesiastico subjaceat interdicto, nisi super hoc requisitus prædicta cum effectu correxerit infra mensem. Item dicimus, laudamus, arbitramur, seu etiam diffinimus, quod de omnibus bonis mobilibus vel [1] *se manentibus, ablatis vel aliâs* [2] *maleo subtractis, et de omnibus dampnis datis hinc inde ante tempus motæ vel ortæ guerræ præsentis, primo de omnibus quæ extant, & consumpta non sunt, præsertim de navibus, & aliis quibuscũque bonis, per Anglicos & Vascones & eorum complices in mari & in terra, quod Rex Angliæ omnia, quæ de prædictis extant, bona fide sine lite & absque figura judicii, omni fraude cessante, ad requisitionem Regis Franciæ vel nuncii sui, statim faciat ad plenum restitui, et Rex Franciæ similiter, si quæ ante dictam guerram capta vel ablata apud ipsum in sua potestate existentia reperta fuerint, similiter ad plenum restitui faciat præfato Regi Angliæ, vel ejus nuncio requisitus. De ablatis vero non extantibus, sed deperditis & consumptis, laudamus, arbitramur seu etiam diffinimus, quod Rex Angliæ, ad requisitionem Regis Franciæ, vel ejus nuncii, satisfieri faciat, et ad hoc faciendum etiam teneatur, sine lite ac figura judicii, bona fide, et omni fraude cessante; & Rex Franciæ similiter, si quæ* A. D. 1297.

1 *F.* remanentibus. 2 *F.* male.

A. D. 1297. *per gentes suas ablata, deperdita seu consumpta inventa fuerint, ad requisitionem Regis Angliæ, vel nuncii ipsius, satisfieri faciat competenter, taxacione nobis circa prædictorum æstimationem contra utramque partem, ubi per concordiam partium negocium super prædictis sopitum non erit, plenarie reservata. Item dicimus, laudamus & arbitramur, seu etiam diffinimus, quod idem Rex Angliæ de omnibus terris & vassallis & bonis, quæ ipse nunc habet et tenet in regno Franciæ, seu etiam tenebat ante motam guerram præsentem, habeat illam quantitatem, et illam partem terrarum, vassalorum & bonorum eorundem, quam sibi, ex virtute compromissorum prædictorum, laudaverimus & mandaverimus assignari, vel inter Reges ipsos fuerit concordatum, & sub illa fidelitate & homagio, modis & condicionibus habeat, sub quibus ipse ac populus suus habuisse hactenus & tenuisse noscuntur, modis & temperamentis per suos adhibendis in abusu, sicut ex parte gentis Regis Franciæ hactenus commissus inventus fuerit in excercicio resorti, modis & temperamentis per nos adhibendis in abusu partis alterius; si quis videlicet ex parte Regis Angliæ vel suorum hactenus commissus contra jus resorti fuerit inventus, ne talia in posterum committant, condicionibus & modis & securitatibus per nos ponendis & adhibendis, in terris, vassallis bonisque aliis, quæ per nostram pronunciationem seu concordiam partium præfatus Rex Angliæ habiturus est à prædictis, ne amodo idem Rex Angliæ vel successores ejus contra Regem Franciæ, vel successores illius, valeant rebellare, dicimus, laudamus, & arbitramur, seu etiam diffinimus, quod ex tunc omnes terræ, vassalli & bona prædicta et alia, tam ea quæ tenet rex Franciæ de hiis quæ tenebat Rex Angliæ ante guerram præsentem, quam quæ tenuit Rex Angliæ in regno Franciæ, bona fide, & sine omni fraude, absolute ac libere, in manibus nostris ac posse ponantur & assignentur, tenenda à nobis nomine Regis Franciæ, quæ ex parte & nomi-*

mi-

mine Regis Angliæ nobis fuerint assignata. Ita tamen, quod per hoc in possessione vel proprietate nihil accrescat novi juris alterutri partium vel alteri decrescat, super quorum assignatione, si qua fuerit exorta dubia vel ambiguitas inter partes, illam nostræ declarationi & arbitrio reservamus. Quod si forte dicti Reges de ipsis terris ac bonis ad invicem concordaverint, volumus, laudamus & arbitramur ex nunc, id, in quo concordaverint, perpetuo ac inviolabiliter observari, alioquin nos, ex virtute compromissi, apponemus ad id remedium, quod Dominus ministrabit, & ex tradita nobis potestate licebit. Si vero (casu aliquo contingente) hoc facere non possamus, volumus, dicimus & arbitramur, quod utrique parti pristina jura sua remaneant illæsa. Omnia & singula supradicta per nos arbitrata, laudata, diffinita & arbitraliter sententiata & pronunciata, dicimus, arbitramur & præcipimus, sub pœnis in promissis contentis, & aliis de quibus nobis videbitur, arbitrio nostro nichilominus firmo manente, à partibus inviolabiliter observari. Et insuper etiam reservamus nobis liberum arbitrium & plenariam potestatem, prout ex forma compromissorum nobis competit, super hiis omnibus & singulis, quæ inter eosdem reges ex compromissis prædictis arbitranda, laudanda, componenda, diffinienda & pronuncianda restant, et hîc arbitrata, laudata, diffinita et pronunciata non sunt, arbitrandi, laudandi, diffiniendi, arbitraliter sententiandi, præcipiendi, ordinandi, disponendi atque pronunciandi, nec non et tam in omnibus, quam in singulis arbitratis, laudatis, diffinitis & pronunciatis in præsenti arbitrio ac lauda, quam in hiis, quæ arbitranda, laudanda, arbitraliter sententienda, diffinienda et pronuncianda, ut præmittitur, restant addendi, corrigendi, interpretandi & declarandi semel et pluries & quoties nobis placuerit, & videbitur expedire. Ceterum, ut dextera Domini, quæ miram in suorum operum executione virtutem operatur, efficatius & perfectius huic ne-

A. D. 1297.

A. D. 1297. *gotio prosperetur, terminum peremptorium ex nunc ipsis Regibus assignamus, ut super omnibus, in præsenti arbitrio nobis super dicto negotio reservatis, & ad ea pertinentibus, die ac loco compareant coram nobis, de quibus eis, ad id faciendum per literas nostras nunciabimus, cum quibus super hiis, pro ipsorum quiete, ac prospero statu mundi, et pro utilitate negotii terræ sanctæ, providere salubriter dante Domino valeamus.*

Initis, ut dictum est, treugis biennalibus, dum ad redeundum in Angliam se nostri modis omnibus præpararent, ecce sedicio Flandrensium hoc ordine declaratur. Congregati sunt namque ex universis finibus [1] ejus viri fortes armatorum, ut dicitur, plus quam quatuor millia & multi pedestres: et ingressi sunt civitatem de Gawnt, spersim quidem et pauci simul, ne alicujus mali suspicio contra eorum propositum oriretur, & hospitati sunt in solariis excelsis & [2] cameris plurimis. Die vero condicto, in crastino purificationis beatæ Mariæ virginis, una cum duobus filiis ipsius Comitis Willelmo et Roberto, clausis portis civitatis, summo mane armaverunt se & convenerunt pariter omnes. Et primo quidem Anglos, quos in suis hospiciis invenire poterant, peremerunt: deinde procedentes in publicum, ut omnes pari condicione delerent, refrenati sunt, eo quod Dominus omnipotens impedivit eos, qui innocentes liberat, et suos ubique salvat. Ascendit enim clamor iste terribilis usque ad aures principis, et jussit armari suos omnes, et ipse confestim armatus, processit in publicum, & concurrentes circumsteterunt eum sui universi. Interim pedestres nostri quasi robur excercitus, qui erant in suburbio extra por-

1 Flandriæ *pro* ejus *in T.* 2 In Cavernis *T. minus recte.*

tas

tas civitatis, audientes populum tumultuantem, dixerunt inter se, *seductus est Rex, & occiduntur Domini nostri, et quid aliud esse poterit, cum ululatus excrescat, & clausæ sunt portæ civitatis? Eamus ergo, et, si necesse fuerit, cum eis moriamur, quoniam (ipsis extinctis) impossibile nobis erit ut salvemur.* Statimque allato igne, paliis & lignis, butiro & adipe, et ceteris quibusque cremabilibus, quasi momento combusserunt portas civitatis ex omni parte. Et ingressi potenter incenderunt, spoliaverunt & peremerunt hinc & inde, nec perierunt ex ipsis nisi sex parsonæ, & hii corruerunt ad introitum civitatis. Partibus itaque ad congrediendum hinc inde paratis, venit Comes ipse Flandrensis ad Regem nostrum, tristis quidem vultu et facie mutata, et ait Regi: *Domine mi Rex, miserere servo tuo et populo meo huic.* Et ait Rex, *quid est hoc Comes, num introduxisti nos in terram tuam, ut seducas nos?* Et Comes ad hæc, *absit à me hoc, Domine mi. Novit enim ille, cui nota sunt secreta cordis abscondita, quod absque voluntate & scientia mea facta sunt hæc, & innocens ego sum, et immunis sceleris hujus; populus autem iste duræ cervicis est, & mihi in præsenti quasi incastigabilis.* Et ait rex, *Vade quamtotius, et castiga populum tuum, ut ab incepto errare sileant et conquiescant, alioquin per viventem Deum ego castigabo eos hodie pro omnibus seculis.* Festinavit ergo Comes, et, sedato populo, quasi post horam reversus est. Iniitque cum Rege fœdus, et trium dierum treugas inter se statuerunt, inter quos restituerentur omnia hinc inde ablata, & [1]hæc sub pœna capitis et membrorum, fierentque communes justiciæ secundum arbitrium discretorum. Cumque inter partes hujusmodi tractatus haberentur, pro-

A. D. 1297.

---

1 Hoc T.

A. D. 1297. posuerunt Flandrenses, ad excusationem eorum, se multas ab [1] Anglicis passos injurias, [2] in direptione bonorum, violationibus uxorum, et oppressionibus filiarum suarum; insuper in homicidiis multis, et atrocissimis injuriis. Et quia æquales emendas fieri non sperabant, ideo armata manu processerunt, sic ut saltem timore perterriti satisfacere cogerentur. Rex autem in arto positus, eo quod multi erant numero et præsumptuosi valde, sciensque è terra illa, nisi de voluntate eorum; sibi & suis facile non patere egressum: sciens & contingere frequenter, quod ob populum multum crimen pertransit inultum, pacifice loquebatur ad eos. Et data pecunia magna pro dampnis eorum et injuriis, reversus est Rex in Angliam circa medium Quadragesimæ.

A. D. 1298. Anno Domini M^{lo}CC^{o} nonagesimo octavo, postquam [3] reversus rex à Flandria, statuit parliamentum suum apud Eborum, in festo Pentecostes, præmisitque literas suas ad magnates Scociæ, ut, si in fidelitate sua, in qua eos dimiserat, adhuc persistendo manerent, in eodem parliamento modis omnibus se absque ulla excusatione præsentarent: alioquin, omni ambiguitate postposita, eos velut hostes publicos censeret hostiliter, & cum omni festinatione, expetendos. Cumque non venirent neque mitterent, ordinavit rex cum optimatibus suis, qui ibidem occurrerant ei ab urbe de Berewick, et in osculo pacis ab eo suscepti sunt, ut in crastino nativitatis beati Johannis Baptistæ apud Rokesburgh cum equis omnes sui fideles convenirent. Interim vero visitavit Rex sanctum Johannem de Beverlaco, sicut et aliis vicibus in redeundo & eundo facere consuevit.

1 Anglis *T.* 2 Sc. in *Tr.* 3 Est *addit T.*

Ad-

Adveniente itaque nativitate Baptiſtæ, convenerunt omnes in loco nominato. Et [1] numeratus Regis excercitus cum comitibus ſuis & Dunelmenſi Epiſcopo, tria millia electorum in equis armatis, præter equitantes [2] armatos" in equis non armatis, qui numerabantur plus quam IIII^or^ millia electa. De excercitu autem pedeſtri non curavit rex illa vice, eo quod non artabantur aliqui, niſi qui gratis venire voluerunt. Numerati tamen ſunt pedeſtres qui aderant, et inventi ſunt octoginta millia, qui quaſi omnes erant Hibernici et Walenſes. Multi etiam venerunt poſtmodum de [3] Waſconia, circiter quingenti armati in equis optimis & armis pulcherrimis. Quorum quidam mittebantur à rege ad cuſtodiendam villam de Berwike, et manſerunt ibi uſque poſt commiſſum prœlium cum gente Scottorum. Interim comites noſtri Mareſcallus et Herfordenſis, propter quædam audita dubitantes de mutacione voluntatis regiæ, in confirmatione chartarum libertatis et Foreſtæ, eo quod confirmaverat eas in terra aliena, dixerunt ſe ulterius procedere non debere, niſi major fieret ſecuritas et de equitacione foreſtæ, & de ceteris articulis poſtulatis. Verum quia in parſona propria principem jurare non licet, & eos placare vellet, [4] præcepit Rex, et juraverunt in animam ejus Dunelmenſis epiſcopus, Comes de Warenna, Comes Gloceſtriæ & Comes Lincolnienſis, quod in reditu ſuo (obtenta victoria) omnia perimpleret ad votum. Quo facto, et omnibus ad expeditionem belli præparatis, proceſſerunt turmatim per modicas dietas vaſtantes et incendentes univerſa, neminem tamen invenire poterant, qui de Scottorum excercitu informaret eos. Cum-

A. D. 1298.

1 Numeratus eſt Regis *T.* 2 *Deeſt in T.* 3 Gaſconia, *T.* 4 Ex præcepto Regis juraverunt *T.*

que

A. D. 1298. que venisset rex apud Templehiston, et moratus ibi fuisset per dies aliquot, nunciatum est ei, quod Scotti, qui erant in præsidio Castri de Drilton cum duobus castellis finitimis, quæ quidem castella rex præterierat, multas agebant prædas, et extrema castrorum suorum, dum ad palias mitterentur, cedebant aliquando. Statimque accito Dunelmensi episcopo, misit eum ibi, ut ea obsideret. Qui cum insultum fecisset ad castrum de Drilton per dies aliquos, resisterunt fortiter, et ex insilientibus paucos peremerunt, deficientibusque ligneis machinis, et victualibus, eo quod non habebant quod commederent nisi pisas et fabas, quas excutiebant in campis, misit episcopus nuncios ad regem, qui ejus voluntatem expeterent. Et erat missus ille strenuissimus miles Johannes [1] Marmeduche. Cui dixit rex, *Revertere*, inquit, *et dic episcopo, quod homo pietatis est in quantum episcopus, non tamen oportet in hoc facto opera pietatis exercere.* Et applaudens militi ait, *Tu autem homo crudelis es, et præ nimia crudelitate tua aliquotiens redargui te, eo quod exultando gaudes in mortem inimicorum tuorum. Sed nunc quidem vade, et omnem tuam excerce tyrannidem, nec quidem vituperabo sed laudabo te. Et cave, ne faciem meam videas, quousque incendantur illa tria castra.* Cui ille, *Et quo modo hoc faciam, Domine mi rex, cum sit mihi valde difficile?* Et rex ad eum, *Vade*, inquit, *quia faciens facies, & fidem mihi dabis quod hoc facies.* Dataque benedictione, dimisit eum. Et ipse veniens ad episcopum, nunciabat ei omnia verba hæc. Interim visitavit eos Dominus. Venerunt enim eis cum victualibus tres naves onustæ, unde reassumptis viribus, acrius solito insultum fecerunt, ita quod attoniti castrenses, dederunt se post biduum, salvis sibi bonis, vita & mem-

1 Marmeduc T.

bris,

bris, missisque novis militibus ad alia castra, ut suæ novitatis gloriam exercerent, invenerunt ea vacua & igni succenderunt. Et sic captis et succensis illis tribus castellis, reversi sunt ad regem cum gaudio et gloria. A. D. 1298.

Dum fere per mensem talia gererentur, defecerunt victualia regi. Non enim venerant naves per mare occidentis, sicut præordinaverat Rex, quia contrarius fuerat eis ventus; venerant tamen quædam cum ducentis doleis vini et victualibus paucis. Quæ quidem dolia, statim, ex præcepto Regis, distributa sunt per excercitum. Dataque sunt Wallensibus duo dolia vini ad refocillandas eorum animas, eo quod valde defecerant et moriebantur glomeratim. Qui cum degustassent, continuo inebriati sunt. Et rixantes cum Anglicis, extenderunt manus noxias in Christos Domini, perimentes ex eis XVIII parsonas, et aliis quamplurimis vulneratis. Quod cum audissent equestres, turbati sunt, et armati continuo processerunt in mortem eorum, occisisque octoginta Wallensibus, reliquos in fugam converterunt. Mane quidem facto, dixerunt quidam Regi: *ecce Wallenses supra modum irati propter rixam hesternam, se Scottis conjungere & dare disponunt, nisi per te, ô rex, ad bonum pacis revocentur.* Et erat tunc eorum numerus quasi XL^ta millia. Et ait rex, *Qua cura, si hostes hostibus conjungantur? Uterque enim eorum hostis noster est; vadant ergo quo voluerint, quoniam, authore Domino, in uno die vindicabimur de utrisque.* Quod cum audissent illi, secuti sunt Regem, sed tamen à longe. [1]Dicebatur enim, quod si vidissent Scottos in aliquo prævalere, se statim ipsis conjunxissent in mortem Anglorum. Dissipavit tamen Dominus imaginationes has. Nam cito post, cum ingrueret in castris fames valida, & dispo-

1 Dicebant enim, si videbant T.

A. D. 1298. fuiffet rex redire ad Edenburch, ut per mare orientis reciperent victualia, & alia via contra Scottos gradederentur: ecce! duo comites, Patricius f. et Comes de Anegos, die proxima ante festum Mariæ Magdalenæ, summo diluculo ad episcopum Dunelmensem venientes, et cum eis episcopus, statim ad regem statuerunt puerum exploratorem coram rege, qui diceret, *salve Rex*, et rex ad eum, *salve*; puer etiam intulit, *Domine mi rex, excercitus Scottorum et omnes hostes tui non distant à te nisi per sex leucas modicas juxta Faukyrke in foresta de Folkirk. Et audito hoc, quod redire disponis ad Edenburgh, jam statuerunt sequi te, & irruere in castra tua nocte sequenti, vel saltem cadere & diripere extrema castrorum tuorum.* Et ait rex, [1] *vivit Dominus, qui usque jam eruit me ab omni angustia, non erit necesse ut sequantur, quoniam procedam eis obviam.* [2] etiam die hac, statim præcepit, ut armarentur omnes, nec tamen diceretur, quo procedere vellet. Ipse autem rex armatus præ ceteris ascendit in equum, & exhortabatur alios ad arma capienda. Et ore proprio loquebatur ad eos, qui vendebant mercimonia, ut deliberate componerent sarcinulas suas, et sequerentur eum, nec expavescerent. Omnibus itaque præparatis, processit rex hora quasi tertia à loco illo Templehiston, dirigens gressus suos versus locum nominatum de Faukirke. Et mirabantur omnes, quod mutasset propositum, & lente [3] passimque procedebat absque festinatione ulla. Cumque [4] venisset in mora citra Linliscoch, pernoctaverunt ibidem, & requiescebant in terra, [5] componentes scuta pro cervicalibus & pro lectualibus arma. Equi etiam sui non gustabant quicquam nisi ferrum durum, tenebanturque singuli

1 *F.* vivat. 2 Et die *T.* 3 Que *omittit T.* 4 Venissent *T.* 5 Ponentes *T.*

juxta

juxta Dominos ſuos. Dumque pauſaſſent modicum, & nox quaſi in ſuo medio proceſſiſſet, contigit, quod diſtrarius regis incautius à parvo cuſtoditus, recalcitrando pedem poſuit ſuper ipſum regem quieſcentem. Et audito hoc, regem ſ. eſſe læſum, ſtatim aſcendit clamor, ſedicionem fieri, & hoſtes eſſe paratos ad irruendum in eos. Qui continuo paraverunt ſe, et ad congrediendum animati ſunt. Cognita tamen rei [1]ſerie, et regem modicùm eſſe læſum, compatiebantur ei, et requievit ſpiritus eorum. Statimque aſcendente Rege, profecti ſunt & tranſierunt villam de Linliſcoth in aurora diei. Cumque levaſſent oculos, & in oppoſitum montem reſpexiſſent, viderunt in ſupercilio montis lancearios multos. Et credentes ibi eſſe Scottorum excercitum, feſtinaverunt aſcendere per turmas ſuas, ſed tamen ibidem venientes neminem invenerunt. Fixeruntque tentorium ibidem, & audierunt miſſam Magdalenæ Rex & Epiſcopus, erat enim Feſtum ejuſdem diei. Dumque ſacroſancta fierent ſolennia, & mutuo ſe cognoſcere poſſent homines, ex clara luce viderunt noſtri Scottos à remotis bella conſtruere, & ordinare ſe ad pugnam. Statuerunt enim Scotti omnem plebem ſuam per turmas quatuor, in modum circulorum rotundorum, in campo duro, & in latere uno cujuſdam montiſcilii juxta Fawkirke. In quibus quidem circulis ſedebant viri lancearii, cum lanceis ſuis obliqualiter erectis. Conjuncti quidem unuſquiſque ad alterum, et verſis vultibus in circumferentiam circulorum. Inter circulos illos erant ſpacia quædam intermedia, in quibus ſtatuebantur viri ſagittarii. Et in extrema parte retrorſum erant equeſtres eorum. Cumque, audita miſ- A. D. 1298.

1 Veritate, *T.*

A. D. 1298. sa, regi nostro talia dicerentur, hæsitavit, & proposuit, ut tentoria figerent, quousque gustassent aliquid homines et jumenta. Non enim gustaverant ab hora diei præcedentis tercia. At illi dixerunt ei, *non est securum hoc, ô rex, quia inter hos duos excercitus, non est nisi torrens permodicus.* Et ait rex, *Quid ergo?* et inquiunt: *Equitemus in nomine Domini, quoniam campus noster est & victoria nostra.* Et ait rex, *fiat ergo sic, in nomine patris et filii & spiritus* [1] *sancti.* Statimque Comites primæ aciei, s. comes Marescallus, comes Herfordensis et comes Lincolniensis, direxerunt aciem suam linealiter ad hostes, nescientes lacum intermedium bituminosum. Quem cum vidissent, circumduxerunt eum versus occidentem, et sic in parte retardati sunt: acies vero secunda, [2] silicet Dunelmensis episcopi, quæ constituta fuerat ex XXXVI vexillariis electis, sciens impedimentum laci illius, tendebat ad orientem, ut eum circumduceret. Quam supra modum festinantem, ut primos belli ictus susciperet, cum ipse episcopus præstolari jussisset usque ad appropinquationem regis terciæ aciei, respondit ei ille miles strenuus Radulphus Basset de Drayton, et ait: *non est tuum, episcope, docere nos in presenti de militia, qui te intromittere debes de missa. Vade quidem,* inquit, *missam celebrare si velis, quoniam die hac, qua ad militiam pertinent, nos omnes faciemus.* Festinaveruntque, et primo Scottorum circulo se statim post conjunxerunt. Comites vero prædicti cum acie prima ex parte altera [3] convenerunt. Moxque venientibus nostris, fugerunt Scottorum equestres absque ullo gladii ictu, paucis tamen remanentibus, et hii quidem ad ordinandum circulos pedestrium, qui quidem circuli

1 Amen *addit T.* 2 *Sic.* 3 Concurrerunt *T.*

vo-

vocabantur Schiltronis. Inter quos frater senescalli A. D. 1298.
Scociæ, cum ordinasset viros sagittarios de foresta de Selkyrke, casu ex equo cecidit, & inter eosdem sagittarios occisus est. Circumsteterunt enim eum iidem sagittarii, & cum eo corruerunt homines quidem elegantis formæ et proceræ staturæ. Peremptis vero sagittariis, dederunt se nostri ad Scottos lanceareos, qui, ut dictum est, sedebant in circulis cum lanceis obliquatis et in modum silvæ condensæ. [1] Dumque non possent equestres ingredi præ multitudine lancearum, percusserunt exteriores & perforaverunt plures lanceis suis. Sed et pedestres nostri sagittabant eos, et quidem allatis rotundis lapidibus, (quorum erat ibi multitudo copiosa,) lapidabant eos. Et sic multis interfectis & aliis attonitis, qui in extrema parte circulorum extiterant, recurvabantur in alios reliqui exteriores, & ingressi sunt equestres vastantes omnia. Corrueruntque ex Scottis in die illa (præter submersos multos, quorum nescitur numerus) & præter quasi XX^ti equestres, quinquaginta millia peditum numeratorum. Erat autem Scottorum excercitus numeratus, ut dicebant, qui capti sunt, quasi mille equestres armati, & peditum quasi trecenta millia. Salvavitque Dominus nostros, nec cecidit homo valoris in omni [2] prœlio, nisi solus magister miliciæ templi, qui insequendo fugientes in quodam lacu interceptus est et occisus.

Obtenta, ut dictum est, [3] à Scottis" victoria, processerunt aliqui ex comitibus nostris, insequente postmodum Rege, usque ad sanctum Andream & villam sancti Johannis vastantes omnia. Nec erat ex Scottis qui resisteret, vel inveniretur ab eis. Diverteruntque nostri per medium forestæ de Selkyrke usque castellum

1 Cumque T. 2 Populo, T. 3 *Desunt in T.*

A.D. 1298. de Aree, & invenerunt illud vacuum & incensum. [1] Audito enim adventu regis, fugit à facie ejus Robertus de Bruse junior, & incendit illud castrum quod tenuerat. Cumque fuisset voluntatis regiæ, ut tunc Gallwalliam ingrederetur, deficiente tamen pane, defecit & propositum ejus. Non enim venerant naves quas credebat, & per XV dies erat in castris fames valida. Reversique sunt per medium vallis Anandiæ, et redditum est Regi castellum de Lohmaban, datis vita & membris hiis qui tenuerunt illud. Interim veniebat ex Hibernia quidam nobilis, [2] Thomas Byseth, & in auxilium Scottorum, ut communiter dicebatur. Qui cum applicuisset in insula de Aree, & se dedissent ei incolæ illius, audissetque ab incolis, regem nostrum belli obtinuisse victoriam, misit ad eum nuncios, dicens, se venisse in auxilium ejus, et adquisisse jam nomine ipsius eandem insulam de Aree, quam sibi et heredibus suis ab ipso rege petiit perpetuis temporibus possidendam, acceptavitque rex mittentis factum, & petitionem, quam fecerat, absque consilio comitum confirmavit. Quod audientes comites, s. Marescallus & Herfordensis, admirati sunt, eo quod promiserat, se nihil novi facturum absque eorum assensu & consilio. Et cum esset Rex apud Karliolum, petierunt à rege repatriandi licentiam, [3] alligantes jacturam maximam & fatigationem hominum et equorum, recesseruntque sic, et remansit ibidem rex cum magnatibus plurimis, tenuitque parliamentum suum [4] juxta octavas beatæ virginis, et assignavit et dedit in spe magnatibus suis terras multas magnatorum regni Scociæ, scilicet

1 Auditoque adv. *T.* 2 Thomas sc. Biseth, *T.* 3 *Sic.* 4 Infra *T.*

co-

comitatus comitibus et baronias baronibus: vallem tamen Anandiæ [1] nec [2] Galualiam, et quosdam comitatus nemini assignavit. Sed, ut dicitur, ex causa distulit ne excandescerent Comites qui paulo ante recesserant, nec [3] sortiti partem inter pares suos. Quo facto, reversus est rex usque Dunelmum, volens iter suum dirigere ad partes australes. Sed accepto nuncio, quod [4] coadmearent se Scotti, reversus est, et fere usque natale moratus apud Tinemowe. Natale vero apud [5] Cothyngham juxta Beverlacum.

A. D. 1298.

Post peracta solenniter Christi natalicia, transivit rex Humbriam, tendens Londoniis per modicas dietas, tenuitque ibidem parliamentum suum in principio Quadragesimæ, ubi per prædictos comites, Marescallum scilicet & Herfordensem, facta est contentio magna super confirmatione magnæ chartæ, quam innovare & perficere multociens rex ipse promiserat. Distulitque respondere rex in dies plurimos, & variantia verba componebat. Tandem vero cum urgeretur à multis, dixit, se respondere debere in crastinum. Et facto mane, recessit ab urbe latenter. Quod cum audissent, comites insecuti sunt eum [6] in multitudine magna, causantes recessum & certæ præfixionis quasi enervatum responsum. Quibus rex ait, *certe, charissimi mei, aër civitatis corruptus nocuit nobis, & ideo recessimus, ut, aëre mutato, saltem in modico recreemur. Sed redite ad urbem, et accipietis responsum à consilio nostro.* Qui cum abissent, audierunt responsum non acceptabile quidem sed variabile. Articulos enim, quos ipsi petierant, sic

c

1 *F.* necnon. *Et tamen* n *in MS. &* nec *in T.* 2 Galewayam, *T.* 3 Sortiti sunt part. *T.* 4 *Sic. F.* coadunarent. *In T.* adjunarent. 5 Cottenham *T.* 6 Cum *T.*

con-

A. D. 1298. confirmaverat Rex, ut in fine adjiceret, *salvo jure coronæ nostræ.* Quod auditum displicuit, & recesserunt ad propria impacati. Consiliarii autem Regis, timentes sedicionem populi, tradiderunt utrasque chartas sic resignatas vicecomitibus Londoniensibus, ut in publico legerentur. Factumque est sic, in [1]semiterio Sancti Pauli congregato populo [2]numeroso; [3]dumque viderentur inprimis chartæ sic consignatæ, benedixerunt Dominum & Regem, sed, audito fine captiose, confestim improperantes, maledictionem pro benedictione intulerunt. Dissolutumque est consilium, et comites nostri, ut convenirent iterato in quindenam Paschæ, ante eorum recessum, diem receperunt. In quo quidem colloquio Londoniis celebrato, Rex quasi omnia petita concessit, & votis eorum paruit. Compromiserunt que, quantum ad equitacionem forestarum in omni regno Angliæ, in tres episcopos, tres comites & tres barones, [4]ut ipsi, Dominum habentes præ oculis, forestas equitari facerent, & dubia emergentia secundum [5]Dominum & justiciam dirimerentur & declararentur.

T

A. D. 1299. Anno Domini M CC nonagesimo nono, in festo translationis Sancti Thomæ martiris, venerunt ad regem Cantuariæ nuncii à Domino papa missi, episcopus S. Wyncianus & alii quidam literati & parsonæ solempnes, qui scilicet episcopus, homo valde literatus et eloquens, coram ipso rege & omni populo sicut prius in Francia, sic et modo in Anglia, ordinacionem Domini papæ, inter ipsos Reges, Franciæ s.et Angliæ, dudum editam, declaravit, dicens, inter cetera: *Quod ad honorem Dei,*

---

1 *Sic.* Cœmeterio *T.* 2 Universo; *T.* 3 Cumque *T.* 4 Quod *T.* 5 Deum *T.*

et

A. D. 1299.

et ad exaltacionem ecclesiæ suæ sanctæ, et ut omnes subditi optata pace fruerentur, ordinaverat Dominus papa sic, Quod rex Anglorum sororem regis Francorum solenniter duceret in uxorem, & hoc in Augusto. Et ne dicerent aliqui, hoc forte non esse permittibile, eo quod se linea consanguinitatis contingebant, respondit, *hoc ex dispensatione Domini papæ, qui omnem inter eos consanguinitatem extinxerat, pro bono pacis et certa scientia processisse*: adjecitque, *quod filius regis, quem ipse papa Dominum regni Scottorum perpetuis temporibus constituerat, pro se scilicet & heredibus suis imperpetuum, filiam regis Francorum, cum ad annos pervenerit nubiles, similiter accipiat in uxorem.* Rogavitque regem, ex parte Domini papæ, ut Johannem Balliolensem, quondam regem Scociæ, custodiæ ipsius Domini papæ, et nuncio, quem ad hoc specialiter ordinaverat, episcopo s. de Cawmbrey, liberaret, et hoc non in Anglia, sed in partibus transmarinis duceretur & liberaretur ei. Quod et factum est, adjunxitque ex parte papæ, rogans, ut [2] filiorum [3] dicti Johannis Ballioli dignaretur ipse Dominus rex dare & concedere terras, quas tenuerat pater ejus in Anglia, sed prolongatum est hoc. Discurrebant [4] enim ex tunc inter Reges & regna sollempnes nuncii, et quæ ad tantam solempnitatem pertinebant, sumptuosissime parabantur, factaque est ipsa matrimonialis solempnitas Londoniis, in ipso die Jovis, infra octavas nativitatis

"[1] *Eodem anno obiit Dominus Johannes de Bulmer miles strenuus & vicinus optimus* XIII *Kal Marcii, et sepultus est apud* * *nos coram altare sancti Johannis Baptistæ.*"

* i. e. apud Gisborn, *manu Jacobi Tyrrelli.*

1 *Desunt T.* 2 *L.* filio, *cum T.* 3 Prædicti *T.* 4 Autem *pro* enim *in T.*

A. D. 1299. beatæ virginis, congaudentibus optimatibus cunctis & lætante populo utriusque terræ.

In festo sancti Martini in yeme tenuit rex parliamentum apud Eborum, et inde profectus est cum excercitu, volens infringere obsidionem Scottorum circa castellum de Strivelin, cumq; venissent apud Barwick, disponens ulterius proficisci, causabantur magnates inoportunitatem temporis brumalis, adjicientes, confirmationem chartarum prædictarum in [1] suis articulis non esse observatam, nec se velle in vanum laborare; nisi rex ipse promissa adimpleret; & sic reversi sunt, accepto tamen à Rege, quod Londoniis comparerent in principio XL^mæ^. Rex vero post celebratum natale ibidem, profectus est, et tenuit parliamentum suum apud Westmonasterium Londoniis in sequenti XL^ma^. ubi confirmationes prædictarum chartarum renovavit, et statuta fecit super eisdem, cum aliis contentis plurimis. Ipsa autem statuta, ibidem edita, sic incipiunt: Pur ceo ke les poinz de la grant chartre de francheses &c.

Eodem anno obiit Henricus de Newerk, Eborum Archiepiscopus, in die Assumptionis, cui successit Thomas de Corebryg in crastino sancti Martini electus, et in curia papæ confirmatus eodem anno.

Eodem anno infra natalis solempnia prohibuit rex omnem monetam alienigenam in terra sua, ne ulterius pro sterlingo curreret. Marcatores enim alienigenæ in [2] Angliam monetas plurimas & pessimi metalli, pollardorum, crocardorum, Scaldingorum, Brabantium, aquilarum, leoninarum, dormientium, & aliorum diversorum nominum. Erantque omnes monetæ albæ prætendentes argentum, et erant artificialiter compositæ de argento, cupro & sulphure, nec erat in IIII^or^.

1 Ejus *T.* 2 *Subintellige*, intulerant.

ex

ex eis vel V pondus unius denarii argentei. [1] Et ex præcepto regis currebant duo ex eis pro ſterlingo uſque ad Paſcha, eratque peſſimum ſeculum pro vili moneta, et fiebant commutationes plurimæ in emptione & vendicione rerum. In paſchate vero ſequenti prohibuit rex ipſas monetas ex toto, et tenuit excambium in locis plurimis, dabanturque ex eis pro uno ſterlingo V vel VI. Nec curabant [2] ex eis" homines propter vilitatem monetæ. Et tamen infra annum revolutum, poſtquam experimento didicerant homines artem purgandi metallum cum plumbo, liquefacto cum eo in igne, valebant [3] duo ſterlingum, juxta verbum Catonis: A. D. 1299.

Quod vile est charum, quod charum vile putato,

fiebantque multi divites per excambium, qui monetam illam emerant in tempore vilitatis. Et poſtea rex fecit inquiri de talibus, qui abſque ſpeciali licentia excambium fecerant & taliter mercati fuerant, & mulctavit eos pecunia magna.

Anno Domini M° CCC^mo^. rex congregato excercitu profectus eſt in Scociam [4] circa feſtum beati Johannis Baptiſtæ, ubi initis treugis uſque ſequens pentecoſten reverſus eſt poſt tempus modicum ad partes auſtrales, tenuitque parliamentum ſuum in ſequenti Quadrageſima apud Stanfordiam, et monebantur proceres de equitatura foreſtæ non dum completa, & in locis aliquibus non dum incepta. Cumque orirentur verba, et à multis fierent comminationes occultæ, timuit rex, et iratus animo lenibus blandiſque ſermonibus delinivit, promiſitque et plus ſolito tenuit equitaturam foreſtæ eodem anno fieri debere, & ita factum eſt. A. D. 1300.

1 Sed præcepit Rex, ut currerent duo ex eis *T.* 2 *Deſunt in T.* 3 Duo Pollardi denarium, juxta *T.* 4 Circiter *T.*

A. D. 1300. Eodem anno Dominus papa Bonifacius literas suas direxit Domino Regi Angliæ pro Scottis & regno Scottorum, conceptas in hæc verba: *Bonifac.* &c. [1]*Clarissimo in Christo Edwardo, regi Angliæ illustri, Salutem & benedictionem. Continui fili et longi jam temporis spatio magistra nos rerum experientia docuit, qualiter erga Romanam matrem ecclesiam, quæ te gerit in visceribus charitatis, regiæ devotionis affectus exuberat, reverentiæ zelus viget, quodque promptus es, et sedis ejusdem votis obtemperans beneplacitis acquiescis; quamobrem firmam spem gerimus, plenamque fiduciam obtinemus, quod regalis sublimitas verba nostra benigne recipiat, diligenter intelligat, efficaciter prosequatur. Ad celsitudinem regiam potuit pervenisse, & in tuo libro memoriæ nequaquam ambigimus contineri, qualiter ab antiquis temporibus regnum Scociæ pleno jure pertinuit, et ad huc pertinere dinoscitur, ad ecclesiam supradictam, quodque illud, sicut à progenitoribus tuis accepimus regni Angliæ regibus, tibi feudale non extitit nec existit. Qualiter et claræ memoriæ Henricus, rex Angliæ, pater tuus, tempore discordiæ & guerræ, inter ipsum & quondam Simonem de monte forti, suosque fautores & complices, suscitatæ, à recordandæ memoriæ Alexandro, Rege ejusdem Scociæ ac ipsius Henrici genero, auxilium sibi petiit exhiberi, et ne hujusmodi auxilium in re cujuslibet subjectionis aut debiti petitum seu præstitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scociæ suas patentes duxit literas concedendas, per eas firmiter recognoscens, prædictum auxilium se recepisse vel se recepturum duntaxat de gratia speciali. Præterea, cum successu temporis præfati regis Scociæ tui sororii tunc viventis in tuæ coronationis solempniis habere præsentiam voluisti, sibi per tuas patentes literas cavisti, quod in ipsis solempniis ejus habere*

1 F. chariſſimo.

bere præsentiam non ex debito sed ex gratia intendebas. Et cum etiam rex ipse pro Tyndala & Penreth, in regno [1] *suo Angliæ positis, se ad tuam præsentiam personaliter contulisset, tibi fidelitatem debitam impensurus, quod in præstatione fidelitatis hujusmodi, multis præsentibus, vivæ vocis oraculo publice declaravit, quod pro terris eisdem sitis tantum in Anglia* [2] *novt rex Scociæ, neque pro Scottorum regno ipse tibi fidelitatem præstare seu facere aliquatenus non debebat, utpote tibi penitus non subjectus, tuque sic oblatam fidelitatem debitam admisisti. A tua quoque creditur non excidisse memoria, qualiter, eodem rege Scociæ sublato de medio, quadam Margareta puella nepta tua, tunc minoris ætatis, herede sibi relicta, non ad te, velut ad dominum regem, pervenit custodia memorata, sed certi ejusdem regni proceres ad ejus electi custodiam extiterunt, quodque postmodum dispensatione ab apostolica sede obtenta super matrimonio contrahendo inter dilectum filium nobilem virum Edwardum natum tuum & Margaretam prædictam dum viveret, si ad id procerum dicti regni accederet vel haberetur assensus, tu eisdem proceribus per tua scripta cavisse dinosceris, priusquam vellent hujusmodi matrimonio consentire, quod regnum ipsum penitus liberum, nullique subjectum, seu quovismodo submissum imperpetuum remaneret, quodque in pristinum seu talem statum restitueretur omnino, si ex hujusmodi matrimonio contrahendo liberos non extare contingeret, ac nomen et honorem & jus pariter retineret, tam in suis sibi servandis legibus & præficiendis officialibus dicti regni, quam parliamentis tenendis, in tractandis causis in ipso, & nullis ejus incolis extra illud ad judicium evocandis, et quod in tuis patentibus literis, inde confectis, hæc plenius et seriosius contineri noscuntur. Præfata insuper Margareta de præsenti luce subtracta, & tandem super successione dicti regni Scottorum sub-*

A. D. 1300.

1 F. tuo. 2 *Id est*, non ut. *Conjeceram*, vovit.

orta

A. D. 1300. *orta dissentionis materia inter partes ipsius regni, proceres, sibi metuentes dictoque regno posse occasione hujusmodi prejudicium generari, non aliter ad tuam presentiam extra ipsius limites venire voluerunt, nisi per te patenti scripto caveretur eisdem, quod id non fiebat ex debito, sed ex gratia speciali, quod nullum exinde ipsius regni libertatibus posset dispendium imminere. Et licet, ut dicitur, super statu ejusdem regni Scocie, ac ejus prius habita libertate, regno ipso tunc carente presidio defensorum, per ipsius regni proceres tunc velut acephalos, et Ducis vel auriga suffragium non habentes, sive per ipsum tui prefati regni regimen, licet indebite diceris comisisse, contra morem solitum aliqua fuerint hactenus innovata, ea tamen, utpote per vim et metum, qui cadere poterant in constantem, elicita, nequaquam debent de jure subsistere, aut in ejusdem regni prejudicium generari.* Ceterum nullatenus nobis venit in dubium, quin potius certi sumus, quod cum apostolice sedis precellens authoritas per suas literas in Anglie ac Scottorum regnis vel alicui legationis emittit officium exequendum, vel pro quali tanquam rationabile reputat, decime solutionem inducit, hujusmodi apostolice litere ad prefata Scocie regnum se aliquatenus non extendunt, speciali predicte sedis privilegio Scotis indulto penitus obsistente, pro ut tempore felicis recordationis Adriani pape, predecessoris nostri, tunc sancti Adriani Diaconi cardinalis, & per ipsius sedis literas simul in regnis ipsis legati, cujus familiaris tunc eramus, contigit evidenter. Nam legatus ipse ad prefatum regnum Scottorum aliquatenus emissus non extitit, donec per literas apostolicas specialis sibi legationis fuit commissum officium in eodem. Preterea nosse potest regia celsitudo, qualiter regnum ipsum per beati Petri Apostoli venerandas reliquias, non sine superni dono muneris, [1] grando dono adquisicino & conversum

1 F. grande donum adquisivit.

ex-

titit ad fidei catholicæ unitatem, qualiter et antiquis temporibus Eborum archiepiscopus, qui tunc erat, mota per eum, super jure metropolitano, adversus prælatos Scottorum oratione iniqua, antiquitus dictum est commemorat, Memento quod sumus tui &c. Quæ inde sequuntur silentio relinquimus, pro se sententiam obtinere nequivit. Quamvis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt (ex quibus et ad hæc tibi scribenda monemur) prætereat calamus, ne inde forsitan sensibus regiis tædium generetur, hoc profecto, fili chariss. infra claustra pectoris considerare te convenit & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scottorum prælibatum ad præfatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi non licet nec licuit, in ipsius ecclesiæ ac multorum præjudicium, per violentiam subjugare tuæque subjicere dicioni. Cum autem, sicut habet fide digna, & nostris jam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus divulgatur, tu, præmissa, ut debueras, non attendens, neque debita consideratione discutiens, & ad occupandum & subjugandum dicioni regiæ regnum ipsum, tunc regis auxilio destitutum, vehementer aspirans, et tandem ad id exercens tuæ potentiæ vires, venerabilibus fratribus nostris, Roberto Glasguensi & Marco Sodoreng' episcopis, & non nullis clericis, & aliis personis ecclesiasticis dicti regni, ut dicitur, captis, & carceralibus vinculis traditis, quorum aliquos, sicut asseritur, squalor carceris violenter extinxit, ac & occupatis castris, &, prout fertur, monasteriis, aliisque religiosis locis quampluribus, dirutis seu destructis, ac dampnis gravibus ejusdem regni habitatoribus irrogatis, in ejusdem regni partibus officiales regios posuisti, qui prælatos ceterosque clericos & ecclesiasticos, ac et seculares dicti regni personas multimodis perturbare molestiis, & afflictionibus variis & diversis impetere non verentur, in Divinæ majestatis offensam, sedis memoratæ A. D. 1300.

con-

A. D. 1300. *contemptum, regis salutis & famæ dispendium, juris injuriam & grave scandalum fidelium populorum, regalem itaque magnificentiam rogamus & hortamur attente, at et obsecramus in eo, qui est omnium vera salus, quatenus soleter attendens, quod, ex debito pastoralis officii, nostris humeris incumbentis, ad conservanda & gubernanda sollicite bona jura tenemur, quæ hujusmodi ecclesiæ prædictæ debentur, quod homini plus quam Deo deferre non possumus nec debemus, prædictos episcopos, clericos & personas ecclesiasticas, quos adhuc carcer regius tenet inclusos, pro divina & apostolicæ sedis ac nostra reverentia, sublato difficultatis dilationisque objectu, benigne restitui facias pristinæ libertati, dictosque officiales de regno Scotiæ revoces memorato. Sic te in hiis, prout speramus & cupimus, promptis & efficacibus studiis habiturus, ut apud cœlestem regem pro minimis gaudia* [1] *repentlentur, non immerito reddaris gratiosior acceptiorque habearis, &, præter laudis humanæ præconium tibi proinde proventurum, apostolicæ sedis favorem & gratiam possis uberius promereri. Si vero in eodem regno Scottorum, vel aliqua ejus parte, jus aliquod habere te asseris, volumus per tuos procuratores & nuncios ad hoc specialiter constitutos, cum omnibus juribus & munimentis tuis, hujusmodi negocium contingentibus, infra* VI *menses, à recepcione præsentium numerandos, ad nostram præsentiam mittere non* [2] *amittas, cum parati sumus tibi, tanquam dilecto filio, plene super præmissis exhibere justiciæ complementum, et jura, si quæ habes, inviolabiliter observare. Nos enim nihilominus ex nunc lites, rationes & controversias quaslibet, inter te dictumque regnum Scottorum, ac prælatos & clericos & personas seculares ejusdem subortas, et quæ possunt imposterum ex quibusvis vel ex causis præteritis exoriri, totumque negocium prædictum contingens, aut aliquod eorundem, ad conjunctionem & de-*

1 *F.* rependantur. 2 *Sic. F.* omittas.

ter-

terminationem sedis ejusdem præsentium tenore reducimus et etiam reservamus, decernentes irritum & inane, si secus scienter vel ignoranter à quoquam in hac parte contigerit attemptari. Dat. Anagniæ V Kal. Julii, pontificatus nostri quinto. A. D. 1300.

Rex acceptis hujusmodi literis apostolicis, convocavit consilium Lincolniæ, et, deliberato consilio, respondit sic: *Altissimus, inspector cordium, nostræ scrinio memoriæ indelibili stilo novit inscribi, quod antecessores & progenitores nostri, reges Angliæ, jure superiori & directo dominio ab antiquissimis retro temporibus regno Scociæ, [1] & ipsius regibus & temporalibus, & annexis eisdem præfuerunt, & ab eisdem regibus pro regno Scotiæ, & ejusdem regni proceribus, à quibus habere volebant, legalia homagia & fidelitatis juramenta receperunt. Nos juris & dominii possessionem continuantes hujusmodi, pro tempore nostro eadem tam à rege Scottorum, quam ab ipsis regni proceribus [2] recepimus. Quinimmo tanta juris & dominii prærogativa super regnum Scociæ et ejusdem regem gaudebant, quod regnum ipsum fidelibus suis conferebant, reges [3] & ex caussis justis amovebant, & constituerunt sub se loco ipsorum alios regnaturos, quæ proculdubio notoria fuisse et esse creduntur apud omnes, licet aliud forsan paternis vestris auribus per pacis æmulos & rebellionis filios fuerit falsa insinuacione suggestum, à quorum machinosis & imaginariis figmentis ut vestræ sanctitatis oculus avertatur suppliciter quæsumus, & paternam [4] excellentiam devotis affectibus exoramus, ut, brevitatis causa, gestis anteriorum temporum salvis, quædam exempli causa tangamus. Edwardus, dictus senior, filius [5] Chisodi regis Angliæ, Scotorum, Umbrorum & Stregeval-*

Author hujus epistolæ G. Rishanger. Baleus 377. in marg.

Hîc multa desunt de Bruto & Arthuro in marg.

---

1 Et omnibus ipsius *T.* 2 Recepimus *T.* 3 Etiam *T.* 4 Clementiam et excellentiam devotis *T.* 5 *Sic etiam T.* L. Alfredi.

A. D. 1300. *lorum reges sibi, tanquam superiori Domino, subjectos habuit & submissos. Adelstanus, rex Angliæ, Constantinum[1] regem sub se regnaturum constituit, dicens, gloriosius esse regem facere, quam[2] regem esse. Et est in memoria, quod idem Adelstanus, intercedente sancto Johanne de Beverlaco, quondam archiepiscopo Eborum, Scottos, rebellantes ei, dimicavit, qui gratias Deo devote agens, Dominum exoravit, petens, ut, interveniente[3] sancto Johanne, ei aliquod signum evidens ostenderetur, quo tam succedentes quam præsentes cognoscere possent, Scottos Anglorum regno jure subjugari, & videns quosdam scopulos juxta quendam[4] locum, dictum Dumber, in Scocia[5] præminere, extracto gladio de vagina percussit in silicem, qui lapis ad ictum gladii, Dei virtute agente, ita cavatur, ut mensura ulna longitudini possit coaptari, et hujus rei hactenus evidens signum apparet, et in Beverlacensi ecclesia in legenda beati Johannis quasi singulis hebdomadibus per annum, ad laudem & honorem sancti Johannis, pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia, quam in Scocia, usque in præsentem diem. Item Constantinus rex Scottorum & Eugenius rex Cumbrorum, ad prædictum regem Angl Adelstanum, post aliquam dissentionem inter eos habitam, venientes, se cum suis regnis, eidem Adelstano[6] dedidere, cujus facti gratia filium Constantini ipse Adelstanus de sacro fonte suscepit. Item Edredo, regi Angliæ, Scoti sine bello se subdiderunt; & eidem regi Edredo, tanquam Domino, fidelitatem juraverunt. Item cum Edgarus, rex Angliæ, regem Scottorum[7] Kynadum, & Cumbrorum Malcolinum,[8] regemque plurimarum Insularum Malcum, aliosque V subregulos subjugasset, & remigando per fluvium de[9] Lee in quadam navi pro-*

1 Regem Scottorum sub *T.* 2 Rex *T.* 3 Beato *T.* 4 Locum Dunbar *T.* 5 Præeminere, *T.* 6 Dederunt, *T.* 7 Kimandium, *T.* 8 Regesque *T.* 9 *Sic corrigitur in MS.*

An-

pe proram sedisset, fertur, ipsum dixisse, successores suos posse gloriari, se reges Anglorum esse, cum tanta [1] *honorum prærogativa fruerentur, quod subjectam haberent tot regum potentiam. Post dictum Edgarum, successive successerunt reges Angliæ sanctus Edwardus martir,* [2] *Egelredus frater ejus, Edmundus dictus Tronsyde filius* [3] *Egelredi, &* [4] *Kiricus, qui eorum temporibus regnum Scociæ in sua subjectione pacifice tenuerunt; hoc duntaxat excepto, quod anno quinto decimo* [5] *Regis Kyrici prædicti, idem* [6] *Kyricus Scotiam rebellantem, expedicione illuc ducta, et regem Scotorum Malcolinum parvo subjecit negocio, subditusque est eidem prædictus Malcolinus. Quibus Haroldus filius* [7] *Knouti, & Herdeknutus frater* [8] *ejus unus post alium reges Angliæ successerunt, qui eis sic regnantibus sibi* [9] *in" subjectionem regni Scottorum pacifice habuerunt. Item sanctus Edwardus, rex Angliæ, regnum Scottorum dedit Malcolino, filio regis Cumbrorum, de se tenendum. Item Willelmus Bastardus, rex Angliæ, à Malcolino, rege Scottorum, tanquam à suo homine sibi subdito homagium cepit. Item Willelmo Rufo, regi Angliæ, prædictus Malcolinus, rex Scotorum, juramento fidelitatis subjectus fuit. Item prædictus Willelmus Donenaldum de regno Scotorum ex justis causis amovit, & loco ejus Dunkanum, filium Malcolini, regno Scottorum præfecit, et recepit ab eo fidelitatem & juramentum, dictoque Dunkano dolose perempto, dictus rex præfatum Donenaldum, qui iterum regnum Scotiæ invàserat, amovit ab eodem, et Edgarum, fi-* A. D. 1300.

Antea Hee, *quo modo etiam in T.* 1 Honoris *T.* 2 Ethelredus *T.* 3 Ethelrede, *T.* 4 Hiricius, *T.* *Malim*, Knutus. *Sic enim Chron. Sax. p.* 153. *sub anno* MXXXI. Her for Cnut cyng to Rome. ⁊ þy ylcan geare þa hi ham com he for to Scotlande. ⁊ Scotta cyng him to beah Mælcolm. ⁊ tregen oðre cyningas. Mælbæðe ⁊ Iehmarc. 5 Regni Hyricii prædicti, *T.* 6 Hyricius *T.* 7 Kanuti, & Hardekanutus *T.* 8 *Scilicet, Haroldi.* 9 *Abest T. rectius.*

A. D. 1300. *lium dicti Malcolini, regem Scottorum constituit, et eidem illud regnum donavit; cui successit Alexander, frater Edgari, consensu regis Angliæ Henrici primi, fratris dicti regis Willelmi Rufi. Item Matildi Imperatrici, filiæ & heredi regis Henrici prædicti, rex Scotorum David fecit homagium & fidelitatem. Item Stephano, regi Anglorum, Henricus, filius dicti regis David, homagium fecit. Item Willelmus, rex Scotiæ, pro regno Scociæ, & David filius suus, & comites & barones regni Scotiæ devenerunt homines Henrici, filii regis Angliæ Henrici* II^di^, *in crastino coronationis prædicti Henrici* [1]*filii Henrici*" II^di^, *patre vivente, & fidelitatem ei juraverunt contra omnes homines, salva fidelitate debita patri viventi. Anno vero vicesimo regni regis Henrici* II^di^ *prædicti, dictus Willelmus, rex Scotorum, rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum excercitu magno, & excercuit in populo stragem magnam, cui occurrentes milites comitatus Eborum apud Alnewycke, ipsum ceperunt, annoque sequenti, s.* XV°. *Kal. Martii, est idem Willelmus permissus* [2]*liber abire,* [3]*postea apud Eborum anno eodem,* VII *Kal. Septembris, idem Willelmus, rex Scotorum, de consensu prælatorum, comitum,* [4]*baronum, procerum et aliorum magnatum regni Scotiæ, Domino suo regi Angliæ, Henrico, filio Matildis imperatricis prædictæ, suis literis patentibus cavisse noscitur, quod ipse, & heredes & successores sui reges Scotiæ, episcopi* [5]*&" abbates, comites* [6]*&" barones, & alii homines regni Scotiæ, de quibus Dominus rex habere voluerit, facient regibus Angliæ homagium, fidelitatem & ligianciam, ut ligio Domino, contra omnem hominem. Item episcopi, comites & barones convencionaverunt (ut verbis ejusdem convencionis utamur) Domino regi Angliæ & Henrico filio prædictis, quod si Rex Scotiæ aliquo casu à fidelitate re-*

1 *Desunt in T.* 2 Libere *T.* 3 Postea vero apud *T.* 4 Et baronum, *T.* 5 *Deest in T.* 6 *Abest. T.*

gis

gis Angliæ & convencione prædicta recederet, ipsi cum Domino rege Angliæ tenebunt, sicut cum legio Domino suo contra regem Scotorum, quousque ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quam quidem compositionem felicis recordationis Gregorius papa IX^us^ *in diversis*[1] *rescriptis, regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandavit firmiter observari, continentibus etiam, inter cetera, quod Willelmus et Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Johanni & Henrico ligium homagium & fidelitatem fecerunt, quæ tenentur successores eorum comites & barones regni Scotiæ ipsis & suis successoribus exhibere. Et iterum, quod*[2] *cum" idem rex Scociæ homo ligius sit ipsius Henrici regis Angliæ, & eidem fidelitatis præstitit juramentum, quo se principaliter astrinxit, quod in ipsius regni & regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et papa Clemens scribens regi Angliæ pro Johanne, episcopo Sancti Andreæ, expulso ab episcopatu suo per regem Scotiæ, inter cetera rogavit, quod Willelmum, regem Scotiæ, moneret & induceret, &, si necesse fuerit, districtione regali, quæ ei præiminet, & concessa sua regiæ celsitudini potestate compelleret, ut dicto episcopo omnem rancorem remitteret, & episcopatum suum eum habere in pace permitteret. Et post convencionem prædictam in ecclesia sancti Petri Eborum coram prædictis regibus Angliæ & Scotiæ, & David*[3] *fratri suo, & universo populo, episcopi, comites et barones,*[4] *milites de terra regni Scotiæ juraverunt Domino regi Angliæ, & Henrico filio suo, et heredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem, sicut legiis dominis suis, et idem Willelmus, rex Scotiæ, ad mandatum regis Henrici prædicti, venit apud Northamtonam ad parliamentum Domini sui, adducens secum omnes episcopos, abbates, priores totius regni sui. Et venit etiam, ad ejusdem regis Angliæ man-*

A. D. 1300.

1 Scriptis, *T.* 2 *Omittit T.* 3 Fratre *T.* 4 Et milites *T.*

da-

A. D. 1300. *datum, in Normaniam. Et idem rex Willelmus post decessum regis Henrici, veniens Cantuariam, Ricardo, regi Angliæ, filio & heredi dicti Henrici, fecit homagium. Qui Richardo viam universæ carnis ingresso, præfatus Willelmus Johanni, regi Angliæ, fratri & heredi prædicti* [1] "*regis*" *Ricardi, extra civitatem Lincolniam super quendam montem in conspectu omnis populi fecit ei homagium, & juravit ei fidelitatem super crucem Huberti, tunc Cantuariensis Archiepiscopi, & eidem Johanni, tanquam Domino suo, per chartam suam concessit, quod Alexandrum filium suum sicut hominem ligium suum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quod idem Willelmus rex Scotorum & Alexander filius suus Henrico, filio regis Angliæ Johannis, tanquam ligio Domino, contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent, à quo quidem Willelmo, rege Scotiæ, postmodum, pro eo quod desponderat filiam suam Comiti Boloniæ, præter regis Johannis, Domini sui, assensum, pro transgressione &* [2] *temera præsumptione hujusmodi debitam satisfactionem accepit. Item Alexander, rex Scotorum, sororius noster, regi Angliæ Henrico, patri nostro, pro regno Scotiæ, & postea nobis homagium fecit. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius, & subsequenter per mortem Margaretæ, ejusdem regni Scotiæ reginæ & Dominæ neptis nostræ, episcopi, abbates, priores, comites, barones, proceres & ceteri nobiles & communitates totius regni Scotiæ ad nos, tanquam ad defensorem, ducem, aurigam, capitaneum & dominum capitalem ejusdem regni, sic vacantis, gratis & spontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de jure, jus* [3] *nostrum progenitorum & antecessorum nostrorum, ac possessionem superioris & directi dominii in regno eodem, & ipsius regni subjectionem ex certa*

---

1 *Abest T.* 2 Temeraria *T.* 3 Nostrorum *T.*

scien-

scientia pure, simpliciter & absolute recognoverunt, & præstitis nobis ab eis, tanquam superiori & directo Domino Scotiæ, debitis & consuetis fidelitatis juramentis, ac civitatibus, burgis, villis, castris, & ceteris mansionibus regni ejusdem in manu nostra traditis, ad custodiam ejusdem regni certos jure nostro regio officiales & ministros deputavimus, quibus ipsi tempore vacationis hujusmodi concorditer fuerant obedientes & intendentes [1] *regiis nostris præceptis & mandatis. Postmodum* [2] *etiam diversæ personæ, super successione in dictum regimen Scotiæ jure hereditario inter se contendentes, ad nos, tanquam ad superiorem Dominum regni Scotiæ, accesserunt, petentes, super successione regni prædicti sibi per nos exhiberi justiciæ complementum, volentes & expresse consentientes coram nobis, tanquam coram superiori & directo Domino, in omnibus ordinandis stare &* [3] *obtemperari, ac demum judicialiter propositis, & sufficienter auditis, rimatis, examinatis & diligenter intellectis partium juribus, finaliter, in præsentia omnium prælatorum et nobilium quasi totius regni Scotorum, & de voluntate & assensu expresso eorundem procedentes, Johannem de Baliolo debite præfecimus in regem Scotiæ, quem tunc in successione ejusdem regni heredem jura habere invenimus pociora. Qui quidem prælati, comites, barones, communitates, ac ceteri incolæ regni ipsius,* [4] *hujusmodi" sententiam nostram acceptaverunt et approbaverunt, et ipsum Johannem, de mandato nostro, virtute hujus judicii in regem suum admiserunt. ac idem Johannes, rex Scotiæ, pro regno suo prædicto nobis homagium debitum & consuetum fecit, & fidelitatis juramentum præstitit, & ex tunc, tam in parliamentis quam in consiliis nostris, tanquam noster subditus, sicut alii de regno nostro, interfuit, & nostris, tanquam Domini sui superioris, beneplacitis & man-*

A. D. 1300.

---

1 Regis nostri *T.* 2 Autem *T.* 3 Obtemperare, *T.*
4 *Deest in T.*

datis

A. D. 1300. *datis in omnibus obediens et intendens extitit, quousque idem Johannes rex Scotiæ, & prælati, comites & barones, nobiles, communitates ac ceteri incolæ majores regni ejusdem, ex præconcepta malitia, & prælocuta ac praeordinata proditione ([1] communicato consilio) cum tunc inimicis nostris capitalibus notoriis amicitias copularunt, & factiones, conspirationes & conjurationes in exheredationem nostram, & heredum nostrorum, ac regni nostri, contra debitum homagium suum, in crimine læsæ majestatis nequiter incidendo, fidelitatis juramentum inierunt cum eisdem. Verum cum præmissa, relatione et fama publica consentiente, ad aures nostras devenissent, volentes futuris periculis præcavere, quæ ex hiis & aliis possent nobis, regno nostro, & regni nostri incolis verisimiliter [2] provenire, pro assecuratione regni nostri, accessimus ad confinium regni utriusque, pluries mandantes eidem Johanni, tunc regi Scotiæ, ut ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet, super præmissis & aliis, assecurationis statum, tranquillitatem & pacem regni utriusque contingentibus, tractaturus. Qui, spretis mandatis nostris, in sua persistens perfidia, ad bellicos apparatus cum episcopis, prælatis, comitibus, baronibus regni Scotiæ, ac etiam aliis exteris conducticiis contra nos, regnum nostrum, & incolas regni nostri, hostiliter se convertens accinxit, et ad hostiles aggressus & incursus procedens, regnum nostrum invasit, & quasdam [3] villas regni nostri Angliæ per se & suos depradatus est, easque vastavit incendio, homines nostros interfecit, et (nonnullis nautis nostris per eos interemptis) naves hominum nostrorum regni nostri Angliæ comburi fecit, & evestigio aggredi, redditisque nobis homagio et fidelitate, tam pro se, quam pro aliis quibuscumque regni sui incolis, per literas Regis ejusdem, verba offensionum exprimentes, et, inter alia, [4] verbum*

1 Convocato *T.* 2 Pervenire, *T.* 3 Villas f. regni *T.* 4 Verba *T.*

diffi-

diffidentiæ continentes, comitatus nostros Northumbriæ, Cowmbriæ & Westmerlandiæ regni nostri Angliæ, congregato ingenti excercitu hostiliter per se & suos invasit, stragem innumeram hominum nostrorum, incendia monasteriorum, ecclesiarum & villarum inhumane perpetrando, & patriam undique depopulando, infantes in cunabulis, mulieres in puerperio decubantes, gladio trucidaverunt, &, quod auditu horrendum est, à nonnullis mulieribus mammillas atrociter absciderunt, parvos clericulos, primas tonsuras habentes & grammaticam addiscentes, ad numerum circiter ducentorum in scolis existentes, obstructis ostiis scolarum, igne supposito cremaverunt. [1]*Nos quoque cernentes, tot dampna, opprobria, facinora & injurias in exheredationem nostram, & destructionem populi nostri, prodicionaliter irrogari, nec valentes, ratione juramenti, quo ad servationem jurium coronæ regni nostri sumus astricti, præmissa facinora ulterius concelare, nec jura nostra relinquere indefensa, cum per leges ipsum Johannem, tunc regem Scociæ, nec gentem suam, nobis subditam, justificare possemus, nec ipsum regnum Scotiæ, quod à longissimis temporibus (sicut superius exprimitur) nobis & progenitoribus nostris feudale extitit,* [2] *ex causis præmissis, contra dictum Johannem, & gentem Scotiæ, vires potenciæ nostræ extendimus, prout de jure nobis licuit, & processimus contra ipsos, tanquam contra hostes nostros et proditores. Subjecto itaque regno Scotiæ, & jure proprietatis nostræ dicioni subdito, præfatus Johannes, quondam rex Scociæ, ipsum regnum Scotiæ, quatenus de facto tenuit, sponte, pure & absolute reddidit in manum nostram, prodiciones & scelera memorata coram nobis & proceribus regni nostri publice recognoscens. Quo peracto, prælati, comites, barones, nobiles & communitates regni Scotiæ, quos ad pacem nostram regiam suscepimus, subse-*

A. D. 1300.

1 Nosque cernentes, *T.* 2 In *pro* ex *in T.*

A. D. 1300. *quenter homagia & fidelitates nobis, tanquam immediato Domino & proprio ejusdem regni Scotiæ, fecerunt ac etiam præstiterunt,* [1] *ac redditis nobis ejusdem regni civitatibus, villis* [2] *ac castris, municionibus, ac ceteris locis omnibus ad dictum* [3] *regem spectantibus, officiales nostros & ministros ad regimen ejusdem regni Scotiæ præfecimus jure nostro. Cumque jure pleni dominii in* [4] *possessionem ejusdem regni existere* [5] *dinoscamus,* [6] *omittere non possumus nec debemus, quin insolentiam subditorum nostrorum rebellium, si quos invenerimus, praeminentia regia, prout expedire viderimus, reprimamus. Quia vero ex præmissis & aliis constat evidenter, et notorium extitit, quod prælibatum regnum Scotiæ, tam ratione possessionis quam proprietatis, ad nos pertinet pleno jure, nec quicquam fecerimus vel caverimus scripto vel facto, sicuti nec possemus, per quæ juri* [7] *aut possessioni prædictis debeat aliqualiter derogari, sanctitati vestræ humiliter supplicamus, quatenus, præmissa provida meditacione pensantes, ex illis* [8] *vestrum motum animi dignemini informare, suggestionibus contrariis æmulorum in hac parte vobis factis, si placet, aurem nequaquam* [9] *adhibendo, quinimo statum nostrum, & jura nostra regia supradicta habere velitis, si placet, promptis affectibus commendata.*

Magnates regni Angliæ, ad instantiam Domini regis, scripserunt Domino papæ sic: [10] *Sancta Romana mater ecclesia, per cujus ministerium fides catholica gubernatur, in suis actibus cum ea, sicut firmiter credimus & tenemus, maturitate procedit, quod nulli præjudicare, sed singulorum jura, non minus in aliis quam in seipsa, tanquam mater alma,* [11] *conservari velit illæsa. Sane convocato nuper per serenis-*

1 Ac etiam redditis *T.* 2 Et *T.* 3 Regnum *T.* 4 Possessione *T.* 5 Dinoscatur, *T.* *F.* dinoscamur. 6 Committere, *T.* 7 Et *T.* 8 Vestri *T.* 9 Exhibendo, *T.* 10 Sacrosancta *T.* 11 Conservare *T.*

si-

ſimum Dominum noſtrum Edwardum, Dei gratia regem Angliæ illuſtrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem Dominus noſter quaſdam literas apoſtolicas, quas ſuper certis negociis, condicionem et ſtatum regni Scotiæ [1] *tangentibus, ex parte noſtra receperat, in medio exhiberi ac ſerioſe nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentius intellectis, tam* [2] *in" ſenſibus noſtris admiranda, quam hactenus inaudita in eis audivimus contineri. Scimus enim, pater ſanctiſſime, & notorium eſt in partibus Angliæ ac nonnullis aliis locis non ignotum, quod à prima inſtitutione regni Angliæ reges ejuſdem regni, tam temporibus Britonum quam Anglorum, ſuperius & directum Dominium regni Scotiæ habuerunt, & in poſſeſſione vel quaſi ſuperioritatis & directi Dominii ipſius regni Scociæ ſucceſſivis temporibus extiterunt, nec ullis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet quovis jure ad eccleſiam ſupradictam, quinimo idem regnum Scotiæ progenitoribus prædicti Domini noſtri regis Angliæ atque ſibi feodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum et regnum aliis quam regibus Angliæ ſubfuerunt vel ſubici conſueverunt. Neque reges Angliæ ſuper juribus ſuis in regno prædicto, aut aliis ſuis temporalibus, coram aliquo judice eccleſiaſtico vel ſeculari, ex praeminentia ſtatus ſuæ regiæ dignitatis & conſuetudinis, cunctis temporibus irrefragabiliter obſervata, reſponderunt aut reſpondere debebant, unde (habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper contentis, in literis veſtris memoratis) communis, concors & unanimis omnium noſtrûm & ſingulorum conſenſus fuit, eſt et erit, inconcuſſe, Deo propicio, in futurum, quod præfatus Dominus noſter rex ſuper juribus regni ſui Scotiæ cum aliis ſuis temporalibus nullatenus reſpondeat judicialiter coram vobis, nec judicium ſubeat quoquomodo, aut jura ſua prædicta in du-*

A. D. 1300.

1 Contingentibus, *T.* 2 *Omittit T.*

A. D. 1300. *bium*[1] *quovis deducat. Nec ad præsentiam vestram procuratores aut nuncios ad hoc*[2] *mittet, præcipue cum præmissa cederent manifeste in exheredacionem juris coronæ regni Angliæ & regiæ dignitatis, ac subversionem status ejusdem regni notoriam, nec non in præjudicium libertatis, consuetudinum et legum paternarum, ad quarum observacionem & defencionem, ex debito præstiti juramenti, astringimur, et quæ manu tenebimus toto posse, totisque viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, aut aliqualiter permittemus, sicut nec possumus nec debemus, præmissa jam insolita, indebita, præjudicialia & alia inaudita prælibatum Dominum*[3] *nostrum,*[4] *etiam si vellet, facere seu quomodolibet attemptare. Quocirca sanctitati vestræ reverenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem*[5] *Dominum" nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum se exhibet, et Romanæ ecclesiæ devotum, jura sua & libertates, consuetudines & leges*[6] *prædict' absque diminucione & inquietudine pacifice possidere, ac*[7] *illa" illibata persistere benignius permittatis. In cujus rei testimonium sigilla nostra, tam pro nobis quam pro tota communitate prædicti regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Dat. & acta apud Lincolniam anno Domini* M°. CCC°.

Eodem anno orta est execrabilis dissensio[8] inter Dominum Anthonium Dunelmensem episcopum & Ri-

1 Quæstionis *corrigitur in T. quum jam antea* quovis *legeretur.* 2 Mittat, *T.* 3 Regem *pro* nostrum *in T.* 4 Et si *T.* 5 *Deest in T.* 6 Prædictas *T.* 7 *Deest in T.* 8 *Ea omnia, quæ ad dissensionem hanc spectant, paucissimis verbis concepta sunt in T. hoc scilicet pacto*: Eodem anno orta est dissentio inter Dominum Antonium Dunelmensem Episcopum et Ricardum de Hoton priorem et monachos Dunelmenses, eo quod episcopus in visitatione capitulari Dunelm' retinuit de consilio milites & clericos Sæculares quam plurimos, & præcepit ut interessent suæ visitationi, quod displicuit priori & monachis prædictis.

car-

cardum de Hotoñ priorem & monachos Dunelmenses, sub forma, quæ sequitur. Episcopus enim, missis literis suis pro visitatione capituli facienda, admissus est in crastino ascentionis Dominicæ, factoque brevi sermone per eundem episcopum, cujus erat thema, *visitatio tua custodivit spiritum meum*, recesserunt missi quidem seculares, sed remanserunt cum eo quamplurimi. Habebat enim secum episcopum Jubileum, qui ab ejus episcopatu per Sarasenos expulsus morabatur cum eo, cum equituris sex, curam spiritualitatis in parte agens, eo quod Dominus episcopus non celebraret ordines nisi forte loricatus. Remanserunt etiam cum eo milites & clerici numerosi. Quod videns ipse prior, ait episcopo: *Non displiciat vobis, pater, quia cum instantia rogant fratres omnes, quod, more prædecessorum vestrorum antiquorum patrum episcoporum Dunelmensium procedentes, placeat vobis aliquos ex fratribus, tanquam spirituales ministros, admittere ad officium visitationis vestræ exercendum. Non enim condecet nec expedit, imo etiam præjudicaretur nobis & privilegiis nostris, si tot clerici & laici remanentes essent scrutatores singulorum.* Qui episcopus: *Sede, prior, & pro certo intellige, quod omnes istos, qui de consilio nostro sunt, nobiscum habere volumus in præsenti.* Adduxerat enim secum magistrum Johannem de Lacy, & magistrum Reginaldum de Braundun famosos advocatos, & quosdam alios nominatos, volens & disponens mirabilia facere; propter quod monachi, sentientes se sic in primordiis injuste prægravari, lecto procuratorio, statim appellarunt ad curiam Eborum, & ad tuicionem sedis ejusdem, et in supplementum justitiæ curiam Romanam, & sic appellatione muniti recesserunt omnes, remansitque solus episcopus cum consilio suo, statimque fecit peremptorie citari priorem

A. D. 1300.

A. D. 1300. rem & certas personas de conventu, quod in crastino comparerent in eadem ecclesia, s. super hujusmodi contemptu responsuri. Et quia vocati non comparuerunt in crastinum, deposuit ipsum priorem, & excommunicavit fratres, qui in observantiis regularibus obedirent eidem: præcepitque monachis, ut alium cum festinatione eligerent. Et quia distulerant hoc facere hæsitantes, arctavit eos in victum, non permittens per portas urbis quicquam inferre ad eos, nec ipsos ingredi, nec aliis patebat ingressus. Cum in arcto sic positi essent, & quia deficerent victualia, timentes fieri pejora prioribus, processerunt & elegerunt contra morem quasi major pars quendam Henricum de Luceby, qui fuit familiaris episcopo, eo quod sperabant episcopum posse placari per eum. Qui præsentatus episcopo, absque difficultate admissus est, sed cum installari debuisset, invenit Ricardum priorem in stallo suo reclamantem ut prius & appellantem. At illi episcopales et quidam falsi fratres appositis manibus extraxerunt Christum Domini de loco suo, tradentes custodiæ, & demum recludentes eum in horrendo carceris ergastulo, primo quidem infra septa monasterii, & secundo in castro. Mansitque sic clausus in carcere longo tempore, et quidam ex monachis suis prosecuti sunt appellationem in curia Eborum, nec curavit episcopus, eo quod animosus erat, non timens hominem neque regem. Tandem vero quidam ex fratribus, prò bono pacis, induxerunt ipsum Ricardum priorem, ut gratiæ episcopi se supponeret, & statum resignaret, promittentes, episcopum in provisione sibi facienda fore gratiosum, nec aliâs ipsum placari posse quin tyrannidem exerceret durius in futurum. Qui tandem inductus per vim & metum, qui possent cadere in constan-

ſtantiſſimum virum, adquievit eorum conſilio, et in manum epiſcopi ſtatum reſignavit. Placatus eſt epiſcopus, et juſſit, ut mitius ageretur cum eodem. Redditus eſt fratribus, & aliquali ſolatio recreatus eſt. Die vero quadam [1] cum ſpaciandum ſpaciotū iret cum fratribus, & quibuſdam ſecularibus ad ipſius cuſtodiam deputatis, juxta pontem de [2] Stynclyneche, ecce venerunt parentes ſui et amici cum manu armata, & rapuerunt eum cum impetu, converſique ſunt retroverſum omneſque cuſtodes ejus, feſtinavitque nec multum quievit donec veniret ad curiam, beneficium Bonifacii papæ petiturus. Qui clementer eum ſuſcipiens, & miſericordia paterna confortans, audivit indilate cauſam ipſius, eo quod clamor ingens prius aſcenderat ad aures ejus. Et quia annus jubileus erat, ſ. trecenteſimus, et remiſſionis peccaminum, concurrerant ibi innumeroſæ gentes ex univerſis terris omnium regionum, productique ſunt teſtes ex ipſis, tam clerici quam laici, qui ante receſſum ſuum de Anglia prædicta audierant & viderant oculata fide. Reſtitutus eſt per papam ad omnia, & ille Henricus, qui prioratum occupaverat, pſeudo eſt monachus nominatus, decrevitque papa, fore citandum epiſcopum, et perſonaliter vocatus eſt, ut in craſtino ſancti Martini compareret, reſponſurus papæ et priori ſuper quibuſdam canonice proponendis. Contra quem quodam die dominus epiſcopus promiſit multa, & poſtquam venerat, expoſuit majora, viciſſimque litigabant ſuper homicidio, dilapidatione & aliis quibuſdam enormibus articulis. Vo- A. D. 1300.

1 *Sic, cum lineola ſub* ſpaciotū *poſita, delend. eſſe indicante. Sed legend. vel,* cum ad ſpaciandum iret, *vel,* cum ſpaciatum iret. 2 Syncliff *apud Whartoni Angl. Sacr. Part.* I. *p.*750. *quam videſis.*

lens

A. D. 1300. lens episcopus cito à curia liberari, familiariter exposuit Domino papæ votum suum, qualiter à vitæ suæ primordiis cruce signatus, negocium terræ sanctæ personaliter & in expeditione militari promovere disposuit. Et multas habebat terras ex perquisito, et plus quam duo mille & quingentas mercatas, quas in ipso negocio expendere proponebat. Et Comes de Cornubia, cujus erat principalis executor, thesaurum legaverat, ad inveniendum centum milites per annum continuum contra inimicos crucis Christi. Petiit breves inducias, ut terras prædictas venditioni exponeret, & necessaria provideret pro se & trecentis militibus transfretaturis secum,& sumptibus suis permansuris per tres annos continuos in terra sancta. Placuit Domino papæ [1] propmisio, eo quod cordi habebat terræ sanctæ negocium, & licenciavit eum, terminum statuens unius anni, ut iter arriperet quod promiserat, reliquitque procuratorem in curia, qui cum priore contenderet, & eviseeratus pecunia quasi manu vacua reversus est. Erat enim homo magnanimis, non parcens pecuniæ, ut [2] consequeret votum. Cœpitque vota facere in episcopatu, & inaudita quærere, ita quod insurrexerunt in eum quasi omnes incolæ pro libertatibus suis defendendis. Deposueruntque frequenter ad Dominum regem multimodas querelas, quærentes fieri per eum justiciæ complementum. nec curavit episcopus, propter quod Dominus rex primo rogans, secundo exhortans, tercio comminando præcipiens, sub pœna perdendæ libertatis, scripsit, ut ab injuriis cessaret, & populum suum juste regeret modo consueto. Verum quia Dominus episcopus semper cum dissimulatione

1 *Sic, pro* promisio *vel* promissio. 2 *Potius*, consequeretur.

per-

pertransiit, capta est libertas episcopatus sui in manum Domini regis, apposuitque justiciarios suos & suum Cancellarium fecit cum novo sigillo. Conquestique sunt incolæ de ministris episcopi, & tractabantur male, multantur, incarcerantur & quasi ad consumptionem extremam deducuntur multi. Interea appropinquavit tempus episcopi, ut promissum iter arriperet, & incepit plus solito placare Dominum regem, promisitque et assecuravit justiciam facere, & ministros præstare bonos & fideles, & restituta est ei libertas sua. Eodem tempore circa festum beati Petri ad vincula, prædictus prior Richardus reversus est de curia, & à fratribus suis Dunelmensibus cum gaudio susceptus est in anno tercio ejectionis suæ, & Dominus episcopus ad Romanam curiam direxit gressus suos, non tamen ut promiserat, quia obierat Bonifacius papa prædictus. Succedente vero eidem papa Benedicto, Dominus episcopus pro exequendo prædicto negocio terræ sanctæ decimas Anglicanæ ecclesiæ, Scociæ & Hiberniæ, per tres annos continuos concedi sibi peciit. Sed irrisus, effuditque iterato viscera pecuniæ suæ. Et solummodo impetravit, quod Cantuariensis archiepiscopus, Wintoniensis & Lincolniensis episcopi personaliter venirent & visitarent capitulum Dunelmense, & correctiones salubres facerent, tam in capite quam in membris. Noluit enim Dunelmensis episcopus visitare per se, eo quod Dominus papa Bonifacius limitaverat eum, faciendo super hoc constitucionem specialem, quæ ad audientiam incipit, quod Dunelmenses episcopi non visitabunt de cetero, nisi cum uno religioso tantum, uno clerico, uno tabellione. Reversus episcopus in Angliam, & in eodem anno mortuus est ille papa Benedictus: & sic mortuo manda-

A. D. 1300.

A. D. 1300. torc, expiravit mandatum. Depofuitque fubfequenter prædictus prior ad aures regis querelas multas, nec concordare poterant ufque ad parliamentum regis Londoniis, in XLma anni quarti fubfequentis.

Nec fuit mirum, ut creditur, quod, propter vifitacionis formam, fiebat altercatio. quia ceciderunt in laqueum, quem diu ante [1] contexerant. vifitationem Domini Domini Archiepifcopi Eborum, qui pro tempore fuerit, quum obedienter & filialiter recepiffe debuerant, multis retro temporibus maluerunt admittere Dunelmenfis. Archiepifcopus enim Walterus Gyffarde vifitare volens, repulfus eft. Succeffor autem ejus Walterus Wethebanger [2], idem continuando negocium, miffis literis caufa vifitacionis faciendæ, tempore Roberti de Infula, tunc Dunelmenfis epifcopi, declinavit ibidem. Qui excipiendo proponentes, quod, fecundum formam illius conftitutionis Romanæ extra de Cen. exac. et procurat' exarati erant recipere eum, fi tamen primo fuam ecclefiam & provinciam vifitaffet. Sed quia non fecerat hoc, appellarunt, & eum admittere noluerunt. Ipfe vero excommunicavit eos & receffit. Mortuo tandem prædicto Roberto de Infula, idem Archiepifcopus Willelmus direxit ibidem literas fuas, ut vifitaret, non tanquam archiepifcopus fed tanquam epifcopus, eo quod tempus vacationis pertinebat ad eum in fpiritualitate. At illi refponderunt ei, quod parati erant eum admittere fecundum quandam formam, inter ipfos et quendam Richardum le Pover, quondam Dunelmenfem epifcopum, initam, quæ fuit, quod cum uno folo clerico vifitaret pro fe & fucceffforibus fuis, & aliàs non. Qui, hujufmodi

1 *Vel*, contexuerant. 2 Willelmus Wickwane *aliis. rectius. Nam &* Willelmus *paullo inferius*.

com-

compositionis ignorans, venit ibidem, & peciit se admitti, VI°. s. Idus Augusti, anno Domini M°. CC° LXXXII°. At illi clauserunt contra eum portas urbis, & in ipsis portis appellarunt. Ipse vero assumpto pontificali suo excommunicavit eos, & ecclesiam beati Nicholai ingressus, incepit prædicare clero & populo. Erant enim ibidem majores clerici Domini episcopi mortui, ut ei comitivam facerent. Dumque sederent sic, ecce ingressi sunt satellites multi cum gladiis & fustibus, volentes manus imponere in Christum Domini, quorum unus, Rogerus f. Macun, præcedens cum lancea, conabatur perfodere eum. Sed surrexerunt prædicti clerici, & opposuerunt se. Inter quos erat quidam Dominus Richardus, Deputatus custos per Dominum regem in temporalibus vacantis episcopatus, qui ait, *Inhibeo vobis ex parte Domini regis, sub pœna vitæ & membrorum, ne quis vestrûm audeat manum extendere vel nocere Domino Archiepiscopo, vel alicui etiam ex minimis suis.* Misitque nuncios ad priorem et monachos, qui dicerent, Quod, sub pœna forisfacturæ omnium temporalium suorum, revocarent & castigarent stultos suos. Qui interim ecclesiam egressi, percusserunt garciones in equis, & eos in fugam converterunt. Mulieres etiam advenientes lapidabant eos. Et Palefridus Domini Archiepiscopi cecidit humero lapsus et læsus, nunquam extunc potuit hominem portare, feceruntque clerici prædicti, sedato furore, Archiepiscopum alium equum ascendere, & duxerunt eum ad hospicium de Kypyer. Mane vero facto, comitabantur ei usque Sceggefeld, ubi visitavit clerum & populum, & in sequenti die archiepiscopatum suum ingressus est. Factaque demum electione Dunelmensis, apposuit se Archiepiscopus contra electum Anthonium,

A. D. 1300.

A. D. nium, dicens ipſum eſſe electum ab excommunicatis,
1300. et propter hoc non fore admittendum. Et miſit ad Archiepiſcopum Dominus rex familiarem ſuum, Dominum Johannem Deweſcy, qui diceret, & ſub gravi foriſfactura comminaret, quod electionem & promotionem ſpecialiſſimi clerici ſui non impediret: imo ſi actionem haberet contra monachos eligentes, inſtituet & perſequeretur eam pro loco & tempore. Et non puniretur electus pro delictis ceterorum. Timuitque ſibi Archiepiſcopus et adquievit, magis timens hominem, quam Deum, conſecravit eum, ut ſupradictum eſt, in die tranſlacionis ſancti Willelmi, poſtea tamen pœnituit. Poſt hunc Archiepiſcopus Johannes Romanus voluit viſitaſſe. Sed quia avarus erat, extinxerunt pecunia data pro toto tempore ſuo. Poſt illum, Archiepiſcopus Henricus de Newerch non incepit talia, eo quod parvo tempore vixit, et præter hoc fuit familiariſſimus Domini Dunelmenſis epiſcopi. Poſt quem Archiepiſcopus Thomas de Corebrygg', qui licet provinciam propriam infra IIII^or annos, excepto proprio capitulo, duabus vicibus viſitaſſet, Dunelmum tamen non peciit, eo quod timuit regem & vexationem.

A. D. Anno Domini M^o CCC primo finitis treugis in fe-
1301. ſto Pentecoſtes inter regem & Scotos initis, congregavit rex exercitum, et [1] circa feſtum beati Johannis Baptiſtæ in Scociam profectus eſt, hiemavitque ibidem, et natale ſuum tenuit apud Linlyſcoth̄, [2] perdiderunt ſui equos multos propter defectum foragii et [3] frigoris hiemalis. Miſitque rex Franciæ nuncios &

1 Circiter *T.* 2 Perdideruntque ſui *T.* 3 *F.* frigus hiemale.

li-

literas pro Scotis, ut, ad rogatum ipsius, inirentur treugæ, saltem usque ad festum Omnium Sanctorum. Et [1] quia rex sororem suam de novo duxerat, noluit ei contradicere, sed rogata concessit, appositisque custodibus in [2] confinio, reversus est Londoniis, & parliamentum ibidem tenuit in medio Quadragesimæ. A. D. 1301.

Anno Domini M°CCCII°, elapsis treugis, misit rex robur excercitus in Scociam, cum Domino Johanne de Segrave & fratribus suis, erant enim milites strenuissimi. Cumque non timerent sibi, & [3] erant juxta Edenbourgh, in principio XL^mæ^, nec scirent Scotorum insidias, dimiserunt se nostri per tres turmas, & distabant ab invicem quasi per duas leucas. Eratque ipse Dominus Johannes cum trecentis armatis [4] proximior hostibus, qui latebant eum. Et ecce puer unus ex suis summo diluculo primæ Dominicæ XL^mæ^ veniens, nunciavit ei, hostes ad manum esse. Consuluitque, ut [5] revertetur ad [6] consocios et conglobati non timerent. Sed noluit suæ strenuitati notam impingi, ut retrocederet. Imo armatus processit eis obviam, cecideruntque multi hinc & inde, et ipse letaliter vulneratus est & captus. Captique sunt cum eo plus quam XX^ti^ milites electi, sed supervenientibus quibusdam ex nostris de secunda turma, rapuerunt eum à custodibus suis & abduxerunt. Corruit etiam ibi Dominus Radulphus [7] lee Cofrer, qui [8] ex parte regis stipendia ministrabat. Et reversi sunt alii in Angliam, deferentes sinistra nova regi. A. D. 1302.

Miraculose (ut creditur) [9] eadem Dominica contigit, quod Domi-

1 Quia Rex de dono duxerat sororem suam in uxorem, noluit *T.* 2 Confiniis, *T.* 3 Essent *T.* 4 Proximus *T.* 5 *Sic. At in T.* reverterentur. 6 Socios *T.* 7 Le *T.* 8 A *T.* 9 In eadem *T.*

nus

A. D. 1302. nus Robertus de Neveill cum suis missam audiebat summo mane, nesciens quid interim ageretur; qua peracta, festinavit, ut cum prædicto Domino Johanne Capitaneo excercitus loqueretur, obviavitque fugientibus, et per ipsum et suos liberati sunt captivi multi, et Scoti in magna parte retrogressi, nec corruit unus ex eis qui missæ intererant, nec aliquis captus seu vulneratus.

Eodem anno in octavis sancti Johannis Baptistæ tenuit rex parliamentum suum Londoniis, & exegit à clero & populo quintumdecimum denarium de suis temporalibus. Scutagium etiam exegit eodem anno in XL^ma, & ceteris militibus concessit, ut à suis tenentibus illud facerent.

Eodem anno Comes Marescallus Rogerus [1], qui multa exhauserat tempore, quo fovebat partem contra regem, requisitus erat à fratre suo Johanne, qui multarum erat rector ecclesiarum & pecuniosus valde, ut pecuniam, quam sibi mutuaverat, restitueret ei. Qui ait, *Quare pecuniam repetis, frater? bene enim nosti, quod filium non habeo, nec alium heredem præter te, non oportet ut mihi molestus sis, cum omnia mea tua sunt, et post mortem mihi successor eris.* Et respondit frater; *Quid ad me de hereditate tua? Non curo. Redde mihi pecuniam meam.* Et comes: *Ex quo ita vis, faciam quod hortaris, in dampnum quidem tuum & heredum nostrorum,* perrexitque iratus ad regem, et dedit ei comitatum & omnes terras suas, sub tali quidem pacto, quod [2] refeffaret eum de eisdem ad terminum vitæ [3] suæ, et insuper daret ei mille marcatas terræ pro vita sua, et eum ejice-

1 *Bigod.* 2 *F.* refeffaret. 3 Suæ tantum, & insuper *T.*

ret ab omni ære alieno, fecitque rex [1]rex" quod convenerat, & adimplevit omnia. A. D. 1302.

Eodem anno Flandrenses devicerunt Francos tribus vicibus in campo. Et comes de Arthoys, homo magni nominis & Senescallus Franciæ, una cum Domino de Neel, et plus quam XL vexillariis electis, & [2]innumerosa plebe armatorum & peditum, corruerunt in una die. Ceciditque flos miliciæ suæ, in eorum opprobrium sempiternum, et adhuc ab incepto [3]furore noluerunt quiescere. Rex enim, congregato excercitu copioso, perrexit ibidem, cum XXX millibus armatorum in equis armatis, præter alios equitantes & pedestres absque ullo numero. Et in anno sequenti corruerunt multi, et retrorsum abierunt, inieruntque treugas ad tempus, & deteriorem partem semper habuerunt. Erant enim excommunicati cum rege eorum per papam Bonifacium, et terra eorum ecclesiastico supposita interdicto. Rex enim Franciæ præbendas & dignitates electorum terræ suæ, qui confirmabantur & consecrabantur in curia, quas Dominus papa semper conferre consueverat, ipse novo more dare voluit et dedit, propter quod Dominus papa primo & secundo monuit eum, ut ab incepto errore desisteret, & non aggrederetur talia, in periculum animæ suæ, & præjudicium Romanæ ecclesiæ matris suæ. Sed quia monitis parere noluit, misit tandem papa Archiepiscopum de Nerbon cum cohercione canonica, ut compelleret eum & errantem reprimeret. Quod audiens rex, iratus est, & jussit eum humari vivum. Et commotus est papa in hoc facto, & pro incarceratione quorundam episcoporum & clericorum, ita quod, exigentibus ipsius demeritis, excommunicavit eum, & regnum

1 *Dele, cum T.* 2 Universa *T.* 3 Errore *T.*

ejus

A. D. 1302. ejus ecclesiastico suppofuit interdicto. Post mortem autem Bonifacii papæ, præstito sacramento, quod staret mandatis ecclesiæ, per papam Benedictum absolutus est, qui cito obiit, & crimen regis remansit subsequenter impunitum.

Causa & dissentionis origo inter regem Franciæ & prædictum comitem erat ista. Rex profecturus in Hispaniam, et subsequenter contra Regem Arragonum, inter ceteros magnates vocavit ipsum comitem, ut servicium suum sibi faceret, quod ad guerram pertinebat. Comes vero discretus respondit, Quod servicium, quod debebat pro tuicione & defentione regni, paratus erat facere infra limites ejusdem terræ. Sed extra regnum pro alienis terris [1] conquestandis non tenebatur venire, ne forte præjudicaret sibi & heredibus suis. Iratusque est rex, sed iram dissimulavit ad tempus, profectusque est contra regem Aragonum, qui erat bellator optimus, & non profecit. Perdidit enim ibi thesaurum suum, qui à rege prædicto inter abrupta montium captus est, & multos milites. Infectoque negotio reversus est cum rubore. Incepitque paulatim [2] injuriari prædicto comiti. Comes vero filiam habens pulcherrimam, nomine regis Franciæ Philippi nominatam, quam Edwardus, filius regis Angliæ, tunc princeps Walliæ factus, adamavit, & uxorem duxisse voluit, dum tamen ad hoc patris sui animum posset excitare, venit ad regem Franciæ, ut placaret eum, et, inter cetera, dixit ei, quod filiam suam, cujus [3] erat compater, bene posset maritare, si vellet, cum filio regis Angliæ, [4] quia dilexit eam. Cui ait rex in dolo, *nonne habes, Comes, in terra mea* [5] *duces, principes et magna-*

1 Conquirendis *T.* 2 Murmurare *T.* 3 Esset *T.* 4 Qui *T.* 5 Duces, comites, principes *T.*

gna-

gnates, quibus eam poteris maritare? Adduc eam ad me, eo quod filia mea ſpiritualis eſt, et ego eam de camera mea nuptui tradam, ſive ipſi filio regis, ſive alteri de quo contentus eris. Credidit ei Comes, & eam adduxit & regi tradidit cum honore. Sed poſt receſſum patris, poſita eſt ſub arcta cuſtodia, ita quod loqui non poterat cum Flandrenſibus, imo evacuavit eos à curia ſua. Quod audiens comes, turbatus eſt, et primo quidem per literas, demum per ſemet ipſum rogavit, ut mitius ageretur cum ipſo & cum eadem. Reſponditque ei rex, rigide improperans ei de auxilio non præſtito, & quod in ſedicionem ſuam filiam maritaſſe voluit filio regis Angliæ, qui erat ſibi tunc inimicus capitalis; et receſſit comes iratus, et ex tunc vexare eum cœpit rex in quantum potuit. Comes vero non videns aliud remedium, aſſociavit ſe regi Angliæ, & omnes Francos ejecit de terra ſua. Et præſtitit ei rex ſuum auxilium, ſicut ſuperius continetur. Poſt cujus receſſum, venerunt ad prædictum comitem Dominus Karolus frater regis Franciæ, et comes de Arthoys, inducentes eum verbis pacificis, quod cum eis veniret Pariſiis, ſub ſpe concordiæ faciendæ, et juraverunt ei, & in fide militiæ promiſerunt, quod ſi [1] concordari non poſſent, extunc ſalvum eum reducerent in terram ſuam in eundem locum [2] unde abduxerant. Creditque et abiit cum eis, & à rege doloſe detentus eſt et incarceratus. Quod videns frater regis, qui eum in fide ſuſceperat, nec liberare eum valens, perrexit iratus à fratre ad Curiam properans, ut abſolucionis beneficium de juramento fracto conſequi mereretur, ubi à papa Bonifacio unctus eſt in regem [3] Ciciliæ, ut contra regem Ar-

A. D. 1302.

1 Concordare *T.* 2 Ubi eum abduxerant *T.* 3 Siciliæ, *T.*

A. D. 1302. ragonum causam & statum Romanæ ecclesiæ [1]prosequeretur. Qui multa expendidit in posterum. Sed profecit parum, et demum reversus est ad fratrem [2]suum regno retento; itaque [3]comite filii ejus insurrexerunt pro eo, & prosperatum est negotium in manibus eorum, sicut supra patet. Et post annos paucos, cum ordinasset papa Bonifacius pro bono pacis maritagium regis Angliæ cum sorore regis Franciæ, & filii sui prædicti cum filia regis quam non dilexit, mortua est prædicta filia comitis in domo regis Franciæ, et, ut dicebatur, veneno extincta, ne [4]duceretur in posterum à filio regis Angliæ, qui dilexit eam.

A. D. 1303. Anno Domini M°CCCIII° obiit papa Bonifacius, qui, inter cetera bona ejus opera quæ fecit, ordinavit & fecit sextum librum Decretalium. Ordinavit etiam, quod omnes sanctæ moniales in domibus suis recluderentur per locorum Diocesanos, ita quod certa septa à suis monasteriis non excederent. Disposuerat etiam ordinasse duas tantum regulas permansuras, beati s. Augustini & sancti Benedicti, & omnes ordines etiam fratrum prædicatorum & minorum ad illos duos ordines reduxisse. abhominabatur enim tot ordines esse [5]mendicantes.

Verum prædicatores & minores, sibi providere volentes in futurum, instabant apud eundem papam multociens & cum [6]instantia, & promiserunt se dare præ manibus multa millia auri & argenti copiosi, si permittere vellet papa & specialiter dispensare cum eis, quod possessiones & redditus extunc possent admittere de dono et largitate conferre volentium, ex quibus

1 Persequeretur *T.* 2 Suum sine regno ret. *T.* 3 *Sic etiam T. F.* comites. 4 Videretur *T.* 5 Mendicantium *T.* 6 Instantia resisteret, et promiserunt *T.*

ho-

honeste vivere possent, et sic non oporteret de cetero cum rubore mendicare. [1] Dissimulabat autem papa usque ad tempus, & tandem excitatus quæsivit ab eis, utrum totam pecuniam haberent in curia paratam? Et responderunt, quod sic. Et papa, *in quorum manibus consistit pecunia?* Et responderunt, *in manibus talium marcatorum*, & nominaverunt eos, statimque jussit vocari mercatores in præsentia fratrum, & illos expectare fecit. Qui cum venissent coram papa, confitebantur requisiti, se tantam habere [2] summam nomine fratrum prædicatorum. Et statim papa sequestravit eam, dicens illam esse suam, et fratres mendicantes proprium habere non posse, et sic evacuavit eos pecunia perdita. [3] Hic etiam Bonifacius Albertum, [4] regis Alemaniæ, per prælatos & principes Alemaniæ in Imperatorem electum, confirmavit eum in regem Romanorum, et à procuratoribus suis juramentum receperat fidelitatis, et quod alienata de imperio revocaret". Hic etiam Bonifacius duos Cardinales de Columpna, Jacobum s. et Petrum nepotem Jacobi, propter eorum demerita deposuit usque [5] in quartum gradum, et pronunciavit eos esse scismaticos, eo quod imaginati fuerant in mortem ipsius. At illi, congregatis excercitibus, persequebantur eum et suos, et everterunt castra suorum [6] ubi poterant. Habebant etiam quendam nepotem, militem potentem & strenuissimum, qui in vigilia nativitatis beatæ Mariæ venit [7] Ananyam cum excercitu copioso, ubi erat thesaurus papæ à multo tem-

A. D. 1303.

1 Dissimulavit *T.* 2 Pecuniam nomine *T.* 3 *Deest hæc sententia in T.* 4 *Sic, pro* regem. 5 Ad *T.* 6 Ubicunque pot. Habebant enim quendam *T.* 7 *Sive* Anagniam. *At sub hac voce in MS. lineola ponitur, & superne scribitur* Auennam, *minus recte, ut videtur.*

A. D. 1303. pore reconditus in tutissimo palatio, et erat ibi tunc dominus papa. Hic conspiravit & convenit cum optimatibus civitatis ejusdem, sub [1] spe participationis futuri lucri, quod non resisterent ei ad introitum neque exitum, & juraverunt ei, ingressusque est civitatem quasi summo mane, & insultum fecit palacio usque post horam nonam, appositoque igne combussit portas palatii, & potenter ingressus est. Cæsisque hinc & inde aliquibus, cepit papam Bonifacium & thesaurum copiosum. Cumque participare nollet, ut convenerat, conclamabant optimates ad plebem, dicentes, se esse deceptos, et si abduceretur papa sic, verteretur in proverbium, & cederet eis & heredibus suis in opprobrium sempiternum. Concurreruntque ad arma, & irruentes in eos, fortiter extra civitatem ejecerunt. Rapueruntque papam, & dispersus est thesaurus hinc & inde. Restitueruntque papam in locum suum, & confortativis verbis loquebantur ei, ut non timeret. Qui reassumpto tandem spiritu, benedixit [2] eos, & gloriæ & fidelitati eorum gratias egit immensas. Exposuitque eis causam, quare thesaurum congregaverat, pro [3] negocio scilicet terræ sanctæ [4] promovendo, quam per se vel per potentem excercitum proposuerat visitasse in proximo. Rogavitque cum instantia ut eum Romam [5] salvo conducerent pro sua & benedictione Dei. Feceruntque quod jusserat, & eum potenter & cum honore duxerunt. Successitque dolori infirmitas, et post dies paucos, ibidem requievit. [6] scilicet" XIII° die Octobris, cui successit papa Benedictus XI^us. [7] de ordine fratrum prædicatorum assumptus.

1 Specie participationis ejusdem thesauri, quod *T.* 2 Eis *T.* 3 Negotiis *T.* 4 Promovendis, *T.* 5 Salvum cond. et pro sua *T.* 6 *Deest in T.* 7 Primus de ordine *T.*

Eo-

Eodem anno ſaiſitus eſt rex noſter in tota Waſconia, & habuit ibi ſuo nomine comitem Lincolnienſem, qui moratus eſt ibidem per annum continuum, cepitque ex nomine Regis fidelitates & homagia ſingulorum quæ debebantur, & reverſus eſt ad regem, quem tunc invenit in Scotia. A. D. 1303.

Eodem anno, poſtquam audierat rex ſuos corruiſſe in Scocia, ut prædictum eſt, congregavit excercitum copioſum, et convenerunt ad eum omnes ex edicto in feſto Penthecoſtes apud Rokesbourgh, profectuſque eſt per dietas modicas prædas agens multas, incendens et quaſi devaſtans omnia, perluſtravitque terram et omnes montes uſque Catheneſſe, nec erat qui reſiſteret ei. fugerant enim ad paludes & inſulas quaſdam finitimas. Videntes autem Scoti, ſe nullo modo poſſe reſiſtere, miſerunt ad regem, rogantes humiliter ea quæ pacis ſunt. Et ſi permittere vellet, quod terras ſuas, quas ſuis magnatibus dederat & promiſerat ante, poſſent ſub eo pacifice poſſidere & tenere, libenter eas redimerent dato precio. placuitque regi ſermo, & ex clementia regia ſuſcepit eos ad pacem modo prædicto in feſto ſancti Michaëlis ſubſequentis. Reverſuſque eſt & obſedit caſtrum [1] Sryvelyn, quod prius obſidere gratis prætermiſerat, ut [2] ſui″ ſcilicet fugientes ab eo per manus hoſtium [3] pertranſire″ timerent, hiemavitque [4] ad Dunfermelyn, et ibi venit ad eum uxor ſua regina, quæ apud Tynemw diu manſerat. Tranſactoque hieme, fortius [5] ſelico inſultum fecit ad caſtrum; habuit enim ligneas machinas multas projicientes lapides ponderis centum ducentarum [6] vel III^c″ libra-

1 *Sic. Sed* Struelm *T. Lege*, Stryvelyn. 2 *Deeſt in T.* 3 Tranſire *T.* 4 Apud *T.* 5 *L.* ſolito, *cum T.* 6 *Deſunt in T.*

A. D. 1303. rum. Concusseruntque muros & demolierunt excelsa murorum continuatis [1] ottibus, et adhuc se dare noluerunt obsessi, sed viriliter defenderunt se cum machinis suis & multos occiderunt. Jussitque rex indies impleri [2] fossato cum ramis & lignis. Sed illi, igne apposito, omnia combusserunt. Ordinatisque demum machinis, per quas possent muros ascendere, [3] impleveruntque fossata lapidibus & humo. Quod videntes obsessi, petierunt vitam & membra ut darent se et iteratis vicibus, sed non audivit eos rex, nec audire voluit, nisi suæ gratiæ & suorum judicio se mere supponerent. Distuleruntque ad tempus, mortem metuentes. Tandem vero attoniti, nec valentes ulterius sustinere, dederunt se gratiæ regis, & castrum reddiderunt die sanctæ Margaretæ virginis anni subsequentis, jussitque eos salvo custodiri usque ad parliamentum suum Londoniis. Et erant [4] in" numero plus quam CXL, et traditi sunt carceribus per diversa loca. [5] Reversus est" rex cum victoria, tendens ad austrum per dietas [6] pervalde" modicas, et tenuit Lincolniæ natale Domini cum summo honore. Jussitque in redeundo, quod Justiciarii sui de Banco, & Scaccarium suum cum banco integro, qui jam per VII annos, à festo sanctæ Trinitatis anno Domini M^l^CCLXXXX VII° usque in præsens natale Domini, apud Eborum cum Cancellaria sua communiter sederant, ad Westmonasterium Londoniis reverterentur & redirent, & factum est ita.

A. D. 1304. Anno Domini M^l^CCC^o^ IIII^to^ exegit rex à civitatibus suis et burgis sextum denarium, secundum taxacionem bonorum suorum.

1 *L.* ictibus, *cum T.* 2 *L.* fossata, *cum T.* 3 *L.* impleverunt fossata *cum T.* 4 *Omittit T.* 5 Reversusque est *T.* 6 *Deest T.*

Eo-

Eodem anno misit rex Franciæ ad regem nostrum, dicens, se, ad ipsius instantiam & rogatum, Scottos ejecisse de terra sua, et rogans cum instantia, ut consimiliter faceret cum hostibus suis Flandrensibus. [1] Fecitque quod rogaverat, & forbannivit eos in festo sancti Johannis Baptistæ, sed sub colore, ut creditur, quia cito reversi sunt. A. D. 1304.

Eodem anno obiit [2] Thomas Archiepiscopus Eborum, [3] IX° scilicet Octobris, et sepultus est apud Sutwell VI° Kal. Octobris. Cui successit magister Willelmus de Grenefelde die Veneris ante festum sancti Nicholai electus, [4] et Lugduno à papa Clemente [5] XII° confirmatus. In sequenti anno Dominus rex inquietavit Archiepiscopum Thomam novo modo, licet consuetudo se habeat sic, quod Dominus rex, racione Baroniarum, quas tenent de eo Archiepiscopi et episcopi, habeat custodias earundem tempore vacationis, et præbendas & ecclesias, ad advocationes earundem spectantes, [6] vacantes medio tempore conferat, tamen præbendas & dignitates, per confirmationem & consecrationem electorum in curia Romana, vacantes Dominus papa conferre consuevit. Et sic contulit præbendam istius Thomæ de [7] Styvelyngton. Ipse etiam Archiepiscopus impetravit in curia, quod [8] capellam sancti sepulchri in ecclesia Eborum [9] conferre posset in reditu suo cui vellet, et dedit eam cuidam Jacobo Segrave, modo Dominus rex, nescio quo ductus consilio, cœpit

1 Fecitque Rex quod *T.* 2 *Thomas sc. de Corbrigge.* 3 Mense Septembris, sc. nono Kal. Octobris, cui successit *T. Adeo ut obierit die* 23 (*non, ut Godwinus,* 22) *Septembris.* 4 *Desunt in T. usque ad,* Dominus rex *&c.* 5 *L.* V^to. 6 Medio tempore vacantes conferat, *T.* 7 Stynelington *T.* 8 Capella *T.* 9 Conferri possit *T.*

A. D. 1304. vendicare taliter vacantes, et eam contulit cuidam clerico suo Johanni [1] Busse, misitque literas suas Domino Archiepiscopo, ut eum admitteret, & in possessionem duceret [2] corporalem. Qui respondit, hoc esse factum Domini Papæ, nec se posse quicquam facere seu debere, [3] statimque rex eum vocari fecit coram [4] Justiciariis suis de contemptu responsurus per breve, Quare non admisit. Nec fuit aliquis de [5] consilio, seu aliquis narratorum omnium, qui posset vel auderet respondere pro eo. Imo ipsemet in propria persona, quasi unus de populo, & coram omni populo, discooperto capite respondebat. non enim eum amabant Curiales. Cumque nollet suum mutare responsum, sed factum Domini papæ iterabat, pronunciaverunt eum indefensum, & baroniam [6] suam in manum Domini regis saisierunt. Recessitque tristis, & tristiciæ successit infirmitas, & infirmitati mors extrema sociatur. Quo mortuo, fecit Dominus Rex eundem processum contra Decanum & capitulum. At illi timentes sæviciam regis, eò quod Dominus rex omnia temporalia sua saisisse voluerat, placaverunt eum in parte, & prædictum clericum admiserunt ad capellam eandem, ponentes præbendam ex gratia regis in suspenso.

Eodem anno Dominus rex inquiri fecit de malefactoribus per breve, in forma quæ sequitur: *Rex dilectis & fidelibus suis, Radulfo filio Wyllelmi & Johanni de Barton de Ryton, Salutem. Quia quam plures malefactores & pacis nostræ perturbatores, homicidia, deprædationes, incendia & alia dampna quam plurima nocte dieque perpe-*

1 Bussche, misit homines et literas suas *T.* 2 Temporalem *T.* 3 Statim itaque Rex *T.* 4 Justitiario de contemptu jurisjurandi per breve, *T.* 5 Consilio suo, seu *T.* 6 Ejus in manu *T.*

tran-

trantes, [1] *vagantur boscis, parcis & aliis locis diversis, tam infra libertates quam extra, in Comitatu Eborum, & ibidem receptantur, in maximum periculum tam hominum per partes illas transeuncium, quam ibidem commorantium, in nostri contemptum, ac pacis nostræ læsionem manifestam, ut accepimus, per quorum incursum poterunt pejora prioribus de facili evenire, nisi remedium super hoc citius apponatur, nos, eorum malicia in hac parte obviare, & hujusmodi dampnis & periculis præcavere volentes, assignamus vos, ad inquirendum per sacramentum tam militum, quam aliorum proborum & legalium hominum, de* [2] *Comitatu prædicto, tam infra libertates quam extra, per quos ipsa veritas melius sciri poterit, qui sint illi malefactores, & eorum scienter receptatores, & eis consentientes. Et etiam ad inquirendum de illis, qui pro muneribus suis pactum fecerunt et faciunt cum malefactoribus & pacis nostræ perturbatoribus, & eos conduxerunt & conducunt, ad verberandum, vulnerandum, male tractandum et interficiendum plures de regno nostro in feriis,* [3] *marcatis, & aliis locis in dicto comitatu, pro inimicicia, invidia, malicia. Et etiam pro eo, quod in assisis juratis, recognicionibus & inquisitionibus factis de feloniis, positi fuerunt & veritatem dixerunt, unde per condicionem hujusmodi malefactorum juratores assysarum* [4] *juratarum, recognitionum & inquisitionum illatum, præ timore dictorum malefactorum & eorum minarum, sæpius veritatem dicere, seu dictos malefactores indictare minime ausi fuerunt & sunt. Et ad inquirendum de illis, qui hujusmodi muneta dederant & dant, & quantum, & quibus, & qui hujusmodi munera receperunt & recipiunt, & à quibus & qualiter, & quomodo, et qui hujusmodi malefactores in sua malicia fovent, nutriunt & manutenent in comitatu prædicto. Et ad ipsos malefa-*

A. D. 1304.

1 Vagantur in vastis, pratis & aliis *T.* 2 Contemptu *T.*
3 *Vel, cum T.* mercatis. 4 Jurati recogn̄. *T.*

A. D. 1304. *ctores, tam per vos, quam per vicecomitem nostrum comitatus praedicti, arrestandos, & prisona nostra liberandos, & salvo & secure in eadem per vicecomitem comitatus praedicti custodiendos. Ita quod ab eadem prisona nullo modo deliberentur, sine mandato nostro speciali. Et ideo vobis mandamus, quod ad certos diem & locum, quos ad hoc provideritis, inquisitiones illas faciatis, et, assumpto vobiscum sufficienti posse comitatus praedicti, si necesse fuerit, dictos malefactores coram vobis sic indictatos arestetis, & ipsos prisona nostra liberetis in forma praedicta, et etiam omnia bona & catalla ipsorum malefactorum, qui se* [1] *subtraxernt & fugam fecerint, postquam de feloniis aliquibus coram vobis solemniter indictati fuerint, per vicecomitem comitatus praedicti in manum* [2] *nostram" capiatis, & ea ad opus nostrum* [3] *salvo custodiri faciatis, donec aliud inde vobis praeceperimus.* [4] *Mandavimus enim vicecomiti nostro comitatus praedicti, quod ad certos diem & locum, quos vos providere duxeritis, venire faciat coram vobis tot & tales, tam milites quam alios, quos habere decreveritis de comitatu illo, tam infra libertates quam extra, per quos ipsa veritas melius sciri poterit & inquiri. Et quod omnes illos, quos per inquisitionem illam culpabiles inveniri contigerit, et quos vos eis sic liberaveritis à nobis recipiantur. Et quorum nomina* [5] *eis scire facietis, assumpto secum sufficienti posse comitatus praedicti, sine dilatione* [6] *arestari, et in prisona nostra salvo & secure* [7] *custodire faciant in forma praedicta, & communitati dicti comitatus, quod simul cum vicecomite comitatus praedicto vobis, quotienscumque opus fuerit, in praemissis pareat, assistat & intendat, prout eis injungetis ex parte nostra. In cujus rei testimonium* &c.

1 *Id est*, sabtraxerint. *Et tamen* subtraxerunt & fugam fecerunt *in T.* 2 *Deest in T.* 3 Salve *T.* 4 Mandamusque vicecomiti *T.* 5 Iis sciri faciatis, *T.* 6 Arestare, *T.* 7 Custodiri *T.*

* *

A. D. 1304.

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

Dua integra pagina vacua sunt, & in margine scribitur, Quæ hîc omittuntur Gallice sunt scripta.

 * *

A. D. 1304. * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

* *

A. D. 1304.

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

* * * * * * * * *

Su-

A. D. Super prædictis articulis inquirendis electi fuerunt
1304. XII tam milites quam legales homines, qui de [1] villacis singulares fecerunt inquisitiones, & tandem quicquid fecerant, & quod invenerant, sub sigillis suis prædictis militibus tradiderunt, sicut in aliis comitatibus noverant esse factum. Indictatique sunt multi, quorum quidam capti [2] fuerunt, incarcerati & suspensi, quidam vero [3] multitati graviter, et qui timebant sibi, retraxerunt se deteriores effecti. Eodem anno Flandrenses devicerunt Francos in prœlio, in crastino nativitatis [4] beatæ virginis, et corruerunt multi, abiitque retrorsum ipse rex. Eodem anno obiit Dominus Walterus de Fawconberge primus, qui duxerat Agnetem sororem Petri de Brus, cui in partem suam cecidit castrum de Scelton, die s. commemorationis animarum, [5] inter sanctos festi præcedentis & sanctas animas festi subsequentis media quasi nocte numeratus, sepultusque est apud Kylling in Howdernes in ecclesia sanctarum monialium, quæ erat ex fundatione antecessorum suorum". Eodem anno obiit Dominus Robertus de Brus quintus [6] cito post Pascha, cum esset in via versus vallem Anandiæ, sepultusque est in monasterio de Holme". Eodem anno obiit comes de Warenna Johannes homo senex, sepultusque est apud Lews [7] post Natale" Domini. Eodem anno obiit strenuus ille miles Dominus Willelmus Latymer [8] in vigilia sancti Nicholai, qui suam miliciam in multis terris exercuerat. sepultus est apud [9] Hempingham". Eodem anno obiit papa Benedictus XI[s] mense Julii, va-

1 *Potius*, villatis, *cum T.* 2 Sunt, *T.* 3 Multati *T.* 4 Beatæ Mariæ virginis, *T.* 5 *Desunt in T. usque ad*, Eodem anno. 6 *Desunt in T.* 7 *Omittit T.* 8 *Desunt in T. usque ad*, Eodem anno. 9 *F.* Sempringham.

ca-

cavitque sedes, propter dissentionem Cardinalium. A. D.
Erant enim XVIII, & æqualiter diviserunt vota sua. 1304.
Tandem vero post longam carceris inclusionem, elegerunt in papam in anno sequenti Archiepiscopum Burdegalensem, qui diadema suscepit apud Lugdunum, in eodem anno, scilicet M° CCC° quinto, die Dominica proxima post festum sancti Martini, præsentibus multis Cardinalibus suis, qui ob eandem causam ibidem [1] venerant. Eodem autem die, cum ad ecclesiam beati Martini sic diadematus in equo duceretur, corruit quidam murus lapideus à latere viæ, super quem multi ascenderant ut viderent eum, et oppressit multos, inter quos mortuus est Comes Britanniæ & Karolus frater regis Franciæ læsus est. Mansitque papa [2] Burdegalis longo tempore, & creavit ibi novos Cardinales quasi XVIII, pro eo quòd quidam ex antiquis Cardinalibus reversi fuerant [3] Romæ, ipso se semper excusante, quod venire non poterat. Missisque à Romanis principibus nunciis et remissis, semper excusavit se papa de non veniendo. Et quia ad propriam sedem venire contempsit, censuerunt eum indignum Petri patrimonio frui, vixitque sic de pecunia extorta [4] a confirmatis episcopis in Curia. Quoniam ab Archiepiscopo Eborum Willelmo, ibidem confirmato, præter expensas, quas ibi largissime fecerat, infra primum suum annum habuit novies mille marcas argenti & quingentas, et ipse sic pauper reversus, infra eundem annum habuit à subditis suis religiosis et rectoribus [5] primo curialitatis & gratiæ, & secundo nomine mutui immensam pecuniæ summam, misitque papa

(A. D. 1305. in margin beside "in eodem anno, scilicet M° CCC° quinto")

1 Venerant. Vocatus est Clemens XI. [*l.* V.] Eodem autem *T.* 2 Burdegaliæ *T.* 3 *Sic.* *At* Romam *in* *T.* 4 De *T.* 5 Primo nomine curialitatis *T.*

nun-

A. D. 1305. nuncium suum in Angliam [1] nomine Testa cum bullis suis, in quibus reservavit sibi primos fructus primi anni omnium ecclesiarum vacantium quocunque tempore vel [2] modo infra [3] regn̄ Angliæ, Scociæ, Walliæ & Hiberniæ, & fructus similiter omnium abaciarum & prioratuum vacantium eodem tempore, propter quod opposuit se Dominus rex cum magnatibus suis in parliamento suo apud Karleolum dicens: non esse rationi consonum, quod à monasteriis, à prædecessoribus suis vel à magnatibus terræ fundatis in honore servicii [4] Domini, certæ eleemosinæ & hospitalitatis sustinendæ, papa sic primos fructus exigeret, & cultus Dei & hospitalitas deperirent. Et sic mutavit papa propositum quantum ad Abacias. Sed concessa Domino Regi ab ecclesiis Anglicanis Decima biennali, obtinuit primos fructus ecclesiarum, ut [5] prædictum est.

Iste novus papa multas fecit novitates. Inter quas fecit episcopum Dunelmensem Anthonium patriarcham Hierosolimitanum, dispensando cum eo ut etiam Dunelmensis episcopus remaneret. Et hoc quia erat dives episcopus, & papa pauper. Habuit [6] enim episcopus præter episcopatum in annuo redditu de perquisitis & patrimonio plus quam quinque millia marcatum singulis annis, et multa contulerat papæ & cardinalibus suis, propter quod impetravit contra Ricardum priorem Dunelmensem, quod papa sibi commisit, & dedit ei curam & custodiam totius monasterii Dunelmensis, tam in temporalibus quam in spiritualibus. Suggesserat enim papa, quod Prior insufficiens [7] erat

1 Nomine Willel. de Testa *T.* 2 Numero *T.* 3 *Vel* regna *vel* regnum *valet. Sed quo minus* regna *legam, obstat T. in quo plene* regnum. 4 Dei, *T.* 5 Dictum *T.* 6 Nempe *T.* 7 Esset *T.*

ad

ad regendum statum ecclesiæ Dunelmensis. Reversusque novus patriarcha et episcopus in Angliam cum magna gloria, fecit deferri ante eum crucem argenteam & deauratam cum [1] IIabus brancheis ex transverso, & imagine crucifixi in medio. Commisitque vices suas certis [2] parsonis, qui vice & nomine suo curam & custodiam ecclesiæ Dunelmensis committerent Henrico de Luceby pseudo-monacho, quem aliquotiens loco prioris præfecerat, ut prædictum est. Quibus cum ipso Henrico ibidem venientibus, clauserunt monachi portas et valvas ecclesiæ, appellantes ad papam, & ostendentes protectionem regiam, qua eos susceperat rex in defensione sua. At illi excommunicantes monachos, tanquam inobedientiæ filios, recesserunt. Quod cum audisset rex, iratus est, et quia non detulerant protectioni suæ, imo ipso irrequisito monachos excommunicaverant, jussit eos sub manucaptione suo tribunali assistere, et coram [3] Justiciariis in banco Regis respondere. Transieruntque [4] ibi non per ignem & aquam, immò per argentum et aurum, [5] et post longam vexationem pro voluntate regis mulctati sunt. Ipse vero episcopus citatus est, ut coram Domino Rege super diversis sibi objiciendis certo die personaliter responderet. Et quia venire contempsit, et irrequisito rege transfretavit ad papam, cum Dominus rex ejus transfretacionem inhibuerat, capta est libertas sua ecclesiæ Dunelmensis judicialiter in manum Domini regis, posuitque rex ibi Justiciarios suos et Cancellarium suum, qui responderent ei, & in anno sequenti exegit ab incolis episcopatus tricesimum denarium, & A. D. 1305.

1 Duobus brachiis *T.* 2 *Sic etiam jam olim supra, quum tamen passim in T. per e efferatur.* 3 Justitiariis suis in Banco respondere *T.* 4 Ibidem *T.* 5 Quia post *T.*

A. D. 1305. in diversis cariagiis vexabantur, dum maneret Rex apud [1] Lavercost, fere per duos annos, deditque rex comiti de Warwyck castrum Bernardi, quod episcopus quasi ex exchaeta [2] habuerat in forisfactura Johannis de Ballyolo quondam regis Scociæ, & Peneryth cum pertinentiis in manu sua saysivit. Scripsitque rex Domino papæ pro Ricardo, [3] priore Dunelmensi, qui, ad instantiam Domini episcopi, ad tribunal papæ citatus fuerat, ut sibi justiciæ fieret complementum. [4] Quæ cum audisset [5] papa, et virum providum atque discretum in responsionibus suis invenisset, audito & examinato negocio hinc & inde, pronunciavit in pleno consistorio, se falsa suggestione fuisse deceptum de tanto viro, restituitque eum ad statum pristinum, committens ei curam et administrationem domus suæ, ut prius habuerat, tam in spiritualibus quam in temporalibus, mansitque ibi usque post obitum regis, nec ad solum proprium ulterius est reversus. Interim vero obiit *ille* Henricus de Luceby, quem loco prioris episcopus præfecerat, [6] ut prædictum est": et in anno sequenti, s. M°.CCC°.VII°. obiit ipse prior Ricardus in ipsa Curia, et, ad rogatum novi regis Angliæ et episcopi Dunelmensis, dedit Dominus papa prioratum Dunelmensem monacho monasterii beatæ Mariæ Eborum, Domino Willelmo de [7] Tanfeld, eum præficiens in priorem.

Anno Domini M° CCC° quinto Robertus de Brus, quintus filius filii illius Roberti de Brus, qui, ut supra dictum est, disceptavit cum Johanne de Baliolo

1 *Vel, ut in T.* Lanercost. 2 Habuit *T.* 3 Priori *T.* 4 Quem *T.* 5 Papa virum providum, atque discretum *T.* 6 *Desunt in T.* 7 Ganfold, *T. minus recte. Vide Whartoni Angl. S. P.* I. pag. 788.

co-

coram rege Angliæ circa regnum Scociæ, & judicialiter, ut supra patet, à sua peticione absolutus est, perverso fretus consilio ad regnum Scociæ aspiravit; timensque Dominum Johannem Cumyn, comitem de Boddenath, qui erat homo potens in terra illa, & fidelis Domino regi Angliæ, cui homagium fecerat; et sciens, se [1] impedire posse per eum, misit ad eum in dolo duos ex fratribus suis, Thomam videlicet de Brus & Nigellum, rogans, ut dignaretur venire ad se apud Dunfres, super quibusdam negociis tractaturus cum eo, quæ tangebant utrosque. Sedebant enim Justiciarii Domini regis Angliæ eodem die in castro, IIII[to] scilicet Idus Februarii. Qui nihil mali suspicans, venit ad eum cum paucis, & mutuo [2] se receperunt in osculum, sed non pacis, in claustro fratrum minorum. Cumque mutuo loquerentur adinvicem verbis, ut videbatur, pacificis, statim convertens [3] faciem, et verba pervertens, cœpit improperare ei de sedicione sua, quod eum accusaverat apud regem Angliæ, & suam condicionem deterioraverat in dampnum ipsius. Qui cum pacifice loqueretur et excusaret se, noluit exaudire sermonem ejus, sed, ut conspiraverat, percussit eum pede & gladio, et retrorsum abiit. [4] At sui ex tunc insequentes eum, prostraverunt eum in pavimento altaris, pro mortuo dimittentes. Cucurrit autem quidam miles ex suis, Dominus Robertus Comyn avunculus ejus, ut auxilium ferret ei. Sed occurrit ei Christoferus de Sethon, qui sororem Domini Roberti de Brus duxerat in uxorem, & percussit caput ejus [5] in gladio, & mortuus est. Egressusque est Dominus Ro-

A. D. 1305.

1 *Sic etiam T. Forte*, impediri. 2 Sese r. in osculum, non quidem pacis, immo traditionis, in claustro *T.* 3 Faciem dictus Robertus, et *T.* 4 Et *T.* 5 Cum *T.*

 ber-

A. D. 1305. bertus de Brus, et videns destrarium Domini Johannis elegantem, ascendit in eum. Ascenderuntque sui cum eo, et profecti sunt usque in castrum, & ceperunt illud. Cumque divulgaretur quod factum fuerat, cucurrerunt ad eum Scoti. Et Justiciarii [1] timentes sibi, clauserunt ostia aulæ in qua sedebant cum paucis Anglicis qui erant cum eis, Quod audiens ipse, jussit ignem apponi, nisi confestim redderent eos. At illi dederunt se, vitam postulantes & salvum egressum à terra, quod et ipse concessit eis. Quibus ita gestis, nunciaverunt ei quidam malevoli, quod Dominus Johannes Comyn ad huc viveret; fratres enim asportaverant eum infra vestibulum altaris, ut meditarentur ei & confiteretur peccata sua. Qui cum confessus esset & vere pœnitens, jussu tyranni extractus est à vestibulo, & in gradibus majoris altaris interfectus, ita quod sanguis ipsius tabulam altaris tetigit, & etiam ipsum altare. Circuivit ex tunc terram Scociæ, occupando & muniendo castra, & deprædando terras mortui, fugieruntque à facie ipsius parentes defuncti, & omnes Anglici reversi sunt in terram suam.

A. D. 1306. Anno Domini M°CCC° VI° incipiente, Robertus de Brus prædictus, die annunciacionis beatæ Mariæ fecit se coronari in regem Scociæ apud [2] Stone, præsentibus et consentientibus IIII^or^ episcopis, V comitibus & populo terræ. Uxor autem comitis de [3] Bouthan, quæ erat filia comitis de Fyth, cui de jure hereditario competit coronam apponere capiti novi regis, furtive recessit à Domino suo, adducens secum destrarios Domini sui, quos [4] domi dimiserat ut illud officium exerceret, propter quod iratus Dominus [5] ejus, qui

1 Timebant sibi, & clauserunt *T.* 2 Schone, *T.* 3 Bourghan, *T.* 4 Domum *T.* 5 Eis, *T.*

re-

regi Angliæ [1] fidelis extiterat, cum in eodem anno esset capta et vellet eam perimere, inhibuit ei rex, & jussit eam poni super murum castri de Barwike in tristega lignea fixa, ut sic à transeuntibus videri posset & cognosci. Mansitque sic clausa multis diebus, & in arcta dieta. Duos autem episcopos, Glasguensem scilicet & sancti Andreæ, in Scocia cum Abbate de [2] Stone, cum essent infra eundem annum capti, misit rex in Angliam ad diversa castra, manseruntque clausi in arcto usque ad obitum regis. Audita itaque et cognita coronacione novi regis, præmisit Dominus rex Angliæ in festo Pentecostes quosdam ex militibus suis cum manu armata, Dominum S. Henricum de Percy, Dominum Almericum de Walence, et Dominum Robertum de Clyfforde, ut novo regi resisterent, & persequerentur eum. A. D. 1306.

Ipse vero rex convocatis magnatibus, ex edicto præconizari præcepit in regno, quod omnes, qui arma militaria suscipere vellent, cum Edwardo [3] filio suo, principe Walliæ, essent parati Londoniis in festo Pentecostes, [4] fecitque ipse Rex honorifice filium suum militem eodem die cum novis commilitonibus ducentis nonaginta & septem viris, qui omnem apparatum ex ærario [5] regis acceperunt, statimque, ex præcepto patris, [6] præcessit princeps filius cum multis ex commilitonibus suis & magno apparatu in Scociam. Ipse vero rex & regina lento gradu insequebantur. Jusserat enim rex, ut omnes essent parati cum principe in

1 Fideles extiterant, *T.* 2 Scone, *T.* 3 Filio primogenito, Principe *T.* 4 Fecitque Pater honorifice *T.* 5 Regio acceperant, *T.* 6 *Sic edidimus. Et tamen per compendium ita concipitur in MS. ut vel* præcessit *vel etiam* processit *legi possit. Nec quidem aliter quam* processit *in T.*

quin-

A. D. quindenam sancti Johannis Baptistæ apud Karliolum.
1306. Rex autem in adventu suo, mansit apud [1] Lavercost.

Interim ipse novus rex Scociæ cepit homagia, et fecit mirabilia magna, congregatoque excercitu copioso, circuivit illam regionem usque ad villam sancti Johannis de Perte. Et erat ibi in præsidio Dominus [2] Emericus de Walence fere cum trecentis armatis & pedestribus aliquibus. Apparueruntque Scoti in albis in magna multitudine. Ex præcepto enim & ordinatione regis eorum, omnes armati in equis habuerunt supra omnia arma vestem lineam, ita quod omnes quasi in [3] camiseis albis viderentur, nec discerni poterat quis quæ vel qualia deferret arma. Misitque rex nuncios, ut egrederentur nostri ad pugnandum cum eo, vel darent se ei; at illi videntes se numero pauciores, responderunt ei caute, quod non egrederentur tunc, sed die crástina pugnarent cum eo libenter, [4] quia dies festus erat. Erat enim dies Dominica proxima post festum [5] natalis beati Johannis Baptistæ. Rex vero nimis credulus, retraxit se in verbis istis, et tentoria fixit quasi ab uno miliario ab urbe, et præparaverunt cibaria sua. Nostri vero loquebantur adinvicem dicentes: *Si expectaverimus usque in crastinum non prævalebimus ei, quia forcior nobis est. Sed si exierimus in vesperis, obtinebimus contra eum, quia modo vacant circa cibaria præparanda.* Exierunt ergo in vesperis ut condixerant, et invenerunt eos recumbentes secure, et antequam possent omnes ascendere, irruerunt in eos vehementer, cæsisque multis, regem, cum paucis [6] aliquãdiu resistentem, in fugam tandem converterunt. Fugitque rex novus, & insecuti sunt eum usque in insulam

---

1 Lavercrosts *T.* 2 Henericus *T.* 3 *Vel* (*ut in T.*) camisiis. 4 Qui *T.* 5 Nativitatis *T.* 6 Aliquot diu *T.*

de

de Kentyr, obſederuntque caſtrum loci illius, credentes eum ſe ibidem recepiſſe, ſed ille abierat in extremas inſulas regionis illius. Expugnatoque caſtro, invenerunt unum ex fratribus novi Domini, ſcilicet Nigellum de Brus, cum nova regina & multis aliis. Quos adducentes ſecum uſque Barwick, ibi coram Juſticiariis Domini regis Angliæ, qui ex præcepto regis ibidem convenerant, judicialiter dampnati ſunt [1] homines", tracti, ſuſpenſi & decollati. Reginam autem novam, quia filia Comitis de [2] Huluerſterh erat, (qui quidem Comes, in principio guerræ motæ, per [3] generum Dominum Robertum de Brus, ne Dominus Rex Angliæ quicquam mali contra eum ſuſpicaretur, miſit [4] ad regem duos filios ſuos, pro voluntate regis retinendos in excuſationem ſui, quod ſemper ei fidelis extiterat,) et propter unum verbum, quod marito ſuo dixerat, cum in coronatione ſua loqueretur ei & diceret, *lætare modo conſocia, quia regina effecta es, et ego rex*, fertur eam ſic reſpondiſſe ei: *Timeo, Domine,* [5] *quod ſumus effecti rex et regina, ſicut efficiuntur pueri in ludis æſtivalibus*: propter iſtas ergo duas cauſas, miſit eam rex cum honeſta familia perendinandam in manerio ſuo de [6] Bruſcewith, & juſſit eam honorifice ſuſtentari. Comitem vero de [7] Aſechel, qui ab iſto caſtro fugerat, et poſt aliquod intervallum captus fuerat, cum regina Angliæ & multi magnates rogarent pro eo ad regem, ne ſanguis ejus effunderetur, pro eo quod fuit proximus parens Domino Regi Angliæ, juſſit rex [8] Londoniis & ceteris excelſior ſuſpendi. Et quia ſeductor [9] inventus qui conſanguineus extiterat, præce- A. D. 1306.

1 *Deeſt T.* 2 Hulneſter *T.* 3 Generum ſuum Dominum *T.* 4 Ad eum duos *T.* 5 Quod ſic ſumus *T.* 6 Bruſſewyks, *T.* 7 Aſſethel, *T.* 8 Londoniis adduci & *T.* 9 Inventus eſt qui *T.*

pit

A. D. 1306. pit rex post suspensionem decollari eum et comburi, [1] quod factum est. Christoferum autem de [2] Sethon, qui sororem novi regis duxerat nomine Mariam, et esset Anglicus, cum in castro de [3] Lochdor captus esset, et post uxorque sua et multi alii, jussit rex adduci apud Dunfrees, ubi militem occiderat, ibique trahi, suspendi & decollari. Simile judicium habuerunt duo fratres sui, & omnes alii, qui [4] morti Domini Johannis Comyn consenserunt & interfuerunt. Et hoc ex speciali præcepto regis. Uxorem vero Christoferi posuit rex in monasterio de [5] Thixsell in Lyndesay, et filiam novi regis posuit in monasterio de Watton. Deditque Dominus rex Domino Edmundo de Malo lacu manerium de [6] Sethon in Wythebystrand, quod erat Christoferi, et alias suas terras, quas habuit in Northumberland, dedit rex Domino Willelmo [7] le Latymer. Terras vero novi regis dispersit Dominus rex inter magnates suos hoc modo. Dedit [8] enim" vallem Anandiæ Comiti de Herford, qui filiam regis Angliæ duxerat in uxorem. Hert vero & [9] Herternesf dedit Domino Roberto de Clifforde, salvo tamen jure ecclesiæ Dunelmensis. [10] Thotenham & Thotenham scire & manerium de Wrothell in partibus australibus dedit aliis magnatibus suis. Comitatum vero de Karrick, quem ex hereditate materna habuerat ipse novus rex, dedit rex Angliæ Domino Henrico de Percy. Comitatum autem de [11] Asechell. dedit rex Comiti Glo-

---

1 Quod et factum *T.* 2 Seton, *T.* 3 Lechdor *T.* 4 In mortem Domini Johannis Comyn consenserunt & ipsum interfecerunt, & hoc ex speciali *T.* 5 Fixhal *T.* *Legend.* (*ut videtur*) Sixle. 6 Seton *T.* 7 De *T.* 8 *Deest in T.* 9 Hertenes *T.* 10 Totenham & Totenhamshire *T.* 11 Assethel dedit *T.*

ce-

cestriæ, qui filiam regis post mortem Gilberti de Clare, quondam comitis Gloucestriæ, duxerat, sicque nomen comitis habebat ab uxore, non ab hereditate. fuerat enim miles simplex & segnis quando eam duxerat, nomine [1]Radulphus Monhermerū. A. D. 1306.

Circa festum sancti Michaëlis reversus est novus rex ab insulis Scociæ, ad quas fugerat, cum multis Hibernicis & Scotis, mansitque in Kentyr, misitque aliquos ex suis in Karryck, & levaverunt ibi firmas suas de termino sancti Martini. Quod audiens Dominus Henricus de Percy, declinavit ibidem, et ex improviso superveniens novus rex irruit nocte in prædictum Dominum Henricum, & occidit paucos de familia ejus, cepitque equos suos destrarios et vasa argentea, & obsedit eum in castro ejusdem loci, quousque Dominus rex Angliæ misso robore excercitus liberavit eum. Ex tunc circuivit terram Scociæ novus rex, et omnes potentes atque robustos, qui contempserunt sequi eum, peremit gladio, fecitque multa mala in populo illo. In XL^ma vero sequente misit à se cum parte excercitus sui duos fratres suos, Dominum scilicet Thomam de Brus, qui Anglicos semper odio habuerat, & Dominum Alexandrum clericum, qui ex improviso à nostris de nocte capti sunt, & judicialiter tracti & suspensi. Tenuitque se extunc novus rex in extremis finibus terræ.

In eadem quadragesima tenuit Dominus rex Angliæ parliamentum [2]suum" apud Karliolum, fecitque ibi statuta quædam, et ordinavit de capitulo [3]ordinis Cistercientium & aliorum transmarinorum, et de custodia sigilli eorundem, sicut in ipsis statutis plene patet.

1 Radulphus de Monhermes *T.* 2 *Deest in T.* 3 Cisterciensis ordinis & *T.*

A. D. 1306. Venitque ibi cum magno apparatu Cardinalis Hispaniæ, missus à Domino papa pro maritagio filii regis Angliæ cum filia regis Franciæ adimplendo, secundum [1]ordinationem bonæ memoriæ quondam papæ Bonifacii, qui super hoc secundum quod prædictum est certum ordinaverat. Factoque sermone & longo tractatu super bonum pacis, in fine revestivit se et ceteri episcopi qui aderant. Accensisque candelis et pulsatis campanis, terribiliter excommunicaverunt Dominum Robertum de Brus cum fautoribus suis, tanquam hominem perjurum, et perturbatorem injustum communis pacis et quietis. Sequenti vero die facto sermone à Domino Archiepiscopo Eborum, responsum est Cardinali in ecclesia Canonichorum Karlioli, præsente Domino Rege et responsum authorizante, quod paratus erat Dominus rex ex parte sua perficere omnem illam ordinationem, quam fecerat ille bonus pastor, [2]pater et papa Bonifacius. Dum tamen Dominus rex Franciæ ex parte sua vellet similiter adimplere. Et ait Cardinalis, quod bene vellet et plene. Et dixit rex, non dum mihi plene restituit terram Wasconiæ, prout ordinaverat papa prædictus. Defecit enim mihi castrum de Mawlyon, i. de malo leone, quod est castrum fortissimum et quasi inexpugnabile. Reddat illud, & omnia perficiam. Et Cardinalis ad hæc: *Domine mi, jam in saisina illius castri est Dominus Rex Franciæ: satisfecit enim militi, qui illud tenuerat, pro magna summa pecuniæ jam soluta, et paratus est illud* [3]*nobis reddere in brevi.* Et ait rex, *volumus deliberare super hoc permodicum,* ordinavitque Dominus Rex, quod juxta eum maneret Cardinalis, quousque missis nunciis per ipsum

1 Bonam ordinationem bonæ *T.* 2 Bonus pater *T.*
3 Vobis *T.* *rectius, ut videtur.*

Car-

Cardinalem certificaretur Dominus rex de ipso castro. A. D. 1306.
Mansitque ibi duobus mensibus, et honoratus est valde. Cumque accepisset responsum, quod Dominus illius castri noluit illud reddere regi Franciæ, verecundatus est in sermone [1] promissi, et (accepta licentia) reversus est ad partes australes. Jussitque rex, quod Londoniis remaneret quousque haberet aliud in mandatis. Mansitque usque post obitum regis, habuitque, ex concessione Domini papæ, [2] primo adventu suo in Angliam pro suis expensis à singulis capitulis totius Angliæ, Hiberniæ & Scociæ, duodecim marcas argenti. Nec pro eis tantum facere voluit, quod solventibus fierent literæ adquietanciales. Eodem anno habuit Dominus rex, ex dono Domini papæ, ut prædictum est, decimam biennalem Anglicanæ ecclesiæ, Hiberniæ & Scociæ, & eam fecit levari in uno eodem anno. Habuitque ex civitatibus suis et burgis vicesimum denarium, et à populo reliquo tricesimum denarium.

In [3] prædicto Parliamento cum multi multa loquerentur de oppressionibus Domini papæ, quas inceperat in ecclesia Anglicana: ecce quasi subito in pleno consilio descendit talis scedula, quasi cœlitus emissa, legebaturque statim (audiente Rege, Cardinale, et universis prælatis & aliis qui convenerant.)

Ecclesiæ nobili Anglicanæ, in luto & latere ancillanti, Petrus filius Cassiodori, miles Catholicus, pugil Christi devotus, salutem, et jugum abjicere captivitatis, & bravium accipere libertatis. Camparabo te cui, vel cui [4] *assimulabo te, filia Hierusalem? Cui exæquabo te, virgo filia Syon? Magna est* [5] *enim" contritio tua velut mare. Sola facta es sine*

1 Præmisso, *T.* 2 In primo *T.* 3 Prædicto autem parliamento *T.* 4 Assimilabo *T.* 5 *Deest in T.*

 so-

A. D. 1306. *solatio, tota die mœrore confecta. Data es in manum ejus, de qua non potes surgere absque auxilio sublevantis. Nam scribæ & Pharisæi,* [1] *supra cathedram Mosi sedentes; principes tui Romani hostes in capite tibi facti, sua* [2] *philateria dilatantes, ambientes locupletari ex medullis ossium tuorum;* [3] *magna et importabilia in tuis et tuorum ministrorum humeris imponunt onera, et, ultra quam decet, te constituunt sub tributo, quæ libera fueras ab antiquo. Recedat* [4] *adhuc omnis admirationis materia: quia mater tua Domina gentium, viduarum more, suo subdito desponsata, tibi ipsum in patrem constituit, et Romanæ urbis pontificem summum. Qui quamvis ita sit, in nullo tamen tibi paternitatis genere hoc ostendit. Super te quidem suas magnificat fimbrias, et experimento edocet, se tuæ matris esse maritum. Commemorat enim apud se propheticum sæpe verbum, quod est in scrinio sui pectoris sic digestum:* sume tibi librum grandem, & scribe in eo stilo hominis, velociter spolia detrahe, cito prædare. *Nunquid ad hoc Apostolus eum dicit constitui, dum sic scribit?* Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in hiis, quæ sunt ad Deum, *non ad spolia* [5] *et rapinas", non pro annuis censibus imponendis, nec pro necandis hominibus, sed* ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, qui *etiam* condolere possit hiis qui ignorant et errant. *Et de Petro legitur piscatore, cujus se commemorat successorem, quod post Christi resurrectionem cum ceteris Apostolis ad piscandi officium est reversus. Qui cum nihil in sinistra parte navigii caperet, Christo jubente, ad dextram se convertit, et in terram plenum magnis piscibus rete traxit. Est ergo ministerium ecclesiæ utile in parte dextra exercendum, per quod* [6] *&" diabolus vincitur, & eidem Christo copia capitur animarum. Certe*

1 Super *T.* 2 *Sic. Sed* phylacteria *in T.* 3 Grandia *T.* 4 Ab omni *T.* 5 *Desunt in T.* 6 *Deest in T.*

te sic liber sinistra partis navigii non se habet, quia in eo fides titubat, tristicia dominatur, cum quod [1]*inquirendo appetitur, minime invenitur. Quis enim credat, se simul & semel posse servire Deo & Mammona, ac sua voluntati placere, seu carnis et sanguinis revelationibus inhaerere, et offerre munera Christo digna? Et sine dubio pastor, qui supra gregis adificationem non vigilat, rugienti* [2]*leoni, quaerenti quem devoret, viam parat. Vide, inquam, facta inaudita, nuncupativa filia patris tui, qui bonos pastores à caulis ovium amovet, et suos nepotes, consanguineos & parentes, nonnullos literas ignorantes, & alios velut mutos & surdos, ovium earundem non intelligentes balatum, nec de morsibus* [3]*curantes, velut mercenarios vellera auferentes & metentes semina aliorum, non ut prosint, sed ut prasint, constituit pro eisdem, quorumque manus in cophino* [4]*serviunt, et eorum dorsa ab oneribus divertuntur. Ex quibus liquet, quod sacerdotium pervertitur hiis diebus, obsequium divinum subtrahitur, & eleemosinarum largitio adnullatur, per quod Regum, Principum & Christianorum sancta devocio vacuatur. Nonne debet in oculis omnium mirabile reputari, quod ubi Christus pro se & pro Petro jussit solvi tributum, ipse vero regna & regnorum principes, contra voluntatem illius, cujus se esse dicit vicarium, qui à se regna & mundi judicia abdicavit, sua subjicere nititur dicioni dominio sui filii, qui totum sibi vendicat quod scripserat esse suum? De te quidem, filia, plus agit. Ecce trahit quodlibet. Nec tamen reputat se contentum, si partem rerum tuarum, decimam s. à te sumat, nisi primos fructus beneficiorum tuorum habeat ministrorum, ut tam pro se, quam pro suo sanguine novum constituatur patrimonium* [5]*pro eisdem, abjectis piissimis voluntatibus fundatorum. Et alia etiam* [6]*procursorum stipendiis, quos* A. D. 1306.

1 In quærendo *T.* 2 Bovi, *T.* 3 Curantes luporum, velut *T.* 4 Serviverunt, *T.* 5 De *T.* 6 Præcursorum *T.*

trans-

A. D. 1306. *transmittit in Angliam, execrabilia jam imponit, qui non tantum tuum ac tuorum victum auferunt & vesturas, sed eorum pelles & carnes lacerant velut canes. Nunquid* [1] *Nabuchodonosori regi debeat comparari, qui templum Domini devastavit, & vasis suis argenteis & aureis spoliavit? Quod egerat enim ille, agit & iste. Ille domus Dei spoliavit ministros, & ipsam debito destituebat obsequio. Hac hic facit. Certe melius est occisis gladio quam fame aliqualiter interfectis, quia sunt mortui illi statim, isti sunt à terra sterilitate consumpti. Compatiantur tibi, filia, omnes transeuntes per viam, quia non est dolor sicut dolor tuus. Jam enim pra dolore nimio, & pra effusione tua nimia lacbrimarum, super carbones est facies tua denigrata, ita quod non es cognita amplius. In plateis & in tenebrosis te tuus prafatus superior collocavit. Inebriavit te absynthio atque felle. Afflictionem populi tui, ejusque gemitum, audi Domine, vide Domine &* [2] *descende, quia cor dicti viri super cor Pharaonis est nimium induratum, quia non dimittet populum tuum abire liberum, nisi in fortitudine manus tua. Non enim flagellat miserabiliter tantum super terram, sed post mortem. Quia quorumcunque Christianorum bona sub nomine tituli de intestatis* [3] *consistant, omnia post decessum occupare intendit. Animadvertat itaque militia Anglicana, qualiter à retroactis temporibus Franci, in regnum Anglia sua concupiscentia oculos dirigentes, machinabantur illud sua subjicere potestati.* [4] *Sed quod in ipsis hactenus defuit, est timendum ne suppleat* [5] *dicti" nova conjecturatio novi hostis; quia, regni deficiente thesauro, et ipsius destructo sacerdocio, efficietur verè regnum impotentius contra hostes. Ne igitur tu filia, tuique sacerdotes in miseriam deducamini longiorem,*

1 Nabugodonosor *T.* 2 Defende, *T.* 3 *L.* confiscat, *cum T.* 4 Et quod *T.* 5 *Deest T. rectius.*

ex-

expedit ut pro tua et [1] *eorum salute, rex tuus Christianissimus et regni potentes, qui* [2] *amplissimis beneficiis vos dotarunt, quique vos et beneficia hujusmodi habeant in hoc casu tueri, resistant conjecturacionibus, conspiracionibus, arrogantiæ, præsumptioni ac superbiæ dicti viri, qui non Dei* [3] *contemplacionem, sed pro suis ditandis parentibus, ac pro nido suo quasi aquila exaltando, per præmissa & alia imposita per eundem, totalem pecuniam Anglicanam novo Dominii genere emungere jam compellit, ne dissimulata in hac parte simplicitas regni hujus subversionem afferat, velut tuam. Adhibeatur sero remedii tunc cautela. Avertat nempe virtutum Dominus de corde viri illius velamen, sibique cor contritum & humile largiatur: et agnoscere eum faciat vestigia veri Dei, per quæ à suis tenebris eruatur: et præmissos labores sinistros dimittere compellatur. Nec non* [4] *et" quod vinea, quam plantavit Dei dextra, sacra fidei cultoribus repleatur. Animent enim eum verba Domini et* [5] *prophetiæ Jeremiæ, quæ dicunt*: tu pastor, qui populum meum dispersisti, & eum de habitacionibus ejecisti, ecce visitabo super te tuorum maliciam studiorum, nec erit vir, qui super solium David de tuo semine sedeat, nec qui in Judæa ultra habeat potestatem. Fiat nidus tuus desertus, & sicut Sodoma & Gomorrha totaliter sit [6] submersus. *Quod si perteritus ex hiis dictis non destiterit ab inceptis, & restitutionem non fecerit de perceptis, psallent pro eo extunc* [7] *nequiter" indurato, Psalmum centesimum octavum, illi cui omnia sunt aperta, singuli singulis diebus, clara voce in Christo devotissimi*: Deus laudem &c. A. D. 1306.

Cum in parliamento Domini regis apud Karliolum in octavis sancti Hillarii, anno Domini Regis Edwardi

1 Tuorum *T.* 2 Amplissime vos dotarunt, *T.* 3 *L.* contemplatione, *cum T.* 4 *Deest in T.* 5 Prophetiæ *T.* 6 Subversus *T.* 7 *Deest T.*

XXX-

A. D. 1306. XXXV^to, propositæ fuissent quædam peticiones per comites, barones & alios magnates, & communitatem totius regni Angliæ, pro statu coronæ regiæ, nec non terrarum ipsius [1] regis Scociæ, Walliæ & Hiberniæ, & tota communitate prædicta, super variis, novis & intollerabilibus gravaminibus, oppressionibus, injuriis et extorcionibus, præfatis comitibus, baronibus & magnatibus & communitati, auctoritate Domini papæ & mandato, ac eciam per magistrum Willelmum Testa Domini papæ clericum, necnon ejusdem Willelmi commissarios, ministros, seu ejus vices gerentes & ipsius nomine illatis multipliciter in regno Angliæ & terris prædictis, prout in articulis contentis inferius inseritur, qui tales sunt: *De effrenata provisionum multitudine apostolicarum, per quam ordinaria beneficiorum collatio tollitur. Ac demum indigne nobiles et literati à promotione ecclesiastica excluduntur. Et erit defectus consilii in regno quatenus ad ea, quæ ad spiritualitatem pertinent. Nec invenientur idonei, qui in ecclesiasticas valeant* [2] *elegi prælaturas. Cultus Divinus, hospitalitates & eleemosinæ cessabunt, contra intentionem primariam fundatorum ecclesiarum. Jura peribunt indefensa. Ædificia ecclesiastica corruent, & populi devotio subtrahetur. Item de decanatibus ecclesiarum cathedralium regni Angliæ, quorum multi* [3] *tam ad manus Cardinalium et aliorum alienigenarum in ipsis ecclesiis* [4] *minime" residentium devenerunt. Et de ceteris Decanatibus ut fiat sic in proximo verisimiliter est timendum, contra primarum ecclesiarum ordinem & intentionem saluberrimam fundatorum. Ex quo in ipsis ecclesiis cathedralibus, ad quarum regimen in custodiam continuam decani fuerunt salubriter instituti, jam propter ipsorum absentiam multiplex*

1 Regni *T.* 2 Eligi *T.* 3 *Sic etiam T. Forte*, tamen. 4 *Omittit T.*

in-

inordinatio proveniet, tam in Divino obsequio, hospitalitate, eleemosina & defensione ecclesiæ, quam in correctione excessuum ministrorum: et Domino regi et regno multorum peritorum consilium, qui ad Decanatus eligi consueverant, penitus subtrahetur. Item de religiosis Domibus, à variis magnatibus pia devotione fundatis ad Divini cultus augmentum, hospitalitatis exercitium, eleemosinarum largitionem, et ad orationes continuas Deo [1] fundandas, pro ipsorum fundatorum salute et omnium fidelium defunctorum redemptione. Quarum fructus & proventus primi anni tempore vacationis prælaciæ Dominus papa intendit diversorum Cardinalium usibus applicare. Item de primis fructibus beneficiorum vacantium sedi apostolicæ reservatis: quod antea fuerat inauditum. Super quorum collectione, Dominus papa inter prædationes durissimas & multum præjudiciales Domino Regi & regno, ac etiam toti ecclesiæ Anglicanæ, jam de novo, ut fertur, constituit collectores. Item de denariis sancti Petri, à progenitoribus Domini Regis primitus sub certa forma concessis, et à prima concessione sub eadem forma à tempore cujus non extat memoria persolutis. Nunc autem contra dictam concessionem minus rationabiliter agitur et itur, in grave dampnum ecclesiarum totius populi Anglicani. Item de legatis vel promissis pia intentione à multis in subsidium terræ sanctæ propter redemptionem peccatorum, per aliquos, authoritate sedis apostolicæ, improbe petitis & exactis, & in alios usus convertendis, ipsis legantibus vel promittentibus minime profuturos. Item de pœnis pecuniarum, in [2] fraude legis regni variis contractibus adjectis & in subsidium terræ sanctæ promissis, si in solucione debiti principalis deficiatur, quarum prætextu multæ causæ, mere ad forum regni pertinentes, coram clericis Domini papæ, in regiæ dignitatis præ- A. D. 1306.

---

1 *Sic. Lege cum T.* fundendas. 2 Fraudem *T.*

A. D. 1306. *judicium, agitantur. Item de indistincte legatis, quæ sunt approbata tam de jure canonico quam civili, quæ dicti clerici Domini papæ impie sibi appropriare nituntur, et in usus ipsis defunctis, quorum bona fuerant, minime profuturos, convertere, contra voluntatem piissimam defunctorum. Item cum Romana ecclesia unum duntaxat clericum pro suis negociis hactenus in Anglia habere consueverat, ad expensas ecclesiæ Anglicanæ, Dominus papa jam, ut dicitur, IIIIor clericos ordinavit, quibus oportebit ecclesiam Anglicanam, ultra antiquam consuetudinem, sumptus non modicos ministrare.* Super quibus oppressionum, gravaminum, extortionum et injuriarum articulis, præfatus Willelmus Testa, quatenus ipsum [1] contingunt, in pleno parliamento prædicto allocutus extitit, nec inde se potuit aliqualiter excusare, nisi tantum quod dixit, quod auctoritate Domini papæ præmissa fuerat assecutus. Et quia facta magistri Willelmi Testa in præmissis si tollerentur manifeste cederent in divini cultus diminucionem, et ecclesiæ Anglicanæ extenuacionem: necnon in præjudicium, læsionem, exheredationem coronæ, potestatis, jurisdictionis & dignitatis regiæ Anglicanæ, depauperationem & destructionem totius communitatis prædictæ, ac status regni, legum et consuetudinum ejusdem subversionem (quod absit) perpetuam, et unde majora pericula possent processu temporis evenire. Demum consideratis periculis prædictis, ex assensu Domini regis, à toto consilio parliamenti prædicti provisum fuit, concordatum, ordinatum & consideratum, quod præmissa gravamina, oppressiones, injuriæ & extorsiones fieri non permitterentur in regno & terris prædictis. Et prohibitum

1 Contingit, *T.*

est

est magistro Willelmo de Testa in parliamento prædicto, quod de cetero contra provisionem, concordiam, considerationes prædictas, non procedat nec per se [1] seu per alium quemcunque in præmissis se intromittat vel aliquo præmissorum. Et injunctum est eidem magistro W. quod quicquid per ipsum, collegas, commissarios, ministros, vices-gerentes, aut alios quoscunque sibi adhærentes seu intendentes actemptatum est, actum seu executum in præmissis, et quolibet præmissorum, revocet incassum, irritum et inane. Et totam pecuniam, in hac parte levatam, salvo [2] custodiri faciat & secure infra regnum prædictum, quousque Dominus rex cum prædicto consilio aliud super hoc duxerit ordinandum. Et præceptum est singulis vicecomitibus prædicti regni, quod per sacramentum proborum & legalium hominum de ballivis suis, per quos rei veritas melius sciri poterit, diligenter inquirant de nominibus commissariorum & aliorum ministrorum prædicti W. Testa, qui præmissa gravamina, oppressiones, extorsiones & injurias in communitatibus prædictis taliter perpetrarunt aut fecerunt, nec non de nominibus ipsorum, qui coram prædictis commissariis vel ministris aliquem vel aliquos citari vel vocari [3] fecerunt, seu dicta gravamina executi [4] fuerunt. Et omnes illos, quos culpabiles in præmissis invenerunt, attachient per corpora eorum, ita quod eos habeant coram rege in octavis sanctæ Trinitatis, ubicunque tunc fuerint in Anglia, ad respondendum tam Domino regi quam aliis inde conqueri volentibus super præmissis, et ad faciendum & recipiendum quod Curia Domini regis consideraverit in hac parte. Et viceco-

A. D. 1306.

1 Nec *T.* 2 Custodire *T.* 3 Fecerint, *T.* 4 Fuerint *T.*

A. D. 1306. mites habeant ibi nomina eorum, quos culpabiles inde invenerint, et [1]brevia &c. mandatum eſt Principi Walliæ, Comiti Ceſtriæ, Cuſtodi Scociæ & Juſticiariis Hiberniæ, quod ipſi ſimiliter procedant in terris prædictis ſuper negociis memoratis, & proviſionem, concordiam, ordinationem & conſiderationem prædictas in eiſdem terris faciant firmiter & [2]inviolabiliter obſervari. Et ad majorem hujus rei evidentiam, ordinatum eſt et concordatum per Dominum Regem, & totum conſilium prædictum, quod certi nuncii experti ad dictum Dominum papam, ex parte dicti Domini regis, comitum, baronum et totius communitatis prædictæ tranſmittantur ad prædicta gravamina, oppreſſiones, extorſiones et injurias notificanda & exponenda.

A. D. 1307. Anno Domini M°CCC°VII° cito poſt Paſcha ille novus rex Scociæ Dominus Robertus de Brus, congregatis multis forinſecus ex inſulis, cœpit equitare infra Lowdyan, dederuntque ſe ei multi exulati per Juſticiarios Domini regis Angliæ, qui in anno præcedenti ſederant in Scocia ſuper malefactoribus terræ & novo regi conſentientibus in conſilio, favore & opere. Et quia, ſecundum legem Anglicanam, judicabant Scotos comburendo, trahendo in equis, & ſuſpendendo, ideo quaſi unanimiter levaverunt ſe, & ibant cum eo volentes potius mori quam Anglicanis legibus judicari, ſtipatuſque multis et ex numero animatus, proceſſit obviam Anglicis. Conſtituerat enim Dominus rex in regno Scociæ tres cuſtodes cum tribus aciebus: Dominum ſ. Henricum de Percy, Dominum Emericum de [3]Walence, et Comitem Gloceſtriæ. At ille novus rex obviavit aciei Domini Emerici de [3]Walence, &

1 Brevia, & mandatum *T.* 2 Immobiliter *T.* 3 Valente, *T.*

eam

eam in fugam convertit, paucis tamen interfectis. Deinde infra triduum obviavit aciei Comitis Gloceftriæ, & cæfis hinc inde multis, fugavit Comitem & eum obfedit in Caftro de Aree, quoufque miffis excercitibus à rege liberatus eft. Turbatufque rex in hoc facto, mifit & congregavit excercitum copiofum fub gravi forisfactura, præcipiens, ut effent Karleoli parati ad prœlium in tres feptimanas fancti Johannis Baptiftæ. Quibus ex juffu regis advenientibus, proceſſerunt cum impetu et irruerunt in eum, ita quod multis occifis fugam iniit, latuitque ex tunc in moris & marifcis, quafi cum decem millibus virorum pedeftrium, nec poterant ad eum attingere, quoniam lapfus eft femper ex manibus eorum. Eodem [1]anno, f. Willelmus de Hameldon, Decanus Eborum & Cancellarius Domini regis [2]apud Fontayns dum reverteretur à parliamento Karleoli diem claufit extremum, fepultufque eft in ecclefia Eborum".

A. D. 1307.

De morte Regis Edwardi primi.

COGNITA [3]itaque malicia novi regis,[4] mifit rex nofter magnatibus terræ, ut fibi venirent Karliolum parati ad prœlium in [5]quindenam fancti Johannis Baptiftæ. [6]Interim quia vexabatur rex diffenteria gravi, nec poterant ei loqui nifi cubicularii fui, prædicatumque eft in populo, [7]quia mortuus eft rex. Quo cognito, juffit rex omnia [8]præparari, ut moveret in Scociam. movitque caftra fua à Karliolo III°. die men-

1 Anno obiit Willelmus de Emeldon, *T.* 2 *Desunt in T.* 3 Autem *T.* 4 Juffit *T.* 5 Quindena beati *T.* 6 Interim vero Rex vexabatur dif.gravi morbo, nec *T.* 7 Quod *T.* 8 Præpararent, ut moverent *T.*

fis

A. D. 1307. ſis Julii quaſi duobus milliariis. Et erat dies Lunæ, die vero Martis equitavit quaſi duo miliaria, & IIII[a] feria requievit. Die autem Jovis, venit apud Burch' ſuper Sandes, et ibi diſpoſuit in craſtino permanere. Erant ſibi modus & conſuetudo ſingulis quaſi diebus in lecto jacere uſque ad horam nonam. Die vero Veneris cum elevaretur à ſuis ut commederet, inter manus eorum expiravit. Tranſlatuſque eſt rex ex hoc mundo die tranſlationis ſancti Thomæ Archiepiſcopi & martiris. Celaveruntque ſui mortem regis, quouſque veniret filius ejus & magnates terræ, & incarcerabantur multi, qui mortem regis [1] prædicaverant. Cumque veniſſet princeps filius ejus & ceteri magnates, ordinaverunt de corpore regis, quod per Theſaurarium ſuum epiſcopum Ceſtriæ & totam familiam ſuam honorifice duceretur ad partes auſtrales, maneretque in eccleſia religioſorum de Waltham, donec ordinaretur certum de terra Scociæ, et vacaret eis intendere ſepulturæ: factumque eſt ita. Remanſitque novus rex, et cepit homagia & fidelitates magnatorum, & de eorum conſilio profectus eſt uſque Rokesburch', & ibi cepit [2] homagia & fidelitates multorum magnatorum regni Scociæ. Ordinavitque cuſtodes in Scocia, & reverſus eſt. Tenuitque parliamentum ſuum apud Northamptonam in quindena ſancti Michaëlis, ubi præcepit & ſtatuit firmam pacem ſervari in toto [3] regno, et quod ſtatutum Winceſtriæ, ſuper communi pace editum, in omnibus ſuis articulis ſervaretur. Ordinavit quoque diem ſepulturæ patris ſui, diem ſcilicet Veneris [4] proxime" ante feſtum Omnium ſanctorum. Ad quam con-

1 Prædicabant *T.* 2 Homagium *T.* 3 Regno ſuo, et quod *T.* 4 *Deeſt in T.*

ve-

venerunt multi magnates utriusque terræ & diversarum regionum. Requievitque corpus prima nocte in ecclesia sanctæ Trinitatis, secunda vero nocte in ecclesia beati Pauli, et III[a] die deferebatur ad ecclesias fratrum Minorum & Prædicatorum, ubi missis auditis, ducebatur in curru ad locum suum [1] Westmonasterium, ubi in crastinum à quinque episcopis quinque missas habuit solennes, præter missam Cardinalis Hispaniæ, qui summo mane pro eo celebravit. Ultimam autem missam celebravit patriarcha Hierosolimitanus, qui erat Dunelmensis episcopus, et officium sepulturæ peregit. Erantque ministri ejus ad altare duo episcopi, Wintoniensis s. qui evangelium, et Lincolniensis qui epistolam [2] perlegerunt. Appositusque est ad patres suos rex fortissimus, prudentissimus & sapientissimus, anno ætatis suæ sexagesimo octavo, & regni sui tricesimo quinto.

A. D. 1307.

Huc usque in Libro Abindonensi *in marg.*

1 Westm̄. *T.* *L.* Westmonasterii. 2 Legerunt *T.*

WAL-

WALTERI HEMINGFORD HISTORIA

Quinque priorum annorum

EDVARDI SECUNDI.

De rege Edwardo secundo.

A. D. 1307. ORTUO itaque sereniſſimo Rege Edwardo & ſepulturæ tradito, ſucceſſit ei in regnum Edwardus, ſ. filius ejus & heres, anno ætatis ſuæ XXIIII^to. Hic miſſis nunciis ſolennibus ad regem Franciæ, petiit ſibi filiam ſuam dari in uxorem, ſecundum quod prius ordinaverat bonæ memoriæ Bonifacius papa. Qui votis ejus annuens, liberaliter conceſſit, et de die ſolempnitatis faciendæ convenit. Cum nunciis transfretavit rex noſter

ſter cum magnatibus ſuis, et Pariſiis duxit eam ſolenniter in uxorem, eodem ſcilicet anno M°CCC°VII°, V^to Kal Februarii, quæ Dominica dies erat. Reduxitque eam in Angliam, & coronatus eſt cum ea Londoniis poſt menſem, VI^to. ſcilicet Kal Marcii, quæ erat Dominica, et feſtum ſancti Mathiæ Apoſtoli, lætantibus & exultantibus populis utriuſque terræ; factaque ſolempnitate, miſit rex magnatibus ſuis, ut convenirent Weſtmonaſterium, tractaturi & ordinaturi in tribus articulis, de ſtatu ſcilicet eccleſiæ, quæ retroactis temporibus [1]inerat in declinū, de ſtatu coronæ, quam de novo ſumpſerat, quomodo ſecundum Deum et juſticiam deberet gubernari, et de pace terræ, quomodo deberet in populo obſervari. Quibus auditis, reſpondit ille nobilis Conſiliator, Comes Lincolnienſis[2], qui eſſe [3]ſterbebat capitalis conſiliarius regis mortui. [4]*unde dictus Deus optimus, qui poſt regem ſapientiſſimum dedit nobis principium boni regis, et quis eſt qui in tali mandato non* [5]*delectet? certe in talibus gaudere debemus, & ad completionem iſtorum trium articulorum tota mentis intentione inſiſtere vigilanter. Nunc autem ſi placuerit quod reſpondeam: Rogo, ut eleventur manus ad Deum ab hiis omnibus, quibus mea reſponſio rationabilis videatur. Ecce kariſſimi mei, ſi laborare debemus & hic ſumptuoſe morari, expedit ut labor noſter ſic fructuoſus ſit, ut permaneat.* Et dirigens vultum ad nuncios, ait: *Nunc autem petimus, quod Dominus noſter rex ſcripto confirmet quod ex parte ipſius ore protuliſtis, ſe ſcilicet ratum habere & firmum, quicquid in præmiſſis, inſpirante Domino, duxerimus ordinandum.* Placuitque iſta reſponſio cunctis, & ele-

A. D. 1307.

1 *Sic.* *F.* iverat in declivum. 2 *Henricus ſc. de Laci.* 3 *F.* ſciebatur. 4 *F.* laudetur dictus. 5 *F.* delectetur?

A. D. 1307. vaverunt manus in cœlum universi qui aderant, præterquam duo nuncii missi, comes scilicet Lancastriæ & Dominus Hugo le Despenser. Et comes ad eos: *cur cum ceteris manus non elevatis, nonne nobiscum pares estis & consortes in regno? vivat Dominus, si nobiscum non consenseritis, eritis nobis extranei et quasi capitales inimici.* At nuncii, *parcatis nobis, Domine, quia pro utilitate regni vobiscum semper erimus in fide stabiles; sed quia de voluntate regis nondum constat, revertemur ad eum, certificabimus nos absque ulla mora.* Abieruntque & reversi sunt, dicentes ex parte regis, quod noluit eos rex ulterius fatigare ad præsens, sed cum actionibus gratiarum reverterentur ad propria usque in quindenam Paschæ. Et tunc Londoniis ad parliamentum suum venirent de præmissis tractaturi.

In Vita patris sui habuit rex quendam militem sibi familiarissimum de Wasconia oriundum. quem cum esset princeps Walliæ, quasi ex nihilo suscitaverat, et pro amoris magnitudine, quo dilexit eum, pro posse ditaverat, Petrum de [1] Caberston proprie nomine nominatum. Hunc cum adhuc uberius promovere vellet, vocavit ad se Thesaurarium patris sui, quem pater suus rex singulariter dilexit, et à clerico paupere usque in episcopalem gradum fecerat promoveri. Erat enim episcopus [2] Cestriæ & ordinator negociorum arduorum totius regni, sicut homo imaginosus et cautissimus, nomine [3] Walterus de Langeton. Misitque eum ad regem patrem suum pro eodem negocio: et dixit regi, *Domine mi rex, Ex parte Domini mei Domini principis filii vestri missus, licet invitus,* [4] *vivit Dominus, ut*

1 *Sic. Infra*, Caverston & Gaverston. *Et quidem* Gaverston *sive* Gaveston *vulgo*. 2 *Vel*, Cicestriæ. 3 *Aliis*, Joannes. 4 *Sic. F.* vivat.

ipsius

ipsius nomine petam à vobis, quod bachalarium suum, Dominum Petrum de Caverston, possit promovere, de licentia vestra, ad comitatum de Pontyff. Et itatus rex nimis, ait: *Quis es tu, qui talia audes postulare?* [1] *Vivit Dominus, nisi esset timor Domini, & quod ab initio dixisti, quod invitus suscepisti negocium, non evaderés manus meas. Nunc autem videbo, quid dicturus erit qui misit te, & non recedas.* Quo vocato, dixit ei rex; *Quid negocii misisti per hominem istum?* Qui ait, *ut cum pace vestrà dare possem Domino Petro de Caverston, Comitatum de Pontyff.* Et ait rex, *fili meretricis, male generate, vis tu modo terras dare, qui nunquam aliquas impetrasti?* [2] *Vivit Dominus, nisi esset timor dispersionis regni, nuncquam gauderes hereditate tua.* Et apprehensis capillis utraque manu, dilaceravit eos in quantum potuit & in [3] lassus ejecit eum, statimque (vocatis proceribus suis) qui cum eo erant in guerra sua versus Scociam, et (communicato cum eis consilio) fecit ipsum Dominum Petrum de Gaverston jurare, quod ipso vivente neque mortuo nunquam à filio suo terras acciperet, & quod exularet à regno Angliæ suo perpetuo, certum diem habens ut exiret sub pœna capitis. Qui ita fecit, fecitque rex filium suum jurare, quod nunquam ei terras daret. Mortuo autem rege, & nondum adhuc sepulto, misit ipse filius novus rex celeres nuncios, et revocavit Petrum. Deditque ei (irrequisitis magnatibus suis) comitatum Cornubiæ, et

A. D. 1307.

---

1 *In* vivat *mutavit Jacobus Tyrrellus.* 2 *In* vivat *mutavit Jac. T.* 3 Laxa *idem est quod* lora. *Sed hîc* cassos *malim.* Cassus *autem* capsum *sive* locum conclusum *valet. Idcirco existimarim, carcerem quendam fuisse, in quo ut princeps aliquantisper custodiretur voluit rex ira commotus. Neque mirum, numero plurativo usum fuisse auctorem, quum pluribus partibus constaret ædificium, qualecunque demum illud esset.*

A. D. 1307. exaltavit eum ſupra omnes propinquos ejus & parentes. Ipſe vero Petrus ſic elevatus ſupra ſe, deſpexit alios, & in fine deſpectus eſt. Cumque duceretur corpus Regis mortui à loco quo obiit ad partes auſtrales, per modicas dietas ipſe filius novus rex cum Domino Petro præceſſit à longe. Dominus vero Theſaurarius epiſcopus Ceſtriæ prædictus fecit comitivam corpori regis mortui, & omnem honorem quem potuit eidem exhibebat. Cumque veniſſet apud Waltham juxta Londonias, & eſſet cum corpore: rex novus & Dominus Petrus conjuraverunt contra eum, pro eo quod in vita patris noluit eis omnia ad libitum miniſtrare de theſauro patris regis mortui, et miſſis militibus, comprehenderunt eum, et poſuerunt eum in turri Londonienſi, et deinde de caſtro in caſtrum per multa tempora, nec voluit liberare eum rex ad mandatum papæ, neque ad rogatum duorum Archiepiſcoporum Cantuariæ & Eborum cum clero ſuo vel magnatorum regni ſui, ſed ſemper eum tenuit in carcere, & omnes terras ſuas, quas ipſe adquiſierat in vita patris ſui regis, ad valentiam quinque millia marcarum annuatim, in manu ſua ſaiſivit, omneſque exitus illarum dedit Domino Petro. Ipſe vero rex et Petrus theſaurum ipſius epiſcopi, apud novum templum Londoniis reconditum, ceperunt, ad ſummam quinquaginta milia librarum argenti, præter aurum multum, jocalia & lapides precioſos, quos et quæ quaſi omnia dedit ipſe rex Petro. Erant enim ambo præſentes, cum ciſtæ frangerentur. et adhuc non erat ſepultum corpus patris ſui. Deditque ei totum theſaurum patris ſui regis, centum mille libras argenti, præter aurum, & lapides pretioſos & jocalia multa. Quæ quaſi omnia ipſe Petrus per manus marcatorum tranſmiſit in patriam ſuam.

Rex

Rex vero principali mercatori Domini Petri, Domino scilicet [1] ^ dedit unam baroniam in Lyndesaya pro suis meritis. Audientes vero comites & magnates terræ, & videntes mirabilia quæ à rege gesta sunt, indignati sunt valde, missis ad eum nunciis, induxerunt eum, ut teneret parliamentum, & fecit sic. A. D. 1307.

Anno Domini M° CCC° VIII° in quindena Paschæ tenuit rex parliamentum suum Londoniis, et magna fuit altercatio inter regem & Comites suos pro Domino Petro, ita quod obtinuerunt comites meliorem partem, dicentes, ipsum Petrum esse excommunicatum & perjurum: & assignatus est dies transfretandi in terram nativitatis suæ, in crastino sancti Johannis Baptistæ. Interim reversus est Dominus Robertus de Brus ex insulis, & à longa infirmitate sua, qua venenum sumpserat, plene curatus, cœpit excercere multas strages in Northumbria, propter quod Dominus rex in festo sancti Hillarii misit ad eum solempnes nuncios, comitem scilicet Gloucestriæ & alios duos comites, & quosdam cum nunciis Domini papæ, qui ad hoc specialiter venerant, ut de pace tractarent vel treuga, et inierunt cum eo treugas usque in Festum omnium sanctorum anni sequentis. A. D. 1308.

Anno Domini M° CCC° IX° in quindena Paschæ tenuit rex parliamentum suum Londoniis, et concesserunt sibi magnates XXV denarium pro confirmatione magnæ chartæ & chartæ de Foresta, et noluerunt consentire regi, ut Petrus remaneret Comes Cornubiæ. propter quod, ad rogatum regis, in crastino sancti Jacobi Apostoli convenerunt iteratò magnates apud Stamfordiam, et interim fecit rex ipsum Petrum ducere in uxorem sororem comitis Gloucestriæ, et sic, mediante A. D. 1309.

[1] *Sic.*

re-

A. D. 1309. rege et ipſo comite cujus ſororem duxerat, conſenſerunt aliqui ex comitibus, quod iſte Petrus remaneret comes pro termino vitæ ſuæ. Iteratoque tenuit ſecrêtum parliamentum apud Eborum XVIII° die menſis Octobris, et noluerunt ibi venire, propter Petrum, quinque comites, ſ. Langceſtriæ, Lincolniæ, Warwik, Oxoniæ & Arundeliæ: propter quod, ordinavit rex tenere ibidem magnum parliamentum ſuum in craſtino Purificationis beatæ Mariæ, cum omnibus magnatibus regni ſui Angliæ, Walliæ & Hiberniæ. Ordinavitque et miſit rex apud Karliolum comitem de Herford et Dominum Robertum de Clyforde in præſidium contra Scotos, etiam Dominum Henricum de Beamund apud Berwich. Qui poſt multa mala, per ipſos Scotos in confiniis perpetrata, data pecunia inierunt cum eis treugas uſque in craſtinum ſancti Hillarii, prolongatumq; eſt parliamentum uſq; ad XL^{mam}, et mutatus eſt locus uſque Londonias. In principio vero XL^{mæ} tenuit rex parliamentum ſuum magnum Londoniis, et venerunt ibidem comites cum armis et equis. Et poſt multas altercationes, conceſſit rex ſtare ordinationi, IIII^{or} epiſcoporum, IIII^{or} comitum, et IIII^{or} baronum. Et quod in quindena Paſchæ [1] quod" certas perſonas eligerent Londoniis, ubi ſtatuit parliamentum teneri eodem tempore. Interim fecit rex XXV denarium levari, quem conceſſerant magnates ut ſupra. Papa vero exegit à Clero quaſi tres decimas eodem anno.

A. D. 1310. Anno Domini M^{o} CCC^{o} X^{o} tenuit rex parliamentum ſuum Londoniis in quindena Paſchæ. Veneruntque ibi comites et ceteri magnates in manu forti. Et

1 Redundat.

com-

compulſus eſt adimplere quod promiſerat. Electique ſunt duodecim, ut prædictum eſt: quatuor ſ. epiſcopi, IIIIor comites, & IIIIor barones. Quibus dedit rex per literas ſuas patentes plenam poteſtatem tractandi & ordinandi ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctæ de ſtatu ſuo, hoſpicii & regni ſui. Deditque diem uſque ad feſtum ſancti Michaëlis. Et ſi perficere non poſſent quod vellent in ſpacio tam brevi, à die prædicto uſque ad feſtum ſancti Michaëlis anni ſequentis, promittens, ſe fideliter obſervaturum quicquid authore Domino ſtatuendo ordinarent. Et ſi contingeret medio tempore ex illis XIIcim aliquem in fata decedere, quod ſtatim alius ejuſdem condicionis per reſiduos XIcim eligeretur & loco ſuo poneretur. Ipſi vero poteſtatem talem adepti, & per certas perſonas electi, convenerunt et ordinaverunt multa, prout inferius patebit ſuo loco. Interim fractis treugis ex parte Scotorum cum multa mala feciſſent, congregavit rex excercitum grandem et omne ſervicium ſuis militare mandavit, ut die Aſſumptionis beatæ Mariæ eſſent cum equis & armis apud Novum caſtrum parati. Veneruntque cum rege comes Gloceſtriæ, comes Warenne, & comes Cornubiæ quem de novo creaverat; Dominus Henricus de Percey, Dominus Jacobus de Clyfford, & multi alii barones & magnates. Comes vero Lincolniæ, quem præfecerat rex cuſtodem tocius Angliæ in abſentia ſua, comes Langceſtriæ, comes de Penbrok, comes de Warwike & comes de [1] Herford, non venerunt cum rege propter Petrum. Servicium autem ſuum mandaverunt, et ipſi cum Domino Archiepiſcopo Cantuarienſi Londoniis viriliter [2] inſiſterunt circa

A. D. 1310.

---

1 E *poſt* r *adjecit Jac. Tyrrellus*, *ut* Hereford *legatur*.
2 *Sic*.

or-

A. D. 1310. ordinaciones ſuas. Ita quod die omnium Sanctorum ipſe Dominus Archiepiſcopus in eccleſia ſancti Pauli Londoniis, intra miſſarum ſolennia, quæ celebravit, facto ſermone ad populum, coram ipſis comitibus cum omnibus ſuffraganeis ſuis in pontificalibus reveſtitis, excommunicavit omnes impedientes ordinationes ſuas, vel eorum ſecreta revelantes in toto vel in parte, uſque ad communem earundem publicationem, adjecitque, omnium erat una voluntas ordinare talia, quæ eſſent ad honorem Dei, exaltacionem eccleſiæ & regni, & communem quietem populi. Rex vero cum ſuis profectus in Scociam, & nullo invento obſtaculo, conſumpſit, combuſſit, & omnia, quæcunque voluit, fecit uſque ad mare Scociæ, et ſuperveniente hyeme reverſus eſt uſque ad Barwick ſuper Tuedam, et hiemavit ibi cum regina uxore ſua & magnatibus ſuis. Adveniente vero menſe Marcii, cœpit rex equitare in Scociam. Et cum nullum inveniſſet obſtaculum, defeceruntque paleæ pro pabulo equorum, reverſus eſt iteratò ad Barwick & manſit ibidem. Miſitque novum comitem Cornubiæ cum robore excercitus contra Scotos, ut nomen ſibi adquireret & laudem. Qui mare Scociæ tranſiit, & ſtrenue ſe [1] per multos dies, ad factum tamen bonum non potuit pervenire, pro eo quod Scoti, eum fugientes, in montibus & mariſcis ſua ſemper receptacula habuerunt. Eodem anno XI° die Maii apud Eborum in eccleſia cathedrali, ex mandato ſpeciali Domini papæ, tenuit Dominus Archiepiſcopus Concilium provinciale. Prædicavitque, et erat ſuum thema; *Omnes iſti congregati venerunt tibi*, factoque ſermone, recitavit et legi fecit bullam Domini papæ, qua citatus fuerat ad Concilium generale, quod fieri & te-

1 *Subintellige*, geſſit.

neri

neri ordinaverat Dominus papa mense Octobris proximo sequente apud Viennam, legique fecit sequentem bullam horribilem contra templarios, qui, ex ordinatione ipsius Domini papæ, per diversos reges in singulis terris per universum orbem capti primo fuerant, omnes in uno die, die s. Mercurii infra Octav. Epiphaniæ Domini, anno ejusdem Domini M° CCC° VII°, & certæ custodiæ deputati. Omnes terræ illorum erant confiscatæ. Nec habebant in Anglia ex omnibus bonis suis, nisi singuli eorum singulis diebus IIII^or denarios ex bursa regis. Tenor bullæ papalis talis est. A. D. 1310.

Clemens episcopus &c. *ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum. Faciens misericordiam cum servo suo Dei filius Dominus Ihesus Christus, ad hoc nos voluit in speculo eminenti apostolatus assumi, quod gerentes licet immeriti vices ejus in terris, in cunctis nostris actibus & processibus ipsius vestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa nostræ promocionis ad apicem summi pontificatus initium, et antequam Lugdune, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, et plus tam ibi quam alibi secreta quorundam nobis insinuatio intimavit, quod magister, præceptores & alii fratres ordinis miliciæ templi, et etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ejusdem Domini nostri fuerant in transmarinis et aliis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus Apostasiæ nefandæ, et detestabile idololatriæ vicium, execrabile facinus Sodomorum, et in hæreses varias erant lapsi. Quia vero non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effuderunt, ac personas suas mortis periculo frequenter exponere credebantur, quique multa & magna, tam in divinis officiis quam in jejuniis et aliis, observacionis devotionis signa frequentius prætendebant, suæ sic essent salutis immemores,*

A. D. 1310.

quod talia perpetrarent, hujusmodi insinuationi ac dilationi, ipsius Domini exemplis ac canonicæ scripturæ Doctrinis, aurem noluimus inclinare.' Demum vero chariss. in Christo filius noster Philippus, rex Franciæ illustris, cui eadem facinora fuerant nunciata, non typo avariciæ, cum de bonis templariorum nil sibi vendicare vel appropriare intendit, imo ea per deputandos à nobis gubernanda, custodienda & observanda liberaliter ac devote dimiserit, manum suam totaliter amovendo, et senescallis & ballivis & aliis suis officialibus, necnon ducibus, comitibus, baronibus, & aliis subditis quibuscunque per suas patentes literas mandaverit, ut curatoribus, administratoribus generaliter in regno Franciæ deputatis à nobis, & deputatis à singulis archiepiscopis & episcopis in suis civitatibus & diocesibus, bona mobilia & immobilia dictorum templariorum, quæ prædicti Officiales regii & alii subditi ceperunt & tenent, tradant integraliter & realiter indilate; et quod eosdem administratores tueantur & defendant, quoad custodiam & administrationem dictorum bonorum cum fuerint requisiti. Sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis, quantum licite potuit, se informans ad instruendum & informandum nos super has multas & magnas nobis informationes per suos nuncios & literas destinavit. Infamia vero contra templariorum increbrescente [1] validus super sceleribus prædictis, Et quia quidam milites ejusdem ordinis coram nobis secreto [2] disposuerunt jurati, quod in receptione fratrum præfati ordinis hæc consuetudo, vel verius corruptela, servatur, quod ad recipientis suggestionem qui recipitur, Ihesum neget, & in crucem sibi ostensam exspuunt in vituperium crucifixi, & quædam quod alia faciunt recipiens receptus, quæ licita non sunt & obviant [3] honestate, prout alter eorum tunc confessus extitit coram nobis [4] jurar', nequivimus,

---

1 *F.* validius. 2 *F.* deposuerunt. 3 *F.* honestati. 4 *Sic. F.* juratus.

ur-

urgente nos ad id officii nostri [1] *debitum, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum. Cumque demum fama publica deferente ac clamosa insinuatione dicti regis, necnon et ducum, comitum et baronum et aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni Franciæ ad* [2] *inram propter hoc, tam per se quam per procuratores et subditos, præsentiam venientium, quod dolentes referimus, ad nostram audientiam pervenisset, quod magister, præceptores & alii fratres dicti ordinis & ipse ordo præfatis et pluribus aliis erant criminibus irretiti: Ac præmissa probare per multas confessiones, attestationes et depositiones præfati magistri et plurium præceptorum et fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis & hæreticæ pravitatis inquisitore in regno Franciæ factas, habitas & receptas, et in publicam scripturam redactas, nobisque ac fratribus nostris ostensas, quodammodo viderentur, quia fama et clamores prædicti in tantum invaluerant et ascendant, tam contra ipsum ordinem quam* [3] *parochias singulares ejusdem, quod sine gravi scandalo dissimulari non poterant, nec absque imminenti periculo tollerari. Nos, illius, cujus vices in terris gerimus, vestigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prævia duximus procedendum, multisque de præceptoribus, presbiteris, militibus & aliis fratribus prædicti ordinis reputacionis non modicæ in nostra præsentia constitutis, præstito ab eis juramento, quod super præmissis veram & plenam nobis dicerent veritatem, super præmissis interrogavimus & examinavimus, quibusdam ex fratribus nostris nobis assentientibus diligenter, eorumque confessiones, per publicas manus in autenticam scripturam redactas, illico in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac demum interposito aliquo dierum spacio in pleno consistorio legere fecimus coram ipsis, ac in suo vulgari cuilibet eo-* A. D. 1310.

---

1 *F.* debito. 2 *Sic.* *F.* nostram. 3 *F.* personas.

A. D. 1310. *rum exponi, qui perseverantes in illis, eas expresse et sponte, prout* [1] *recitati fuerant, flexis genibus, manibusque complosis lacbrimabiliter, devote ac humiliter supplicantes, quod nos eis tam à prædictis reatibus, quam excommunicationis sententia, quam incurrerant, pro præmissis absolutionis dignaremur beneficium impertiri, quod eis juxta formam ecclesiæ duximus concedendum, approbarunt. Verum, quia in universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac iidem fratres degunt ipsius, super hiis non possumus inquirere per nosmetipsos, ut nostra cum aliis, juxta doctrinam Apostoli, onera partiamur,* [2] *inquisitione hujusmodi per venerabiles fratres nostros Diocesanos episcopos in suis Diocesibus & aliis deputatos à nobis contra singulares* [3] *personas præfati ordinis, et per eosdem per nos etiam deputatos contra ipsum ordinem fieri mandavimus, juxta nostrarum, quas super hoc eis dirigimus, continentiam literarum. Volentes igitur, ut eadem inquisitio ad Dei honorem, & fidei catholicæ observationem, & totius Christianitatis utilitatem, finem debitum sorciatur, citamus tenore præsentium peremptorie locum tenentem supradicti magistri, & conventum dicti ordinis, in regno Cipri, omnesque et singulas personas ipsius, sive sint presbiteri sive clerici, milites, præceptores, servientes, & alios quoscumque fratres ejusdem ordinis, in regno prædicto, vel aliis partibus quibuscunque transmarinis, morantes seu existentes, ex quacunque causa ibidem* [4] *fuerant, illos videlicet qui nostra auctoritate capti & detenti non sunt, quod ipsi & eorum quilibet coram dictis Dyocesanis et per nos eis adjunctis, quos* [5] *præmittitur decrevimus deputandos, in termino, quem ipsi per eorum publicum edictum,* [6] *citaciones* [7] *statuerant,*

1 *F.* recitatæ. 2 *F.* inquisitionem. 3 *Per compendium scribitur hæc vox, quod tamen* personas *signat. Male proinde* parochias *in margine Codicis MS.* 4 *F.* fuerint. 5 *F.* ut præmittitur. 6 *Deest forsitan* sive. 7 *F.* statuerint.

rant, causa dicendi coram eis de prædictis omnibus veritatem. Ac demum illi, qui de eadem auctoritate nostra capti non fuerunt vel detenti, personaliter et ipse conventus per idoneos sindicos vel defensores coram nobis in generali concilio, quod Viennæ in Kalendis Octobris ad duos annos congregari mandavimus, cum nominibus suis propriis quam ordinis prælibati comparere procurent, seipsos et ipsum ordinem, si voluerint, super prædictis legittime defensuri, et justam, dante Domino, sententiam vel ordinationem nostram humiliter recepturi, non obstantibus privilegiis, eidem ordini et personis ipsius ab apostolica sede concessis, per quæ effectus præsentium posset quomodolibet impediri. Quod si [1] *prædictis contempserint comparere, nihilominus contra ipsos ad inquirendum & sentenciandum seu ordinandum eorum contumatiam divina replente præsentia procedetur, negocii qualitate, justicia & æquitate pensatis. Ut autem hujusmodi nostra citacio ad communem omnium personarum prædicti ordinis noticiam deducatur,* [2] *tam in palatio apostolico publice (præsente fidelium multitudine copiosa) et in audientia publica legi et publicari, nec non chartas et membranas, citacionem continentes eandem, in majoris ecclesiæ Pictaviæ affigi ostiis seu super liminaribus faciemus, quia citacionem ipsam sicut quasi sonoro præconio et patulo indicio publicabunt, ita quod* [3] *hiis, quos citatio ipsa continget, nullam possint excusationem prætendere, quod ad eos talis citatio non pervenerit, vel quod ignoraverint eandem, cum non sit verisimile* [4] *remenare quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicetur. Datum Pictavis VI° Idus Augusti, pontificatus nostri anno* III°. lectisque sic bullis prædictis, adjecit Archiepiscopus, quod à procuratore suo, in curia Romana [5] constitutis, vestras acceperat certas die

A. D. 1310.

1 *F.* prædicti, *vel potius*, ulli ex prædictis. 2 *F.* eam. 3 *F.* hii. 4 *F.* remanere. 5 *F.* constituto, literas ac.

pro-

A. D. 1310. proximo præcedente, quod Dominus papa, de consilio Cardinalium suorum, [1] prælongaverat usque in annum sequentem, propter quod dimiserat unumquemque in locum suum.

Eodem anno obiit Comes Lincolniensis Henricus, cui successit filia sua unica, quam Comes de Lancestria duxerat in uxorem, et sic accreverunt ei duo comitatus cum honore de Pontefracto, factusque est ex tunc comes ditissimus, habens integros quinque comitatus.

A. D. 1311. Anno Domini M° CCC° XI° obiit Anthonius, Dunelmensis episcopus et patriarcha Ierosolimitanus, apud Eltham, in principio XL^mæ in fine anni decimi. Sepultusque est honorifice in ecclesia sua Dunelmensi in crastino Apostolorum Philippi & Jacobi, quæ erat dies Dominica, anno patriarchatus sui quinto, et consecrationis episcopatus sui XXVIII°. Cui successit Richardus de [2] Bellaw, de gremio ejusdem ecclesiæ Dunelmensis electus die Veneris proxima ante Dominicam palmarum, die Pentecostes in ecclesia cathedrali Eborum per Willelmum Archiepiscopum consecratus. Qui quidem Archiepiscopus officium sepulturæ prædicti Anthonii Dunelmensis episcopi et patriarchæ personaliter fecit die Dominica supradicta, & crastino inventionis sanctæ crucis capitulum Dunelmense pacifice & absque aliqua contradictione visitavit, prædicavitque in pleno capitulo, & erat suum thema: *Eratis aliquando sicut oves errantes, nunc autem conversi estis ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.* Die vero sequente proximo archidiaconatum Dunelmensem, totum scilicet clerum, in ecclesia sancti Nicolai, & die sabbati proximo sequente visitavit [3] Darnyngton, *et sic caute fecit & bene ordinavit, quod antequam confirmaretur ele-*

1 *Vel*, prolongaverat. 2 *L.* Kellaw. 3. *Sic.*

ctus

ctus Dunelmensis habuit suam pacificam visitationem, quæ à multis retroactis temporibus fuerat contradicta. Interim Dominus Archiepiscopus, ex præcepto Domini papæ, cum quodam Abbate & uno Archidiacono, quos à transmarinis partibus Dominus papa ad hæc specialiter transmiserat, fecit singularem inquisitionem à singulis templariis, et examinari fecit unumquemque templarium per se super præmissis in supradicta bulla contentis. Misitque ad singula monasteria & ad magistros theologiæ totius provinciæ suæ, certos articulos, à quibusdam templariis confessatos, super quibus usque ad Concilium suum provinciale præcepit eis libros consulere, & in eodem concilio ad singulos articulos consultius respondere. Articuli vero erant isti. *Quidam de templariis apud Eborum examinati, confessi sunt, quod magnus magister ordinis, visitatores & præceptores, qui sunt laici & quidam eorum milites, possunt fratres suos absolvere & eos absolvunt in capitulo, injungendo eis* [1] *patientiam pro peccatis. Quæritur, utrum ex hac confessione possint & debeant tanquam hæretici condempnari? Item confessi sunt, quod fratres illius ordinis statim in admissione sua sunt professi, et quod jurant se non exire ordinem sine licentia ejus qui eam dare potest. Quæritur, utrum hoc sit erroneum, et si sic,* [2] *ante sapiat hæreticam pravitatem? Item* [3] *confessit sunt, quod in receptione fratrum non debent esse aliqui præsentes nisi fratres. Et quod modus receptionis eorum est de secretis Capituli, adeo quod nec possunt nec debent eum extraneis revelare? Quæritur, utrum istud sit illicitum vel erroneum? Et utrum tam suspicionis contra ordinem quam modus professionis in se contineat hæreticam pravitatem? Item, quod super primo articulo de absolutione impendenda à laico, multi de templariis deponunt contrarium, dicentes,* A. D. 1311.

1 *F.* pœnitentiam. 2 *Sic. F.* an in se *vel* anne. 3 *Sic. L.* confessi.

A. D. 1311. *quod nec magnus magister ordinis, nec aliquis alius potest absolvere fratres, nec pœnitentiam eis injungere pro peccatis. Quæritur, an istorum depositiones tollant vel minuant depositiones aliorum? Et dato quod non, an sit contra alios pronunciandum, & per quem modum? Et si non sit pronunciandum, quid fuerit faciendum? Item cum Dominus papa in suis literis templarios diffamatos & violenter suspectos de hæresi esse perhibeat, & multos de ordine magnæ reputationis viros coram se & cardinalibus ac aliis multis sponte in jure confessos fuisse, quod in professione sua Christum abnegant, & in crucem expuunt* &c. *Et per nos examinati confessi sunt, se credere, quod idem est modus recipiendi fratres suos & professionis faciendæ ubique. Quæritur, utrum isti per nos examinati vehementer de hæresi sint suspecti, adeo ut, nisi legittime se purgaverint, debeant anathematizari, vel si à purgatione sint exclusi propter præsumptionis violentiam contra ipsos? Et si ad purgationem admitti debeant, per quas personas valeant se purgare? Item, ex quo alii multi et magni de ordine professionem hæreticam sunt confessi, et isti nolunt absque tormentis professionem hujusmodi confiteri, quæritur, an sint supponendi quæstionibus et tormentis, licet hoc in regno Angliæ nusquam visum fuerit vel auditum? Et si torquendi sint, utrum per clericos vel laicos? Et dato, quod nullus omnino tortor valeat inveniri in Anglia, utrum pro tortoribus mittendum sit ad partes transmarinas, ut prælatis nulla negligentia valeat imputari? Item quæritur, an super istis, vel eorum aliquibus, ante provinciale concilium sit* [1] *Romamanus pontifex consulendus?* Vocavitque Dominus Archiepiscopus iteratò ad concilium suum provinciale omnes prælatos provinciæ exemptos, ad diem scilicet lunæ proximum post ascensionem Domini, et iteravit processum de templariis, fecitque legi in publico

1 L. Romanus.

bul-

bullam Domini papæ horribilem tenorem, qui sequitur, continentem. A. D. 1311.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam: ad omnium fere noticiam jam credimus pervenisse nephanda scelera & crimina abhorrenda hæresis notoria, supra quibus ordo & parsona templariorum non levibus argumentis, sed manifestis indiciis & violentis præsumptibus diffamati noscuntur, super abnegatione Domini salvatoris nostri Jesu Christi, & super nephanda, temeraria & præsumptuosa & hæretica conspiratione super imaginem ejusdem crucifixi, nec non & super pluribus aliis articulis, quos, quia credimus fore inanitos, exprimi non oportet. Sicque crebrescente infamia, etiam imminentibus scandalis plurimis minime contempnendis, quod non leviter totam scandalizabant ecclesiam, urgente conscientia per totum orbem terrarum jam dudum ipsos capi mandavimus, et tandem cœpimus super hiis contra eos inquirere per nos ipsos (nonnullis ex fratribus nostris accercitis) ad inquisitionem prædictam nobiscum solicite peragendam. Et tandem præsentatis nobis personis eisdem non parvo sed grandi numero, non levis sed magnæ auctoritatis viris olim in ordine præfato, sacerdotibus, præceptoribus, militibus & servientibus, per eorum confessionem & depositiones, spontanee, libere factas coram nobis & fratribus nostris in secreto prius, & postmodum coram nobis totoque consilio fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, patuit [1] inamte, quoad personas ipsas confitentes dicta crimina & scelera esse vera. Iidemque confitentes omnes & singuli suum humiliter recognoscentes errorem, nostram & Apostolicæ sedis non justiciam sed misericordiam & veniam implorarunt. Præterea, cum magistro & præceptoribus præcipuis præfati ordinis intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, videlicet Franciæ, terræ ultramari-

1 *Sic.* F. manifeste.

A. D. 1311. *na; Normannia, Aquitannia & Pictavia praceptores majores Pictavia nobis existentibus mandamus præsentari; tribus autem dilectis filiis nostris Cardinalibus præsentibus, tituli sancti Nerei & Achillei, & tituli sancti Siriaci internis presbiteris, ac Landulpho, s. Angliæ, Diacono Cardinalibus (de quorum prudentia & experientia et fidelitate indubitatam fiduciam obtinemus) committimus & mandamus, ut ipsi cum præfato magistro & præceptoribus tam contra inquirerent et alias singulares parsonas dicti ordinis generaliter, quam etiam contra ipsum ordinem super præmissis diligentius veritatem, coram quibus idem magister et præceptores majores, de magna & plena veritate dicenda ab eis corporaliter præstito juramento, singulariter, libere ac sponte, absque coarctatione qualibet & terrore, coram ipsis tribus Cardinalibus* IIII^or^*que tabellionibus publicis, & multis aliis probis viris deposuerunt & confessi fuerunt, inter cetera, Christi abnegationem et spuitionem super crucem cum in ordinem templi recepti fuerint. Et quidam ex eis sub eadem forma fratres plurimos recepisse: sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhonesta confessi, quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subticemus. Nos igitur volentes super hiis, prout ad nos spectat, congruum remedium adhibere, auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne aliquis de cetero eisdem templariis vel eorum alicui scienter vel publice vel occulte auxilium præstet, consilium vel favorem, seu aliàs ipsos vel aliquem eorum receptare seu retinere, aut eis favere præsumat, sed eos tanquam suspectos de hæresi omnino devitet: mandantes nihilominus eadem auctoritate omnibus singulis, ecclesiasticis secularibus parsonis, necnon principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus & plebeis, ac communitatibus civitatum, castrorum, villarum & aliorum locorum, quatenus dictos templarios capiant, & eos locorum ordinariis sine difficultate qualibet assignare ac tradere non post-*

po-

ponant. Nos autem omnes & ſingulos [1] *quibuſcunque praeminentiæ, dignitatis, ordinis, condicionis ac ſtatus, etiam ſi pontificali præſint dignitate, qui ſupradictis templariis, vel eorum alicui ſcienter, publice vel occulte præſtabunt auxilium, conſilium vel favorem, vel aliàs ipſos ſeu aliquem ipſorum receptare vel retinere, aut eis (ut præmittitur) favere præſumpſerint, auctoritate præſentium excommunicationis ſententiâ innodamus, ac civitates, caſtra, terras & loca, quæ ipſos vel aliquem eorum ſcienter ſuſceperint vel tenuerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, abſolucionem prædictorum præterquam in mortis articulo, ac relaxationem ipſius interdicti nobis noſtriſque ſucceſſoribus reſervantes, non obſtantibus quibuſlibet privilegiis, indulgentiis & literis apoſtolicis quibuſcunque et ſub quacunque forma verborum vel expreſſione conceſſis, per quæ effectus præſentium poſſet quomodolibet impediri. Nulli igitur hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, mandati, excommunicationis, interdicti & reſervationis infringere* [2] *auſu temerario contraire. Dat. Tholoc'* III *Kal. Januar. pontif. noſtri anno quarto. Quocirca vobis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſententias hujuſmodi & proceſſus, quos vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus, in ſingulis terris, caſtris & locis inſignibus veſtrarum civitatum & dyoceſum coram clero & populo per vos vel aliquem ſeu aliquos diebus Dominicis, & feſtivis aliis, ſtudeatis ſolempniter publicare.* Perlecta itaque bulla, attoniti ſunt multi audientes eam. Et facta longa diſputatione & magna altercatione ſuper talibus viis, ſcilicet condempnatoria, abſolutoria & relatoria, (ſcripſerat enim papa, quod ſi ſingulares perſonæ templariorum eſſent inventæ in inquiſitione culpabiles de hæreſi, quod condempnarentur tales, ſi vero immunes, quod abſolve-

A. D. 1311.

1 *F.* cujuſcunque. 2 *F.* aut auſu.

A. D. rentur, ſi autem dubium oriretur in ipſis, quod tunc 1311. [1]refereretur cauſa ad Curiam.) Et quia non inveniebantur ex toto culpabiles, nec ex toto immunes, ſed propter quædam conceſſa in articulis ſuperius adnotatis ſuſpecti, igitur elegerunt viam relatoriam, et remiſerunt in dubiis cauſam ad concilium papæ. Accepitque Dominus archiepiſcopus cum lachrimis à toto clero ſuo licentiam, & profectus eſt in itinere ſuo ad Concilium, relicto vicario ſuo generali magiſtro Roberto de Pykering. Qui reverſus de Londoniis, convocavit iteratò clerum, & nunciavit eis per literas epiſcoporum autenticas et inſtrumenta publica, quomodo duo Templarii [2]London̄ coram Domino Archiepiſcopo Cantuarienſi & toto ſuo clero confeſſati ſunt enormia, in bulla Domini papæ contenta, et ſe eadem feciſſe recognoverunt. Dixit etiam, quod Dominus Rex Franciæ comburi fecerat Pariſiis ſeptuaginta duos Templarios propter prædicta enormia confeſſata. Ex tunc autem tenebantur forcius Templarii vinculis ferreis alligati, factaque eſt longa diſputatio in clero, utrum pro prædictis articulis confeſſatis deberent tanquam hæretici reputari. Tandem ordinatum eſt, & hinc inde conceſſum, quod ſinguli Templarii, unuſquiſque poſt alium, coram toto clero diceret ſic & dixerunt. *Ego frater R. recognoſco me de articulis, in bulla Domini papa contentis, ita vehementer diffamatum, et à qua me purgare non poſſum, propter quod ſubmitto me gratia divina & ordinationi iſtius Conſilii,* factaque hujuſmodi recognitione, abjuraverunt coram clero & omni populo omnem hæreſim, & deducebantur extra eccleſiam beati Petri, et ibidem reconciliati ad fidem catholicam, jure du-

1 *Sic. F.* referretur. 2 *Id eſt,* Londoniis, *licet &* Londonienſes *poſſit legi.*

ce-

cebantur iterato in ecclesiam, & postea in capitulum, A. D.
ubi ordinatum est et pronunciatum, quod in custodia 1311.
cleri & in palacio Domini archiepiscopi custodirentur ex tunc, quousque eorum singuli ad singula monasteria mitterentur. Et demum sic missi manserunt in singulis monasteriis usq; post Concilium Domini Papæ.

Dominus papa Clemens tenuit Concilium suum Viennæ anno Domini M° CCC° XI°, primo die mensis Octobris. In quo quidem Concilio tres fecit [1] cessiones. In prima sessione facto sermone exposuit Clero tres articulos, super quibus erat principaliter tractandum et consulendum, super statu universalis ecclesiæ reformando, super negocio terræ sanctæ, quomodo posset recuperari & tueri, et super ordine Templariorum qui pro nullo habebatur, præcepitque omnibus prælatis et singulis, qui convenerant, quod super præmissis articulis usque ad secundam sessionem deliberarent. In secunda sessione facta est longa Disputatio de ordine Templariorum, utrum stare posset vel deleri de jure deberet? Et erant pro ordine Templariorum prælati quasi omnes, præter [2] prælatis Franciæ, qui, propter timorem Regis Franciæ, per quem (ut dicebatur) totum illud scandalum fuerat, aliud facere non audebant. Erant enim in toto Concilio (quod Concilium dici non merebatur, quia ex capite proprio omnia fecit Dominus papa, non respondente neque consentiente sacro concilio) baculi pastorales circiter quasi CXXX^{ta}. In tercia sessione Dominus papa pro tribunali, et ab uno latere Rex Franciæ, ab altero Rex Naverniæ filius ejus, surrexitque quidam Clericus, & inhibuit, sub pœna excommunicationis majoris, ne aliquis loqueretur verbum in concilio, nisi licentiatus vel requi-

1 *Sic, pro* sessiones. 2 *Sic, pro* prælatos.

A. D. ſitus à papa. Recitatoque proceſſu Templariorum, 1311. adjecit papa, quod licet ex proceſſu præhabito ipſum ordinem de jure delere non poſſet, tamen ex plenitudine poteſtatis ordinem delevit, nomen & habitum, terras eorum & poſſeſſiones hoſpitalariis conferendo, aggregando & uniendo, decimam etiam univerſalis eccleſiæ per VI annos regi Francorum contulit. Ita quod in fine ſexti anni terram ſanctam perſonaliter adiret, ſacro non conſentiente Concilio neque expreſſe contradicente, licentiatique ſunt prælati circa aſcentionem Dominicam, et ad partes ſuas reverſi.

A. D. 1312. Anno Domini M°CCC°XII° venit Dominus Robertus de Brus in Epiſcopatum Dunelmenſem cum excercitu copioſo, et ita latenter venerat, quod invenit homines in lectis ſuis ſecuriſſime dormientes, qui mittens Dominum Jacobum de Douglas ad partes de Hertelpol cum multis armatis, remanſit ipſe cum paucis apud villam de Ceſtria. Dominus autem Jacobus villam prædictam ſpoliavit, et burgenſes multos & uxores multas captivos reduxit, collecta ſibi præda de tota patria [1]captivis multis ſine aliquo impedimento ad partes proprias unanimiter ſunt reverſi, qui parum poſtea expendentes excercitu reunito verſus civitatem Karleoli ſua obſidia paraverunt. Juraverat vero Dominus Robertus, ut communiter dicebatur, ſe nunquam commeſſurum carnes, niſi ſe prius de illius civitatis cuſtodibus vindicaret. Quodam autem die, cum villam fortius expugnarent, ceciderunt multi de Scotis per lapides obruti et oppreſſi. Cuſtos Karleoli Dominus Andreas de Harcham tempore illo fuit. Dominus Jacobus de Douglas et multi alii per noſtros extiterant vulnerati. Videntes autem Scoti, quod ibi proficere non

1 *F.* cum captivis.

va-

valerent, ad partes proprias, amissis multis hominibus, redierunt. Illo eodem tempore venerunt nuncii per Dominum Edwardum de Brus missi Domino Roberto fratri suo in Hibernia existentem, qui insulam illam sibi voluit subjugare, quod nisi remedium possit citius obtineri, se ipsum amitteret, suos homines insuper & thesaurum; qui collectis triginta mille pugnatoribus de Scotia fortissimis, ad partes Hiberniæ destinavit, in fratris sui subsidium, consilium et favorem. Missus est ergo Dominus Emericus de Valencia de [1] Pembrut à latere Regis Angliæ, ut marchiam Scociæ custodiret, qui collecto excercitu totam terram de Tyndalle pacifice equitavit, et veniens ad partes Northumbriæ, totam terram in quolibet blado vastavit. Atque terram Scociæ ingrediens, propter paucos Scotos fugam iniit, audaciam tribuens inimicis qui sunt. Scoti secuti eum usque Conirech, et (multis de Anglis interfectis) Scoti cum honore ad propria redierunt, nostris vilissime fugatis, et multis (proth! dolor!) interfectis. Illo eodem tempore mortuus est ille miles serenissimus Dominus Edmundus de Warwyck, et sepultus honorifice. Ante mortem planxerunt Angli vehementer. Vexillum erexit contra Comitem Lancastriæ Dominus Adam de Banaster cum multis sequacibus suis, vendicans sibi ac occupans totum Lancastriæ comitatum. Quo audito, Dominus Comes (congregatis hominibus suis) cum paucis Dominum Adam cum suis de campo viriliter jecerunt: qui fugiens in quadam grangia, et ibi cum uno milite Domino Henrico per unam septimanam integram latitabat. [2] Jubentis autem per exploratores Domini Comitis, ambo decollati sunt. Et vindicato Comite de hostibus suis, terra siluit et quievit.

A. D. 1312.

1 *Sic, pro* Pembruc. 2 *F.* inventus.

Wal-

